

אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה למדעי הרוח ע"ש לסטר וסאלי אנטין
בית-הספר למדעי התרבות ע"ש שירלי ולסלי פורטר
היחידה למחקר התרבות

אקולטורציה של מהגרים בלתי רצויים קהילת סודנים בערד

חיבור זה הוגש כעבודת גמר לקראת התואר
"מוסמך אוניברסיטה" – M.A. באוניברסיטת תל-אביב

על-ידי
שירה אייזנברג

העבודה הוכנה בהדרכת
פרופ' איתמר אבן-זהר

ספטמבר 2011
Tel Aviv University

Tel Aviv University
The Lester and Sally Entin Faculty of Humanities
The Shirley and Leslie Porter School of Cultural Studies
Unit of Culture Research

Acculturation of Unwelcome Immigrants Sudanese Community in Arad, Israel

Thesis Submitted for the M.A. degree at Tel Aviv University

by

Shira Eisenberg

Prepared under the supervision of

Prof. Itamar Even-Zohar

September 2011

תוכן העניינים

א	תקציר
1	מבוא
6	<u>פרק ראשון</u>
13	ערך
23	כמה סודנים יש בערך?
26	ההתנגדות לסודנים
31	<u>פרק שני</u>
36	הפליטים בישראל
42	העבודה במלונות ים המלח
48	סודנים ועולים מחבר העמים לשעבר
56	סודנים וערבים בישראל
62	<u>פרק שלישי</u>
67	ללמוד וללמוד עברית
74	משפחה וילדים
81	מראי מקום
90	חלק ב': נספחים

תקציר

כל מהגר, באשר הוא, מגיב לחברה הקולטת באופן כלשהו. המודל של ברי (Berry, 1989) מציע ארבע תגובות אפשריות להגירה: מהגרים המאמצים את תרבות המדינה הקולטת אך בה בעת משמרים את תרבות המקור שלהם עוברים תהליך של אינטגרציה; המהגרים המאמצים את התרבות הקולטת ומתנתקים מתרבות המקור עוברים תהליך של אסימילציה (אל תוך החברה הקולטת); המהגרים המצמצמים מגע עם התרבות הקולטת ומסתגרים ב"גטאות" עוברים תהליך של בידול; ואילו אלה המתנתקים מהתרבות הקולטת וגם מתרבות המקור נדחקים אל השוליים החברתיים של כל אחת מהתרבויות (Weinreich, 2009, עמ' 124). התגובה של החברה הקולטת משפיעה על האסטרטגיה הפתוחה בפני המהגרים. אינטגרציה, למשל, היא אפשרות הפתוחה בפניהם רק במידה והחברה הקולטת פתוחה ומאפשרת קיום של רב תרבותיות (Berry, 2001, עמ' 619). גם ברמה המוסדית וגם ברמת השיח בקרב אמצעי התקשורת או התקשורת הבין אישית צריכה להיות סובלנות כלפי גיוון תרבותי וקבוצות אתניות לצד הימנעות מגזענות ואפלייה (שם, שם).

עבודת הגמר שלי עוסקת בקהילה של סודנים מדארפור המתגוררת בערד. תקציר זה יבקש לסקור בקצרה את הנושאים העיקריים העולים בעבודה ואת הקונטקסט התרבותי והחברתי הייחודי לערד המשפיע על תהליכי האקולטורציה של הפליטים בעיר. סודנים אלו הגיעו בשנים האחרונות אל ישראל בעקבות מה שהוגדר על ידי האו"ם "רצח עם" בדארפור. לצד המלחמה המתנהלת בדרום סודן בעשרות השנים האחרונות ארועים אלה מובילים אותי להגדיר אל הסודנים בערד כאל "פליטים" או "מבקשי מקלט".

רקע היסטורי

תהליכי ה"ערביזציה" השזורים עם השפעת האסלאם היוו את הבסיס לכניסה של הזהות הערבית ושל השפה הערבית (Sharkey, 2008, עמ' 22). ההיסטוריה הארוכה של השלטונות האימפריאליים והקולוניאליים בסודן השפיעו על כניסתה ומעמדה של הזהות הערבית בקונטקסט התרבותי במדינה ואפשרו במידה רבה את אכיפת השריעה, ההלכה המוסלמית, בסודן מראשית שנות ה-90 של המאה העשרים ואילך בידי משטר אסלאמיסטי, נוקשה והגמוני בראשותו של אל-בשיר (רונו, 2001, עמ' 67). המתח בין הצפון המוסלמי ובין הדרום הנוצרי מתבטא במלחמה ארוכת שנים ביניהם, הנערכת על רקע גילוי משאבי נפט בראשית שנות ה-80 באזור הדרום וניכוס משאבי הנפט וההכנסות ממנו לטובת האינטרסים הפוליטיים והכלכליים של הממשלה בח'רטום. פעולה זו נתפסה כהתעלמות מוחלטת מדרישות הדרום לקבלת רווחים שהיו, בעיני תושבי הדרום, הסיכוי היחיד לשיקום ופיתוח האזור כולו והחריפה את הקונפליקט בדרום המדינה (רונו, 2011, עמ' 2). ביולי 2010 הכריזה דרום סודן על עצמאות מסודן והיום היא מדינה עצמאית.

הקונפליקט בדארפור, לעומת זאת, נתן דחיפות חדשה לעיסוק בקשר שבין הזהות הערבית והדת המוסלמית בסודן מכיוון שהאוכלוסייה בדארפור מורכבת מאפריקנים מוסלמים אשר אינם רואים עצמם כערבים (Sharkey, 2008, עמ' 27). הרקע להתקוממות בדארפור קשור לעובדה שהלחץ האזורי והבין לאומי, ובעיקר זה האמריקני, לפתרון בעיית הדרום הניב בסוף שנת 2002 הסכם עקרונות בין הממשל והדרום; הדבר הביא להתקוממות באזור דארפור על רקע קיפוח והדרה מתמשכים מצד השלטון המרכזי,

בטענה שלא תתכן התקדמות בנושא סוגיית הדרום תוך התעלמות מהבעיות של מערב סודן (קורן, 2009, עמ' 77).

בדארפור שהו מראשית שנות ה-80 מיליציות ערביות (ג'נג'אוויד) וממשלת סודן השתמשה בהן כשוט כלפי התושבים: הם דחקו חקלאים מנחלותיהם, דייגים מריכוזי הדייג שלהם ורועים משטחי המרעה שלהם, התאנו להם ושדדו את רכושם (קורן, 2009, עמ' 77). בראשית 2003 ביצעו מורדים מדארפור פעולת תקיפה אלימה כנגד כוחות הממשלה. מכיוון שהממשלה הכירה את הפיצול השבטי, את המתרחשות האתנית ואת המחלוקות בין קבוצות המורדים למיניהן היא יכלה לפעול במהירות באמצעות הג'נג'אוויד שהסתערו על יושבי בקתות הקש בכפרים ובערים, אנסו נשים ונערות והרגו באנשי דארפור המשתייכים לשבטים השחורים. לאחר גל ההרג הפציץ חיל האוויר הסודני את אלה שנותרו בחיים – כולם אזרחי סודן. מימדי האסון, שהוכר על ידי גורמים באו"ם כרצח עם, נאמד עד כה ב-300 אלף עד 500 אלף הרוגים וב-2.5 מליון פליטים. (שם, עמ' 77).

הפליטים בישראל

פליטים מדארפור ומדרום סודן עזבו את ארצם לאורך השנים: חלקם נמלט לצ'אד השכנה, חלקם נמלט לאוגנדה, אך רובם המכריע נשאר במחנות פליטים בתוך סודן. גם במחנות אלה שלומם של הפליטים אינו מובטח שכן הם נתונים למתקפות חוזרות ונשנות מצד הג'נג'אוויד וצבא סודן (ברמן, 2006, עמ' 1). סודנים רבים בחרו לעבור את הגבול כדי למצוא מקלט במצרים. בשנים האחרונות חלקם מחליטים לעזוב את מצרים ולחצות את גבול סיני על מנת להגיע אל ישראל. רבים מאלה החוצים את הגבול אומרים כי נמלטו לישראל מתוך יאוש, מכיוון שלא היה באפשרותם להשתכר מספיק במצרים כדי לענות על צרכיהם הבסיסיים באופן שיאפשר להם לשרוד; אחרים אומרים כי הגזענות הרווחת במצרים, המתבטאת לעיתים באלימות, איימה על בטחונם האישי וכי גורמים רשמיים במשטרה לא הגנו עליהם או אף פעלו בעצמם באופן גזעני (ואן אסוולד, 2008, עמ' 2). בין החודשים יולי 2007 ואוקטובר 2008 הרגו כוחות הגבול המצריים לפחות 33 מהגרים בגבול בין סיני לישראל או בסמוך לו, ופצעו רבים אחרים (שם, עמ' 28). גם אם הצליח אדם לחצות את הגבול ממצרים לישראל לא תמו תלאותיו. החוק הישראלי רואה בכל אדם החוצה את הגבול לתוך ישראל ללא היתר "מסתנן" בלתי חוקי שחובה לעצרו בהתאם לחוק למניעת הסתננות משנת 1954, וזאת עוד בטרם יותר לו להגיש בקשה למקלט (שם, עמ' 58). בשנת 2008 הפעילה ישראל את נוהל "החזרה חמה" על פיו ניתן להחזיר מסתנן למדינה שכנה כל עוד לא חלפו 24 שעות מהרגע שחדר לישראל וכל עוד לא התרחק יותר מ-50 ק"מ מהגבול (פולק, הארץ, 30/11/2009), אלא שגורמי הבטחון התקשו לקיים את הנוהל מאחר ומצרים סירבה לקבל בחזרה את המסתננים... (סיני ורביד, הארץ, 24/3/2008). בשנת 2009 נציבות האו"ם לפליטים הגישה מסמך לבג"ץ המורה להפסיק את נוהל "החזרה חמה" מכיוון שעמד בסתירה לחובותיה של מדינת ישראל הנובעות מהמשפט הבינלאומי להחזרת פליטים (הארץ, 30/11/2009). מעבר לכך, ישראל חתומה על אמנת הפליטים משנת 1951, ורבים הם ארגוני זכויות האדם המזדעקים לנוכח חוסר ההתאמה בין התחייבויותיה של ישראל ומעשיה בפועל, למשל סעיף 133(1) הקובע את העיקרון ש"שום מדינה מבעלות האמנה לא תגרש ולא תחזיר פליט אל גבולות הארצות שבהן יהיו חייו או חירותו בסכנה מטעמי גזע, דת, אזורות, השתייכות לקיבוץ חברתי או להשקפה מדינית מסוימת" (בן דור ואדוט, 2003, עמ' 13). לכאורה, עיקרון זה עוסק רק בארץ המקור ממנה נמלט הפליט אך הכותבים מוסיפים כי עיקרון זה תקף גם לגבי גירוש למדינה שלישית "אשר אינה מכבדת את עיקרון אי ההחזרה ועלולה להחזיר את הפליט למקום בו צפויה סכנה לחייו (בן דור ואדוט, 2003, עמ' 14). חשוב לציין שגם בית המשפט העליון בישראל מכיר בפרשנות זו.

הבעייתיות העיקרית הקשורה לגישה שבה נוקטת ישראל כלפי מבקשי המקלט הסודנים קשורה להגדרתם כ"נתיני מדינת אויב". במסגרת אמנת הפליטים ישראל מחויבת "להקנות חופש דת והחופש להקנות חינוך דתי לילדים (סעיף 4), זכות גישה לערכאות (סעיף 16), זכות ליהנות מן החינוך היסודי (סעיף 22) וממערכת הרווחה (סעיף 23), זכות ההתארגנות (סעיף 15), הזכות לעבוד (סעיף 17)" ועוד (בן דור ואדוט, 2003, עמ' 12); אלא שאם ישראל מגדירה את מבקשי המקלט כאויבים, הרי שהיא מאפשרת לעצמה להתנער מכל מחויבותיה. נקודת המוצא של המדינה במקרה כזה היא שאינה מרשה להם להכנס לשטחי המדינה (הפורום לזכויות פליטים, 2008, עמ' 9), אבל מנתוני אמנת הפליטים וגם מפסיקתם של בתי משפט ברחבי העולם מתברר כי "לא ניתן לעשות שימוש בטענות ביטחוניות גורפות ביחס לקבוצה שלמה של מבקשי מקלט, ויש צורך בהוכחה של סיכון בטחוני אינדיבידואלי הנשקף ממבקש מקלט מסוים" (הפורום לזכויות פליטים, 2008, עמ' 14). בהקשר הזה חשוב מאוד לציין את סעיף 44 באמנת ז'נבה הקובע כי מדינות הנמצאות במצב מלחמה "לא ינקטו אמצעים מגבילים ביחס אל פליט נתין מדינת אויב, אשר אינו נהנה מהגנת מדינה כלשהי, רק בגלל נתינותו" (שם, עמ' 1). מעניין מאוד לגלות שהיוזמת של סעיף זה היא מדינת ישראל וזאת משום שבמהלך מלחמת העולם השנייה סירבה בריטניה לספק מקלט מדיני ליהודים גרמנים בטענה שהם נתיני מדינת אויב (שם, שם). מאז שהחלו להגיע אל ישראל פליטים רבים בשנים האחרונות, מצאה המדינה פתרון לשהייתם במסגרת מתקני מעצר, כמו המתקן ב"קציעות". מבקשי המקלט מוחזקים במעצר מבלי שהוצאו נגדם צווים, מבלי שנמסרה הודעה על מעצרו לנציבות האו"ם לפליטים ומבלי שהתאפשר להם ליצור קשר עם גורם חיצוני כלשהו או לפנות לערכאות (הפורום לזכויות פליטים, 2008, עמ' 10).

הפליטים בערד

בשנת 2008 נאלצו המהגרים מאפריקה להתמודד עם גזירה חדשה: נוהל "חדרה גדרה" נכנס לתוקף בחודש פברואר 2008 לאחר שאל ישראל נכנסו אלפי מסתננים שהגיעו לתל אביב עם שחרורם ממתקן קציעות (קושאק, נועה וויילר-פולק, דנה, הארץ, 8/7/2009). במסגרת הנוהל לא הורשו המהגרים לשהות בתחום שמדרום לחדרה ומצפון לגדרה. לפי הכתובות, יתכן שעיריית תל אביב היא זו שיזמה את הנוהל לאור ריכוז האפריקנים ששהו בה באותה שנה. עם קביעת הנוהל מיד התנגדו אליו תושבי הפריפריה שטענו כי קביעת הגבולות מדרום לגדרה מובילים באופן ישיר את הפליטים אל עיירות המוכות אבטלה ממילא וכי הם נאלצים מעתה להתמודד עם בעיות של שכרות, אלימות ופחד. אליעזר בר שדה, תושב ערד, שאל בכתבה לעיתון הארץ: "אבל למה דווקא גדרה-חדרה? מה, רעננה מוצפת פליטים? בחולון כורעים תחת הנטל? דווקא בדרום, איפה שהאבטלה גבוהה, 400 סודנים שעובדים במלונות זה 400 ישראלים שלא עובדים בהם." (וורגפט, 24/7/2009). בחודש יולי 2009 ביטל שר הפנים, אלי ישי, את הנוהל; ככל הנראה בגלל המחאות המרובות שהושמעו (ויילר פולק, 30/7/2009).

בכל זאת, כתוצאה מתקנת "חדרה-גדרה" התבססה קהילה סודנית מלוכדת וערה בערד. את המרקם האנושי שעמו נמצאים הסודנים באינטראקציה בימים אלו נוכל להבין רק אם נבחן את הקונטקסט ההיסטורי הקשור בהקמת העיר ערד, ובשינויים התרבותיים שחלו בה לאורך השנים. כל הטקסטים שקראתי העוסקים ביסודה של ערד כאילו נלקחו מתוך המדריך לכתיבת הנראטיב הציוני – הפרחת השממה, כיבוש המדבר, התיישבות בארץ ללא עם – כל אלו היוו מסגרת לאידיאולוגיה שהובילה לייסוד העיר. השיח בעיתונות של אותם הימים מהלל ומשבח את תכנונה של העיר, מיקומה ופועלם של תושביה. לאורך השנים ערד עברה שינויים – הגירה גדולה אל העיר בשנות ה-90, הקמת הוועדה הקרואה בשנת 2007 וכניסתם של ה"שכנים" הלא קרואים, הבדואים, אל העיר – כל אלו שינו את פניה עוד לפני ההשפעות של הסודנים עליה.

ההיסטוריה של ערד ונסיבות הקמתה משפיעות עד היום, בעיני, על האינטראקציות החברתיות בעיר. בעבר, מתכנני ערד ביקשו לבסס את העיירה על יסודות איתנים וחזקים של ילידי הארץ, צעירים ובעלי מוטיבציה. בתקופת הקמתה הוחלט לא לאכלס כל דכפין ולכן על המיועדים היה לעבור מיון קפדני: הוחלט להעדיף זוגות צעירים, רצוי יוצאי קיבוצים ומושבים, בעלי מקצוע שתהיה להם תעסוקה באזור... המקימים ביקשו להקים עיירה שונה תכלית שינוי מעיירות הפיתוח שהוקמו לפני כן. לא עוד עיירה שמחצית אוכלוסייתה נתמכת סעד, שבה מוציאים הורים את ילדיהם מבתי הספר היסודיים, והמורים והמורות, חסרי הסמכות להוראה, התחלפו בכל שנה; עיירות שבהן סירבו לשבת רופאים ובעלי מקצועות חופשיים אחרים (הארץ, 3/2/78).

בתקופה שבין 1990-2004 הגיעו לישראל כ-1,200,000 עולים חדשים. 64% מכלל ההגירה מן הארצות הפוסט-סובייטיות הגיעו מרוסיה ואוקראינה. בשנים האחרונות יוצאי חבר העמים לשעבר מהווים 1/6 מאוכלוסיית המדינה והם הקבוצה האתנית הגדולה ביותר בארץ (גומל, 2006). בשנות ה-90 ערד היתה בצמרת רשימת הערים הקולטות עלייה: בשנת '91 נקלטו בה 2,700 עולים מבריה"מ, ובהמשך אותה שנה נוספו אליהם קרוב ל-600 עולים מאתיופיה. העיירה, שמנתה בשנת 1990 14,000 תושבים, נאלצה להתמודד עם גידול ניכר באוכלוסייתה ועם בעיות תעסוקה, דיור וגם פערים תרבותיים שגידול כזה מביא איתו (הארץ, 3/6/91). המתחים הפוטנציאליים בין הקבוצות הוותיקות בערד ובין הקבוצות החדשות מוזכרים בעבודתי במסגרת ראיון שערכתי עם תושב העיר ותקרית לדוגמה שהבאתי מהעיתונות הארצית. הקבוצה המהגרת מואשמת בהתבדלות, בפשיעה ובהידרדרות מוסרית. למשל, הנשים מבריה"מ לשעבר מואשמות בסטיגמות השמורות לנשים ו"כך לדוגמה, אנו מוצאים את העיסוק הרווח באוכלוסיית העולות מארצות חבר העמים המתמקד בעיקר בהקשרים של תעשיית המין בישראל – זונות, פרוצות, נערות ליווי." (למיש, 2001). סקרים שנערכו במהלך שנות ה-90 בישראל מצביעים על התגברות העימות בין ותיקים לעולים, המתבטא בעמדות השליליות כלפי העולים בקרב הציבור הוותיק בתחומים שונים, ועל התגבשותם של סטראוטיפים שליליים כלפי העולים מברית המועצות לשעבר (לשם, 2005, עמ' 23).

הקבוצה השנייה שנוכחותה מורגשת בעיר היא הבדואים. היום באזור הנגב "שוכנים אלפי מקבצי פחונים וסככות פלסטיק שבתוכם מתגוררים עשרות אלפי בדואים. בלי מים, בלי חשמל, בלי כבישים, בלי שירותי תברואה ובלי מקורות פרנסה. חממה של עוני ופשע שרשויות אכיפת החוק מתקשות לשלוט בנעשה בתוכה." (ידיעות אחרונות, 19.6.2006). מתוך מצוקה זו, ככל הנראה, בחרו כ-200 משפחות בדואיות להתיישב בערד. אלפי בדואים נוספים "נכנסים אליה עם שחר ושבים אל אוהליהם עם רדת החמה, חסרי מים זורמים וחשמל ותשתית כלשהי. כמה מהבדואים הפגינו כישורי הסתגלות מרשימים וכבר מגלגלים משפטים בסיסיים ברוסית" (הארץ, 30.7.2004). גם קבוצה זו חשודה באלימות ופורענות בעיר והשיח הרווח בעיתונות המקומית ובפי התושבים הוא כי מדובר ב"בעיית הבדואים" (בדומה ל"בעיית הפליטים"). הרלוונטיות של קבוצה זו לעבודת הגמר התגלתה במסגרת היחסים הדיאלקטיים שבין הפליטים מדארפור ובין מושג ה"ערביות": העובדה שהפליטים נמלטו ממדינה ערבית משמעה שהם בעלי שליטה ברפרטואר האסלאמי והערבי אבל בה בעת מייצרת מתח וחשדנות בין הפליטים ובין מי שמגדיר את עצמו כ"ערבי".

חלוקה קבוצתית בקרב הפליטים

בערך הבחנתי בשוני בין קבוצת הפליטים מדרום סודן (שכללו בין היתר את קהילות הדינקה, הנואר והנובה) ובין קבוצת הפליטים מדארפור. מעבר לשוני הדתי שצויין מקודם, ההתארגנות החברתית של שתי הקבוצות בערך היתה שונה: הדרום-סודנים חיו במסגרת משפחות גרעיניות ואילו קבוצת הדארפורים כללה רווקים בגילאי 20-40 שגרו בקבוצות של שלושה או ארבעה כשותפים בדירות. הדרום סודנים ראו במשך שנים רבות בדארפורים משתפי פעולה עם הממשל. ההצטרפות של הדארפורים לארגונים הפועלים נגד הממשלה ושותפות הגורל של הפליטים מכל קצוות סודן מחוץ לארצם הובילה לשבירת החומות שעמדו בין הקבוצות השונות לפני כן. למשל, כאשר שתי קהילות הנדונות הגיעו למצרים הן גילו שהן מתמודדות עם אותן מצוקות – הדוגמא המפורסמת לכך היא ההפגנה מול משרדי האו"ם במצרים שפוררה באלימות על ידי המצרים בדצמבר 2005. כך נוצרה אפשרות לסולידריות המתבטאת, בין היתר, בנישואים בין קבוצתיים בין נוצרים ומוסלמים.

השוני שצויין בין הסודנים מדארפור והסודנים מדרום סודן משפיע על תהליכי האקולטורציה. המוטיבציה ללימוד העברית היתה שונה בין שתי הקבוצות: בעוד שהדרום סודנים חושבים על מדינתם שבקרוב תצא לעצמאות, הדארפורים לא חשים שהפתרון לסכסוך המקומי באזורם קרוב ולכן ישקיעו משאבים רבים יותר בתהליך למידת השפה. בספרות התיאורטית ידוע כי מהגרים המתכננים להישאר בארץ החדשה לתקופה ארוכה הם בעלי מוטיבציה גבוהה יותר להתאקלם ולהתערות מאשר אלו המהגרים לתקופה קצרה (Valenta, 2010). לאור זאת, הפליטים הנחושים לחזור אל ארצם בדרך כלל לא ימהרו להתערות במדינה הקולטת (שם, שם). יש ביניהם החושבים שכל בעיותיהם יפתרו לאחר שיחזרו "הביתה" (שם, שם). יש הסובלים מבעיות פסיכולוגיות (Cohon, 1981, עמ' 257) ויש פליטים המתמודדים עם סטיגמות שליליות מצד הקולטים, מעצם היותם פליטים או שחורים. המוטיבציה של הפליטים להתמודד עם האתגרים הללו עשויה להחליש ראשית, משום שהחלטה להגר לא בהכרח נבעה מבחירה חופשית ולכן קשה יותר לקבל את החלטה להתמודד עם האתגרים ושנית, משום שחלום המולדת נשאר כמרחב נוסטלגי המגונן על הנפש מתלאות ההווה ומונע התגברות על מכשולים (שם, שם).

ידיעת השפה הערבית, הנפוצה יותר בקרב הסודנים מדארפור לעומת הסודנים מדרום סודן, הובילה ליתרון תרבותי של הדארפורים במקרה לימוד העברית: מכיוון שהערבית קרובה יותר אל העברית מאשר אנגלית (השפה הרשמית בדרום סודן), תהליך לימוד העברית היה קל יחסית לסודנים מדארפור. בנוסף על כך, הצורך להשקיע זמן במשפחה ובילדים הובילה לכך שלסודנים מדארפור, הרווקים, היה פנאי רב יותר ללמוד עברית. חשוב לציין שהילדים מדרום סודן למדו עברית במהירות גדולה יחסית ולכן יכלו לשמש כמתורגמנים להוריהם בעת הצורך.

המוטיבציה ללמוד לדבר וגם לקרוא עברית עסקה בצורך של הסודנים לקרוא עיתונים או את תלוש המשכורת שלהם. חלקם ביקשו לדעת לקרוא את הייצוגים של הסודנים בתקשורת הישראלית, או להחשף למידע הקשור לנהלים בירוקרטים ביחס לויזות עבודה או בקשת המקלט. בנוסף על כך, חוסר היכולת לקרוא את תלוש המשכורת שקיבלו ממלונות ים המלח הובילה ליצירת תחושות של חשדנות ותיסכול כלפי מקום העבודה. לצערי, גם הסודנים שלמדו לדבר ולקרוא עברית לא הצליחו לתרגם את ההון הסמלי שלהם לכדי מוביליות בשוק העבודה בערד. רובם ככולם מצאו את עצמם עובדים במחלקות ה"משק" והניקיון במלונות ים המלח.

נושא נוסף שעלה במסגרת הראיונות הם החיים בתור רווק או בתור אב למשפחה וההשפעות שיש לכך על חווית ההגירה של הסודנים. לפי אחד המרואיינים הנסיבות ההיסטוריות הן המספקות הסבר לשוני הנוכחי בין הקבוצות: המלחמה רבת השנים בדרום סודן גרמה למשפחות לנוע בתוך סודן ולהפוך ל- displaced people (Wood, 1994, עמ' 609) – עקורים בתוך ארצם. בתנאים אלו המשפחה השתדלה להשאר יחד ואולי אף יכלה להתארגן מראש לעזיבה. בדארפור, לעומת זאת, הקרבות שהתפרצו בן רגע לא איפשרו נדידה בתוך סודן, ובגלל הנסיבות הפוליטיות ברירת המחדל היתה לצאת במהירות אל מחוץ לסודן.

מבנה המשפחה חווה, במסגרת ההגירה, שינויים רבים: פליטים מוויטנאם שהגיעו לארה"ב דיווחו על פערי דורות בן ילדים והוריהם לאור העובדה שהילדים עברו את תהליך האקולטורציה מהר יותר מההורים (Heines et al, 1981, עמ' 317). הם למדו מהר יותר את השפה ואימצו לעצמם מודלים של התנהגות שהלמו את מצבם החדש במדינה החדשה. נוסף על כך, התגלו חיכוכים ביחסים בין ההורים בגלל השינוי במעמדו של אב המשפחה שנבעה מ(חוסר) יכולתו למצוא עבודה טובה (שם, שם). חוקרים גם זיהו מעבר משיח על משפחה מורחבת להתמקדות במשפחה הגרעינית, כפי שמקובל בארה"ב (שם, שם). ההורים כבר לא נסמכו על הסבים והסבתות בגידול וחינוך הילדים או בתיחזוק משק הבית. בערד ראיתי זוגות נשואים עם ילדים שלא נתמכו על ידי בני משפחה קרובים (בשל הריחוק הפיזי) כמו הורים או אחים לצורך מילוי צרכי המשפחה. במקרים רבים נוצרו חברויות בין משפחות שעליהן התבססו יחסי תמיכה וסיוע. בנוסף על כך, בערד שני ההורים יוצאים לעבוד בדרך כלל. העובדה ששניהם מרוויחים שכר מינימום, כמקובל במלונות ים המלח, עשויה להוביל לשיוויון מסוים שלא היה חלק מהיחסים ביניהם לפי כן; במילים אחרות, התרומה הכלכלית של האישה מובילה לשינוי ביחסי הכוחות במשפחה. למשל, אם בסודן מקובל שגבר מכה את אשתו הרי שהיום הקהילה הדרום סודנית צריכה להתמודד עם נשים המביעות התנגדות לתופעה באמצעות הזעקת המשטרה הישראלית. הנשים הסודניות יכולות לנצל את העובדה שבישראל הגברים הסודנים השחורים עשויים להתפס כאלמים וכמאיימים. אם אישה רוצה היא יכולה, בקלות רבה למדי, לגרום למאסרו של בן זוגה, שממילא מעמדו בישראל אינו מקנה לו זכויות רבות. השינויים המגדריים עמם צריכים הפליטים להתמודד משפיעים על היחסים בין המינים ועשויים להתפרש כהתנוונות מוסרית שבמסגרתה "נשים לא יפגינו כבוד כלפי בעליהן" (שם, עמ' 157). החינוך הפך לרכיב בעל משמעות של שוויון זכויות ברפרטואר של הפליטים, אך השתלבות הנשים באפיקי החינוך במדינה הקולטת עשויים להפר את האיזון המקובל בדבר יחסים בין המינים ולכן הפיכת נשים משכילות ל"לא ראויות לחתונה" היא דרך אחת שבה יכולה הקהילה להגן על עצמה משינוי זה.

פליטים גברים, רווקים וגם נשואים, נאלצים להתמודד עם הבניית הגבריות בקונטקסט החדש (Jaji, 2009, עמ' 177). כאשר הפליט הוא גבר רווק, כמו רוב הסודנים מדארפור, אין הוא יכול לאשרר את גבריותו ביחס לנשיות של מישהי אחרת כפי שיכול היה לעשות אם היה נשוי. ההתמודדות של הסודנים מדארפור עם הנושא הזה אינה נחקרת דיה במסגרת עבודת הגמר, אך היא מעלה שאלות רבות לגבי האסטרטגיות המוצעות לגברים פליטים המבקשים לנהל את זהותם הגברית. דרך אחת לאשרר את הזהות הגברית בקונטקסט הפליטות היא לראות במי שהצליח לעמוד בכל התלאות והקשיים 'גבר אמיתי' (שם, עמ' 192). כך או כך, השינויים וההזדמנויות המוגבלות העומדים בפני הסודנים משפיעים על תהליך האקולטורציה ועל היכולת שלהם להתמודד עם האתגרים העומדים בפניהם.

מבוא

כל מהגר, באשר הוא, מגיב לחברה הקולטת באופן כלשהו. המודל של ברי מציע ארבע תגובות אפשריות להגירה: מהגרים המאמצים את תרבות המדינה הקולטת אך בה בעת משמרים את תרבות המקור שלהם עוברים תהליך של אינטגרציה; המהגרים המאמצים את התרבות הקולטת ומתנתקים מתרבות המקור עוברים תהליך של אסימילציה (אל תוך החברה הקולטת); המהגרים המצמצמים מגע עם התרבות הקולטת ומסתגרים ב"גטאות" עוברים תהליך של בידול; ואילו אלה המתנתקים מהתרבות הקולטת וגם מתרבות המקור נדחקים אל השוליים החברתיים של כל אחת מהתרבויות (Weinreich, 2009, עמ' 124). התגובה של החברה הקולטת משפיעה על האסטרטגיה הפתוחה בפני המהגרים. אינטגרציה, למשל, היא אפשרות הפתוחה בפניהם רק במידה והחברה הקולטת פתוחה ומאפשרת קיום של רב תרבותיות (Berry, 2001, עמ' 619). גם ברמה המוסדית וגם ברמת השיח בקרב אמצעי התקשורת או התקשורת הבין אישית צריכה להיות סובלנות כלפי גיוון תרבותי וקבוצות אתניות לצד הימנעות מגזענות ואפלייה (שם, שם).

הרעיון של "זהות תרבותית" טומן בחובו את האמונות והתפיסות של האדם את עצמו ביחס לתרבות אליה הוא משתייך (Berry, 2001, עמ' 620) ואופן הבנייה מעיד על האופן שבו הוא תופס את הקשר בינו ובין האנשים מאותה תרבות. האדם מאותה תרבות לסביבה איזו זהות תרבותית הוא מאמץ באמצעות הבגדים שהוא בוחר ללבוש, האוכל שהוא בוחר לאכול, שפת הדיבור שלו ואפילו הכחשה או שכחה של מנהגים, ביטויים ורעיונות תרבותיים (שם, עמ' 621). לאחר ההגירה הזהות האתנית, הלאומית, המגדרית וכו' נמצאות בתהליך של ערעור או אשרור הזיקה שלהן למציאות העכשווית ביחס לסביבה החדשה. הקונפליקט בין הזהויות מייצר משבר שמתוכו עולה הבנייה של זהות תרבותית חדשה המגלמת בתוכה את הפשרות וההחלטות של כל אדם ביחס לרכיבים ברפרטואר של תרבות המקור והתרבות החדשה (Weinreich, 2009, עמ' 130). הזהות הלאומית, האתנית, המגדרית וכו' מתפרקות ומתחברות מחדש בקונטקסט לא ידוע. הגדרות קודמות משתנות לפי הצרכים החדשים. הבחירה שלי להתמקד בקבוצות מיעוטים ומהגרים עוסקת בכמה מן ההיבטים האלה. אני משערת שהעניין הראשוני שלי בהגירה התחיל כששאלתי האם ההגדרה הקודמת עשוייה להיות רלוונטית לכל שלב בחיברות שלנו או במעברים השונים בין שלבי חיינו? התרבות שלנו מעודדת שינויים והתחדשויות בכל שלב בחיים. אנחנו עוברים במסגרות שונות ובכל אחת מהן אנחנו חווים "הגירה" בקנה מידה מסוים. אנחנו נאחזים ברכיבים הרלוונטים ומשתיקים אחרים. אנחנו נחשפים לרכיבי רפרטואר ולמודלים חדשים של חשיבה. היכולת שלנו להסתגל, ליישב בין זהויות ולהכיל את המצב החדש משפיעה עלינו במידה רבה בכל סוגי ההגירה בחיים.

אחת מקבוצות המהגרים הגדולות ביותר שהגיעו לישראל בשנים האחרונות היא המהגרים מאפריקה. שמם הוזכר במדיה התקשורתית ובשיח הרווח בהקשר להגירת עבודה ולבקשת מקלט. הקבוצה שנבחרה להיות במרכז המחקר הנוכחי היא קבוצה של גברים מדארפור שגרה היום בערד. רובם הגיעו לישראל לפני חמש

שנים או פחות והם מהווים קהילה מלוכדת בעיר הדרומית. את הקשרים הראשונים יצרתי דרך עמותת "בני דארפור" שאת אחד מנציגיה פגשתי במסגרת כנס באוניברסיטת תל אביב. בביקור הראשון שלי בערד פגשתי את אדם, מורה לאנגלית במרכז של הקהילה בערד, את ראובן, דובר עברית ברמה גבוהה ובעל ת.ז. מסוג א5 (תושב קבע) ואת רוני שהפך לאינפורמנט המרכזי בעבודה זו. במפגש זה שוחחנו על חוויית המגורים שלהם בערד ועל מערכת היחסים ביניהם ובין התושבים המקומיים שרובם היגרו לישראל מבריה"מ לשעבר בעשרים השנים האחרונות.

בביקור הבא חיפשתי דירה בערד ואדם התלווה אלי מכיוון שהיה בעצמו צריך למצוא דירה לו ולשותפיו (לאחר שבעל הדירה שלהם רצה להעלות את שכר הדירה באופן משמעותי והם סירבו לשלם). הלכנו יחדיו אל המרכז המסחרי של העיר, שם נכנסנו אל ארבע סוכנויות תיווך. בסוכנות הראשונה שאלה המתווכת: "יש להם תעודת זהות? אני לא עוזרת לכאלה בלי תעודות". הבטחתי לה שלאדם יש תעודות והיא הסכימה לבדוק את הנושא ולעדכנו אם תמצא בשבילו דירה מתאימה. במשרד התיווך השני הרחיקו לכת וביקשו שאדם יציג בפניהם את התעודות שלו. אדם סירב לבקשה וטען שהמסמכים נשארו בביתו. המתווך התעקש ואמר שעד שלא יראה את התעודות לא יסכים להראות את הדירות שבמאגר הנתונים של המשרד. בשני המשרדים הללו לא רצו לעזור לאדם אבל היו מוכנים לעזור לי למצוא את הדירה שחיפשתי. במשרד השלישי, עם זאת, המתווך אמר שהדירות שיש לו הן "יקרות מדי בשבילם (הסודנים) ובשבילך אין לי שום דבר". המתווך במשרד האחרון אליו נכנסנו דווקא מצא את הדירה שבה התגוררתי בסופו של דבר אך היה גם זה שסיפק את הדעה המפורטת והלא נעימה ביותר על הסודנים: "כאן אנחנו לא עוזרים להם... לכל קהילה מאפיינים משלה; הם מתאפיינים באגרסיביות – הרביצו לקציני משטרה, הילדים שלהם אלימים בבתי הספר".

מן ההתחלה היה לי ברור שהיחסים של הסודנים עם תושבי העיר אינם טובים. התרשמתי מהעיתונות המקומית ומשיחות עם ישראלים שההשפעה של הסודנים על העיר היא שלילית בעיקרה ועל כך ארחיב בהמשך. תהיתי כיצד מתמודדים המהגרים החדשים עם הזהויות הקודמות שלהם ועם התגובות האפשריות להגירה בקונטקסט של עיר בפריפריה הדרומית אשר, כמו ערים אחרות ורבות בישראל, נאלצת להתמודד עם הגירות מסוגים שונים בשנים האחרונות. אינטראקציה בין קבוצות נוספות שזיהיתי בערד, העולים מבריה"מ לשעבר ותושבי הפזורה (הבדואים), עלתה במסגרת השיחות שלי עם הסודנים. נוסף על כך, התרשמתי מתהליכי האקולטורציה השונים ובמיוחד להתייחסות השונה כלפי לימוד השפה המקומית. לאחר זמן מה הבחנתי שהקשרים החברתיים של הסודנים אינם מושפעים אך ורק מהדינמיקה הבין קבוצתית אלא גם מזו הפנים קבוצתית: בערד קהילה של פליטים מזרוע סודן וקהילה מדארפור. במסגרת עבודה זו גם אבקש לבחון את הבניית הזהות התרבותית של נציגים מקבוצות אלו לאור שאלות של מגדר, לאום ודת שעלו ביחס להגירה. על כל אלה ארחיב בהמשך.

עבודה זו מתבססת על 13 שיחות מוקלטות שנערכו עם סודנים ועם תושבי העיר. בין הסודנים היו 6 מדארפור ושניים מדרום סודן. מבין שלושת תושבי העיר מרואיינת אחת היגרה לישראל מבריה"מ לשעבר ואחר מארה"ב. המרואיינים הסודנים היו כולם גברים בני 25-45. הראיונות לא נערכו בשפת האם של המרואיינים בגלל שאיני דוברת את השפות השונות (פור או ערבית, למשל). לפי גמפרז שיחה היא דינמית ויכולה לעבור ממודל למודל בלי שרצף האינטראקציה ישתבש. (Gumperz, 1979, עמ' 275). מיומנויות של ניהול שיחה כוללות גם את הידע והשליטה במודלים השונים (שם, עמ' 276). אנשים מתרבויות שונות רגילים להשתמש במודלים שונים ולכן בשיחות ביניהם ניתן להצביע על פערים במשמעויות שהם מייחסים לריכיבים באינטראקציה בתור בסיס לאי הבנות (שם, שם). מעבר לבעיות המוכרות בתחום הצגת העצמי עם מרואיינים נאלצתי להתמודד עם העובדה שרוב בני שיחתי הגיעו מתרבות שונה למדי משלי ולא יכלו להעביר את רשמיהם באופן המדויק מכיוון שלא השתמשו בשפת אמם. ברוב המקרים השפה שבה נערכה השיחה היתה אנגלית. היתה זו פשרה טובה משום שזו אינה שפת אימי או שפת האם של המרואיינים וכך עמדנו בשיוויין מסוים במסגרת הראיון. עם זאת, ברור לי שהמיומנויות שלי לנתח טקסט באנגלית הן נמוכות יותר מזו של דובר אנגלית ברמת שפת אם; בעיה נוספת היא העובדה שמושגים תרבותיים שונים של שני הצדדים בראיון לא יכלו להיות מתורגמים לאנגלית. תרגום הראיונות נעשה על ידי וכו' תקווה כי הוא משקף את רוח הדברים שנאמרו. רק בשני מקרים בחרו הסודנים להתראיין בעברית אלא שגם אז לא נהייתי מיתרון בקיאותי בעברית משום שעסקתי בעיקר בפענוח התחביר הלא מוכר שבו השתמשו ובנסיוני לחלץ משמעות ברורה יותר מדבריהם. במהלך שהותי בערד בדקתי את האפשרות לראיין גם נשים: לצערי מגבלות השפה לא אפשרו את התפתחות הכיוון הזה במחקר משום שרוב הנשים הסודניות אינן דוברות עברית או אנגלית ברמה טובה. בעקבות תסכולי מהבעיות שעוררה השפה ניסיתי לראיין ילדים ובני נוער, משום שהשליטה שלהם בעברית היא ברמה גבוהה, לפחות בכל הקשור לדיבור ולהבנה. לצערי, נסיון אחד לראיין נערה צעירה לא הניב מידע משמעותי ולכן ויתרתי גם על כיוון המחקר הזה. מכשול נוסף שעמד בדרכי הוא סירובם של חלק מהמרואיינים הפוטנציאלים שאקליט את השיחה בינינו. בשל כך נאלצתי לוותר על מידע רב ערך מצד סודנים אחדים. בשני מקרים אחרים המרואיינים הסכימו שאתמלל במהלך השיחה את דבריהם.

באף שיחה עם הסודנים לא שאלתי על ארועי העבר כמו חציית הגבול לישראל או הסיבות שבגינן היגרו מסודן. מבחינתי כולם נחשבים פליטים מבחינת ההגדרה הסוציו-פוליטית. נקודת מוצא זו היתה הכרחית על מנת שאוכל ליצור אמון ביני ובין הקהילה. נוסף על כך, רציתי להימנע מהנטייה להתמקד בפליטים כקורבנות הנושאים על גבם מטען פסיכולוגי ומצוקות רגשיות (או סובלים מפוסט-טראומה) אשר אינם יכולים לתפקד ביום יום. השיחות שלנו עסקו בהווה ובעתיד אך לא ברבדים הכואבים של העבר. נוסף על כך, לא התייחסתי להשלכות הפוסט קולוניאליזם בסודן ובאפריקה במסגרת התאורטית בעבודה זו. מבחינתי הפליטים הסודנים הם חלק מתופעה רחבה של הגירה בינלאומית אשר, למרות השוני הרב בנסיבות בין חוויות ההגירה האחרות

בעולם, מתמודדים עם דיאלקטיקה קבועה הנובעת מההגירה כשלעצמה. איני טוענת שאין הבדל בין הסיבות להגירה אלא שאפשר למצוא קווי דמיון בין סיפורי הגירה שונים ועל כך ארחיב בהמשך.

כשנסעתי לערד לא היתה לי שאלת מחקר ברורה. למעשה, עד היום אני מאפשרת לעצמי לא לשאול שאלה ספציפית. במהלך השיחות עם הסודנים עלו כמה נושאים מרכזיים ואליהם אתייחס במסגרת עבודה זו. הנסיון לבדוק מהם הקשרים והגבולות החברתיים בין הדארפורים לקבוצות שהוזכרו הפכו להיות הקו המנחה בחיפוש שלי אחר "מפה חברתית" למרקם האנושי שראיתי בערד. הקבוצה מדארפור היא המרכז של העבודה. עד היום, הקשרים שלי עם אנשים מדארפור הם החזקים ביותר מאלו שיצרתי בזמן שגרתי בדרום. ביחס אליהם אני בוחנת את האינטראקציה ואת התהליכים התרבותיים בקרב הסודנים ובינם לבין המקומיים. אני מאמינה שהיתרון בגישה זו הוא בעיקר בשלב המחקר; בשדה המחקר איפשרתי לעצמי להתנסות בכניסה לשדה שהיה רחוק מביתי ובהייה בו. היכרתי אנשים חדשים ועשיתי את צעדי הראשונים בראיונות מוקלטים. מכיוון שלא הייתי כבולה על ידי נושא תאורטי ספציפי הרשיתי להתפתחות האורגנית של יחסי עם הקהילה המקומית לכוון את התפתחות המחקר וכך לא הייתי צריכה להתמודד עם הניגוד בין היחסים האישיים ובין שאלת המחקר.

כל השמות בעבודה זו הם בדויים. בחירת השמות של הסודנים קיבלה השראה מהתנ"ך שמהווה מבחינתי רכיב תרבותי מאחד בין הנוצרים, המוסלמים והיהודים שהשתתפו במחקר. את הסודנים אני מכנה "סודנים" או "פליטים". ההתייחסות שלי היא כלפי הזהות הלאומית או הקטגוריה הספציפית בין סוגי ההגירה השונים. בצורה זו אני נמנעת מהצורך להבהיר את המורכבות האתנית והפוליטית של מצב הפליטים בישראל.

הפרק הראשון עוסק בהסטוריה הרלוונטית בסודן אשר הובילה להגירה אל מחוץ למדינה בסדר גודל רחב; בהסטוריה של הקמת העיר ערד ובמפגש הראשון בין הסודנים ובין תושבי העיר. הפרק השני עוסק ביחסים הבין קבוצתיים: בין העולים מבריה"מ לשעבר והבדואים ובין הסודנים. בפרק הזה יש נסיון לזהות הבדלים בהבניית התפיסה החברתית של אלו מדרום סודן ואלו מדארפור. במהלך כתיבת העבודה נאלצתי להכריע מהם הנושאים בהם אדון במסגרת שניתנה לי. קשה היה להפריד בין הרעיונות השונים ולעיתים נאלצתי להחליט באופן שרירותי על מיקומו של נושא בתוך פרק. כך, למשל, החלטתי שקטעי השיחה העוסקים במקום העבודה של הסודנים, במלונות ים המלח, יובאו במהלך הפרק השני מכיוון שאני מזהה במקום העבודה מרחב המדגים יחסים בין קבוצתיים.

הפרק האחרון עוסק בעיקר בהבדלים פנים קבוצתיים בין הדרום סודנים והדארפורים: בנוסף להבדלים תרבותיים, אתניים ודתיים שאסקור עד פרק זה, השפיע גם המבנה החברתי השונה שזיהיתי בקרב כל אחת מהקבוצות על תהליך האקולטורציה ובעיקר על היחס כלפי לימוד עברית. לצערי, לא יכולתי לבחון את כל היחסים האפשריים ואת כל המבנים החברתיים שראיתי בערד. עבודה זו מקווה לספק תמונה של מה שזכיתי

להיחשף אליו בשנת 2010 ומה שנבחר, על ידי האנשים שפגשתי, להציג בפניי. לא התייחסתי לכל הדברים שראיתי בערד וישנם נושאים רבים שנבחרו לא להיכלל, בסופו של דבר, בעבודה. הטקסט הסופי הוא אוסף של בחירות סובייקטיביות המרכיבות את הפאזל המוגש לפניכם.

פרק ראשון

סודן היא המדינה הגדולה ביותר בשטחה באפריקה – 2,505,812 ק"מ. מספר התושבים בסודן הוא 44 מליון נפש (רונו, 2011, עמ' 2). היא גובלת בתשע מדינות: מצרים ולוב בצפון, צ'אד והרפובליקה המרכז אפריקנית במערב, קונגו, אוגנדה וקניה בדרום ואתיופיה ואריתריאה במזרח. גבולות סודן המודרנית הם, מבחינות רבות, תוצר של שלטון המצרי-עותומני שנוהל על ידי המצרים בין השנים 1821 – 1885, (Woodward, 1979, עמ' xiv) ושל אנטרסים אמפריאליים מערביים אשר יצרו גבולות שאינם בהכרח חופפים את גבולותיה האתניים, לכן "חלק גדול מאוכלוסיית סודן רואה עצמו קרוב יותר לאוכלוסיות המתגוררות מעבר לגבול מאשר לאלו החיות במדינתו" (רונו, 2006, עמ' 64).

ההזדהות של אנשי צפון סודן עם המזרח התיכון היא עתיקת יומין, בת אלפי שנים, והתרחשה בתקופה שבה מצרים רבים הגיעו לסודן על מנת לסחור בזהב, בעבדים, בשנהב ועוד (Deng, 2001, עמ' 13). בהמשך הקשרים הללו הובילו לאינטראקציה אינטימית יותר בין הקבוצות, בצורת נישואים בין קבוצתיים (Woodward, 1979, עמ' xiii). עד היום ניתן למצוא משפחות בסודן שיתארו את קשרי המשפחה שלהן עד למוחמד הנביא עצמו (Deng, 2001, עמ' 13). חשוב לציין את ההשפעה הערבית על סודן מכיוון שהיא משפיעה עד עצם היום הזה והיא זו המייצגת את הבסיס לקונפליקט בין זהויות לאומיות, אתניות וגזעיות הנידון במסגרת פרק זה. התפשטות האסלאם התקדמה אל תוך סודן ובעיקר ניכרה השפעתו של המסדר הסופי... (Woodward, 1979, עמ' xiii). תהליכי ה"ערביזציה" השזורים עם השפעת האסלאם היוו את הבסיס לכניסה של הזהות הערבית ושל השפה הערבית (Sharkey, 2008, עמ' 22). עד סוף המאה ה-19 הייתה סודן בגדר של מושג גיאוגרפי-אתנוגרפי בלבד, ללא כל מסגרת מנהלתית-מדינית. היה זה מוחמד עלי, שליטה של מצרים, אשר כונן לראשונה בסודן מסגרת של שלטון מקומי וזאת במטרה לנצל את הארץ לצרכיו (רונו, 1991, עמ' 4). התרבות והשפה הערבית הפכו לשני כוחות המזינים את השפעתם על הסביבה הסודנית. המצב הגיע לכדי כך שמיפקד האוכלוסין שנערך בשנת 1956, בערב הכרזת העצמאות של סודן, העלה כי 40% הגדירו עצמם כערבים (Woodward, 1979, עמ' xiii), ויותר מ-50% דיווחו שערבית היא שפת אמם (Sharkey, 2008, עמ' 23). הקשר בין השפה הערבית, הזהות הערבית והאסלאם בסודן עבר שינויים רבים בין זמנים ובין קבוצות והיה נתון בעצמו להשפעות חוץ אפריקניות, כפי שנראה בהמשך.

בשנת 1884 התכנסו בברלין נציגים מארצות הברית ומאירופה על מנת לדון בעקרונות חלוקתה של אפריקה. בפברואר 1885, לאחר מספר חודשי דיונים, גובשו הסכמי ועידת ברלין. (אונ' פתוחה, כרך 2-3, עמ' 21). ההסכמים עצמם הסדירו את הקולוניאליזם אשר עשה שמות ביבשת השחורה במשך שנים רבות לפני כן. העקרונות שנקבעו במסגרת ההסכם קבעו שכל מעצמה המעוניינת להשתלט על אזור באפריקה חייבת להצהיר על כך מראש, להוכיח נוכחות ממשית באותו אזור, ואם לא תתגלה התנגדות מצד המעצמות האחרות תקבל ההצהרה תוקף בעיני כל המשתתפים בוועידה (שם, עמ' 23). באותם ימים הבריטים ידעו דבר או שניים על

כיבוש אפריקה: מאמצע המאה ה-19 הם הרחיבו את שליטתם מסיירה ליאון לחוף הזהב (גאנה של היום), כבשו את חופי מערב ניגריה ובהמשך אזורים נוספים במדינה, והתחילו לנוע אל מחוץ למערב אפריקה במה שניתן להגדיר כ"נסיון ליצור רצף בין קהיר בצפונה של היבשת לבין קייפטאון בדרומה – סודן, אוגנדה, קניה, סומלילנד ואזורים נרחבים באפריקה הדרומית..." (שם, עמ' 25).

הקולוניאליזם אפשר לכל מעצמה לנצל את כוח האדם המקומי לכל מטרה שהיא, להשתלט על אוצרות הטבע, החקלאות וכו'. עושק היבשת האפריקנית הושפע גם מאידיאולוגיות שונות, ביניהן התפיסה המערבית הגורסת שהאדם הלבן "מפותח" יותר מהאדם השחור. ביסוד האידיאולוגיה הקולוניאלית הבריטית, למשל, עמדה תפיסתו העצמית של האדם הלבן כעליון גם מבחינה מוסרית ולכן מחויב לקדם את האדם השחור שנתפס בעיניו כנחשל (אונ' פתוחה, כרך 2-3, עמ' 41). כיבוש סודן על ידי הבריטים ציין את ראשיתה של תקופה חדשה, תקופת השלטון הקולוניאלי. מסיבות שונות העדיפה בריטניה לשתף את מצרים, אמנם באופן פורמאלי בלבד, בשלטון על סודן: הנוסחא השלטונית עוגנה בהסכם הקונדומיניון שנחתם ביניהן בשנת 1899 (רונן, 1991, עמ' 5). השלטון האנגלו-מצרי העדיף לקדם את הערבים, יותר מכל קבוצה אחרת, בכל הקשור לניהול המדינה. לא מפתיע לגלות שאת הערבים העדיפו על פני אפריקאים או על פני נוצרים, אך מעניין לגלות שהערבים קיבלו עדיפות גם על פני אלו שדיברו ערבית (אך לא היו מוסלמים) או היו מוסלמים (ולא דיברו ערבית) (Sharkey, 2008, עמ' 30). ההעדפה האתנית קידמה את הערבים והפכה אותם לקבוצת מיעוט שבבעלותה "ארגז הכלים" של הידע הקשור לאידיאולוגיה, לשפה ולטרמינולוגיה הנחוצים על מנת להשתייך לאליטה הפוליטית והחברתית בסודן. בניגוד לתהליכים שהתרחשו בצפון המדינה, הזהות של האנשים בדרום סודן עוצבה על ידי הנצרות. בדרום חיים אפריקאים שחורים שנחשפו לנצרות במשך שנים על ידי מסיונרים נוצרים שהקימו מערכות חינוך, תוכניות בריאות וארגוני סיוע חברתי (Deng, 2001, עמ' 14). כך למעשה, עוצבה זהות הדרום כניגוד ברור לאסלאם ולאתניות הערבית שהתפשטה בצפון המדינה.

הסכם השלטון האנגלו-מצרי בוטל בשנות ה-50 של המאה הקודמת; המחנה הסודני נחלק אז באופן חד בין גוש פרו-מצרי אשר שאף להשיג את "אחדות עמק הנילוס", לבין הגוש הסודני-לאומי אשר דגל בהשגת עצמאות מוחלטת (רונן, 1991, עמ' 5). בדרום סודן שרר פחד זמן רב לפני נסיגת הבריטים בשל החשש מהפקרת הדרום בידי הצפון הערבי; מושל הפרובינציה המשוונית כתב ב-1953 כי "הדרום שרוי בהלם מכוונת הבריטים לצאת בתוך שלוש שנים ולהפקירו לשליטים אחרים השנואים על האוכלוסייה" (אונ' פתוחה, יח' 4, עמ' 143). אף ששטח הדרום הוא כשליש משטח המדינה ואף שאוכלוסיית הדרום מונה כשליש מכלל תושביה, הדיר הצפון את הדרום באופן כרוני ומודע מן המשאבים הכלכליים ומן הניהול הפוליטי של המדינה (רונן, 2006, עמ' 65). הקיפוח והזעם בדרום גאו בהתמדה והזינו את התנגדותו לצפון, תוך חיזוק הדרישה להכרה במאפייני הזהות השונה ובזכויות הדרום כחלק אינטגרלי של המדינה (שם, שם).

הצפון שדגל ב"ערביזציה" של המדינה עשה זאת באמצעות הכרזה על הערבית כשפה הרשמית ועל האסלאם כדת הרשמית של סודן; זו דרכה של הקבוצה הערבית-סודנית שהיתה בשלטון עוד מימי השלטון האנגלו-מצרי לשמר את כוחה ומעמדה בסולם הסוציו-פוליטי (Sharkey, 2008, עמ' 34). אותה קבוצה ביקשה את הערביות להפוך לחלק ממה שמגדיר אדם כ"סודני". הזהות הלאומית יכלה לכלול בתוכה רק את מי שנחשב ערבי, שהינו מוסלמי ושייך לתרבות הערבית. קביעת השפה הערבית כמשותפת בין כל תושבי המדינה היתה אמורה, בין היתר, ליצור איחוד בתוך המדינה העצומה והמגוונת. למרות זאת, לאחר מלחמה מתישה שהתרחשה במשך שנים בין הדרום והצפון, הוכרה האנגלית כשפה רשמית בדרום סודן והיום היא משמשת כשפה ראשית ומעמדה זה אף מעוגן בחוק סודן (רונו, 1991, עמ' 2). נוסף על האנגלית זוהו בדרום כמאה וחמש עשרה ניבים מקומיים, רובם אפריקנים (שם, שם). מורכבותה של החברה הסודנית, המאופיינת בריבוי זהויות – ערבית ואפריקנית, מוסלמית, נוצרית ופגאנית; ריבוי השפות והניבים, מגוון התרבויות והנוהגים, והשוני הרב בסביבה הגיאוגרפית ובתנאי החיים תרמו רבות להטרונות בין הקבוצות בתוך סודן (רונו, 1995, עמ' 82). "סודן הינה "מיקרוקוסמוס" של אפריקה מבחינת מגוון הגזעים, הדתות, הלשונות והתרבויות. אלא שלאסונם של תושביה לא מצא האופי הפלורליסטי של אוכלוסייתה את ביטוי בזהותה הרשמית ובמערכת הפוליטית חוקתית שלה. המרכז השלטוני לא היה מסוגל, ואולי גם לא מעוניין, להקיף את כל מרכיבי הפסיפס האנושי ולהציע להם מסגרת של זהות משותפת" (שם, שם). לאורך השנים הגדיר הממשל המרכזי בח'רטום את סודן כערבית ואת זהות הסודנים כערבים וכך מי שלא התאים מבחינה גזעית, דתית, אתנית ותרבותית אל התוכן שנוצק אל תוך הזהות הסודנית, מצא עצמו מודר ממשאבים. המצב הגיע לידי כך שזהות הערבית החלה מוגדרת כעליונה על הזהויות האחרות בסודן (Sharkey, 2008, עמ' 27) ותורת גזע חדשה תפסה את מקומה בשיח הפוליטי בסודן.

ב-30.6.1989 התרחשה הפיכה צבאית בח'רטום: קצין צבא בכיר, עמר חסן אחמד אל בשיר, הכריז על עצמו מנהיגה של סודן (רונו, 1995, עמ' 90). אכיפת השריעה, ההלכה המוסלמית, בסודן מראשית שנות ה-90 של המאה העשרים ואילך בידי משטר אסלאמיסטי נוקשה והגמוני (רונו, 2001, עמ' 67) החרפה את את היחסים בין הקבוצות השונות במדינה. גילוי משאבי הנפט בראשית שנות ה-80 באזור הדרום החרף את הלחימה בין הדרום והצפון מכיוון שהממשלה בח'רטום ניכסה את משאבי הנפט ואת ההכנסות ממנו לטובת האינטרסים הפוליטיים והכלכליים שלה תוך התעלמות מוחלטת מדרישות הדרום לקבלת רווחים שהיו, בעיני תושבי הדרום, הסיכוי היחיד לשיקום ופיתוח האזור כולו (רונו, 2011, עמ' 2).

הלחץ האזורי והבין לאומי, ובעיקר זה האמריקני, לפתרון בעיית הדרום הניב בסוף שנת 2002 הסכם עקרונות בין הממשל והדרום; הדבר הביא להתקוממות באזור דארפור על רקע קיפוח והדרה מתמשכים מצד השלטון המרכזי, בטענה שלא תכנן התקדמות בנושא סוגיית הדרום תוך התעלמות מהבעיות של מערב סודן (קורן, 2009, עמ' 77). הקונפליקט בדארפור נתן דחיפות חדשה לעיסוק בקשר שבין הזהות הערבית והדת

המוסלמית בסודן מכיוון שהאוכלוסייה בדארפור מורכבת מאפריקנים מוסלמים אשר אינם רואים עצמם כערבים (Sharkey, 2008, עמ' 27). בדארפור שהו מראשית שנות ה-80 מיליציות ערביות (ג'נג'אויד) וממשלת סודן השתמשה בהן כשוט כלפי התושבים: הם דחקו חקלאים מנחלותיהם, דייגים מריכוזי הדיג שלהם ורועים משטחי המרעה שלהם, התאנו להם ושדדו את רכושם (קורן, 2009, עמ' 77). בראשית 2003 ביצעו מורדים מדארפור פעולת תקיפה אלימה כנגד כוחות הממשלה. מכיוון שהממשלה הכירה את הפיצול השבטי, את המתיחות האתנית ואת המחלוקות בין קבוצות המורדים למיניהן היא יכלה לפעול במהירות באמצעות הג'נג'אויד שהסתערו על יושבי בקתות הקש בכפרים ובערים, אנסו נשים ונערות והרגו באנשי דארפור המשתייכים לשבטים השחורים. לאחר גל ההרג הפציץ חיל האוויר הסודני את אלה שנותרו בחיים – כולם אזרחי סודן. מימדי האסון, שהוכר על ידי גורמים באו"ם כרצח עם, נאמד עד כה ב-300 אלף עד 500 אלף הרוגים וב-2.5 מליון פליטים. (שם, עמ' 77).

פליטים מדארפור ומדרום סודן החלו לעזוב את ארצם, חלקם נמלט לצ'אד השכנה, חלקם נמלט לאוגנדה, אך רובם המכריע נשאר במחנות פליטים בתוך סודן. גם במחנות אלה שלומם של הפליטים אינו מובטח שכן הם נתונים למתקפות חוזרות ונשנות מצד הג'נג'אויד וצבא סודן (ברמן, 2006, עמ' 1). סודנים רבים בחרו לעבור את הגבול כדי למצוא מקלט במצרים. בשנים האחרונות חלקם מחליטים לעזוב את מצרים ולחצות את גבול סיני על מנת להגיע אל ישראל. רבים מאלה החוצים את הגבול אומרים כי נמלטו לישראל מתוך יאוש, מכיוון שלא היה באפשרותם להשתכר מספיק במצרים כדי לענות על צרכיהם הבסיסיים באופן שיאפשר להם לשרוד; אחרים אומרים כי הגזענות הרווחת במצרים, המתבטאת לעיתים באלימות, אימה על בטחונם האישי וכי גורמים רשמיים במשטרה לא הגנו עליהם או אף פעלו בעצמם באופן גזעני (ואן אסולד, 2008, עמ' 2). בין החודשים יולי 2007 ואוקטובר 2008 הרגו כוחות הגבול המצריים לפחות 33 מהגרים בגבול בין סיני לישראל או בסמוך לו, ופצעו רבים אחרים (שם, עמ' 28). גורמים רשמיים במצרים טענו כי ניתן להצדיק ירי על כל אדם המנסה לעבור את הגבול מטעמי בטחון הקשורים לטרור ולכן יש צורך בבטחון הדוק לאורך הגבול כולו על מנת לעצור מבצעי פיגועים. עם זאת, אין בכך כדי להצדיק מדיניות גורפת של ירי חי נגד כל אדם המנסה לחצות את הגבול ואין בכך כדי להצדיק שימוש באש חיה נגד מהגרים ופליטים (שם, עמ' 30). הרג של מהגרים, מבקשי עבודה ופליטים המנסים לחצות את הגבול בידי מצרים מהווה הפרה של האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, שאותן אשררה מצרים בשנת 1982, ואשר קובעת כי: "אין לשלול משום אדם את חייו באורח שרירותי" (סעיף 6). (שם, עמ' 31). שימוש בכוח הנשק מוצדק רק במקרים שבהם הדבר חיוני ונעשה ביחס לאיום על בטחונם של שומרי הגבול כאשר ברור שבמקרים מסוימים המבריחים עצמם הנם חמושים, אלא שגם אז לא ניתן להצדיק ירי על המהגרים אשר אינם חמושים. אדם מדארפור תיאר באוני Human Rights Watch את ההוראות האחרונות שקיבל מהמבריחים: "הבדואים שמו לנו כיסויי עיניים והלכנו במשך שעותיים, עד ששמענו את [אנשי] המשטרה המצרית מדברים, ואת

הכלבים שלהם [נובחים]. אז הוא אמר לנו, 'אתם צריכים לחצות את הגבול, אפילו אם הם יורים בכם. אם תחזרו גם אנחנו נירה בכם.' (שם, עמ' 32).

גם אם הצליח אדם לחצות את הגבול ממצרים לישראל לא תמו תלאותיו. החוק הישראלי רואה בכל אדם החוצה את הגבול לתוך ישראל ללא היתר "מסתנן" בלתי חוקי שחובה לעצרו בהתאם לחוק למניעת הסתננות משנת 1954, וזאת עוד בטרם יותר לו להגיש בקשה למקלט (שם, עמ' 58). בשנת 2008 הפעילה ישראל את נוהל "החזרה חמה" על פיו ניתן להחזיר מסתנן למדינה שכנה כל עוד לא חלפו 24 שעות מהרגע שחדר לישראל וכל עוד לא התרחק יותר מ-50 ק"מ מהגבול (פולק, הארץ, 30/11/2009), אלא שגורמי הבטחון התקשו לקיים את הנוהל מאחר ומצרים סירבה לקבל בחזרה את המסתננים... (סיני ורביד, הארץ, 24/3/2008). בשנת 2009 נציבות האו"ם לפליטים הגישה מסמך לבג"ץ המורה להפסיק את נוהל "החזרה חמה" כיוון שעמד בסתירה לחובותיה של מדינת ישראל הנובעות מהמשפט הבינלאומי להחזרת פליטים (הארץ, 30/11/2009). מעבר לכך, ישראל חתומה על אמנת הפליטים משנת 1951, ורבים הם ארגוני זכויות האדם המזדעקים לנוכח חוסר ההתאמה בין התחייבויותיה של ישראל ומעשיה בפועל, למשל סעיף 33(1) הקובע את העיקרון ש"שום מדינה מבעלות האמנה לא תגרש ולא תחזיר פליט אל גבולות הארצות שבהן יהיו חייו או חירותו בסכנה מטעמי גזע, דת, אזרחות, השתייכות לקבוצה חברתית או להשקפה מדינית מסוימת" (בן דור ואדוט, 2003, עמ' 13). לכאורה, עיקרון זה עוסק רק בארץ המקור ממנה נמלט הפליט אך הכותבים מוסיפים כי עיקרון זה תקף גם לגבי גירוש למדינה שלישית "אשר אינה מכבדת את עיקרון אי ההחזרה ועלולה להחזיר את הפליט למקום בו צפויה סכנה לחייו (בן דור ואדוט, 2003, עמ' 14). חשוב לציין שגם בית המשפט העליון בישראל מכיר בפרשנות זו.

מדינת ישראל חתמה על האמנה בדבר מעמדם של הפליטים, המוכרת כאמנת ז'נבה, בשנת 1951 ואשררה אותה בשנת 1954. האמנה, שעוצבה על רקע מאורעות מלחמת העולם השנייה ושואת היהודים, הולידה קטגוריה משפטית חדשה של "הפליט ההומינטרי" וסימנה את התהוות משטר בין לאומי המיועד להבטיח מקלט לכל מי אשר נרדף על רקע גזע, דת, לאומיות, השתייכותו לקבוצה מסוימת או על רקע דעותיו הפוליטיות (קמפ וקריצמן, 2008, עמ' 56). הבעייתיות העיקרית הקשורה לגישה שבה נוקטת ישראל כלפי מבקשי המקלט הסודנים קשורה להגדרתם כ"נתיני מדינת אויב". במסגרת אמנת הפליטים ישראל מחויבת "להקנות חופש דת והחופש להקנות חינוך דתי לילדים (סעיף 4), זכות גישה לערכאות (סעיף 16), זכות ליהנות מן החינוך היסודי (סעיף 22) וממערכת הרווחה (סעיף 23), זכות ההתארגנות (סעיף 15), הזכות לעבוד (סעיף 17)" ועוד (בן דור ואדוט, 2003, עמ' 12); אלא שאם ישראל מגדירה את מבקשי המקלט כאויבים, הרי שהיא מאפשרת לעצמה להתנער מכל מחויבותיה. נקודת המוצא של המדינה במקרה כזה היא שאינה מרשה להם להכנס לשטחי המדינה (הפורום לזכויות פליטים, 2008, עמ' 9), אבל מנתוני אמנת הפליטים וגם מפסיקתם של בתי משפט ברחבי העולם מתברר כי "לא ניתן לעשות שימוש בטענות ביטחוניות

גורפות ביחס לקבוצה שלמה של מבקשי מקלט, ויש צורך בהוכחה של סיכון בטחוני אינדיבידואלי הנשקף ממבקש מקלט מסוים" (הפורום לזכויות פליטים, 2008, עמ' 14). בהקשר הזה חשוב מאוד לציין את סעיף 44 באמנת ז'נבה הקובע כי מדינות הנמצאות במצב מלחמה "לא ינקטו אמצעים מגבילים ביחס אל פליט נתין מדינת אויב, אשר אינו נהנה מהגנת מדינה כלשהי, רק בגלל נתינותו" (שם, עמ' 1). מעניין מאוד לגלות שהיוזמת של סעיף זה היא מדינת ישראל וזאת משום שבמהלך מלחמת העולם השנייה סירבה בריטניה לספק מקלט מדיני ליהודים גרמנים בטענה שהם נתיני מדינת אויב (שם, עמ' 1).

מאז שהחלו להגיע אל ישראל פליטים רבים בשנים האחרונות, מצאה המדינה פתרון לשהייתם במסגרת מתקני מעצר, כמו המתקן ב"קציעות". מבקשי המקלט מוחזקים במעצר מבלי שהוצאו נגדם צווים, מבלי שנמסרה הודעה על מעצרו לנציבות האו"ם לפליטים ומבלי שהתאפשר להם ליצור קשר עם גורם חיצוני כלשהו או לפנות לערכאות (הפורום לזכויות פליטים, 2008, עמ' 10). אחד הכשלים העיקריים ב"חוק המסתננים" שאמור לאפשר לישראל להמשיך את מדיניות ההתנערות שלה ממבקשי המקלט נובע מהעובדה שהוא "חל על גברים בלבד" (גבע, עמ' 12) בעוד שאל ישראל הגיעו גם נשים וילדים רבים מסודן המוצאים עצמם כלואים ונטולי הזכויות להן הם זכאים.

בראיון לעיתון הארץ שפורסם בחודש יוני 2009 אמר יעקב גנות, ראש מינהל האוכלוסין במשרד הפנים, כי "בבדיקות שלנו, בגדול, 99.9% מהם הם מהגרי עבודה. הם לא מבקשי מקלט, אין להם שום סיכון אמיתי." (הארץ, 19/6/2009). גנות מוסיף: "זה שמבקשים, זה לא אומר כלום. גם גרוזינים מבקשים היום וגם טורקים מבקשים. בדרום סודן לא קורה כלום. הם לא באו אלינו מסודן, הם מגיעים ממצרים, שם הם שמעו שיש סיכוי להרוויח כסף בישראל. בכל התחקירים שלנו – ואנחנו אלה שמתשאלים אותם עם כניסתם לגבול – אומרים בצורה הכי ברורה, לפני שמקבלים תדריכים כאן: 'אנחנו מחפשים עבודה'. חד וחלק. בלי סיכון" (שם, עמ' 1). אחת מהזכויות של כל אדם היא לעבוד, ולפי תיאור מצבם של הפליטים שבמצרים לא הצליחו למצוא עבודה שתסייע להם להשיג את האמצעים הבסיסיים לקיום חייהם, לא מפתיע שיבקשו לעבוד בישראל. העובדה שלא הצליחו למצוא עבודה במדינות אחרות מעידה על היחס הכללי לו זכו במקומות אלו והעובדה שבישראל הם משתלבים בשוק העבודה השניוני גם כן מעיד על יחסה של מדינת ישראל אל מבקשי המקלט. מעבר לעובדה שמאשימים את מבקשי המקלט בהתחזות – הם נתפסים גם כמי שבא לחמוס את מקומות העבודה לישראלים ילידי הארץ: סגן ראש עיריית אשקלון, שמעון כהן, טוען בראיון ל"ידיעות אשקלון" כי עבודת פליטים כרוכה גם בפגיעה בכלכלה המקומית: "הם לוקחים את מקומות העבודה שלנו". טענה זו אינה נדירה בשיח הישראלי וביחד עם האשמות הפליטים כנשאי מחלות (דבורי, חדשות ערוץ 2, 14/2/2010), פושעים ונטל על החברה הישראלית, תדמיתם השלילית מקשה על חייהם ברבדים השונים.

בשנת 2008 נאלצו המהגרים מאפריקה להתמודד עם גזירה חדשה: נוהל "חדרה גדרה" נכנס לתוקף בחודש פברואר 2008 לאחר שאל ישראל נכנסו אלפי מסתננים שהגיעו לתל אביב עם שחרורם ממתקן קציעות

(קושאק, נועה וויילר-פולק, דנה, הארץ, 8/7/2009). במסגרת הנוהל לא הורשו המהגרים לשהות בתחום שמדרום לחדרה ומצפון לגדרה. לפי הכותבות, יתכן שעיריית תל אביב היא זו שיזמה את הנוהל לאור ריכוז האפריקנים ששהו בה באותה שנה. עם קביעת הנוהל מיד התנגדו אליו תושבי הפריפריה שטענו כי קביעת הגבולות מדרום לגדרה מובילים באופן ישיר את הפליטים אל עיירות המוכות אבטלה ממילא וכי הם נאלצים מעתה להתמודד עם בעיות של שכרות, אלימות ופחד. אליעזר בר שדה, תושב ערד, שאל בכתבה לעיתון הארץ: "אבל למה דווקא גדרה-חדרה? מה, רעננה מוצפת פליטים? בחולון כורעים תחת הנטל? דווקא בדרום, איפה שהאבטלה גבוהה, 400 סודנים שעובדים במלונות זה 400 ישראלים שלא עובדים בהם." (וורגפט, 24/7/2009). בחודש יולי 2009 ביטל שר הפנים, אלי ישי, את הנוהל; ככל הנראה בגלל המחאות המרובות שהושמעו (ויילר פולק, 30/7/2009).

ערד

"קשה שלא לאהוב את ערד. מכל ישובי הנגב ערד היא סיפור ההצלחה המרנין ביותר. עיר עם עבר קצר ועם עתיד מאוד מבטיח." (דבר, 15/2/82)

קשה היה להחליט איך לספר את סיפורה של ערד. ערד היא שדה המחקר בעבודה זו וחשוב לי להקיף את כל הגורמים הרלוונטים לעבודה הקשורים אל העיר. מן ההתחלה, "ייסודה של ערד עמד במסגרת הצורך באכלוס השטח השומם, בצפון-מזרח הנגב." (שנער ומר, 1979, עמ' 573). למעשה, כל הטקסטים שקראתי העוסקים ביסודה של ערד כאילו נלקחו מתוך המדריך לכתבת הנראטיב הציוני – הפרחת השממה, כיבוש המדבר, התיישבות בארץ ללא עם – כל אלו היוו מסגרת לאידיאולוגיה שהובילה לייסוד העיר. השיח בעיתונות של אותם הימים מהלל ומשבח את תכנונה של העיר, מיקומה ופועלם של תושביה. לאורך השנים ערד עברה שינויים – הגירה גדולה אל העיר בשנות ה-90, הקמת הוועדה הקרואה בשנת 2007 וכניסתם של ה"שכנים" הלא קרואים, הבדואים, אל העיר – כל אלו שינו את פניה עוד לפני ההשפעות של הסודנים עליה.

בשנת 1960 החליטה ממשלת ישראל להקים סמוך לתל ערד יישוב. ראשוני המתישבים הגיעו למקום ב-1962 ובשנה הראשונה נקלטו ביישוב החדש 160 משפחות של צעירים בעלי השכלה שחיפשו איכות חיים, מימוש עצמי והתפתחות מקצועית. קרבת המקום לים המלח ולאוצרות הטבע בסביבה הבטיחה הצלחה לנסיון החדש והיישוב תוכנן בקפידה רבה על ידי צוות מומחים בתחום האורבני והחברתי – הן מן הצד הפיזי והן מהצד החברתי. (שי, 2001, עמ' 195). במרכז העיירה הצעירה נבנו 6 שכונות של בניינים בגובה של 3 עד 4 ו-8 קומות. בכל אחת משכונות אלה הוקמו מרכז מסחרי, שירותים ומוסדות ציבור וחינוך עיקריים כגון חנויות, גני ילדים, טיפת חלב, בתי ספר וכו'; "עורקי התחבורה מקיפים את גושי הבניינים, מגיעים סמוך לבניינים אך מותירים מעברים ללא כביש עבור הולכי הרגל, בתוך השכונות וביניהן, ומקטינים את הרעש המגיע לדירות המגורים." (ערד בשנת העשור, עמ' לא ידוע). "תכנית המתאר של ערד מדברת על אוכלוסיה בת 70 אלף נפש. כיום חיים בה למעלה מ-13 אלף נפש – ועל אף זאת אני כבר רואה אותה עוברת את ה-70 אלף." (בייגה שוחט, ראש מועצת ערד לשעבר, על המשמר, 29/8/80).

מתכנני ערד ביקשו לבסס את העיירה על יסודות איתנים וחזקים של ילידי הארץ, צעירים ובעלי מוטיבציה. בתקופת הקמתה הוחלט לא לאכלסה בכל דכפין ולכן על המיועדים היה לעבור מיון קפדני: הוחלט להעדיף זוגות צעירים, רצוי יוצאי קיבוצים ומושבים, בעלי מקצוע שתהיה להם תעסוקה באזור... המקימים ביקשו להקים עיירה שונה תכלית שינוי מעיירות הפיתוח שהוקמו לפני כן. לא עוד עיירה שמחצית אוכלוסייתה נתמכת סעד, שבה מוציאים הורים את ילדיהם מבתי הספר היסודיים, והמורים והמורות, חסרי הסמכות להוראה, התחלפו בכל שנה; עיירות שבהן סירבו לשבת רופאים ובעלי מקצועות חופשיים אחרים (הארץ, 3/2/78). לפי מפקד האוכלוסין שנערך בשנת 1971, שני שלישי מכלל האוכלוסיה ביישוב היו צברים או

ותיקים שעלו לארץ עד שנת 1948. שיעור זה היה גבוה בהשוואה לכלל האוכלוסייה בישראל והיה גבוה מאוד ביחס לאוכלוסיית ערים חדשות אחרות: הרכב אוכלוסייתה של ערד לפי המפקד שנערך בשנת 1971 הוא כדלקמן: 56% ילידי הארץ (בישראל – 47%); 17% יוצאי אסיה-אפריקה (בישראל – 26%); 27% יוצאי אירופה – אמריקה (בישראל – 27%). (שנער ומר, 1979, עמ' 578).

התייחסויות רבות לרמת החיים הגבוהה בערד ניתן למצוא בעיתונות הארצית של אותה תקופה: "רמת הלימודים בערד נחשבת לגבוהה יחסית, ועל פי עדותם של אנשי המקום אין היא נופלת מבתי ספר טובים בתל אביב, בחיפה או בירושלים... לילדי ערד יש חיי גן עדן כמעט. חוגים רבים ומגוונים מאפשרים לילדים פעילויות מעבר ללימודי בית הספר. המקהלה מקבצת סביבה פעלתנות מוסיקלית וכן גם הקונסרבטוריון. כמו בכל מקום, גם כאן הספורט על ענפיו השונים הוא להיט. גאוות הנוער היא על הנבחרת של הבנות בכדור-יד, אשר זכתה לא מכבר במקום ראשון בארץ בתחרויות בית הספר." (על המשמר, 20/4/80). מנחם תלמי, בביקורו בערד, התרשם מה"אוכלוסיה הצעירה יחסית, ה"תורמת" 400 לידות בשנה – פעם וחצי מן הממוצע הארצי. "חביבי!" יאמר לך בגאווה אחד התושבים, "אצלנו כל אישה הולכת עם ילד אחד על הידיים, ילד שני בעגלה וילד שלישי בבטן!" (מעריב – ימים ולילות, 1/11/1974).

בשנות ה-80 מצאו תושבי ערד את פרנסתם בעיקר בתעשייה ובתיירות. בערד פעלו ארבעה בתי מלון ואכסניית נוער ובהם אלף מיטות. ערד נחשבה לעורף הכלכלי של אזור ים המלח: "יותר מ-500 מפרנסים עבדו בבתי המלון בערד עצמה ובמלונות ים המלח. התיירות בערד היא תיירות של נופש ותיירות של מרפא. תיירות הנופש מבוססת בעיקרה על הנוף רב ההוד, על אקלימה של ערד בקיץ, ועל מזג האוויר הנעים בים המלח בחודשי החורף... תיירות המרפא מתרכזת באפשרויות הריפוי למחלות בדרכי הנשימה, במיוחד קצרת, באקלימה היבש ובאווירה הנקי של ערד. כן נמשכת לכאן תיירות מרפא תודות לסגולות הרפואיות המצויות במי ים המלח ובמעיינות הסמוכים אליו." (ערד בשנת העשור, עמ' לא ידוע). שאר המפרנסים בעיר עבדו במפעלים הכימיים באזור, במפעלי ים המלח, במפעל הפוספטים, במפעל "פריקלס" וב"רותם דשנים" במישור רותם מדרום מזרח לעיר. נוסף על כך, בערד פעל אזור תעשייה מגוון ובו בתי חרושת ותעשייה זעירה לרוב: מפעל למגבות, לגרביים, לכימיקלים, למזון, לעיבוד עץ, לפקקים והדפסות פח, 2 מפעלים לצעצועים ועוד מפעלים לחולצות, לעיבוד שבבי, לחיתוך וגריסת שיש מקומי, למוצרי פוליסטרן מוקצף ומפעל לבטון (מעריב, 4/1/82). לכבוד עשור להקמתה של ערד מסכמים המחברים בבטחה כי "בערד אין כלל מובטלים ואין כל צורך בעבודה יזומה. כל תושבי העיר מוצאים בה פרנסה בכבוד." (ערד בשנת העשור, עמ' לא ידוע).

בשנת 1995 הפכה ערד, על 23 אלף תושביה, לעיר ואם בישראל. באותה שנה היא היתה אחת מהבודדות בערי ישראל שלא היתה שקועה בחובות. בצלאל טביב, ראש העיר דאז, אמר שאם תחרוג העירייה מתקציבה ככמה מיליוני שקלים, יהיה זה רק בשל ההשקעות המאסיביות בתחום החינוך, עליו אין מתפשרים בערד (דבר, 19/3/95). לטביב היו בזמנו ציפיות מפליגות בתחום התעסוקה, בהתפתחות הגדולה הצפויה בענף התיירות

בערד ובעיקר באזור ים המלח: "התחזיות הוורודות מדברות על תוספת מקורות תעסוקה של אלפי אנשים בשנים הקרובות, כבר בשלב ההקמה של פרויקטים חדשים באזור, לרבות הקמת שני מלונות בסיווג של חמישה כוכבים בים המלח." (שם, שם).

בתקופה שבין 1990-2004 הגיעו לישראל כ-1,200,000 עולים חדשים. 64% מכלל ההגירה מן הארצות הפוסט-סובייטיות הגיעו מרוסיה ואוקראינה. בשנים האחרונות יוצאי חבר העמים לשעבר מהווים 1/6 מאוכלוסיית המדינה והם הקבוצה האתנית הגדולה ביותר בארץ (גומל, 2006). בשנות ה-90 ערד היתה בצמרת רשימת הערים הקולטות עלייה: בשנת '91 נקלטו בה 2,700 עולים מבריה"מ, ובהמשך אותה שנה נוספו אליהם קרוב ל-600 עולים מאתיופיה. העיריה, שמנתה בשנת 1990 14,000 תושבים, נאלצה להתמודד עם גידול ניכר באוכלוסייתה ועם בעיות תעסוקה, דיור וגם פערים תרבותיים שגידול כזה מביא איתו (הארץ, 3/6/91). לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אחוז העולים מבריה"מ בערד עמד בשנת 2001 על 38.1% (ראה טבלה מס' 1).

במסגרת שיחה שערכתי עם אלי, תושב ערד יליד ישראל שהגיע לעיר בשנות ה-80 מעפולה, שאלתי על העולים מבריה"מ לשעבר בערד. עם כל מרואייני דיברתי על ה"רוסים", הם תמיד עמדו ברקע כקבוצה גדולה ללא פנים, בעלת כוח ועמדות השפעה בעיר. אלי היה מוכן לספר לי על השינוי שחל בעיר מאז בואם של "הרוסים":

שירה: איך ההגעה של הרוסים, היום, משפיעה על ערד?

אלי: תראי, יש לטוב ולרע. זאת אומרת, בהחלט יש בהם הרבה דברים טובים מבחינה תרבותית למשל, אני חושב שהם... ההשפעה שלהם היא טובה, זאת אומרת הם אנשים שיודעים לעשות דברים. הם בהחלט, יש להם את הקטע האמנותי, יש פה הרבה מאוד פעילות בתחום האמנות והתרבות והם יודעים גם לבלות ובהחלט זו אוכלוסיה יחסית תוססת לעומת האוכלוסיה הרדומה של ערד, יחסית. הם משקיעים. (ראיון מס' 11: שורות 249-252)

הדבר הראשון המצוין ביחס לעולים מבריה"מ הוא הפעילות בתחום התרבות והאמנות. העולים נתפסים כצרכנים של תרבות "גבוהה" סביבה הם מתאחדים ומתבדלים מהתרבות הישראלית המקומית, כאשר ההיררכיה מציבה את התרבות הרוסית מעל זו הישראלית. לפי לשם "...מאפיינת אותם גם הרגשת זהות, שהרכיב הרוסי בה הוא רכיב מרכזי לצד הרכיב היהודי, בקשר רגשי עמוק לארץ מוצאם וברצון לשמר, לטפח ולהנחיל לדורות הבאים את המורשת התרבותית שהביאו מארץ מוצאם והיא בעיניהם עליונה על פני התרבות המקומית" (לשם, 2005, עמ' 12). לדידו של המרואיין, העולים "יודעים לבלות" ובזאת הם נבדלים מהוותיקים, "האוכלוסיה הרדומה של ערד", שאינם מציבים אלטרנטיבות לבלוי והנאה, ובזאת יחודם ויתרונם של העולים כקבוצה "משקיעה".

בחודש מאי 2010 הופיעה כתבה בעיתון "הצבי" המקומי שעסקה בטקס שנערך לכבוד וותיקי מלחמת העולם השנייה – "בטקס חולקו לוותיקי המלחמה מדליות לכבוד 65 שנים לנצחון על גרמניה הנאצית מטעם נשיא

רוסיה, דמיטרי מדבד, באמצעות נציג שגרירות רוסיה בישראל, ולדימיר אבניקוב. (הצבי, 6.5.2010).
 באותו היום בו נערך הטקס התקיים קונצרט בו הופיעו סולני האופרה הישראלית... במיטב השירים המוכרים
 והאהובים על וותיקי מלחה"ע.. ששרו בימי המלחמה ואחריה (שם, שם). האירוע, כך צוין בעיתון, הונחה
 בשפה הרוסית ולכן מי שאינו דובר את השפה ככל הנראה הדיר את רגליו ממנו. בכל גליון של העיתון המקומי
 ניתן למצוא 3 עמודים או יותר (המופיעים בסוף העיתון) של כתבות ופרסומים בשפה הרוסית, ביניהן הזמנות
 נוספות לאירועים המיועדים רק לדוברי השפה הרוסית. רק במקרים בודדים אפשר היה למצוא אותה מודעה
 מופיעה גם ברוסית וגם בעברית, וכך גם תושבי ערד שאינם דוברי רוסית רהוטה יכלו לראות עצמם מוזמנים
 לאירוע "שרים ג'אז" בחסות המחלקה לקליטת עלייה, במסגרתו הופיעה שיראל דשבסקי, סולנית התיאטרון
 "אטרנה אופרה", בליווייה של נגנית הפסנתר זינאידה גלדון (הצבי, 24.6.2010).

אלי: הנקודה היא שיש פה שתי בעיות, אחת – הם קהילה מאוד סגורה. וזה לא טוב, זאת אומרת זה... במקום כזה זה
 יוצר בעייתיות כי הם חיים בבועה שלהם, זאת אומרת הם חיים בתוכם והם לא יוצאים החוצה והם לא מתחברים אחד
 בתוך השני, זאת אומרת את לא תראי נערה בת, סתם אני זורק, 16 רוסיה שתצא עם צבר ישראלי, זה לא קורה
 הרבה, היא עם רוסי, זאת אומרת הם בתוכם... זאת אומרת הם מונעים את זה. הם, הם, הם שומרים על הסגירות הזו.
 היא יכולה ללכת איתו בשביל (מסמן כסף בידיו). זהו. שזה אין לה בעיה. זיון קטן, חמישה שקלים הכל בסדר. (ראיון
 מס' 11: שורות 252-260)

הטיעון הבא של המרואיין הוא שחוסר ההשתלבות של העולים בקרב האוכלוסייה הוותיקה הוא כולו באשמת
 העולים. "הם שומרים על הסגירות הזו", הם בוחרים שלא להשתלב, הם בוחרים שלא לקשור קשרים עם
 המקומיים. יותר מכך, הוא מאשים את העולות "בסטיגמות השמורות לנשים... כך לדוגמה, אנו מוצאים את
 העיסוק הרווח באוכלוסיית העולות מארצות חבר העמים המתמקד בעיקר בהקשרים של תעשיית המין
 בישראל – זונות, פרוצות, נערות ליווי." (למיש, 2001). עמדתו לא מפתיעה לאור סקרים שנערכו במהלך
 שנות ה-90 המצביעים על התגברות העימות בין ותיקים לעולים, המתבטא בעמדות השליליות כלפי העולים
 בקרב הציבור הוותיק בתחומים שונים, ועל התגבשותם של סטראוטיפים שליליים כלפי העולים מברית
 המועצות לשעבר (לשם, 2005, עמ' 23).

את הקטע הבא החלטתי להביא במלואו כדי להדגיש שהמרואיין קושר את הגעת העולים עם השינוי שחל
 לרעה בעיר:

שירה: קשיים של הגירה.

אלי: אה... זה... אבל פה זה היה יותר... בכמויות קצת יותר גדולות את מבינה? ואצלם גם... יש להם, בדברים האלו,
 כשמדובר בכאלה מאסות, גם התפיסה בדברים האלו היא מאוד אחר ממה שהיה מקובל... בסדר, אז היו פריצות, אז
 היו קצת גניבות... לא היו מנהצים אנשים. את מבינה? לא היו עושים דברים ש... לא הולכים... אנהנו... אני עומד בבית,
 אנהנו עומדים בחלון, מסתכלים, מולנו... אנהנו שומעים רעש, מסתכלים, זוג רוסים בקומה השניה, צעירים שכנראה
 השתכרו, פשוט נפלו מהקומה השניה... בחיי... פשוט צנחו מהקומה השניה... אמבולנס בא לקח אותם... השתכרו ונפלו,
 כן! זה דברים שלא היה, לא הכרנו דברים כאלה... אני אומר לך יותר מזה, כש... כשאני הגעתי לערד אז הסתובבתי עם
 מתוכת של דירות, סימה, והלכנו לראות דירות, ו... אנהנו עוצרים פה ליד המרכז והיא אומרת, בוא, ואני רואה שהיא
 משאירה את האוטו פתוח, חלונות פתוחים, הארנק שלה מונח מעל ההגה, ככה עם הכסף עוד בולט, סימה האוטו
 פתוח, הארנק... לא, לא, עזוב... אף אחד לא חשב, לא עלה בדעתו שישגנבו לו משהו... זה לא מקובל, זה לא... היום אם

גם אם אתה נועל ועם רב בריח והכל הם פותחים ויפרצו לך ויעשו הכל. את מבינה? זה השתנה, זה שינוי רע, זה שינוי שעשה לא טוב לערד, נכון שחלק מזה זה הקידמה והגידול של ערד והכל, אבל עדיין זה... (ראיון מס' 11: שורות 275-287)

שוב מואשמים העולים בהתנהגות מופקרת: הם משתכרים, הם מאפיונרים ("מגהצים" אנשים), הם פוגעים באיכות חייהם של הוותיקים בעיר. תושבי העיר נאלצים להתמודד עם אוכלוסייה החווה קשיי הגירה ובה בעת הם מרגישים שמתרחש "שינוי שעשה לא טוב לערד", בלשון המעטה.

הקבוצה השנייה שנוכחותה מורגשת בעיר הם הבדואים. קצרה היריעה מלנתח את ההסטוריה של הבדואים בארצנו ואת יחסי הבדואים עם מדינת ישראל לאורך השנים. במסגרת סקירת הנושא אבקש בעיקר להתמקד בהלך הרוח של השיח הישראלי בנושא. קובץ מאמרים שפורסם בשנת 1996 מציג את "אופיים האמיתי" של הבדואים ואת הבעיה שהם יצרו מאז ומתמיד באזור: "סמיכותה של הארץ למדבר משמעותה שהיא הייתה חשופה לאפשרות של התפרצות בני המדבר הבדואים השואפים תמיד לפשוט על ארצות המזרע." (הדגשה שלי ש.א.) (שרון, 1996, עמ' 13). בטקסט נוסף שפורסם באותו קובץ ניתן למצוא רשימת תכונות המאפיינת את הבדואים, שאינה סותרת את התדמית הפולקלורית המוכרת לישראלים: "הבדואים הנם מחבבי אורחים... דיבורם דיבור כבוד, את הבטחתם יקיימו... סבלנים לגבי רעב וצמא, קור וחום, הליכה מרובה ותלאות אחרות..." (אל עארף, 1996, עמ' 23). לא זאת בלבד שהבדואים מתוארים בהתאם לסטיגמות המוכרות, הם אף עוברים דמוניזציה בהיותם מתוארים כ"עצלים. אינם מעבדים את אדמותיהם בעצמם... הנקמה היא אחת מתכונותיהם הבולטות ביותר... למוות אין ערך גדול בעיניהם..." (שם, שם). נוסף על כך, מכיוון שהבדואים נחשבו בתקופת מלחמת העצמאות כחלק מן האויב הערבי (זיוון, 1992) ממשלת ישראל, בראשית דרכה של המדינה, הרשתה לעצמה להגביל ולשנות את אורח חייהם של הבדואים: העיר באר שבע נסגרה בפניהם, השוק הבדואי בוטל, נאסר עליהם לעבוד במשק הישראלי ולכן הופנו אל עבודות במפעלי הפיתוח החדשים של אותם ימים כמו מפעל הפוספטים, סלילת כבישים ועבודות כפיים (שם, שם).

הרצון של ישראל לבסס את מעמדה בנגב, באמצעות הקמת יישובים יהודיים שישמשו הן לקביעת עובדות פוליטיות והן כהגדרת מגן צבאית, הוא שעמד מאחורי החלטת הממשלה לעקור את מעט הבדואים שנותרו בתחומי הנגב ולהעבירם מחלקו הצפון-מערבי אל תוך מתחם קטן יותר בחלקו הצפון-מזרחי. האזור החדש קיבל את השם "אזור הסייג"... ופירושו גדר או הגבלה (סבירסקי וחסון, 2005, עמ' 4). כל יציאה של בדואי אל מחוץ לאזור הסגור חויבה ברשיון מטעם המושל הצבאי (זיוון, 1992).

בעיני המדינה לבדואים אין כלל אדמות. מאז 1948 ועד היום, המדינה גורסת כי אדמות הנגב הן אדמות מדינה וכי לבדואים אין זכויות בעלות עליהן. יתרה מזאת, מאותה שנה המדינה חותרת לממש את בעלותה הפורמאלית באמצעות דחיקת הבדואים מן האדמות והעברתם אל מתחמי מספר קטן של יישובים עירוניים. כל זאת על מנת להעמיד את האדמות לרשותם של פרויקטים יהודיים – יישובים, מחנות צבא, מפעלים וכיו"ב

(סבירסקי וחסון, 2005, עמ' 5). "היישובים הבדואיים הלא מוכרים אינם מופיעים על מפות רשמיות של מדינת ישראל, ותושביהן הם בבחינת אזרחים שקופים: המדינה אינה מבחינה בהם בבואה לקבוע מדיניות, לבנות תקציב, לספק שירותים או להעניק הגנה חוקתית, ושכניהם היהודים אינם רואים אותם אלא כמטרד שאת ממדיו יש לצמצם ככל האפשר." (שם, עמ' 26).

היום באזור הנגב "שוכנים אלפי מקבצי פחונים וסככות פלסטיק שבתוכם מתגוררים עשרות אלפי בדואים. בלי מים, בלי חשמל, בלי כבישים, בלי שירותי תברואה וברי מקורות פרנסה. חממה של עוני ופשע שרשויות אכיפת החוק מתקשות לשלוט בנעשה בתוכה." (ידיעות אחרונות, 19.6.2006). מתוך מצוקה זו, ככל הנראה, בחרו כ-200 משפחות בדואיות להתיישב בערד. אלפי בדואים נוספים "נכנסים אליה עם שחר ושבים אל אוהליהם עם רדת החמה, חסרי מים זורמים וחשמל ותשתית כלשהי. כמה מהבדואים הפגינו כישורי הסתגלות מרשימים וכבר מגלגלים משפטים בסיסיים ברוסית" (הארץ, 30.7.2004).

אלי, המרואיין שהצגתי בתחילת הפרק, התייחס אל הבדואים בלי שהעליתי את הנושא בעצמי. מכיוון שהראיון עסק בבעיות הרבות שערד נאלצת להתמודד עמן (תעסוקה, תשתיות, חינוך, סודנים, עולים מבריה"מ) היה זה אך טבעי שאלי ידבר גם על הבדואים, שבעיניו נתפסים גם כן כנטל על העיר:

אלי: ... כל הזמן אנחנו מדברים על בעיית הבדואים. בעיית הבדואים.. לא יצרו שום תשתית מוסדית בישובי הבדואים. זאת אומרת, אם אנחנו לוקחים את כסיפה, כל המקומות הללו, אין שם סוכנות דואר אין שם בנקים, אין שם שירות תעסוקה, כלומר אין משרדי ממשלה אז הם באים לקבל את השירותים פה, אם את באה לפה בבוקר, בשעות הבוקר..

שירה: יש להם בית קפה פה..

אלי: בוודאי. רק **בדואים פה**. עכשיו, כתוצאה מכך גם חלקם קנו פה דירות והם גרים פה. אז זה משנה שוב, זה מערער את כל היציבות בישוב כזה קטן כי.. הכל משתנה פה. היה פה השבוע, בשבוע שעבר, בבוקר היה פה קרב של סכינים... בתוך החמולה עצמה, בני משפחה, שני בני דודים.. את יודעת אחד זרק לשני משהו, על הבת של זה, והוא זרק לשני, וכבר שלפו סכינים והלכו מכות וכולם השתתפו ביחד והיה פה קטטה המונית עד שהגיעו בלשים ועצרו את כולם.. ו.. אבל זה מאוד אופייני פה... (ראיון מס' 11: שורות 87-98)

רוב תלונותיו של אלי מופנות כלפי מוסדות המדינה ש"לא יצרו שום תשתית מוסדית בישובי הבדואים" ומכיוון שאין שם "משרדי ממשלה" מגיעה אוכלוסיית הפזורה אל ערד וכתוצאה מכך אף משתקעת בעיר. ערד, לפי מאזן הכוחות העולה מדבריו, היא רק "ישוב קטן" הכורע תחת עומס השינויים הדמוגרפים שנסקרו עד עתה. קרב הסכינים שציין הוזכר גם בעיתון המקומי, במדור פלילים: "בתחנת המשטרה התקבלה הודעה ביום שני בשעה 10 בבוקר על קטטה אלימה במרכז המסחרי. צוות בילוש שהיה במקום זיהה בחור בן מיעוטים מנופף בסכין מול קבוצת אנשים במרכז המסחרי. הבלשים השתלטו על החשוד... ועצרו אנשים נוספים שהיו מעורבים בקטטה החמורה... מהחקירה עולה שהרקע לקטטה הוא סכסוך בין ילדים בני שתי משפחות מאותו השבט..." (הצבי, 19/8/2010). שני תאורי הקטטה (זה המופיע בעיתון וזה שאלי מספק) מדגישים את הסכסוכים הפנימיים הלא-ראציונליים שהובילו לסכסוך. כאילו פילוג אלים הוא תופעה הזרה לנו, הישראליים, ומתקיימת רק בתוך קבוצות הנשענות על מסורת שבטית.

עלעול נוסף בעיתון המקומי מראה שהבדואים מוזכרים בעיקר בהקשר לפשע, כמו בידיעה "קשישה אמיצה סיכלה שוד מזוין" העוסקת בקשישה שהצליחה לסכל את כוונתו של שודד תושב הפזורה לגנוב את תיקה (ענת רסקין, הצבי, 3/6/2010), או בידיעה (שוב, תחת מדור "פלילים") העוסקת בשלושה קטינים תושבי הפזורה שניסו לגנוב מתכת ממפעל באזור התעשייה בערד (הצבי, 15/4/2010), כשאת הנושא כולו מסכם רפ"ק יובל פז, ראש משטרת ערד, בסקירתו את שנת הפעילות 2009: "מציאותם של בני מיעוטים בעיר באה לידי ביטוי בעיקר בקטטות בין חבורות, רעש ואלומות בתוך המשפחה" (שם, שם).

זווית ראייה אחרת על הנושא סיפקה שרה, תושבת ערד שהגיעה לעיר לפני 13 שנים בערך. את שרה ביקשתי לראיין בגלל הקשרים בינה ובין קהילת הסודנים שנוצרו במסגרת הסיוע שלה לקהילה. בתור תושבת העיר היא יכלה, לדעתי, לספק דיעה רלוונטית על הקשור לבדואים:

שרה: הם (הבדואים) היו פה קודם. בכלל, אם מישוה פלש זה אנחנו פלשנו לשטח שלהם, הם לא פלשו לשטח שלנו, זה אנחנו השתלטנו להם על העיר, אם כבר. באיזו זכות... הם פה הרבה יותר זמן. והם לא מפריעים לאף אחד. ברור שיש איתם, שגם ביניהם יש כאלה ש.. שהם לא טובים אבל גם בינינו יש כאלה שהם לא טובים וגם... בכולם יש מישוה שהוא לא טוב, בכל קבוצה יש אנשים טובים ולא טובים. אבל מבחינתי הם חלק מהמקום, הם גרים פה.

שירה: אבל באמת מפריע לאנשים בעיר, דברים ששמעתי..

שרה: הבדואים השתלטו לנו על העיר. (ראיון מס' 9: שורות 422-427)

הראיון עם שרה עסק בעיקר באופן שבו היא מסייעת לקהילה שמצאה עצמה דחוייה על ידי רוב האוכלוסיה בעיר ערד (הסודנים). בהמשך להצגת העצמי של שרה בתור אדם הדוגל בשוויון זכויות היה זה טבעי ביותר שהיא תפגין אהדה כלפי קבוצה נוספת הנדחית על ידי הרוב. היא מתייחסת לטענה כי "הבדואים השתלטו לנו על העיר" ומבדלת את עצמה מהקבוצה שמסכימה עם טענה זו. היא סותרת את הטענה בעזרת הנראטיב ההסטורי הגורס ש"הם היו כאן קודם" ולכן "אנחנו השתלטנו עליהם". כלומר, לא זאת בלבד שאין הבדואים אשמים במצב אלא שהאשמה מוטלת עלינו, הישראלים. נוסף על כך, "הם לא מפריעים לאף אחד"; אם הנך פלורליסט ולא מחפש הומוגניות, הרי שהגיוון התרבותי כשלעצמו לא אמור להפריע לאיש. בהמשך, שרה מתייחסת לתדמית של הבדואים בתור פורעי חוק ואומרת ש"גם ביניהם יש כאלה ש.. הם לא טובים אבל גם בינינו יש כאלה שהם לא טובים", כלומר – אין קבוצה אחת טובה מרעותה; גם פה וגם פה ניתן למצוא חולשות אנושיות. מאמר אחד מעיתון הצבי נכתב ברוח דבריה של שרה והוא עוסק בהחלטה שהתקבלה במהלך שנת 2010 לסגור את ערד בפני הבדואים: "בכניסה המרכזית לעיר יוצבו ביתן שמירה ומחסום שיסמנו את כל הנכנס לעיר, העיר תוצף במצלמות..." (הצבי, 5.8.2010). הכותבת משווה את מצב העיר המסתגרת למצבם של ערים בדרום אפריקה ומאמינה שההחלטה לבצר את העיר נובעת מ"אי הבנה הנגועה בתערובת של גזענות ופחד.. הבדואים "מתפשטים" במרחב, "תופסים לנו את המקום", הם "מסוכנים" וטוב לנו שנרחק מפגיעתם הרעה." (שם, שם). לצערי, כשביקרתי בערד בחודש פברואר 2011, ראיתי שהחזון קורם עור וגידים – בכיכר הכניסה אל העיר הוקמו ביתן ומחסומים. יתכן וקריאתה של הכותבת נפלה על

אזניים ערלות: "בואו נשאר את העיר פתוחה ובוטחת, שמחה לארח את כולם ומאירת פנים לכל הבא בשעריה, כפי שהייתה עד כה... בואו לא נהרוס ארבעים ושבע שנות דו-קיום ופתיחות. ייחודה של ערד בריבוי התרבויות שבתוכה, ראוי שנהיה גם רב תרבותיים באופיינו." (שם, שם).

ב-6.8.2007 נכשל ראש העיר דאז, מוטי בריל, באישור התקציב השנתי, ובדומה לערים אחרות בדרום (אופקים בשנת 2007 וירוחם בשנת 2009), הוחלט בממשלה למנות "ועדה קרואה" שתחליף את הנציגים שנבחרו על ידי התושבים. ראש העיר ניסה למחות, אך לשווא. "ראש העיר המודח של ערד מוטי בריל, לא מבין למה החליט שר הפנים מאיר שטרית להדיחו בתחילת אוגוסט." "שאלתי: למה אתה מדיח אותי? זה לא דמוקרטי. הוא ענה 'איני יכול להרחיב, שיהיה לך יום טוב'", סיפר בריל. הוא משוכנע שלמרות הצלחתו, משרד הפנים לא עשה די להשאירו בתפקיד, ובגלל מצוקה פוליטית שלא איפשרה את אישור תקציב העיר – הודח." (הארץ, 15.10.2007).

שירה: ומה היה פה כש... כשהיתה הוועדה הקרואה? היה איזה שינוי?

אלי: זה רע מאוד זאת אומרת ראש העיר לא רצה בעצם לעשות כלום. הוא... התעסק כמו... מנהל איזשהו מוסד שמחלק משכורות, זאת אומרת הוא דואג שיהיה להם משכורות לעובדי הרשות ויהיה שקט. שיהיה שקט. לא... הוא לא רצה לזום דברים והוא לא הסכים גם לטפל בדברים, כשבאת אליו עם רעיונות והצעות הוא אמר – עזוב אותי, אני צריך שקט, אני לא מחפש עכשיו... תן לי לסיים את הקדנציה שלי אני לא... לא מחפש לעשות אה..

שירה: ובעצם במקום כמו ערד ברגע שאין איזושהי התקדמות אז..

אלי: זה נסיגה!! בוודאי, זה נסיגה אין ספק. (ראיון מס' 11: שורות 194-201)

לפי מסמך רשמי שפרסמה הכנסת, ועדה קרואה היא "ועדה למילוי תפקידי ראש הרשות המקומית והמועצה, והיא מורכבת מאנשי ציבור ומאנשי מקצוע הממלאים את תפקידיהם של מועצת הרשות ו/או של ראש הרשות המקומית". (טל, עמ' 3). שר הפנים ממנה ועדות קרואות במקרים חריגים שבהם רשות מקומית אינה מתנהלת כראוי ותפקודה נפגע במידה ניכרת. הוועדה הקרואה מכהנת על-פי רוב עד הבחירות לאותה רשות מקומית, ולפחות שנתיים ימים. (שם, שם). 3 סיבות מצוינות במסמך כבעלות לגיטימציה למינוי ועדה קרואה: חוסר תפקוד כללי של ראש המועצה או העיר, גרעונות גדולים ושיעורי גבייה נמוכים ואי אישור תקציב העירייה (שם, עמ' 5).

אלי: אנחנו מנותקים ממרכז הארץ. לא רק שאנחנו מנותקים זאת אומרת, לא השכילו בכלל גם עם השנים... כל... כל המדיניות של ממשלת ישראל בעיני לפחות, היא כזו שהנגב הוא לא מדינת ישראל. הוא מדינה אחרת. כלומר, המדינה נגמרת איפשהו בגדרה. אין, אנחנו בכלל לא מדינת ישראל ולכן אתה רואה... היום משקיעים קצת כספים כי קיבלו כנראה כל מיני תרומות ותקציבים בבאר שבע אז רואים קצת איזשהו... באיזור שלנו בכלל הכל מת. מדברים על הכביש דמים, כביש 31 שנים! אה... העליתי את הנושא לכל שרי התחבורה, דיברתי עם חברי כנסת, כולם בלה בלה בלה בלה, חוץ מדיבורים אין כלום. שום דבר לא יוצא רק מדיבורים. ואם אין אפילו דבר מינימלי – כביש, כביש אין למקום הזה אז בוודאי שככה הוא נראה וככה הוא הלך והדרדר והדרדר מכל הבחינות. גם תעסוקה. (ראיון מס' 11: שורות 161-168)

כביש 31 הוא הכביש המחבר בין ערד ובין צומת שוקת במערב, משם פונים לכיוון תל אביב או באר שבע. הכביש "הוא כביש רוחב המתחיל בצומת להבים וחולף דרך להבים, לקיה, חורה, כסיפה וערד, ומסתיים בצומת זוהר סמוך לים המלח. אורכו 70 ק"מ" (הצבי, 24.12.2009). העיתון המקומי עסק בתוואי הכביש לאור תאונה שהתרחשה ימים אחדים לפני כן, בה נהרג דודו הדר בן ה-10, תושב ערד. הכותבת טוענת כי "השילוב של כביש חד מסלולי, שעות לילה מאוחרות... הנהיגה הפראית וחסרת שיקול הדעת המאפיינת את חלק מהנהגים מהמגזר הבדואי, שלעיתים מרשים לעצמם לפנות ללא כל התראה לשביל צדדי לאורך הכביש, המוביל לאחד מיישובי הפזורה, היא הנוסחה לאסון כמעט בטוח." (שם, שם). הכביש המסוכן לא רק זורע תחושות פחד בקרב התושבים כאשר הם יוצאים וחוזרים אל עירם, אלא גם מוביל ליצירת תחושות הזנחה וקיפוח על ידי מי שאמור לחבר אותם, באופן מילולי, אל שאר המדינה.

אלי: אני לא יודע מה התכנון, בכלל הרי לא יודעים מה מתכננים, פה בכלל אישרו הקמה של ישוב חרדי חדש, ליד תל ערד, כסיף, את מבינה שלא ברור מה הרעיון של העניין הזה כי הוא יעשה מאוד נזק, מאוד מאוד גדול.. לערד הוא יעשה נזק מאוד גדול.. כי מדובר פה על ישוב של 50,000 תושבים. ערד תהפוך להיות שכונה שלו. זה יהפוך להיות.. יש עיר גדולה יותר ערד..

שירה: נכון. שזה בחצי הדרך לבאר שבע.

אלי: בדיוק. זה קרוב ואז אנשים יוכלו פשוט.. זה יהפוך את ערד לשכונה. זה לא.. זה חסר הגיון, את מבינה? אין בעיה, אתה רוצה לפתח? תפתח. יש לך ישוב פה, תפתח אותו. ובמקום זה אתה הולך ובונה. (ראיון מס' 11: שורות 291-304)

החלטה נוספת של ממשלת ישראל הפכה למכשול נוסף בדרכם של אלו המנסים להחזיר את ערד למעמדה הקודם כעיר מובילה בישראל: "ב-15 באפריל התקבלה החלטת הממשלה על הקמתה של עיר חרדית, כסיף, בצומת הכבישים 31 ו-80, בין הערים ערד וכסיפה" (רווד, 2010, עמ' 151). מדובר במדיניות הממשיכה את הקו האידיאולוגי של ייחוד הנגב, אך לא ברור מה יעלה מתוך החיכוך בין החרדים בעיר החדשה ובין הבדואים בכסיפה, שכנתה מוכת האבטלה. בנוסף לכך, מכיוון שעד היום לא הגיעו הבדואים להסדרה פורמאלית בנושא הקרקעות מול ממשלת ישראל, הרי שיישובי הבדואים עדיין נמצאים במעמד רשמי לא חוקי ולכן ההצעה להקים עיר עבור יהודים בטרם תוחל הסדרה כזו "תפגע פגיעה אנושה במאמצים להגיע לפתרון מוסכם, וחוסר האמון של האוכלוסייה הבדואית כלפי מוסדות המדינה יגבר" (שם, עמ' 153). העיר החדשה תתכנן כך שתתאים לאורח החיים החרדי ותכלול במסגרת זאת דירות גדולות ושטחים נרחבים שיוקצו למוסדות ציבור, למוסדות חינוך ולמסחר ותעסוקה שמותאמים לאוכלוסייה זו (הארץ, 19.1.2010). לדידה של רווד, אם ביקשו מקבלי ההחלטות לבנות עיר שתמשוך אוכלוסייה חזקה אל הנגב, הרי שהעיר כסיף לא תמלא צורך זה: "שירותי חינוך, מעמדות תווך למשיכת אוכלוסייה חזקה לעיר, לא יתממשו בצל הקמתה של מערכת חינוך חרדית שונה ונפרדת. בתחום הבריאות, אוכלוסייה ששיעור הריבוי הטבעי שלה גבוה תיצור לחץ על בית חולים שמחלקת היולדות שלו כבר עמוסה ממילא. בתחום התחבורה הציבורית המערכת החרדית מתנהלת בהיסעים נפרדים. מדובר בתוספת של יישוב ייחודי התובע התאמת תשתיות אשר תכביד על תקציבי

הדלים של הנגב" (רווד, 2010, עמ' 153). נוסף על כך, "משפחות חרדיות ששיעורן באוכלוסייה הוא 6% ממשקי הבית, מהוות כ-16% מהמשפחות העניות בישראל... זו אפוא תוספת עונו לפריפריה הענייה בארץ" (שם, עמ' 152). ראוי לציין שרווד היא תושבת ערד.

תושבי ערד, באופן טבעי, חשים שבמקום להשקיע תקציבי ממשלה בשיקומה של העיר ערד (לאור כל הבעיות שנמנו עד כה) מקבלי ההחלטות מעדיפים להקים עיר חדשה. יתרה מזאת, העיר תייצר קשיים חדשים בשל היותה קרובה יותר אל באר שבע מערד: לכן, כל מי שעד היום מצא עצמו מגיע אל ערד לצרכים עסקיים, יעדיף לנסוע את חצי הדרך ויעצר בכסיף. ערד, שהיתה העיר היהודית הגדולה באזור, תהפוך להיות "שכונה" של העיר כסיף. לא הופתעתי כשגיליתי שהתחושות של אלי מגובות על ידי נתונים סטטיסטיים: בשנת 2010 ערד מנתה 23,400 תושבים (הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל 2010). הגיל החציוני הוא 35.5 ומשמעות הנתון היא שבעיר אין כמעט אוכלוסיה בגילאי 22–35. לאור המצוקה הקימה העירייה בשנים האחרונות את "המרכז לצעירים" שמטרתו לסייע בתחומי תעסוקה, השכלה גבוהה, תרבות ומעורבות חברתית, ואף מציע לאלו השוקלים לגור בערד: "להנאתכם וללא תשלום ליווי כולל: ייעוץ וליווי הוליסטי בכל תחומי החיים בערד: מגורים, חינוך, תעסוקה ועוד הפתעות שונות. למעוניינים – סיורי הכרות בערד והסבר מקיף תוך הפנייה במידת הצורך לייעוץ ראשוני וליווי הקמת יזמות, עסקים קטנים ועוד." (מתוך אתר עירית ערד, המרכז לצעירים, מחלקת אכלוס). נתונים נוספים מצביעים על מאזן הגירה שלילי של כ-839 נפש לשנה (אתר מרכז הנגב לפיתוח אזורי (לוח ב/2), נתונים רלוונטים לשנת 2004). התמונה העולה מהראיונות ומהעיתונות היא של עיר הנמצאת במצוקה דמוגרפית, כלכלית וגיאוגרפית. אל העיר הזו עברתי בפברואר 2010 על מנת לחקור כיצד מתמודדת קבוצה מוחלשת, הפליטים הסודנים, עם מציאות זו.

כמה סודנים יש בערד?

לפני שהגעתי לערד תהיתי מהו גודל הקהילה הסודנית בערד. בישראל דיברו על "צונאמי" של פליטים ואני תהיתי אם באמת אראה המוני סודנים ברחובות ערד. אלו שדיברו על כמות גדולה של סודנים טענו שקיים איום דמוגרפי על ישראל ושאותם סודנים הם מקור למחלות, לפשע ולעוני בישראל. המספרים הפכו לנגד עיניי לסמל המאבק בסודנים ובשהייתם בארץ. אל ערד עברתי אחרי שבוטל נוהל "גדרה חדרה" ולא ידעתי כיצד שינוי זה ישפיע על הרכב האוכלוסייה. ניסיתי למצוא מקורות רשמיים שיאמתו את כמות הפליטים בישראל ובערד אך לשווא: ההגדרה של פליט הטשטשה עם ההגדרה של מהגר עבודה ומבקש מקלט, ויתרה מכך – לא מצאתי אף מקור מוסמך שיוכל להגיד לי כמה סודנים יש בערד. מיד לאחר הבחירות המקומיות בערד פורסם בעיתון "הצבי" טור שסיכם את שנת 2009 במשטרת ערד ובו אומר מפקד משטרת ערד, יובל פז: "פעילות הנהגת העיר ותושבי ערד בנושא גדרה-חדרה יצר שינוי דמוגרפי. ממספר של מעל 1,000 נפש יש כיום מאות בודדים של סודנים. רובם עזבו למרכז הארץ" (הצבי, 15/4/2010, עמ' 8). מפקד המשטרה מקשר בין השינוי החיובי (מבחינתו) שהוא עזיבת הסודנים לפעילות אקטיבית של הנהגת העיר ותושביה. הוא ממצב את ערד כבעלת השפעה על ההנהגה הארצית אך לא ידוע אם באמת היתה זו זעקת הדרום שגרמה לביטול הנוהל.

במסגרת הראיונות שאלתי חלק מהמראיינים כמה סודנים יש בערד. ה"פוליטיקה של המספרים" עניינה אותי כי היא שיקפה את זווית הראייה של כל אדם על מצב הקהילה הסודנית. אלי, תושב העיר, אמר בחודש אוגוסט 2010 ש"היום יש בערך 600 סודנים בערד, למרות שאי אפשר לדעת... בקצב ריבוי שלהם.. הנשים שלהם מרבית הזמן בהריון, בגלל הצורת חיים שלהם.. הם לא.. חיים.. מונוגמיים כמו שאנחנו חיים אלא שם זה לא חשוב ממי נכנסת להריון.. כל זמן שהאישה בהריון זה בסדר." (ראיון מס' 11: שורה 5). אף שהוא מוסר מספר נמוך יחסית לאלפים שצוינו לפני כן הרי שלאלי חשוב לציין שהסיבה לכך היא כנראה חוסר הפעילות המינית הצפויה בקרב הסודנים כי הם הרי "מרבית הזמן בהריון". סטיגמה זו מיוחסת לקבוצות שונות בישראל (דתיים, ערבים) אך במקרה הזה נדמה שלא אטעה אם אקשר את הסטיגמה לפרימיטיביות והברבריות שלכאורה הסודנים מביאים עמם. "הם לא.. חיים.. מונוגמיים כמו שאנחנו חיים אלא שם זה לא חשוב ממי נכנסת להריון.. (שם, שורה 4). ההפקרות המינית היא הרכיב המבדל והיא תחילת היסוד שאלי בונה כדי לחזק את טענתו שאין לתמוך בהמשך הישארות הסודנים בערד.

באותו חודש ראיינתי גם את שרה, תושבת העיר המסייעת לסודנים:

שירה: כמה סודנים יש בערד?

שרה: קשה לדעת עכשיו.. 350, 400.

שירה: וכמה היו נגיד בשיא?

שירה: 800.

שירה: מתי זה היה, השיא?

שירה: לפני שנה. בגדרה חדרה.

שירה: אבל גדרה חדרה בוטל באוגוסט לפני שנה.

שירה: לפני שנה.

שירה: בדיוק לפני שביטלו את זה זה היה 800.

שירה: אנשים אומרים שיש יותר אבל לא היה יותר. לא מאמינה שהיה יותר.

שירה: כן, דיברו על 3,000.

שירה: אמרו 1,200. גם 1,200 לא היה. תמיד יש הרבה פחות ממה שאומרים שיש. (ראיון מס' 9: שורות 335-346)

המספרים ששרה מציינת נמוכים יותר משל אלי ויתכן כי הבחירה שלה נובעת מתוך רצון להתנגד לתאוריית ה"צונאמי האפריקני". המשפט "אנשים אומרים שיש יותר אבל לא היה יותר. לא מאמינה שהיה יותר" ככל הנראה משקף יותר מכול את הבסיס לפוליטיקה של המספרים מכיוון שלא פורסם רישום מסודר לגבי הסודנים בארץ בשל הבעיות לקטלג ולקבוע אבחנות בין הקבוצות. שרה מדייקת כשהיא אומרת "לא מאמינה שהיה יותר" כי הרי מדובר במקרה הזה באמונה בצדקתך ולא בהכרח במספרים האמיתיים החסויים מעין כול.

מעניין לראות מה אמרו הסודנים עצמם בתשובה לאותה שאלה:

שירה: כמה סודנים היו בערד וכמה מהם נמצאים בערד היום?

רוני: אני לא יכול לתת מספר ספציפי או להתייחס לשינוי המספרי של הסודנים בערד אבל ההערכות הן שהיו 450 סודנים עד 2008. זה מה ששמעתי כשהגעתי לערד. הגעתי בספטמבר 2008. הגעתי אליה בגלל "חדרה-גדרה", וזה דחף הרבה אנשים אל ערים כמו אשדוד, אילת וכו'. אל אשדוד הלכו רוב הסודנים שעזבו את תל אביב. באילת הפגינו נגד סודנים, אמרו שהם עושים בלאגן ולכן הרבה מהם הגיעו לערד. ב-2009 היו כמעט 600 סודנים בערד. אחר כך כמה סודנים חזרו לאילת ונפתרה גם בעיית הוויזה והרבה חזרו לתל אביב.

שירה: בשיא היו 600 סודנים בערד.

רוני: כן, אבל אנשים הגזימו ואמרו שהיו 800 סודנים. (ראיון מס' 6: שורות 2-9)

רוני מציין שרוב הסודנים עברו לגור באשדוד בגלל נוהל "חדרה גדרה". הוא מצייר תמונה שבה רוב הקהילה הסודנית לא נמצאת בכלל בערד, כאילו עד עתה ההתמקדות היא בעיר הלא נכונה ובערד לא באמת קיימת תופעת התיישבות גדולה של סודנים. ציון נוהל "גדרה חדרה" נמצא בהלימה עם הנראטיב הישראלי שהנוהל הוא שיצר את תופעת יציאת הסודנים מתל אביב אך במסגרת תשובתו של רוני זהו חלק מההסבר ומתן הצידוק להימצאותם מחוץ לתל אביב מלכתחילה. רוני בוחר לספר על העיוות בהערכת גודל הקהילה הסודנים ("אנשים הגזימו ואמרו שהיו 800 סודנים") וגם אם אינו מדייק בנתונים הרי שהוא מודע לתפיסה הרואה בסודנים איום מספרי על ישראל.

שמעון, מנהיג שבט הדינקה מדרום סודן, גם כן נשאל אותה שאלה:

שירה: כמה סודנים יש בערד?

שמעון: עכשיו בקהילה שלי, דינקה, אנחנו 67 אנשים.

שירה: 67? 67 משפחות?

שמעון: לא. יש 12 משפחות בקהילה שלנו. אבל אני לא יודע כמה יש בקהילות האחרות – כנראה בערך 300 אנשים – עם הנובה, הנואר וכל השאר. פחות מ-300 אנשים.

שירה: בינואר אמרו לי שיש 800 סודנים בערד.

שמעון: לא. אף פעם לא היו פה 800. עכשיו, בדרום... לפני כן, בשנה שעברה, כשהמשלה אמרה שיש הרבה סודנים... יש מישו... אני לא יודע איך קוראים לו, הוא בא לפה ואמר שיש בערד 3,000 סודנים. 3,000 ומשהו. אף פעם לא היו פה 3,000 אנשים. כשבאנו לפה היינו יותר אבל מעולם לא היינו 3,000 אנשים. עכשיו הרבה עזבו. (ראיון מס' 7: שורות 6-14)

המספרים ששמעון מציין הם קטנים אפילו לעומת מה שאני ציפיתי. 67 אנשים בסך הכול מתוך שבט שלפי השמועות הוא בין הגדולים בקהילת הסודנים בערד. שמעון מרחיב ומציין שיש בסך הכל 300 סודנים בערד. מדובר באחוז אחד בלבד מתוך כלל האוכלוסייה בערד ונתון זה אמור לבטא את דעתו של הדובר שהסודנים אינם מהווים נטל על העיר. המספר המצוין בהמשך, 3,000 סודנים, מחזק את טענתו של שמעון שמוציאים את דיבתם של הסודנים כאילו באו להשתלט על העיר. בהזדמנות אחרת רוני אמר לי שבערד יש 50 סודנים מדארפור (ראיון מס' 6: שורה 157), כך שאם נסכם את המספרים בסך הכול נראה שמדובר במאות בודדות של סודנים. אז מדוע נדמה שיש הרבה סודנים בערד? לא נדיר לראותם במרכז העיר משום סמיכותו לאזור מגוריהם. נוסף על כך, הם עולים בדיונים העוסקים בערד כאחת מהבעיות שהעיר צריכה להתמודד אתן. האם התופעה הזו מתרחשת משום שקל ונוח להאשים קבוצה בבעיות הקיימות, האם זה מתרחש משום שזה מגבש את תושבי העיר נגד הסודנים או שמא כל זאת מסייע למי שמאמין שיש לסגור את העיר נגד גורמים זרים נוספים (בדואים)?

ההתנגדות לסודנים

בערד נרשמה התנגדות פעילה (הפגנות) לסודנים שלווה ביצירת שיח המגבה אותה. הסודנים מודעים לעמדת תושבי העיר ואף התייחסו לכך במסגרת הראיונות. את הסטיגמות המיוחסות לסודנים חילצתי בקלות רבה מהראיונות עם הישראלים ובהמשך אראה את האסטרטגיות בהן נקטו הסודנים להתמודדות עם אותן סטיגמות. אלי, תושב העיר שצוטט מקודם, הביע את הדעה הברורה והעקבית ביותר בתאורו את "בעיית הסודנים". הראיון עמו רצוף בצידוקים להוצאת הסודנים מהעיר. ראשית, הוא מציין שערד היא עיר שצריכה להתמודד עם בעיות משל עצמה כמו חובות, בעיות של גישה אל העיר והגירה שלילית. כששאלתי אותו באופן ישיר על הסודנים קיבלתי תשובה ארוכה ומפורטת, ממנה בחרתי להביא קטעים נבחרים:

אלי : קודם כול, תראי, יש פה בעיה של בטחון. תושבי ערד מאוד מרגישים בקטע הזה כי המרכז הוא שוקק בסודנים בעיקר בשעות הערב והלילה כי אין להם מה לעשות אז הם יושבים פה. הם מהר מאוד למדו, אני לא יודע מה היה קודם אבל הם מהר מאוד למדו לשתות והם משתכרים. יש פה המון תגרות, המון תגרות, המון מכות. ו... אני מעריך ש.. אני לא הייתי שולח את הבת שלי ללכת בלילה במרכז ואני שומע את זה מכולם. אני שומע את זה. בוודאי שזה מפחיד. זה מפחיד. ואנחנו גם יודעים את זה מנתונים של המשטרה ואפשר לבדוק את זה שיש להם חלק ניכר בקטע של הפשיעה מאז שהם הגיעו הנה. בהחלט יש להם יד ורגל בעניין ואפשר להבין כי הם חיים באיזה מצוקה. אז זה בעייתי. לעיר כזו קטנה זה עניין מאוד משמעותי... (ראיון מס' 11: שורות 11-16)

את בעיית הבטחון מציין אלי בתחילת ההסבר שלו. מבחינתו, עצם השהייה של הסודנים במרכז העיר היא שלילית משום שהם מהווים איום על התושבים: "אין להם מה לעשות אז הם יושבים פה". מדוע אנשים אחרים שיושבים במרכז אינם מהווים איום על החברה? בהמשך, אלי מאשים את הסודנים בשתיית אלכוהול. במשך שהותי בערד לא ראיתי סודנים שותים אלכוהול במרכז העיר אך אין זה אומר שהתופעה לא קיימת. בהקשר לכך אלי מאשים את הסודנים באלימות ששינתה את פני העיר ושגורמת לתושבים לפחד ולהמנע מאזור המרכז בלילה. מעניין לראות שגם הסודנים, כמו רוני, נמנעים משהייה באזור המרכז בשעות הלילה:

רוני: ...אני בוחר מתי אני צריך ללכת ברחוב. לפעמים כדאי לפחד. באמצע הלילה יש אנשים שיכורים ביום שישי ברחוב ואני מעדיף לא לצאת. לפעמים אני בוחר את הדרך שלי. אם אני צריך משהו מהמרכז אני מעדיף ללכת לפעמים לקניון כדי להמנע מצרות. לפני שישי או אחרי שבת אבל בסופ"ש יש הרבה אנשים ששותים. אבל אם אני צריך ללכת למרכז אז אלך לפני 20:00-21:00, לא אחרי 22:00. ב 2:00-3:00 בבוקר אני לא אסתובב שם. אני אפחד ללכת לשם בשעה הזאת. אתה יכול להתקע מול בן אדם.. ואפילו אם הוא לא שיכור אולי יש לו בעיה עם סודנים, מי יודע מה קרה לו לפני יומיים. (ראיון מס' 6: שורות 252-256)

מרכז העיר הפך למרחב מאיים שנמצא תחת שליטת השיכורים בשעות הלילה. בזמן מגורי בערד גם אני נמנעתי מהאזור בשעות הלילה מאותה סיבה. אף אחד לא הזהיר אותי אך בחושיי הרגשתי שבתור אישה לבדה כדאי לי להמנע מהאזור. תושבי העיר מפחדים לתת לבנותיהם להסתובב במרכז בגלל הסודנים השיכורים, הסודנים חוששים בגלל התושבים השיכורים ובסך הכול נדמה שכולם מפחדים מכולם. האמנם מוצדק הפחד שהביעו המרואינים?

"שני צעירים תושבי ערד יצאו השבוע מאירוע משפחתי, כשהם בגילופין ואחד מהם אחז בסכין. סמוך לתחנת האוטובוס [הצמודה למרכז העיר - ש.א.] נקלע לדרכם סודני, הם ניסו לתקוף אותו אך הוא הדף אותם במטרה להתגונן מפניהם והתרחק לכיוון ביתו. אלה הזעיקו תגבור והגיעו לאחד הבתים בהם גרים הסודנים. הצעירים התחילו לתקוף את הסודנים ודקרו אחד מהם, שלמזלו הדקירה לא היתה עמוקה...!" ("הצבי", 6.5.2010).

האירוע הזה התרחש בזמן שהותי בערד והשפיע מאוד על האופן שבו ראיתי את היחסים בין המהגרים הוותיקים והחדשים. לא חשבתי שיכולה להתקיים הידברות כלשהי ביניהם. לצערי, מעבר לציון הדקירה לא נתקלתי בדיון ממשי בנושא שלום של כל המתגוררים בערד. שאר הידיעות שעסקו בסודנים ובאלימות בחרו, כמו אלי, להאשים את הסודנים בעליית רמת הפשיעה בעיר. אלי טען בראיון עמו שהדאגה לבריאותם של הסודנים ולחינוך ילדיהם מהווה נטל על העיר. גם העובדה שהם עובדים במלונות היא מעמסה: "בתי המלון ששם בדרך כלל מחפשים כוח עבודה זול ובלי תנאים וזה בא על חשבון תושבים מקומיים" (ראיון מס' 11: שורה 24-25). בהקשר הזה אני רוצה להביא את דבריה של ימית, צעירה שנולדה במוסקווה והגיעה לערד כשהיתה ילדה:

ימית: ...ומצד שני שמעתי על איפה הם עובדים – הם עובדים בתור סטיוארטים [עובדי משק ש.א.], הם עובדים בזה... אז אומרים – הם גונבים מקומות עבודה הם גונבים זה... למה מישוה לפני כן עבד בעבודות האלה? מישוה עבד בשטיפת כלים? תמיד היה חסר אנשים, תמיד היה חסר עובדים, שילמו אפילו יותר כסף לישראלים רק בשביל שיבואו לעבוד בתור סטיוארטים... אף אחד לא רצה לעבוד בעב... אם בעצם עושים את העבודות השחורות, עבודות זבל, עבודות ש – 12 שעות אתה יכול לעמוד ולקלף תפוחי אדמה, אז כאילו לא צריך להגזים עם הדברים האלה, כאילו גונבים מקומות עבודה... (ראיון מס' 4: שורות 76-81)

למי לוקחים הסודנים את מקומות העבודה? אם הישראלים לא מוכנים לעבוד במשק או בניקיון במלונות ים המלח הרי שעלינו לחפש קבוצה מוחלשת שכן הסכימה לעבוד בעבודות הללו. במקרה של מלונות ים המלח אפשר להגיד בוודאות שמדובר בבדואים. אלא שכפי שנראה בהמשך אלי לא רואה בבדואים חלק מתושבי העיר המקומיים כך שניתן להטיל ספק בהצהרתו הקודמת.

ימית: ...בואי נגיד שבערד היו... יש מספיק אלוהוליסטים בלעדיהם... באמת שמתי לב שבשנים האחרונות הסודנים התחילו ל... לעשות אסיפות התקהלות כזאת... ולשתות בירה ולהיות שיכורים... כאילו ברמה של שיכור, שמתנדנדים כאילו, לפני זה לא ראיתי דבר כזה, אז באמת ראיתי ירידה ברמת ה... ברמה אצלם... (ראיון מס' 4: שורות 59-62)

ימית, באמצע שנות העשרים לחייה, גרה בערד מאז שהגיעה לישראל ממוסקווה בתחילת שנות ה-90. סבתה, אמה ושני אחיה גרים בערד והיא עצמה חולקת דירה עם בן זוגה, לו הרתה זמן קצר לפני שערכנו את הראיון. באותה תקופה עבדנו יחד אבל ימית התכוונה לעזוב את מקום העבודה כדי לבקר את אביה שגר בארצות הברית. גם היא, כמו אלי, מציינת שהסודנים נוהגים לשתות לשוכרה אך באותה נשימה לא שוכחת לצייץ שגם לעולים מבריה"מ מיוחסת התנהגות דומה.

ימית: הרוסים לא שותים וודקה בחוץ ולא זורקים את הבקבוקים ועושים וונדליזם ברחובות? וגם ישראלים, כאילו, ממש בוש, כאילו עושים בושות והכול... כל אחד... לכל גזע, לכל עם יש משהו מסריח... במיוחד לדעתי זה מגעיל

כשבוא נגיד ככה, שאני לא מאמינה באלוהים או ב... דברים ככה, אבל אני... כן נשמעת לדעות תנ"כיות, שיש שם דוגמאות מאוד יפות ל... להכנסת אורחים. לדעתי, מה שקורה לסודנים, זה שאם אתה מקבל אותם. אם המדינה מקבלת אותם אז לא צריך לקבל אותם בזעף פנים. צריך לקבל אותם יפה ואם קיבלת אותם אז לתת להם את מה שצריך ולא להיות איזה מגעיל ככה. ומה שלמדתי זה שאברהם אבינו, מי הוא היה? אברהם קיבל את שלושת המלאכים שבדקו אותו? שזה שלושת האורחים והכול? אותו דבר גם פה, אז תדע לקבל אורחים, אז הם לא באו לתמיד. (ראיון מס' 4: שורות 64-70)

בתור בוגרת החינוך הדתי בערד ימית בוחרת להשתמש בטיעונים מהתורה כדי להצדיק את קבלת הסודנים בעיר. היא מגדירה אותם כ"אורחים" ומקבילה אותם לשלושת המלאכים שאברהם קיבל באוהלו. הבחירה שלה במילה אורחים משמשת אותה גם במימד הזמני – האורחים מגיעים לתקופה קצובה ולכן קבלתם לא אמורה להיות נטל לאורך זמן.

הסודנים תלויים בישראלים בכל הקשור לדיור מכיוון שמהם משכירים את הדירות. שרה, תושבת העיר שצוטטה מקודם, שופכת אור על היחס בין הישראלים והסודנים בתחום הזה:

שרה: אם תבוא לשם משפחה סודנית להשכיר שם בית היא לא תקבל. מרבית האנשים לא רוצים להשכיר להם. "כי הם יהרסו את הבית"... אני לא חושבת שזה נכון, אולי יש מקרים שכן אבל אני לא חושבת ש...
 שירה: מה, שהרסו באמת את הבית?

שרה: כן, שיהרסו. הבעיה היא שהם מקבלים פה דירות שהן מלכתחילה די הרוסות, אז הם לא שומרים ממש על הדירה כי הם מקבלים אותם במצב על הפנים, אני ראיתי באיזה מצב אנשים מקבלים את הדירה. ממש על הפנים חצי מהדברים שבורים, מטונפים ושבור, חלונות שבורים ודלתות שבורות, ככה אני מקבל את המקום אז למה שאני אתן אותו במצב יותר טוב? ככה הם חיים, זה מה שאתם נותנים להם אז כשהם עוזבים את הבית הם משאירים אותו ככה. אמנם יכול להיות שהם מתקנים את זה עבור עצמם אבל אין להם שום סיבה לנקות כשהם יוצאים מהבית, אתם לא ניקיתם עבורם למה שהם ינקו? לפעמים יש אלמנט של דווקא, אני יעשה לך דווקא כמו שאתה עשית לי, אתה לא היה לך אכפת ממני אז גם לי לא אכפת ממך. אז לפני שאורזים נשאר מלא זבל מסביב. משאירים ת'זבל והולכים. (ראיון מס' 9: שורות 456-469)

הדעה הרווחת היא שלא כדאי להשכיר לסודנים את הבתים משום שהבתים יאבדו מערכם. ממה ששרה מספרת, הסטיגמה הזו אינה מוצדקת משום שמלכתחילה הבתים שהסודנים קיבלו היו במצב רעוע ולכן לא ניתן לבוא בטענות כלפיהם. מעניין לראות שלפי שרה אחת הדרכים של הסודנים למרוד ביחס שהם מקבלים מהתושבים הוא זלזול בבית עצמו: "לפעמים יש אלמנט של דווקא, אני יעשה לך דווקא כמו שאתה עשית לי, אתה לא היה לך אכפת ממני אז גם לי לא אכפת ממך". יתכן שהסודנים משליכים את היחס שהם מעוניינים להפגין כלפי בני אדם אל חפץ, אל בית מגורים שעבורם מסמל את האדם שהשכיר להם אותו. אם טענה זו נכונה הרי שהסודנים פיתחו דרך מעניינת להתמודד עם סטיגמה אחת מני רבות.

כדי לבחון כיצד מגיבים הסודנים להתנגדות כלפיהם בערד ראינתי את עומר, סודני צעיר שהעברית שגורה בפיו, שהגיע לישראל לפני 4 שנים והוא "אחד מעשרת הסודנים הראשונים שהגיעו לערד" (ראיון מס' 2: שורה 1). כבר זמן מה שהוא בוחר לגור במלון בים המלח ומגיע לערד פעם בשבוע בערך לפגוש את חבריו. הוא מלא בטחון ובוחר לציין בפגישה הראשונה שלנו שהוא ממשפחה עשירה בסודן ובוגר תואר שני במנהל

עסקים. לדעתו רמת הלימודים הגבוהים בישראל היא נמוכה לעומת סודן. שאלתי אותו כיצד הגיע למסקנה הזו והוא סיפר לי שהוא מכיר, דרך העבודה במלון, סטודנטים מאוניברסיטאות בישראל. כשביקשתי לראיין אותו הוא לא סירב אך בערב בו נפגשנו לעריכת הראיון הוא הבהיר לי בצורה ברורה שאני לא יכולה להקליט אותו בשום אופן ולכן נאלצתי לסכם את דבריו תוך כדי הראיון.

עומר: גם אנחנו רוצים שבעיר יהיה טוב. יהיה נקי. הנוף יהיה טוב. בערד הרוסים עושים בלגאן. הישראלים עושים בלגאן. גם הסודנים עושים בלגאן. שותים, זורקים את הבקבוק. מעשנים וזורקים את הסיגריות. אם למשל העובד נקיון היה צריך להגיע כל יומיים, עכשיו הוא צריך להגיע כל יום. אבל בערד מאשימים את הסודנים בהכול. מאשימים את מי שהגיע אחרון. מי שבא אחרון יש לו אחוזים באשמה. יש אותו בלגאן אבל יותר בלגאן. אם פעם היו מסדרים הכול בשעתיים היום מסדרים ביומיים. ברגע שיש מצב כזה אי אפשר להתחבר ואם זרקת עלי משהו... ואי אפשר שהמצב ישאר ככה. אין חיבור וככה מתחילה שנאה. (ראיון מס' 2: שורות 24-29)

עומר נקרא להסביר מדוע הסודנים הם חלק לגיטימי מהעיר. לשם כך הוא ממקם את עצמו ואת הסודנים בתוך קבוצת הרוב, תושבי העיר, מהבחינה הזו שכולם "רוצים שבעיר יהיה טוב. יהיה נקי". המהלך השני הוא להטיל את הסטיגמה גם על הישראלים ועל העולים מבריה"מ לשעבר – כך יוצר עומר שוויון בין כל הקבוצות. כדי להסביר מדוע הסודנים מואשמים באותן התנהגויות המאפיינות את שאר הקבוצות הוא מציין ש"מאשימים את מי שהגיע אחרון". נוסף על כך, עומר מתייחס לנקיון העיר כמדד למצבה החיובי. בהמשך הוא מספר סיפור שגם בו הנקיון משמש כסמל עיקרי:

עומר: אדם לא נקי זה לא מקובל בכל מקום. לא רק בישראל, גם אצלנו בסודן. אני מרחם על מישהו שהוא לא נקי. אני יודע ב-100% שבכל דת מקדשים את הנקיון. זה קשור לאמונה... וההתעלמות שלהם שלא מכירים את סודן בכלל. ולא מכירים את התרבויות הרבות בסודן. בגלל זה השיפוט שלהם בא ככה. אני אדם מאמין, אני אדם נקי. מבחזק ומבפנים. פעם באתי ורציתי לקחת אוטובוס לבאר שבע. היה ספסל, כולו ריק חוץ מגברת אחת שישבה שם. אני הייתי צריך לחכות והייתי עייף. אמרתי לעצמי – שב. ברגע שישבתי היא קמה. כמה נפגעת!! זה כאב לי. חשבתי – אולי אני לא נקי? רציתי להריח את עצמי... (ראיון מס' 2: שורות 30-35)

נתחיל מהסוף: עומר מספר שאישה לא רצתה לשבת לידו בספסל. הוא מיד קישר את הדחייה שלה לנושא הנקיון: הוא כמעט והריח את עצמו – האם הוא לא נקי? מדבריו עולה שאדם נקי הוא אדם שווה זכויות והוא נחשב חלק מהחברה. עומר לא מקשר את דחיית האישה לגזענות נטולת בסיס אלא נלחם בדחייה באמצעות ניכוס מושג הנקיון אל עצמו. אם נפנה לתחילת הפסקה נראה שעומר מצהיר ש"אדם לא נקי זה לא מקובל בכל מקום", כלומר – הוא מכיר בערך הנקיון כחלק מחובת האדם החי בחברה. מדבריו עולה שהנקיון הוא חלק מהדת והוא חלק מהאמונה ולכן הוא ראוי לקבל יחס שווה משום שהוא "אדם מאמין, אני אדם נקי". לדעתו, העובדה שחושבים שהוא מלוכלך נובעת מבורות ומאי הכרת התרבויות השונות בסודן, או במילים אחרות – חוסר הרצון להכיר בו כאדם.

הנקיון והזוהמה הם שני מושגים המובילים לרעיון "הטוהר והסכנה" כפי שהתייחסה אליהם מרי דגלס בספרה המפורסם. על פי ההגדרה שלה "לכלוך הוא בעיקרו אי סדר. אין במציאות לכלוך מוחלט, אלא רק בעיני המתבונן" ולדעתה "זיהומים מסוימים משמשים כאנלוגיות להבעת השקפה כללית על אודות הסדר החברתי"

(דגלס, 1966, עמ' 28-29). האי סדר שדגלס מתייחסת אליו הוא הקושי לקטלג תופעה המוביל לתפיסתה כמלוכלכת וטמאה. עומר הסודני אינו נופל אל תוך הקטגוריה הלימינאלית, אך ברור כי חוויית הדחייה הבהירה לו בצורה ברורה מהו הסדר החברתי במקום שבו הוא חי. קטגוריות חברתיות הן נזילות ומשתנות תדיר בזמנים ובמקומות שונים, אך אסור לזלזל בכוחן על תפיסת העולם שלנו ועל ההתנהגות הנובעת ממנה. דגלס טוענת ש"ככל שחולף הזמן והנסיון מצטבר, אנחנו משקיעים יותר ויותר בשיטת התיגו שלנו. כך מתגבשת הטיה שמרנית. היא מקנה לנו תחושת בטחון... אנחנו נוטים להתעלם מעובדות שאינן נוחות לנו ושמסרבות להשתלב, או לעוות אותן כך שלא יסתרו את ההנחות המבוססות שלנו. בסיכומו של דבר, כל דבר שאנחנו מבחינים בו מתארגן מלכתחילה מעצם מעשה התפיסה." (שם, עמ' 62). האישה שקמה כשעומר התיישב פעלה מתוך מידע שאותו קלטה מסביבת המחייה שלה. המעשה שלה מסמן את הגבולות החברתיים שלה ואת מיקומה בתוך הקבוצה שבה היא חיה. אין היא קמה בהכרח משום שחוותה בעצמה התנסות לא נעימה עם הסודנים אלא משום שזו הדיעה הרווחת בין מכריה ויתכן שהתנהגותה נבעה מתוך הרצון לשמר את תוקף הידע החברתי בו היא אוהזת.

העובדה שבבתי המלון עבדו הסודנים ב"עבודות שחורות" מסייעת להבחנתם כ"טמאים". דגלס מביאה כדוגמא את מבנה הקאסטות בהודו בו "הקאסטות הנמוכות הן הטמאות ביותר ושירותיהן שפלי הרוח הם אלו שמאפשרים לקאסטות הנעלות להמנע מטומאה גופנית. בני הקאסטות הנמוכות מכבסים בגדים, מספרים שיער, מלבישים גופות וכדומה. המערכת בכללותה מייצגת גוף שנהוגה בו חלוקת העבודה, על פיה ראשו חושב ומתפלל ואיבריו הבזויים ביותר מטפלים בעניין הפסולת." (שם, עמ' 144). במקרה של ערד אפשר לראות שינוי ב"במבנה הקאסטות" מכיוון שהעולים מבריה"מ נידונו לפני כמה וכמה שנים לעסוק בעבודות ה"טמאות" שמיקמו אותם בתחתית ההיררכייה החברתית והיום הם ממקמים את עצמם גבוה יותר מקבוצה אחרת שנקלעה לאותן הנסיבות בדיוק.

בפרק הבא אבקש לבחון את תפיסות העולם אשר סייעו להבנות את השיח המתייחס אל הסודנים כ"אחרים" וכ"טמאים" ואת האסטרטגיות של הסודנים להתמודד עמן.

פרק שני**הפליטים במצרים**

חויית ה"אחרות" של הפליטים החלה עוד בארצם אך הפכה מובהקת יותר כשיצאו ממנה. חלק מהם סיפרו שגרו במצרים תקופה ארוכה לפני שהגיעו לישראל. רוב הסודנים שחיו במצרים היו מדרום סודן. העליתי בעצמי את הנושא כמעט בכל הראיונות – חשוב היה לי לדעת אם מצרים היוותה עבורם רק תחנת מעבר או שמא הספיקו לבנות לעצמם שם חיים. נוסף על כך, ההשוואה בין היחס כלפי הפליטים בשתי מדינות במזרח התיכון, האחת מוסלמית והשנייה יהודית, עניינה אותי מאוד לאור העובדה שהנשאלים הגיעו משתי קבוצות בעלות זיקה דתית שונה.

שמעון, מנהיג קהילת הדינקה, בן 47, איש לבבי ורחב גוף, גר במצרים במשך 5 שנים. הוא הגיע לישראל עם שני בניו כדי להשיג להם חינוך טוב יותר.

שמעון: מצרים טובה יותר בשביל חינוך. לפני כן חשבנו... הרבה אנשים שומעים... הרבה הרבה סודנים... הרבה אפריקאים... הם באים לכאן, הם שומעים שישראל טובה מאוד, טובה בחינוך... כשהם מגיעים לכאן הם מגלים משהו אחר. רעיון אחר. בסודן עכשיו הייתי איש עסקים. כל חיי הייתי איש עסקים. אני באתי לפה לעבוד במלון – זו עבודה רעה. חשבתי שישראל היא טובה. חשבתי שאוכל לחסוך כסף ולחזור בחזרה. אחרי שהגעתי לפה גיליתי – אין כסף, אין חינוך... כלום (צוחק). במצרים ניהלתי חנות לתפירת בגדים. חנות גדולה. היו שם מכוונות תפירה. 8 מכוונות תפירה. אנשים באו לעבוד, ואני הייתי בא ב-12:00 לראות שכולם עובדים והייתי הולך משם. (ראיון מס' 7: שורות 135-140)

במצרים לשמעון היה עסק פרטי לתפירת בגדים. מבחינה מסוימת הוא הצליח לשמר את זהותו המקצועית מסודן מכיוון שגם שם היה איש עסקים. בישראל הוא עובד בבית מלון ומגדיר את עבודתו כ"עבודה רעה". במצרים החינוך היה טוב יותר מאשר בישראל אך לרוע מזלו גם בתחום החינוך וגם בעבודה, שני הגורמים העיקריים להגעתו לישראל, לא התממשו ציפיותיו. מדבריו עולה שהידיעות הקודמות שהיו לו בדבר ישראל טמנו בחובן הבטחה לעתיד טוב יותר: "לפני כן חשבנו... הרבה אנשים שומעים... הרבה הרבה סודנים... הרבה אפריקאים... הם באים לכאן, הם שומעים שישראל טובה מאוד, טובה בחינוך... כשהם מגיעים לכאן הם מגלים משהו אחר. רעיון אחר". התיאור של שמעון רווי באכזבה כפולה: לא זאת בלבד שהציפיות שלו לגבי העבודה והחינוך בישראל לא מולאו, אלא שהוא ויתר לשם כך על איכות חיים טובה במצרים. החיים של שמעון במצרים נשמעים טובים למדי, אך האם הוא זוכר אותם לטובה רק בגלל האכזבה שלו מישראל?

שמעון: האנשים שלנו – אני אומר "אל תבואו". מה, הם יהיו כמוני? אם הם באים לבד אז אני לא יודע. אבל אם משפחות מתקשרות אלי אני אומר – אל תגיעו לכאן. עדיף שתלכו לקניה, למדינות מדרום לסודן. רק אל תבואו לפה. העבודה לא טובה, שכר הדירה גבוה... אבל האנשים טובים. אנחנו אומרים שהאנשים טובים. במצרים, אם יש לך את הדברים שלך, אף אחד לא מציק לך. החינוך טוב מאוד במצרים. אפילו החינוך לסודנים במצרים. יש נושאים רבים. אפשר לראות שהילד הולך לבי"ס. כאן לא נותנים לילדים שיעורי בית! (ראיון מס' 7: שורות 147-151)

תהליך אקולטורציה מוצלח מוגדר במונחים של בריאות נפשית וגופנית טובה, סיפוק אישי, הערכה עצמית גבוהה, תפוקה משביעת רצון בעבודה וציונים טובים בבית הספר (Phinney et al, 2001, עמ' 501).

בקטעים האלה שמעון מבטא את מצוקתו מחסימת אפיקי ההתערות בחברה הישראלית לעומת המצב במדינות אפריקה. גורמים העשויים לסייע לתהליך הם נתונים הקשורים לנתוני המהגר (גיל, מגדר, אישיות, מרחק תרבותי מהחברה הקולטת) והתנהגותו במסגרת נסיונו לאמץ אסטרטגיות להיכרות החברה החדשה. שמעון לא דובר עברית, למשל, מה שמעיד על יחסו כלפי החברה הישראלית (וגם על יחס המדינה הקולטת כלפיו). נוסף על כך יש לקחת בחשבון גם את המצב הדמוגרפי, את המדיניות כלפי המהגרים ואת הדעות הרווחות כלפי קבוצות אתניות שונות בחברה הקולטת (שם, שם). נראה שהחיים בתור משפחה סודנית בישראל אינם משתלמים – המשפחות אינן מצליחות לחסוך כסף והילדים לא מתקדמים בבית הספר. הנחה מובלעת מדבריו של שמעון היא שמי שבא לבד יכול להפיק רווח גדול יותר משהותו בישראל.

לא כל הסודנים היללו את מצרים וזכרו אותה לטובה. זכור לי שהלכתי עם אחד מהם ברחוב והוא החמיא לערד שהיא עיר בטוחה שבה הוא לא צריך לדאוג שמא ירביצו לו פתאום "כמו במצרים". גם יהושוע, דרום סודני שגר במצרים זמן מה (שם נולד בנו הראשון), מספר על הקשיים שלו במצרים.

יהושוע: התייחסו אלינו רע, בסוף החודש אתה לא מקבל כלום. שנית, אחיך יכול ללכת לעבודה ואחר הצהריים תשמעי שהוא נהרג בתאונת דרכים או שמישהו דחף אותו לכביש ולאף אחד לא אכפת! תלכי לבית החולים כי את חולה ותגלי שהרופא הוציא לך איברים..

שירה: מה הרופא עשה?

רוני: הוציא איברים. הרופא הוציא איברים ומכר אותם בשביל כסף. אם מישהו עובר ניתוח כמו שאברהם עבר לפני יומיים [הוצאת אפנדיציט, ש.א.] אז במקום לעשות ניתוח אחד הם יעשו שניים: אחד כדי לגנוב אחת מהכליות שלו והשני כדי לפתור את הבעיה שלשמה הוא הגיע.

יהושוע: במצרים אם אתה חולה אתה לא הולך לבית החולים.

רוני: אתה מעדיף למות. הסודנים, כשהיו במצרים, העדיפו למות בבית מאשר ללכת לרופא או לבית החולים. הם לא בטחו בהם. אתה שומע דברים.. (ראיון מס' 10: שורות 115-124)

הסיפור העיקרי עוסק בפחד שבו שרוי היה יהושוע כשהי במצרים. אדם יכול להיהרג בקלות במצרים ו"לאף אחד לא אכפת"; מי שהולך לבית החולים עשוי לגלות שגנבו לו איברים. הסיפור של יהושוע מעלה מציאות של אדם שנמצא במדינה שבה הוא חושש לחייו בגלל האנשים ברחוב ובגלל הממסד. רוני מספק תיאור קיצוני של סודנים המעדיפים למות בבתיהם מאשר ללכת לבית החולים. בישראל, לעומת זאת, הסודנים בוטחים יותר בממסד הרפואי. בתחום הזה עשויות לעלות בישראל דווקא בעיות הקשורות לחוסר היכולת לתקשר בשפות דומות. שרה סיפרה לי שבן זוגה מדרום סודן נסע לבית החולים עם סודני אחר כדי לעזור לו בתקשורת עם הרופא:

שירה: הוא [בן הזוג, ש.א.] מדבר עברית?

שרה: אנגלית.

שירה: ואם הוא פוגש רופא רוסי אז מה הוא עושה?

שרה: לא, צריך לדבר באנגלית ובאמת יש כאלה שעושים.. מעמידים פנים שהם לא.. איך הם עברו.. הצליחו.. לסיים בית ספר לרפואה בלי אנגלית אני לא יודעת. הם לא מדברים אנגלית. היה הולך לרופא אתמול, לעצמו, סתם לא משהו רציני ו.. הרופא.. הוא מתקשר אלי אם אני יכולה לתרגם, הוא מביא אותי לרופאה אומרת לי "את מדברת ערבית?" אמרתי לה "לא, בשביל מה אני צריכה ערבית?" "שתוכלי לדבר אתו", "לא, אני אדבר אתו באנגלית". אני מתרגמ... זה היה כל כך פשוט כאילו אני.. לא האמנתי ש.. לא הצליחה לתקשר, איזשהו מחסום, "הוא מדבר ערבית".. הוא מדבר אנגלית! את רופאה את לא מדברת אנגלית? מוזר מאוד. ורופאה רוסייה, רק אצל הרוסים יש את זה. (ראיון מס' 9: שורות 389-397)

אם הרופא מחליט מראש שאדם שחור היושב מולו הוא דובר ערבית ונתין מדינה אויבת אשר לא ניתן (ואולי לא צריך) לתת לו טיפול הולם הרי שהתקשורת בין שני הדוברים נידונה לכישלון. הרופאה שבן זוגה של שרה הגיע אליה חשבה שהוא דובר ערבית ולכן יצאה מנקודת הנחה שהיא לא יכולה לשוחח עמו. נוסף על כך, שרה טופלת אשמה רבה על רופאים אחרים, בעיקר מקרב עולי בריה"מ לשעבר, שאינם מוכנים לדבר אנגלית אף שלדעתה הם בוודאי דוברים את השפה. לא הצלחתי לגלות האם הרופאים העולים צריכים לדעת אנגלית כדי שיוכלו לשמש כרופאים גם בישראל; כשניסיתי, בהזדמנות אחרת, לתווך בעברית בין בחור מדארפור ובין רופאה שדיברה עברית במבטא רוסי כבד גיליתי עוינות גדולה מצידה וחוסר סבלנות או רצון לסייע בלי קשר לידיעת או לאי ידיעת השפה. המחסום שעליו מדברת שרה הוא מחסום גדול יותר ממחסום לשוני. זהו מחסום מנטלי הרואה באדם אחר, השייך לקבוצה אתנית מסוימת, כמי שאינו זכאי להקשבה ויחס שווה.

יהושוע: כשאברהם הגיע לכאן מעירק, הוא בא לכאן ואלוהים אמר לו: אקה אותך לארץ המובטחת להיות אבא של אומה גדולה שכולם יכירו בכל העולם. ישראלים היו כאן בתקופת התנ"ך ואחר כך התפורו בכל העולם ואלוהים הבטיח שביום מן הימים הוא יחזיר אותם אל הארץ שלהם. הם היו במצרים והאנשים סבלו במצרים ובנו את הפירמידות. התייחסו אליהם רע ואלוהים החליט לתת להם את משה ולהחזיר אותם לארץ שלהם, להביא אותם הנה. בשבילנו אותו הדבר – אנחנו סבלנו במצרים. כמו הישראלים נתנו לנו עבודה קשה... (ראיון מס' 10: שורות 115-110)

יהושוע, 32, הוא נוצרי שמכיר את הברית הישנה ולכן קל לו לייצר הקבלה בין סיפור ההגעה של אברהם לישראל, בין סיפור יציאת מצרים ובין הסיפור האישי שלו. הסבל המשותף במצרים הוא הקושר בין גורלם של הישראלים ושל הסודנים. יהושוע אינו הראשון הנוקט בהקבלה זו; ניתן בקלות למצוא דוגמאות נוספות: בהרצאה בנושא "יציאת מצרים, ספרות, חירות ומשפט" אמר שר המשפטים דאז דניאל פרידמן שלדעתו ישראל צריכה להשקיע יותר בסיוע לפליטי דארפור: "ישראל צריכה להתייחס אליהם בהתאם למה שהיה לפני 3,000 שנה ביציאת מצרים. יש להתייחס לפליטים כמו עבדים שנמלטו ולעזור להם במידת האפשר." (ורד לוביץ', ynet, 29/5/07). גם נורית ורגפט מעיתון הארץ משתמשת בהקבלה דומה בכתבתה "יציאת מצרים: פליטי סודאן ואריתריאה עדיין במדבר" (הארץ, 29/3/2010) שפורסמה לפני חג הפסח ובמסגרתה עוסקת הכותבת במושג החירות כפי שהוא מפורש על ידי הפליטים בישראל. מיכל שפירא מאתר NRG של "מעריב" שסיקרה את סדר הפסח האלטרנטיבי שנערך לפליטים בתל אביב מתחילה את כתבתה באופן הבא: "הם סבלו מהתנכלויות מצד השלטון, עבדו בתנאים מחפירים ובדלות, ולבסוף החליטו לברוח ונדדו במדבר זמן רב עד שהגיעו לישראל. זהו אמנם סיפור יציאתם של הפליטים מאפריקה, אך קשה להחמיץ את הדמיון המדהים בינו לבין סיפור יציאת מצרים מההגדה. ואולם, בעוד שאנחנו חוגגים מדי שנה את יציאת אבותינו

מבית עבדים, את סוף הסיפור של הפליטים אנחנו עדיין לא יודעים. היום, ערב פסח תשס"ח, ערכו 200 פליטים מאפריקה סדר כהלכתו בדרום תל אביב וציינו את יציאתם מעבדות לחירות." (שפירא, nrg, 17/4/2008). כמובן שעצם קיומו של סדר פסח לפליטים יוצר קישור פוליטי בין סיפורם של הפליטים ובין סיפור יציאת מצרים של בני ישראל.

מעניין לראות שסיפור יציאת מצרים מתקשר גם לעליות השונות לישראל: הרב גרגורי קוטלר פירסם באתר התנועה הרפורמית מאמר שכותרתו "עלייה מבריה"מ כסיפור יציאת מצרים בדורנו" בו הוא טוען כי " עוד בשנות ה-70 נמשל תהליך יציאת היהודים מבריה"מ ליציאת מצרים. לאורך שנים פעלו יהודי ישראל וארה"ב לשחרורם של אחיהם הרוסיים תחת הסיסמה – "שלה את עמי!" . גם שי גל מחדשות ערוץ 2 מייצר הקבלה בין עולים מאתיופיה הממתינים לגאולה הכרוכה בהגעה לישראל ובין סיפור יציאת מצרים (חדשות ערוץ 2, 2/4/2010). בזכות הקישור ההיסטורי יכולות קבוצות שונות, שהגיעו לישראל לפני שנים לא רבות, לנטוע יתד ולפתח זהות אוטונומית השייכת למרחב הגיאוגרפי והתרבותי המכונה "ישראל".

בשיחה שערכתי עם רוני בנושא הוא האיר את נושא שהות הסודנים במצרים מזווית חדשה: השינויים שחלו בקשרים החברתיים בין הדרום סודנים והדארפורים.

רוני: ... כשהדארפורים הגיעו למצרים התחילו להוצר קשרים.. חלק מהדארפורים הצטרפו ל-SLM (Sudan Liberation Movement) והם תרמו לשיחות על דארפור ודרום סודן. הם הגיעו לנקודה שהם היו בשוויון עם שאר המדינה חוץ מדבר אחד שהוא הדת... במצרים לראשונה נתקלו במצב קשה וחדש, כעת גם האו"ם ומחלקת הפליטים שלא עזרו לסודנים, למשל. בסוף 2005 הממשלה המצרית שלחה משטרה וצבא כדי לפזר הפגנה של הסודנים שבאו לבקש לקבל את הזכויות שלהם. חלק מהסודנים עשו שביתת רעב. הממשלה המצרית היתה צריכה למצוא פתרון ולפזר את ההפגנה, הסודנים גילו שהם מתמודדים עם אותן מצוקות. ככה נוצרה אפשרות לסולידריות וככה יכלו להוצר זוגות כמו שאת מתארת, אברהם ואשתו, יוסף ואשתו. בגלל שמשפחות מדרום סודן הגיעו וחלק מהבנות גדלו במצרים, אנשים מדארפור שהגיעו וחיפשו אישה התחתנו עם בנות מדרום סודן וההיפך, דרום סודנים התחתנו עם דארפוריות. נוצרים התחתנו עם מוסלמים. (ראיון מס' 6: שורות 291-300)

כפי שצוין קודם, הדרום סודנים ראו במשך שנים רבות בדארפורים משתפי פעולה עם הממשל. כשהדארפורים החלו להצטרף לארגונים הפועלים נגד הממשלה הם, לפי רוני, "הגיעו לנקודה שהם היו בשוויון עם שאר המדינה חוץ מדבר אחד שהוא הדת". כאשר שתי הקהילות הגיעו למצרים הן גילו שהן מתמודדות עם אותן מצוקות – הדוגמא המפורסמת לכך היא ההפגנה מול משרדי האו"ם במצרים שפוזרה באלימות על ידי המצרים בדצמבר 2005. כך נוצרה אפשרות לסולידריות שהתבטאה גם בנישואים בין קבוצתיים בין נוצרים ומוסלמים.

זהויות הן נזילות ומשתנות בהשפעת הנסיבות המתהוות לאורך זמן ובהתאם למימדי הזמן והמרחב. שאלה עיקרית בנושא מתייחסת להשלכות של הקשר בין מקום, זמן וזהות (Howard, 2000, עמ' 382). אף שהחוקרת מתייחסת לשינויים הקשורים למגדר ולקשרים קיברנטיים יש מקום לראות במרחב כמרכיב העיקרי בתמורה ביחסי הדארפורים והדרום סודנים. המעבר אל מצרים היווה תחנה משמעותית בחוויות ההגירה

שלהם מכיוון שהשפיע על התמורות בין הזהות הלאומית והזהות האתנית. בשל הקשיים החיצוניים הם הסתגרו וחיזקו את הסולידריות הלאומית וכך יכלה להיווצר אינטראקציה חיובית בין שתי הקבוצות.

מהשיחות שלי עם הסודנים על מה שהתרחש במצרים עלו סתירות בתיאור המצב: יש שתיארו את מצרים כמקום שטוב לחיות בו, אחרים הדגישו את הקשיים שנתקלו בהם במצרים או תיארו את החיים שם כרדופי פחד. בתחילה חשבתי שמהמוסלמים אשמע על יחס חיובי מצד המצרים ושאת רוב הקשיים יתארו הנוצרים מדרום סודן אך לא זיהיתי חלוקה שכזו. מי שהצליח מבחינה כלכלית במצרים תיאר אותה באור חיובי, לעתים אף ברוח נוסטלגית. מצרים, אשר הקשתה על הסודנים, הפכה לאורך הזמן לזירה בה התרחשו השינויים בקשרים בין הנוצרים והמוסלמים הסודנים – היא ריכזה בתוכה קבוצות שלא היו בהכרח במגע בתוך סודן ואפשרה יצירת אחווה אל מול ה"אויב המצרי". לא כל הסודנים שהגיעו לישראל שהו במצרים לפני שהגיעו אליה אך לטעמי השינוי שהחל להתרחש במצרים המשיך להתקיים גם בישראל לאור הקשיים בהם נתקלו בהמשך.

הפליטים בישראל

במסגרת השיחות התייחסו הסודנים גם אל ישראל. ראשית, אביא את דבריהם של יהושוע ושמעון הנוצרים מדרום סודן.

שמעון: נסעתי לירושלים פעמיים. זה מקום טוב. אהבתי אותו מאוד. עכשיו, ישראל היא הארץ הקדושה. כל הדתות מדברות על ישראל. בישראל התחילה הדת. ישראל היא מקום מבורך. אם אתה הולך לישראל, המקום הקדוש, אתה תהיה מבורך. (ראיון מס' 7: שורות 156-158)

הזיקה אל ישראל ברורה מטעמי דת: ישראל היא המקום הקדוש לפי הכתבים הנוצריים ומי שמגיע לכאן הוא מבורך. בסלון ביתו של שמעון תלויה תמונה גדולה של ירושלים ודגל ישראל המתוח על הקיר מהווים גיבוי חומרי לדבריו. בהקשר אחר סיפר שמעון על הסכנה שבה עשויים להיתקל הדארפורים המוסלמים כשירצו לחזור לדארפור. בקטע הבא הוא מתייחס למוסלמים ולקשר שלהם לישראל:

שמעון: אנחנו אוהבים את ישראל כל כך. האנשים בדרום סודן אוהבים את ישראל מאוד. שירה: בגלל הנצרות.

שמעון: כן. אנחנו אוהבים אותה בלב שלנו, לא בפה שלנו. אבל האנשים האלה, שבאו לישראל, הם לא טובים. הם לא אוהבים את ישראל בכלל.

שירה: אתה מדבר על המוסלמים?

שמעון: כן. אפילו אם הם אומרים שהם אוהבים את ישראל. הם אומרים את זה בפה שלהם אבל בלב – לא. אם יש משהו הם יאמרו – אנחנו לא יכולים לעמוד לצידכם. אבל אני, אני עומד איתך. (ראיון מס' 7: שורות 37-46)

הנצרות היא הקשר המחבר בין שמעון ובין ישראל. הוא אוהב אותה בכל מאודו – "בלב שלנו, לא בפה שלנו". לטענתו הדת היא המחברת בינו ובין ישראל והיא גם הרכיב המפריד בין המוסלמים ובין ישראל. למרות שבישראל מקומות רבים הקדושים לאסלאם הוא רואה בנציגי הדת המוסלמית אויבים של ישראל. כך, הוא מזהיר אותי, יכולים המוסלמים לטעון שהם אוהבים את ישראל אך ברגע המבחן האמתי הם לא יבחרו לעמוד לצד ישראל: "אבל אני, אני עומד איתך."

גם את יהושוע שאלתי אם נסע לירושלים מאז שהגיע לישראל:

יהושוע: כן, נסעתי לעיר העתיקה באוקטובר הקודם עם חברים שלי. זו היתה הפעם הראשונה שלי בירושלים ואני מקווה שבחג המולד אסע שוב. אהבתי את ירושלים. מבחינת הנצרות זו העיר הקדושה וזו הארץ הקדושה. בכל אשר תלך תהיה מבורך. כשהגעתי לירושלים הרגשתי שמחה גדולה. אף אחד מהסבים שלי או ההורים שלי לא היה כאן. אפילו אם לא אקבל כלום זו שמחה גדולה. ישראל היא לא כמו מדינות אחרות בעולם. בגלל שהדברים הרעים שהם חוו הביאו אותם להקים מדינה משלהם ומה שהם עשו, אי אפשר לשפוט אותם. אני לא יכול לשפוט אותם. אבל צריך לראות את סוג האנשים. אם מישהו עושה משהו לא בסדר, צריך לטפל בו לפי החוק וזה בכל מקום ככה. אני לא יכול להרוג מישהו כי אני זר. יש חוק. אפילו אם אני סודני עלי לפעול לפי החוק. (ראיון מס' 10: שורות 90-96)

החלק הראשון של תשובתו מתייחס, שוב, לנושא הברכה שעל ראשו של כל מי שהגיע לישראל ולירושלים. או אז הוא מתחיל להביע דעתו על המדינה: "ישראל היא לא כמו מדינות אחרות בעולם. בגלל שהדברים

הרעים שהם חוו הביאו אותם להקים מדינה משלהם ומה שהם עשו, אי אפשר לשפוט אותם" – יהושוע מנטרל ביקורת פוטנציאלית על ישראל. רציתי לענות לו שציפיתי שהוא יבקר את מדינת ישראל על היחס שהיא נותנת לסודנים במסגרת החוק אבל הוא הוסיף מיד שהוא מקבל על עצמו את החוק המקומי. כשאני מנסה לחלוק על דעתו לגבי נכונותו של החוק הוא מבהיר לי את דעתו:

שירה: אבל החוק, בשבילי כישראלית.. אני מרגישה שמתמשים בשואה כתירוץ לעשות דברים רעים מאוד.. אם אני רואה את הכיבוש ואם אני רואה שהמדינה שהוקמה על ידי פליטים מתייחסת לפליטים בצורה לא יפה...

יהושוע: כאן אני חושב שאת טועה ואני מצטער שאני אומר לך את זה.. המדינה הזו לא שייכת למהגרים אלא לישראלים שהקימו אותה. אלה שהגיעו לפני הרוסים ואלה ש.. השם ישראל הגיע מהשם יעקב, נכון?

שירה: כן.

יהושוע: יעקב בא מאברהם. אם נסתכל על התמונה הכוללת לא נוכל להגיד שישראל שייכת למהגרים. זה שקר. זה מה שאני יכול להגיד.

שירה: אבל אף אחד לא נולד בישראל. סבתא שלי, למשל, נולדה ברוסיה.

יהושוע: תקשיבי, יש הבדל בין המקום שבו נולדת והשייכות שלך למקום. אני יכול למשל להוולד בארה"ב אבל המשפחה שלי מסודן. אז אני סודני. 100% אני סודני. יש הבדל בין האבא הביולוגי והאבא המאמץ. אבא מאמץ הוא לא כמו האבא הביולוגי. הילדים שלי נולדו בישראל אבל השייכות שלהם, המקור שלהם הוא סודני. במאה אחוז. כיוון שהם הילדים שלי ואני אזרח סודן יש להם את כל הזכויות של סודני. כשאברהם הגיע לכאן מעירק, הוא בא לכאן ואלוהים אמר לו: אקח אותך לארץ המובטחת להיות אבא של אומה גדולה שכולם יכירו בכל העולם. ישראלים היו כאן בתקופת התנ"ך ואחר כך התפזרו בכל העולם ואלוהים הבטיח שביום מן הימים הוא יחזיר אותם אל הארץ שלהם. (ראיון מס' 10: שורות 99-112)

כדי להעמיד אותי על טעותי יהושוע משתמש בכמה אסטרטגיות: ראשית, הוא משתמש בידע שלו מהתנ"ך כדי לבסס את מקור השם ישראל. מבחינתו אברהם ובני ישראל הם הישראלים האמיתיים. כשאני טוענת שישראל הוקמה על ידי מהגרים הוא משרטט גבול בין "המקום שבו נולדת והשייכות שלך למקום". מבחינתו, מהגר לעולם לא יהיה שייך למקום שאליו הגיע מכיוון שהשייכות שלו תמיד תהיה לארץ המוצא. העמדה הזו אינה מפתיעה לאור אפיקי הקליטה החסומים בפני הסודנים ולאור העובדה שיהושוע לא בחר לצאת מארצו אלא נאלץ להימלט ממנה. במידה רבה מקבל יהושוע את הנראטיב הציוני הקלאסי הרואה בישראלים צאצאים ישירים של העם שחי באזורנו לפני אלפי שנים ומצדיק את הקמת המדינה היהודית בזכות אותו קשר.

יהושוע: ...אם אתה זר במדינה אתה חייב לציית לחוקים של אותה מדינה. ותמיד.. יש סודנים שאומרים שהישראלים הם רעים. הם לא רעים. מישהו תמיד יגיד.. הטענה היחידה שלי היא בנושא הלימודים. לא עוזרים לי ללמוד. ואני חייב את זה כדי שאוכל לעזור למשפחה שלי. למה הממשלה לא עושה את זה? כי הם רואים בנו אויבים מסודן. אז לא תתן לאויב שלך ידע כי הם מפחדים שנשתמש בזה נגדם בסופו של דבר כאויבים של ישראל. זה מה שאני חושב. וזה בגלל שהממשלה של סודן והנשיא שלה אומרים יום יום בתקשורת שישראל הם אנשים רעים. הישראלים לא נותנים לנו אפשרות אמיתית לעזרה בנושא הזה. (ראיון מס' 10: שורות 141-146)

יהושוע מגדיר את עצמו זר למדינה. הזרות שלו נובעת בעיקר מהיחס שהוא מקבל מהישראלים. המדינה לא מסייעת לו בתחום החשוב לו מכול – לימודים, אך הוא מצדיק אותה: "הם רואים בנו אויבים מסודן". הזהות הלאומית של יהושוע היא ההסבר בעיניו ליחס שהוא מקבל מהממסד הישראלי. את האשמה למצב הוא מטיל

על הממשלה הסודנית אשר מעצבת את תדמיתה של מדינת ישראל כמדינת האויב. שוב, הוא מצדיק את ישראל ביחס שהוא מקבל מהמדינה באומרו: "לא תתן לאויב שלך ידע כי הם מפחדים שנשתמש בזה נגדם בסופו של דבר כאויבים של ישראל". במקרים קיצוניים של שנאת הקבוצה על ידי הרוב יש בין המהגרים שינטשו את זהותם האתנית או שיסתגרו עוד יותר בתוך הקבוצה האתנית ויעלו על נס את מורשתם התרבותית (Phinney et al, 2001, עמ' 494). הזהות הלאומית של יהושוע היא זו שמכתיבה את חייו, לדעתו. הוא אינו שייך לישראל ולכן אינו מקבל תמיכה מהמוסדות. יתרה מכך, הוא נחשב כאויב של המדינה שבה הוא חי. זהות אתנית בדרך כלל נתפסת כממלאת צרכים אישיים כמו הגדרה עצמית, תחושת שייכות לקבוצה ותחושת שיתוף ערכים (שם, עמ' 496). ההתייחסות של יהושוע לעצמו כמי שנמצא מחוץ מחוץ לגבולות הממוסדים של החברה הישראלית מסבירה מדוע הוא אינו משתלב בחברה הקולטת גם מבחינה תרבותית. בצורה זו הוא יכול לאפשר לעצמו להסתגר בתוך הקבוצה האתנית אליה שייכים הסודנים.

יעקב: כל בנאדם פה מלמדים אותו, נותנים לו ללמוד 12 שנים. מקבל כל חודש 1,000 שקל, 1,100 שקל.

שירה: הוא משלם, הוא לא מקבל.

יעקב: מה?

שירה: פה אתה צריך לשלם. אתה לא מקבל. יש חוק חינוך חובה שאתה חייב ללכת לבית ספר עד גיל 16 אבל אתה לא מקבל בשביל זה כסף אתה...

יעקב: לא, אתה מקבל בשביל לתת למשפחה שלך, כך?

שירה: לא, אתה לא מקבל כסף.

יעקב: לא, אבל הם לא נותנים משהו למשפחה?

שירה: לא.

יעקב: טוב, אז לא נותנים כסף אבל מלמדים אותך. (ראיון מס' 1: שורות 367-377)

ישראל אמנם מחלקת קצבאות לנזקקים אבל במהלך השיחה התרשמתי שיעקב חושב שישראל נוקטת במדיניות סוציאליסטית והתעקשתי להעמיד אותו על טעותו. האופן שבו הוא מתאר את המדינה הזכיר לי את האופן שבו אנחנו, הישראלים, מתארים את מדינות סקנדינביה ואירופה השונות – המדינה מעודדת את אזרחיה ללמוד ומעניקה להם כסף לשם כך. בתור סטודנטית שצריכה לשלם אלפי שקלים בכל שנת לימוד חשוב היה לי להבהיר ליעקב שלא כך המצב. בהמשך השיחה אף מצאנו קווי דמיון בין סודן ובין ישראל בנושא הזה – אם יש לך כסף – חינוך הוא מוצר הנגיש לך בשתי המדינות.

מדעות הסודנים שנמנו עד עתה עולה תמונה מעניינת של מדינת ישראל: במדינת ישראל כל חוקי המדינה מוצדקים גם אם הם פוגעים בסודנים. המדינה מעניקה זכויות שוות לכל תושביה, לרבות הערבים. עם זאת, היא שייכת לישראלים ה"מקוריים" שהקימו אותה. ישראל היא מקום קדוש ומבורך ושפר גורלו של מי

שהגיע אליה. נדמה שישראל שהם מתארים היא לא ישראל שאני מכירה. עם זאת, חשוב מאוד לא להניח שזו נקודת המבט היחידה על ישראל שכן ניתן היה לזהות גם ביקורת עליה מהשיחות עם מרואיינים אחרים:

עומר: הישראלים עברו שואה בעצמם, ובגלל זה אני לא מבין את היחס שלהם לסודנים. דווקא ישראלים שעברו את השואה... (ראיון מס' 2: שורה 91)

אחד הטענות שבו משתמשים ארגוני זכויות אדם כדי להבטיח את זכויותיהם של הפליטים בישראל הוא שמדינת ישראל עצמה הוקמה על ידי פליטים, ומכיוון שחלק מהעם היהודי חווה את השואה מוטלת על המדינה אחריות לשלומם של הפליטים שהגיעו לכאן. גם שרה (שורה 258 בראיון עמה) משתמשת בהקבלה הזו ולכן לא מפתיע שעומר מאמץ את אותה עמדה. כמה חודשים לאחר מכן, ראיתי בהפגנה בתל אביב מפגינים ישראלים שנשאו שלט עליו כתוב "גם סבא שלי היה פליט" הבא להדגיש את הדמיון בין מצבם של הפליטים ובין מצבם של היהודים בזמן מלחמת העולם השנייה.

ביקורת נוספת שנשמעה היתה קשורה לטשטוש הגבולות בין הגדרת הפליטים ומהגרי העבודה:

רוני: ...המשלה אמורה לדאוג לביטחון הלאומי. קודם כל דואגים לבעיות הביטחון. שלא יהיו פצצות... בזמן שהפלסטינים עבדו בישראל, באו מרמאללה ועזה לישראל, כל יומיים... את יודעת, הייתי רואה פעם טלוויזיה כל הזמן, לא כשהייתי בישראל אלא בלוב, הייתי שומע חדשות בכל שעה – בתל אביב פיצוץ של מסעדה, מכונת, בר, אוטובוס... את רואה? אבל כשהסודנים באו הם החליפו את הפלסטינים בעבודות האלה... לכן זה שינה את מצב האו"ם בישראל – כדי להפוך את הסודנים, קודם כול, מפליטים לעובדים. מהגרי עבודה. זו הנקודה... (ראיון מס' 10: שורות 13-9)

בהמשך הוא אומר:

רוני: בחדשות אני שומע שאומרים שהסודנים באו לארץ בשביל לחפש עבודה, מה שהופך את המצב לשונה – זה לא המצב. זה שקר. הסודנים הם מחפשי מקלט. אנחנו פליטים. אני בלוב הרווחתי כפול ממה שהרווחתי בישראל. לא באתי לישראל כדי להרוויח כסף. ההכנסה שלי בלוב הייתה כפולה ממה שאני מקבל עכשיו. אם תשאל אותי למה הגעתי לפה, התשובה שלי תהיה קשורה לבטחון האישי שלי. אני כמעט 11 שנים מחוץ למדינה שלי. אני כמעט 11 שנים מחוץ לסודן. (ראיון מס' 10: שורות 44-48)

רוני מתמצת בדבריו תהליך מורכב שבמסגרתו החליפו מהגרי העבודה את העובדים הפלסטינים בשוק העבודה הישראלי. לפי קמפ ורייכמן מדובר בתוצאה שנבעה מפרוץ האינתיפאדה הראשונה והמעבר ל"תבנית חשיבה שראתה בתהליך ההפרדות מהפלסטינים מודל לפתרון הסכסוך" (קמפ ורייכמן, עמ' 44). טשטוש השיח מסייע למדינה להתנער מחובותיה כלפי הפליטים לפי אמנת ז'נבה (Kritzman-Amir, 2009, עמ' 319). הטשטוש בין ההגדרות בא לשרת את האינטרסים של מי שאינם מעוניינים לסייע לפליטים או שרוצים לגרשם מישראל. המדינה מחויבת מעט מאוד לפליטים אך עוד פחות מכך למהגרי עבודה. לא רק בישראל רווח טשטוש בהגדרות בין פליטים ובין מהגרי עבודה ובמדינות רבות ניתן למצוא מדיניות הסוגרת את שעריה בפני מבקשי מקלט ומונעת מהם זכויות כאילו היו מהגרי עבודה (Wood, 1994, עמ' 623). האירוניה נוצרת כשהפליטים נאלצים להכחיש מכול וכול מצוקות כלכליות שחוו במדינת מוצאם כדי שלא ייתפסו כמהגרי עבודה (שם),

שם). לדעת רבים בישראל ובעולם לא ניתן למתוח גבול ברור המבחין בין מי שנמלט בגלל איום ממשי מצד החברה שבה הוא חי ובין מי שחווה איום ממשי על חייו בגלל סיכוייו למות מרעב. מצוקות כלכליות, גיאוגרפיות וחברתיות יכולות להפוך כל אדם וחברה לפליטים.

בראיון שקיים עימי תיאר רוני את חוויית ההגירה אל ישראל מנקודת מבטו של הפליט:

רוני: אחרי קציעות שולחים את הסודנים לתל אביב. הייתי בבאר שבע וראיתי אוטובוס מלא בסודנים שנתנו להם כסף לנסוע לתל אביב. דמייני את זה, יש לך קצת כסף, תעודות ואתה הולך לתל אביב. יש גינה גדולה ליד התחנה המרכזית, אין לך אף אחד בארץ, ברחת ממלחמה והגעת לתל אביב. מישוהו הוריד אותך שם.

שירה: עכשיו תטפל בעצמך.

רוני: מה הוא יעשה? הוא יסכים לכל הצעת עבודה ולכל דבר ש... הוא יתחיל לעבוד, לא יהיה אכפת לו מהשכר, אכפת מכלום... זו הסיבה שכשאנשים אומרים שהם מהגרי עבודה האמת היא לציידם. אני יודע מכמה מחברים שלי שנלקחו ממצרים על ידי האו"ם למדינות אחרות שגם שמו אותם במקום והאו"ם דאג להם עד לנקודה מסוימת ואז שלחו אותם לעבוד או ללמוד לפי הגיל. ואז אתה נחשב פליט. בישראל המצב שונה – אין סודנים שניסו להוכיח שהם פליטים כי אין להם זמן לשחק את המשחק הזה. כי אם הוא יודע שבעבודה עושים לו בעיות הוא פשוט יחפש עבודה אחרת או שהוא יהיה ברחוב... אין ברירה. הכול מגבה את מה שאומרים האנשים שמדברים על מהגרי עבודה. (ראיון מס' 13: שורות 336-345)

הפליטים מוצאים עצמם נטולי קורת גג לאחר שנשלחו לתל אביב על ידי מדינת ישראל. המצב הבלתי אפשרי מוביל אותם להשתלב בעבודות המיועדות למהגרי עבודה, קרי עבודות "שחורות" המזוהות עם השוק השניוני. המצב נוצר, לפי רוני, בגלל חוסר הסיוע של המדינה ובגלל האבחנה שלא נוצרה בין מהגרי עבודה ובין פליטים. המדינה מקשה על הסודנים להוכיח שהם פליטים ולסודנים "אין זמן לשחק את המשחק הזה". לכן הם לוקחים כל עבודה, בכל שכר המוצע להם. המשחק שהם משחקים הוא אך ורק משחק של השרדות. במצב כזה יכולים המעסיקים לנצל את המצב ולהרע את התנאים המוצעים לעובדים באשר הם. חוסר הפיקוח של המדינה בתחום העבודה וחוסר ההיענות שלה להכרה ולאכיפת הזכויות המגיעות למבקשי המקלט משעתקת מצב זה.

יחסה של המדינה כלפי הפליטים יצר, באופן מפתיע, גם הבחנות פנים קבוצתיות בקרב הסודנים. רוני מפרט:

רוני: ...הסודנים הראשונים שבאו לישראל היו קבוצה של 50 בערך, הם היו בקציעות במשך תקופה של כמה חודשים ואחר כך נשלחו לקיבוץ אילות ואת השאר שלחו לערד. כולם היו מדרום סודן. רוב הסודנים בנקודה מסוימת, גם מדארפור... וממשלת ישראל כשחקרה את נושא הסודנים, כשראו את המלחמה בדארפור, בשלב הזה צריך לזכור שנחתם הסכם שלום בין הממשלה בסודן לבין דרום סודן.

שירה: והסטטוס של פליט, מבקש מקלט, ויזה או ת.ז. ניתן רק לאלה מדארפור..

רוני: זה יצר לדרום סודנים תחושת קיפוח. איך ישראל מקבלת את האויבים שלה ולא את אלה שאוהבים אותה?

שירה: אה, כי אלה נוצרים... וואו. לא חשבתי על זה עד עכשיו. (ראיון מס' 6: שורות 301-307)

בזכות הפרסום הרב יחסית לו זכתה דארפור בתקופה שבה הגיעו הדארפורים לישראל זכו רבים מהם ליחס מועדף מהמדינה בדמות מעמד תושב ארעי. מדובר בת.ז מסוג א5 שניתנה במסגרת אישור מיוחד של הממשלה

מסוף שנת 2007 (כך לפי אתר משרד הפנים:

<http://www.piba.gov.il/PublicationAndTender/News/Pages/PliteyDarfur.aspx>. בשל הזיקה הדתית אל ישראל חשו הדרום סודנים נבגדים משום שהדארפורים המוסלמים, שבעיניהם נתפסים כאויבי ישראל, זכו ליחס טוב יותר מהם מצד המוסדות הישראליים. חוסר ההכרה של הממסד בגיוון התרבותי בקרב הסודנים וההתעלמות מאחריות המדינה לגבולותיה ולא להדרים בתוכה יצרו שינויים רבים במרקם החיים בישראל. אחת מהזירות בהן נמצאים הסודנים במגע עם ישראלים היא מקום העבודה ולפיכך ראיתי לנכון להרחיב בנושא.

העבודה במלונות ים המלח

לפני שהגעתי אל ערד היה לי ברור שאצטרך למצוא עבודה כדי לממן את שהותי במקום. בימים הראשונים הקדשתי לכך מחשבה והמסקנה אליה הגעתי היתה שעלי לעבוד במלונות ים המלח כדי לראות גרסא מסוימת של מה שהסודנים רואים כשהם בעבודה. לפני מספר שנים עבדתי במטבח בישוב קטן ואפיתי פיתות ולחם – החוויה זכורה לי לחיוב וקיוויתי שגם בים המלח אוכל למצוא מקום מרגיע ושקט שבו אוכל ללוש בצק ולהרגיע את מחשבותי. יש כמה דרכים למצוא עבודה: אפשר לפנות לחברות כח אדם, אפשר לענות למודעות בעיתון וכנראה שיכולתי להעזר גם במרכז לצעירים שהזכרתי קודם. רציתי לחפש עבודה לפי שיטת הסודנים: בדרך כלל העיקרון הוא "חבר מביא חבר" כשסודני שעובד במלון יכול לסייע לחברו שמחפש עבודה באותו מלון, לרוב בתפקיד דומה: הם עובדים במחלקות הנקיון והמשק ובמסגרת עבודתם הם בדרך כלל מנקים חדרים, מפנים את כלי האוכל לפני הכנסתם למדיחי הכלים הענקיים, שוטפים רצפות, זורקים את הזבל וכו'. רציתי לעבוד בתור אופה במטבח במלון וכששאלתי איך כדאי למצוא עבודה הציע לי רוני לנסוע אל ים המלח, לעבור בין המלונות ולשאול אם מישאו מחפש אופה או טבחית. כך הוא עשה בזמנו. בזמנו, הוא לא חיפש עבודה במטבח כי ידע שלא יקבלו אותו, אך גם הוא עבר ממלון למלון ושאל אם מחפשים עובדי נקיון. כדי להגיע אל ים המלח אפשר לנסוע בהסעה של העובדים - אוטובוסי אגד שמסתובבים בעיר כמעט בכל שעות היממה. יש להצטייד בכרטיסייה שנותן המלון כדי לנסוע באוטובוס ורוני התנדב לתת לי את הכרטיסייה שלו לשימוש ביום החופשי שלו, כשאז הוא לא צריך לנסוע לים המלח. הוא הנחה אותי לרדת במלון הראשון ופשוט להתחיל ללכת לאורך רצועת החוף עד שאמצא עבודה. ההליכה בשעת הבוקר המוקדמת לא היתה קשה אך היתה ארוכה למדי ובמהלכה ציינתי בפני עצמי שזו אחת הדרכים המשונות ביותר שבהן חיפשתי עבודה. נכנסתי אל המלונות ופניתי אל פקידות הקבלה. הן הפנו אותי אל אנשים שונים במלון ולעיתים הלכתי לאיבוד במסדרונות המפותלים של אחורי הקלעים במלון, שם אין פאר ויופי של חופשות. היה מתסכל לגלות שעד שמצאתי את האדם הרלוונטי לשאול אותו אם מחפשים עבודה במטבח קיבלתי תשובה שלילית. תהיתי כיצד הצליחו הסודנים לתקשר עם אנשי משאבי האנוש במלונות השונים. אולי להם לא היה צורך לדעת יותר מהמילה "עבודה" כיוון שברור ממילא לאן ישובצו. אני חושבת שעברתי חמישה ואולי שישה מלונות עד שהגעתי אל מלון קטן יחסית ושם הורשיתי למלא טפסים ולחכות לשף שיבוא לראיין אותי. סיפרתי לשף שאין לי נסיון בכלל בהכנת אוכל אבל אני יודעת ללוש בצק ולאפות בטאבון מסתובב. הוא התעניין ברקע האקדמי שלי, בסיבות להגעתי לערד ובמוטיבציה שלי לעבוד במטבח. אחרי הראיון הקצר התקבלתי לעבודה. התבקשתי להגיע אל יום העבודה הראשון נטולת טבעות או שעונים ומצויידת בנעליים המתאימות לעבודה במטבח, קרי, קרוקס סגורות (אותן כל עובד רוכש לעצמו). השף ליווה אותי אל מחלקה תת קרקעית שבה לקחו את מידותי כדי שאוכל לקבל מדים לעבודה – חולצה לבנה מכופתרת ומכנסיים לבנים. מעליהם קושרים סינר כהה וארוך עם כיסים. נציגת משאבי אנוש לקחה אותי לסיור והורתה לי לא להראות את פני באזורים

שבהם מסתובבים הנופשים, ביניהם הלובי, הבריכה וכל חלק במלון שאינו שייך לאחורי הקלעים של בית המלון. בחדר האוכל של העובדים מגישים שאריות מהאוכל של אורחי המלון.

במטבח מפורסמות הוראות שיש להקפיד עליהן. בעת עבודתי שם הבחנתי בהפרה של חלק מהתקנות ואני רואה לנכון להביא אותן במלואן:

הוראות הגיינה

1. עובד שלא מרגיש טוב (חום, כאבי בטן, שלשולים, הקאות, פציעה) – לא יכנס לעבודה ויש לעדכן את השף/סו שף.
2. אחרי שימוש בשרותים – יש לשטוף ידיים היטב בסבון ולייבש.
3. אין לעבוד עם טבעות או שעונים.
4. חייבים לחבוש כובע על הראש. [כובע חד פעמי מנייר אותו קיבלנו בתחילת כל משמרת, ש.א.]
5. כל עבודה עם ירקות ופירות – חייב להתבצע קודם כל ניקוי עם חומר חיטוי ואחר כך שטיפה במים זורמים.
6. בכל עבודה על משטח עבודה – יש לוודא משטח נקי ואחרי כל החלפת מוצר יש להחליף משטח עבודה חדש ונקי.
7. אין לעבוד עם מזון בידיים חשופות. יש להשתמש בכפפות.
8. אין להרים כלים ותבניות על הרצפה ואחר כך להרימם על שולחנות. יש להשתמש בשולחן עבודה קטן.
9. יש להחליף סכיני וכפפות עבודה בהכנת מוצרים וסלטים שונים.

במטבח עבדתי עם עולים מבריה"מ לשעבר ועם ערבים-ישראלים. כמעט לא היו סודנים שעבדו במלון (בכל מקרה לא כאלו שהכרתי) ולהפתעתי חשתי הקלה מסוימת – אף אחד במטבח לא הביע אהדה כלפי הסודנים וחשתי שכדי שאוכל להשתלב בצורה כלשהי משום שלא נאלצתי להתמודד עם המתח בין עמדת העובדים ובין עמדותי כלפי נושא הסודנים. המחלקות השונות במטבח הן המטבח החם (בו מכינים בשר, מרקים ותוספות חמות), המטבח הקר (לסלטים) והקונדיטוריה (עוגות וקינוחים). אותי הציבו במחלקות השונות בתור עוזרת של העובדים האחרים. מתוך היומן שכתבתי באותה תקופה אפשר להתרשם ממצב רוחי באותו מקום: "היום הכנתי שניצללים, בלי לטגן אותם. בכל פעם שנותנים לי הוראות לא מסבירים לי בשביל מה זה מיועד ורוב הזמן אני לוטה בערפל. אין לי מושג מה תהיה צורתו הסופית של מה שאני מכינה. לפעמים מנחים אותי עד סוף התבשיל ולפעמים פשוט לוקחים את מה שעשיתי – נא וגם עדיין, ושמים במקרר עד למועד לא ידוע."

העולים מבריה"מ לשעבר גרים בדימונה וערד, רוב עובדי המטבח הם בשנות ה-30 וה-40 לחייהם ורובם דוברים עברית בסיסית. אף אחד מהם לא צופה בערוצים הישראליים בטלוויזיה, למשל, או קורא עיתונים

בעברית; למעשה, עם רובם לא הצלחתי למצוא נושא משותף לשיחה. במטבח חשתי זרות גדולה כלפי העובדים האחרים – הם דוברים את שפתי ומבינים אותי כשאני מדברת אליהם. אני דוברת מלידה את השפה הרשמית של המדינה. עם זאת, איני מבינה מה הם אומרים ולעיתים אני חשה שהם מדברים עלי בנוכחותי. למרות כל זאת, הצלחתי לשוחח עם ריטה שעובדת במטבח הקר. היא הגיעה אל ישראל מקייב וכשדיברנו היא סיפרה לי שהיא מתחרטת ששני הילדים שלה גדלו בדימונה. הם "נהיים שונים" ממה שהיא מכירה. היא בת 48 והעברית שלה היתה טובה מאוד יחסית למה שציפיתי ברוב עונותי. בבריה"מ עשתה תואר בפזיקה ובישראל פנתה לתחום הבישול כדי שתוכל לעבוד במקצוע נגיש. כולם במטבח מרוויחים שכר מינימום (20.70 ש"ח לשעה). מי שיש לו וותק של כמה וכמה שנים מרוויח 22 שקלים. ריטה התעניינה באותם ימים בחינוך ביתי. היא חשבה לחסוך מבתה הקטנה, בת ה-10, את החוויות שעברו שני ילדיה הגדולים בדימונה. ריטה גם הביעה התעניינות בנושא העבודה שלי. סיפרתי לה שאני רוצה לכתוב על הגירה והיא רצתה לדעת אלו תיאוריות מקובלות בתחום. בפזיקה, היא הסבירה לי, עושים ניסויים ומהם מנסחים תיאוריה. כיצד זה עובד בתחום של הגירה? שאלה. סיפרתי לה על כמה תיאוריות ידועות ושאלתי אותה אם נכון שלמבוגרים קשה יותר להגר. ריטה ענתה שכל תיאוריה היא בעייתית כי היא מכירה מנסיונה מקרי הגירה מסוימים ומקרי הגירה שבהם ראתה התנהגות הפוכה לגמרי. הגירה, אמרה ריטה, היא קפיצת ראש אל נסיבות לא ידועות שבהן לא ברור באיזה ידע תשתמש. למעשה כל אסטרטגיית פעולה מטרתה היא אחת – לשמור על שפיות המהגר. זאת בעיקר כשהמוטיבציה להגירה לא נבעה מתוך בחירה – "אנחנו ברחנו משם" היא אומרת.

אחרי יום העבודה הראשון שלי במטבח אני מתמוטטת. גופי דואב: כאבי רגליים, גב ומפרקים. כל היום עמדת על הרגליים (אין כסאות ולא מקובל שיושבים במטבח) וסחבתי ארגזי ירקות, חתכתי, קצצתי, טיגנתי וסידרתי. אני חושבת לעצמי שהעבודה שלי במטבח היא קלה מאוד יחסית לעבודה של הסודנים במלון: הם סוחבים כמויות עצומות של כלים, שוטפים את הרצפה, מרימים ארגזים ופחי זבל. אני משתדלת לא לקטר כי ברור לי שיש מי שעושה עבודה קשה מזו שאני עושה אבל למען השם, הגוף שלי קורס. אחרי עבודה כזו אין לי כוח לחשוב על כלום. אני רוצה רק לישון.

לפני שנבנתה התחנה המרכזית בערד היו מחכים כל עובדי המלון, יום וליל, גשם וחורף, להסעה באוויר הפתוח. ליד מספרת "פיליפ" היתה אחת מתחנות האיסוף המרכזיות. בכל מזג אוויר ובכל שעה צעירים וזקנים היו מחכים בחוץ לאוטובוס. האוטובוסים יוצאים כמעט בכל חצי שעה מסביב לשעון וזאת משום שכמעט כל הזמן מתחילה משמרת כלשהי באחד המלונות. האוטובוס הראשון יוצא מערד בשעה 4:40 בבוקר והאחרון בשעה 21:40. מהמלון יוצא האוטובוס האחרון בשעה 23:00. לעיתים קרובות מגיע בבוקר האוטובוס לתחנת "פיליפ" כשהוא עמוס לעיפה בנוסעים שעלו בתחנות הקודמות ואז מתחיל קרב על המקומות שנותרו. ברוב הפעמים נותרתי בחוץ וחיכיתי לאוטובוס הבא שיקח אותי אל המלון. גם עומר, סודני צעיר, נתקל בתופעה:

עומר: יש עוד דבר – שאמרנו שעבודה בשביל האנשים היתה קשה, לא כמו לפני כן... ראיתי כמה פעמים: ברגע שאנחנו עולים לאוטובוס לעבודה יש כמה דברים: לפעמים האוטובוס מלא, יש הרבה אנשים שרוצים לעלות באותו זמן, כל הדברים האלה מרחיקים בין ישראלים, סודנים ורוסים. מבחינתי, זה לא היה ככה לפני כן. עכשיו יש 500 סודנים נוספים. זה עושה משהו אחר, שוני ממה שהיה קודם. יוצר שוני אם רוסים וסודנים וישראלים רוצים לעלות לאוטובוס, והסודני נדחף ועולה, והישראלי יעלה והרוסי יאחר ב-10 דקות לעבודה. מה הוא חושב? (ראיון מס' 2: שורות 17-21)

כמו אחרים, גם עומר נתקל בתופעת "משחק סכום אפס" (מלחמה על משאבים מוגבלים) בקשר למספר המקומות באוטובוס. האם זהו המצב בערד? האם כך ניתן להסביר את ההתנגדות לפליטים? כחלק ממלחמה על משאבים? עומר בוחר להציג עמדה של מי שמבין מדוע מתנגדים אליו: אם הרוסי יאחר ב-10 דקות לעבודה הרי שהתנגדותו לסודנים מוצדקת מאחר ואלו תפסו את מקומו בהסעה. גישה דומה הביע גם אלי, תושב המקום:

אלי: ...הרבה יותר גרוע. קודם כל, בתי המלון מפוצצים שם בסודנים, כל העובדים הפכו להיות פתאום סודנים. יש שם מקור עבודה ולמלונאים זה כדאי כי זה כוח עבודה זול, אז יש שם כמות אדירה של סודנים והיום מפחיד להסתובב באילת. עיר נופש שהפכה להיות מפחידה. מפחיד להסתובב כי כמות כזו של סודנים.. ואמרת.. יש לזה השלכות, זה לא שיש לך.. תמיד היו פה כאלה עובדים זרים והכל.. בסדר, אבל לא בכאלו מאסות.. זה.. זה.. זה יוצר בעיה. (ראיון מס' 11: שורות 75-79)

הסודנים גוזלים את מקומות העבודה (משאב מוגבל) משום שהם מהווים כוח עבודה זול. המלונות הפכו לכוח מושך לסודנים והיום ערי הנופש מוצפות בסודנים והמקום הפך להיות "מפחיד" בגלל הכמויות האדירות שלהם. למרות שהוא מדבר על אילת, אלי מחיל את טענותיו גם על ערד: הכמויות הם הגורם המפחיד וטיעונו הופך שזור בזה של עומר, להסבר המתרחשות בין המקומיים ובין הסודנים.

אברהם, גבר בן 41, נשוי לדרום סודנית ולהם ילד משותף בן שנתיים, חולק עימי את תלאתיו במסגרת העבודה:

אברהם: "...אני קם בחמש בבוקר וחוזר מהעבודה בחמש אחר הצהריים. אני קם בחמש בבוקר, האוטובוס יוצא בשש, אני חוזר בחמש. נותנים לי שכר רק על שמונה שעות. בשאר הזמן אני צריך לדאוג לבית, לאשתי, לילד. במשכורת אני מגלה שנותנים לי משכורת רק על 7.85 שעות. הורידו לי שעות. אני לא יודע על מה. לא על הפסקה. הלכתי למנהלת – שאלתי למה הורידו לי. אמרה שהמחשב הוריד שעות. אני ישן בכל לילה 5-6 שעות. היה לי יותר נוח אם הייתי גר במלון בגלל שהייתי חוסך את הנסיעות. [הנסיעה מערד למלונות ים המלח היא 50 דקות. ש.א.] אין לי זמן אפילו לשמוע חדשות. אני רוצה לבלות עם אשתי והילד – אין לי זמן. אין לי יחסים עם אף אחד כי אין לי זמן. הייתי חולה, כאבה לי הבטן. אמרתי למנהל שאני חולה ורצה לנסוע הביתה – אמר שאין לו אנשים אז אני צריך להשאר. שיחרר אותי רק שעה אחת לפני הזמן. היום התקשרתי להגיד שאני חולה. אין לי ברירה. מחר יעשו לי בעיות בעבודה. בסודן זה לא ככה – עובדים מ-8 בבוקר עד 14:00-15:00. העבודה היא ליד הבית. אחר כך יש זמן לחברים, לשחק כדורגל או כדורסל. אחר יש זמן לטלוויזיה, למשפחה. אתה ישן 7-8 שעות ביום. אתה לא עייף. פה, אם אחרת בדקה אחת מההפסקה עושים לך בעיות. אם אתה עומד לרגע בעבודה המנהל צועק עליך. כשבאתי לפה פגשתי אנשים מגאנה. אחרי שהם חזרו לגאנה כולם מתו. אני חושב שהם מתו כי עבדו במלונות ים המלח – עבדו שם עם חומר רעיל – חומר להדברת חרקים. אחרי כמה שנים זה הורג אותך.

שירה: אני זוכרת שרוני לא יכל לנשום אחרי הנקיונות במלונות לפני פסח.

אברהם: נכון. גם היתה לו פריחה על העור. אשתי נפלה במלון. אמבלונס לקח אותה לבאר שבע. בדיקות שהרופא עשה גילו שהיא לא יכולה לעבוד במשק בגלל החומר הזה. היא נתנה למנהל את הדו"ח של הרופא. המנהל לא עשה

עם זה כלום. בסודן זה חומר רעיל – פעם השתמשו בו בחקלאות. הפסיקו להשתמש בו ומשתמשים בחומר טבעי. במלון אתה צריך לנקות 25-30 חדרים ביום במשך 8 שעות ולנשום את החומר הזה במשך כל הזמן. אני רוצה לתבוע את המלון אבל אני לא עושה את זה.

שירה: למה?

אברהם: זה יקח לי הרבה זמן לתבוע את המלון. למה המעבידים לא מגנים על העובדים שלהם? למה הרופא לא כותב באנגלית או בערבית? איך אני אמור להבין מה כתוב? לא מסבירים לי מה כתוב בתלוש שכר שלי! גם הבדואים במלון לא מבינים את התלוש שכר שלהם. ביקשתי שיסבירו לי ואף אחד לא מוכן, אז לפחות שילמדו אותי עברית. (ראיון מס' 3: שורות 60-82)

בקטע השיחה הזה אברהם מלין על כמה וכמה נושאים; ראשית, הוא מציין את נושא השכר: לא זאת בלבד שלא משלמים לו על הזמן שהוא מבלה בנסיעה, יותר משעה וחצי ביום, הרי שהוא מרגיש מרומה מאחר שמורידים לו שעות שבהן עבד. פנייתו אל המנהלת העלתה תשובה מוזרה: "המחשב הוריד לי שעות". אברהם מצייר תמונה של התנערות מאחריות, המנהלת לא בודקת מדוע לא משלמים לו כמו שצריך אלא טופלת את האשמה על המחשב, אליו אי אפשר לבוא בטענות. בקשר לנושא הזה אציין גם את דברי שרה, תושבת ערד, שסיפרה שכמה סודנים פנו אליה אחרי שחשדו שלא משלמים להם כמו שצריך:

שרה: כן, אבל לא משלמים על כל השעות, הרבה פעמים אומרים עבדתי 26 ימים וקיבלתי רק על 23 ימים. יש ימים שהם עבדו ולא מקבלים עליהם תשלום בכלל. נכון שמקבלים מינימום אבל לפי הטענות שלהם לא על כל השעות. (ראיון מס' 9: שורות 10-11)

החשדנות שלה, מבוססת או לא, מבטאת את היחס של סודנים רבים שחשים מנוצלים ומוטים לרעה במסגרת העבודה.

לפי מה שהוא מספר ניכר שאיכות החיים של אברהם אינה טובה. הוא עובד כל הזמן ואין לו זמן להיות עם המשפחה שלו או עם חברים או אפילו לעשות דבר בסיסי כמו לשמוע חדשות. הוא מתאר מצב של בידוד וחולשה. את המצב בסודן הוא מתאר כאידיאלי וזה ברור לאור נסיבות חייו בישראל. נדמה לי שהתלונה העיקרית שלו עוסקת בתהליך החפצון שהוא עובר בעבודה: הוא נמדד אך ורק כעובד, לא כאדם. הוא מאחר מההפסקה בדקה אחת בסך הכל; יתכן שיש לו הסבר מוצדק לאיחור הפעוט, אך צועקים עליו בלי לנסות לשמוע את קולו. לא מסכימים לאפשר לו לנוח. הוא נחשב אך ורק בזכות כושר העבודה הפיזי שלו. אם לא די ביחס הגרוע שהוא מקבל ובתשלום הזעום, אברהם מעלה טיעון נוסף לגבי העבודה ומספר על חשיפה לחומרים מסוכנים במסגרת העבודה: ראשית, הוא מבסס את הטענות בדבר מסוכנות החומרים על קבוצה מגאנה, שהוא מכיר באופן אישי, ש"אחרי שהם חזרו לגאנה כולם מתו. אני חושב שהם מתו כי עבדו במלונות ים המלח – עבדו שם עם חומר רעיל – חומר להדברת חרקים. אחרי כמה שנים זה הורג אותך". במהלך השיחה לא ראיתי לנכון לבטל את הטענות שלו אלא בחרתי לחזק אותו בהתייחסותי למצבו של רוני, שאחרי שנחשף לחומרי הניקיונות לפני חג הפסח "לא יכל לנשום". הבחירה שלי מעודדת את אברהם להמשיך באסטרטגיה שלו והוא מחזק טענתו בתיאור מצבה של אשתו אשר רופא, סמכות מוגדרת, אישר שהיא נחשפת לחומרים מסוכנים. אברהם הציג את טענותיו בצורה כה מקיפה, לדעתו, והוא עומד מול אדם קשוב ומאמין,

שהשלב הטבעי הבא הוא להכריז על רצונו לתבוע את בית המלון אך לשאלתי הוא מציין שלא יעשה זאת כי "זה יקח לי הרבה זמן לתבוע את המלון". ברור שהוא נשחק במסגרת העבודה המתישה וברור שעמדתו כסודני בישראל מכתובה מראש את סיכויי התביעה להצליח מול מוסד גדול ומוגן כמו המלון אך אברהם אינו מרגיש צורך להסביר זאת ומיד בוחר להאשים אחרים באזלת ידם: "למה המעבידים לא מגנים על העובדים שלהם? למה הרופא לא כותב באנגלית או בערבית? איך אני אמור להבין מה כתוב? לא מסבירים לי מה כתוב בתלום שכר שלי! גם הבדואים במלון לא מבינים את התלום שכר שלהם. ביקשתי שיסבירו לי ואף אחד לא מוכן, אז לפחות שילמדו אותי עברית". הקושי הרלוונטי הוא הבנת תלום המשכורת, קושי ברור שככל הנראה אפילו הוביל לחשדותיו שמרמים אותו במשכורת. היחס שאברהם מקבל במלון אינו הוגן אך נדמה לי שהרבה מקרים שמובילים לתחושות תסכול והשפלה נובעים, פעמים רבות, מחוסר היכולת של שני הצדדים לקיים תקשורת טובה אחד עם השני.

סודנים ועולים מחבר העמים לשעבר

"זהו סיפור סינדרלה קלאסי. ב-1991 הגיעה לערד טלי פלוסקוב, עולה חדשה ממולדובה, ולמרות היותה אקדמאית דוברת עברית על בוריה, לא נרתעה מלהפשיל שרוולים ולצאת לעבוד כחדרנית במלון באזור ים המלח". (מקור ראשון, יעקב בר-און, 23.4.2010). "כעבור שלושה ימים זומנתי לפגישה עם הנהלת המלון. כל החדרניות היו דוברות רוסית ונציגי ההנהלה אמרו לי שהם מתקשים לתקשר איתן ולכן אני, כדוברת העברית היחידה, שכן דיברתי עברית עוד במולדובה, אתמנה לאחראית משק" ... ב-2003 החליטה פלוסקוב להצטרף לפוליטיקה המקומית. "ידיעות אחרונות, ירון ששון, 15.4.2010). בחודש אפריל 2011 גברה טלי פלוסקוב על שבעה (!) מועמדים אחרים לראשות עיריית ערד כשזכתה ב-48.60% מהקולות בעיר (הצבי, מערכת העיתון, 15.4.2010). בראיון עם עיתון "מקור ראשון" דרשה פלוסקוב "לצמצם את תופעת פליטי דארפור שהתמקמו בעיר. בנושא הזה מדינת ישראל איבדה את הבקרה. אני לא קוראת להעלות אותם על אוטובוסים ולהחזיר את כולם למצרים", חשוב לה להבהיר. "אבל מדוע רק לערד? בואו, נתחלק בנטל". (מקור ראשון, עמ' 9). את זכייתה בבחירות ניתן לקשר לאחוז הגדול של אוכלוסיית העולים מבריה"מ בערד (יותר מ-40% בשנת 2005) או לעובדה שמסע הבחירות שלה כלל את הפתרון ל"משבר" הפליטים. שם המפלגה של טלי "ערד חזקה" מרמז על זיקה לאחת המפלגות הגדולות.

יעקב, צעיר מדארפור שהגיע לישראל לפני מספר שנים, ביקש שנקיים את הראיון בעברית. הראיון עמו הוא בין הראיונות היחידים שלא תורגמו על ידי. כששאלתי אותו על ערד החל לדבר על טלי פלוסקוב. גם סודנים שלא ידעו עברית ידעו על קיומה של הפוליטיקאית הצעירה שקוראת לגרש אותם מהעיר:

יעקב: היא אומרת לו היה מתי אני לוקח [את הבחירות, ש.א.] אני זורק אותו מ.. את הכל הסודנים החוצה מערד. כן, היא אומרת אני לוקחת את כל הסודנים החוצה מערד מתי אתם עזרתם לי טוב, תעזרו לי טוב אני גם עוזר לכם. היה.. יש אנשים.. יש אנשים אחד אמר לי "תאמין לי זה הפוליטיקה... זה הפוליטיקה. איך לעשות זה לא יעשה". זה אנשים במדינה. ראש הממשלה רוצה, מדינה נגיד לא במישהו אחד אמרה אני לא רוצה. זה לא הולך ככה. יש את כנסת, יש אנשים גדולים בארץ יודעים הם מה לעשות, יודעים מאיפה האנשים האלה באים, מה יש להם שמה, כל העולם היום בטלוויזיה אז אפילו אם היא מדברת כל היום, מסתכלת בחדשות שלנו... (ראיון מס' 1: שורות 150-155)

יעקב דובר עברית ברמה טובה למדי אבל אני מודה שקשה היה לי לחלץ את המשמעות הברורה מדבריו. את הרצון של טלי פלוסקוב לגרש את הסודנים הוא מסביר כאסטרטגיה פוליטית בנאלית: "תעזרו לי טוב אני גם עוזר לכם". לפלוסקוב אין התנגדות אישית אל הסודנים אלא מדובר בפעולה שבאה לרצות את כלל בוחריה; היא תכרז על רצונה להוציא את הסודנים מערד ותושבי העיר יכירו לה טובה בכך שיבחרו בה. יעקב מוסיף שאין לטלי את הסמכות לקבוע מי יגור בערד ומי לא. לטענתו יש ראש ממשלה במדינה, יש את הכנסת, יש "אנשים גדולים בארץ יודעים הם מה לעשות" ולא יתכן כי במדינה כזו תחליט ראש עיר לבדה לגבי הסודנים. לדידו, גם התקשורת אמורה לסייע לסודנים מכיוון שהיא חושפת בפני מקבלי החלטות "מאיפה האנשים האלה באים, מה יש להם שמה" - כלומר, חושפת את הידע הרלוונטי בדבר המלחמה בדארפור שאמורה להצדיק את הימצאם בישראל.

עוד לפני הבחירות היה ברור שהיחס בין העולים מבריה"מ לשעבר והסודנים אינו טוב. משיחות עם עולים במטבח בית המלון (בו עבדתי במשך שבועיים) או במרכז לצעירים היה לי ברור שהסודנים לא אהודים בערד. גם במסגרת הראיונות היה ברור שהסודנים לא רצויים בעיר. שרה סיפרה לי במסגרת הראיון על היחס בין הקבוצות כפי שהיא רואה אותו:

שרה: מה על הרוסים? אהמ... אני גם כן תמיד חשבתי על עצמי כ... בנאדם שאין לו דיעות קדומות כלפי אף אחד, ואני מתחילה לפתח... דעה קדומה מאוד כוללנית לגבי הרוסים בכללם כאילו, ממש... זה לא קל... אין לי ברירה. זה פשוט מעצבן, זה אני רואה את זה וזה... ואני יודעת שזה לא כולם. אבל זה יותר מדי, יותר מדי, זה... זה יכול להגיע אפילו עד כדי תקיפות, הם תוקפים, פשוט תוקפים את הסודנים. עם סכין. כן, זה לא פעם אחת הם עשו את זה.

שירה: לא פעם אחת? אני קראתי פעם אחת שהיה..

שרה: היה כתוב פעם אחת אבל זה לא הפעם היחידה שתקפו אנשים... גם היתה פעם שנתנו למישהו מכות עם מקל בראש והיו בחורים אמריקאים שראו את זה... והמשרה סירבה לקחת מהם את ה..

שירה: עדות?

שרה: עדות, כן. ממש, נתנו לו מכות בראש עם מקל. בעטו בו, השכיבו אותו על הרצפה ונתנו לו מכות בראש עם מקל. זה סתם, פשוט סתם, היו שם בחורים שראו את הכל והם אמרו וזה לא שזה התחיל כמריבה או ויכוח, פשוט... התנפלו עליו, פשוט באו והתחילו ליצור מריבה ומזה התחילו מכות. ממש היכו אותו. (ראיון מס' 9: שורות 33-43)

שרה מכריזה על עצמה כאדם נטול דעות גזעניות שנכשל ופיתח דעה קדומה כנגד העולים מבריה"מ לשעבר – למעשה, היא מנטרלת את מי שיגיד שהיא גזענית משום שאם אדם כמוה פיתח דעה קדומה על קבוצת העולים יתכן שאותה קבוצה פעלה בצורה שלילית כל כך עד שאפילו רוחה הליברלית של שרה לא עמדה בזה. אולי הגזענות ששרה פיתחה מוצדקת למדי מכיוון שהעולים מרוסיה בעצמם נגועים בגזענות כלפי הסודנים. שרה מודה שיש לה "דעה קדומה מאוד כוללנית לגבי הרוסים בכללם..." אבל באותו משפט מוסיפה ש"אין לי ברירה". היא מציינת שהיא יודעת שלא כל העולים מתנהגים בצורה שלילית אבל בוחרת לספר על תקיפה קונקרטי ולתאר אותה כ"פשע שנאה" נטול היגיון שהרי "זה לא שזה התחיל כמריבה או ויכוח, פשוט... התנפלו עליו, פשוט באו והתחילו ליצור מריבה ומזה התחילו מכות. ממש היכו אותו."

גם במסגרת הראיונות עם הסודנים עלה נושא היחסים עם העולים: שלום, שהגיע לישראל עם יצחק מדארפור חודשים מספר לפני קיום הראיון, מספר:

שלום: כן, בסדר. כאן, בדיוק, דארפורים הם... אני יודע שהדארפורים הם ישרים. לא עושים בעיות, לא בדארפור ולא בערד. אבל לפעמים אני מוצא רוסים שעושים בעיות לדארפורים, אבל לא הרבה. מאז שהגעתי לפה אף אחד לא אמר לי שהדארפורים עשו בעיות למישהו. אבל לפעמים הדרום סודנים עושים בעיות. (ראיון מס' 8: שורות 108-110)

התמונה ששלום מצייר היא טובה יחסית: אין הרבה בעיות בין רוסים וסודנים ויתרה מכך, אין דארפורים ש"עושים בעיות" – לא בעולם ולא בישראל. אם מישהו יוצר את הבעיות הרי אלה ה"דרום סודנים" – שלום ממקם את עצמו בתוך קבוצת הדארפורים ואת הדרום סודנים מנגד. אסטרטגיית ההתמודדות של שלום עם המצב בין העולים מבריה"מ והסודנים מעניינת ביותר: הוא יוצר חלוקה בתוך הקבוצה הסודנית ומסמן את מי

שנתפס כדומה לו – הדרום סודנים – בתור קבוצה זרה. הוא מתבדל מהם בכך שהוא מדארפור, ולכן לא עורר אף פעם בעיות, וכך מסמן את קו העוינות בין הדרום סודנים והעולים מבריה"מ בלבד. בצורה זו הוא מוציא את עצמו מחוץ לגבולות השנאה.

יהושע, נשוי ואב לשלושה ילדים מדרום סודן, מספר לי על העוינות שהוא חש מצד העולים:

יהושע: אפשר לדבר גם על מהגרים. הרוסים בערד, יש את הרוסים הטובים ויש את הרוסים הרעים.

שירה: מה זה רוסים טובים ומה זה רוסים רעים?

יהושע: הרוסים הרעים אומרים שהסודנים הם לא טובים, ישנים ברחובות, אפילו במדיה או בין האנשים שמדברים.. אולי אפשר למצוא סודני אחד ששותה ואז חושבים שכולם שותים ואז אומרים שכולם שותים וישנים ברחובות. יש גם רוסים ששותים... אבל בכל מקרה הממשלה מחליטה בסוף איזה יחס נקבל. אני עצמי מאמין שאם המדינה הזו היתה שייכת לרוסים אז לא הייתי מגיע לכאן. (ראיון מס' 10: שורות 133-139)

החלוקה שיהושע מבצע היא בין הרוסים הטובים והרעים. כדי לדחות את הסטיגמות שטופלים עליו הוא מייצר סטיגמה כלפי קבוצה אחרת, קצת בדומה לאסטרטגייה של שלום. עם זאת, את ה"אויב" הוא מחלק לטובים ורעים. כך הוא נמנע מהכללה ומאפשר את קיומה של הקטגוריה "רוסי טוב". מהסטיגמה על הסודנים הוא מתנער באומרו ש"אולי אפשר למצוא סודני אחד ששותה ואז חושבים שכולם שותים". שנית, הוא מתייחס לעובדה שאת דימוי "הסודני השיכור" ניתן להחיל גם על ה"רוסי השיכור". יהושע מדגיש כי גם אם קיימת גזענות מצד העולים הרי שדעתם היא לא זו הקובעת מכיוון ש"הממשלה מחליטה בסוף איזה יחס נקבל". למרות הכול, המשפט המסכם מבהיר את עמדתו יותר מכול: "אני עצמי מאמין שאם המדינה הזו היתה שייכת לרוסים אז לא הייתי מגיע לכאן."

כאשר החברה הקולטת רואה בפליטים אנשים "טיפשים, לא מתאימים, בורים, עניים ולא מתורבתים..." (Kumsa, 2006, עמ' 242) לא ניתן לצפות שיפתח אפיק להתאקלמות הפליטים במדינה הקולטת. לטענת קומזה קיים מימד גזעני בהתייחסות אל פליטים שחורים לעומת לבנים שכן מהאחרונים מצפים לרמת התערות גבוהה יחסית במדינות אירופה וצפון אמריקה, בעוד שהפליטים השחורים אינם מועמדים להתערות בשל צבע עורם (שם, שם). לפליטים הלבנים במדינות הקולטות הגירה יתרון נוסף שכן כל עוד הם אינם מדברים, הם יכולים בקלות להסוות את היותם זרים באמצעות הופעתם החיצונית (Valenta, 2009, עמ' 361).

פליטים רבים נאלצים להתמודד עם סטיגמות ודימוי שלילי בעיני הקולטים. הם בדרך כלל ישתמשו בכמה אסטרטגיות להתמודדות עם התופעה, כמו הומור, הדגשת זהויות רצויות, שליטה בבחירת החלל לקיום האינטראקציה, חיפוי וכיסוי (Valenta, 2009, עמ' 358). במחקרו גילה וולנטה שפליטים קרואטים בנורבגיה ניסו להבליט את זהותם הנוצרית וזאת בשל השיח האנטי-מוסלמי הרווח בימים אלה באירופה (שם, עמ' 357). בערד, נדמה לי, אין צורך בולט של הסודנים מדרום סודן להבליט את זהותם הדתית על פני האתנית או הלאומית. הם אינם מחצינים את זהותם הדתית במרחב הציבורי שבו מתרחש החיכוך בינם ובין

החברה הקולטת שכן זו האחרונה אינה מבחינה בינם ובין המוסלמים בכלל – מבחינתה מדובר ב"סודנים השחורים". נדבך נוסף הוא העובדה שהסודנים שוהים במדינת ישראל בה הדת היהודית היא הסמל להשתייכות וכל השאר מוגדרים כ"אחרים" (Kritzman-Amir, 2009, עמ' 322). למרות זאת, לדעתי, הדת היא רכיב תרבותי רלוונטי לאור העובדה שהחברה הקולטת במקרה הזה מורכבת ממהגרים ותיקים שחלקם ממשיכים לקיים את מנהגי הנצרות ומחקר נוסף עשוי לשפוך אור על הנושא.

בראיון שניהלתי עם רוני הגענו לשוחח על המועדון שנפתח על ידי הדארפורים בערד. המועדון ממוקם בדירה במרכז העיר ובאופן טבעי למדי נסבה השיחה סביב נושא העולים מבריה"מ לשעבר המתגוררים באזור.

רוני: המועדון? כן. הרעיון היה... לאף אחד לא היה חשוב אם יהיה לנו מועדון או לא. לכן היינו צריכים לשלם חשמל, שכירות... הכול. גז, ארנונה, הכול. היינו צריכים למצוא מקום ולבחור אותו בקפידה. אם נבחר מקום שהוא באזור בעייתי, בשכונה של רוסים, נצטרך להתמודד עם בעיות.

שירה: אבל הוא באמת בתוך שכונה רוסית.

רוני: נכון אבל זה לא כמו שכונה רוסית כמו שאני מדבר עליה. נכון שיש רוסים בבניין שלפעמים באמת אומרים שהסודנים רועשים, אבל לא עושים (לנו) בעיות כמו שהיה קורה בתוך שכונה רוסית. פעם אחת שכחו בבית שלי את השעון המעורר פועל והוא צלצל במשך שעה. כשחזרתי הביתה אמרה לי שכנה שמשוהו צפצף בבית וחיפשתי מה זה יכול היה להיות ולא מצאתי. שאלתי אותה איזה סוג של צפצוף זה היה. ניסיתי להתקשר לשותפים שלי לדירה ואז גיליתי שמשוהו שכח את הטלפון שלו והשעון המעורר שלו צלצל. בשכונה רוסית התגובות לתקרית כזו היו יותר חריפות. אפילו עכשיו, במועדון החלטנו לא לעשות רעש כשירידים במדרגות, אסור להביא לשם אלכוהול כי אנשים עושים יותר רעש אחרי שהם שותים, זה עושה בעיות ועדיין... השכנה הקרובה ביותר למועדון היא אישה זקנה. מדי פעם היא באה ודופקת על הדלת ומבקשת שנהיה בשקט. תדמיני מה היה קורה אם לא היה קרה שם אישה זקנה אלא מישהו שיהיה מתקשר מיד למשטרה, למשל.

שירה: היו סוגרים את המועדון.

רוני: נכון. (ראיון מס' 6: שורות 173-187)

במצב אידיאלי, החברה הקולטת היתה מקבלת באופן חיובי את כל המהגרים אליה. במציאות המצב הוא קצת שונה. ככל שהקולטים הם יותר מבוגרים כך תעלה רמת הסגירות החברתית שלהם (Jasinska-Kania, 2009, עמ' 27). בערד יש יותר תושבים בני 35-64 מאשר בני 20 עד 30 (הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל 2010, טבלה מס' 2) ואם האחוז הזה נכון גם לגבי העולים מבריה"מ לשעבר הרי שיתכן ומדובר בסיבה התקפה ליחסי העולים-סודנים. הרצון להדיר את הזרים ולא לכלול אותם בתוך מסגרת הלאום נפוץ בעיקר בקרב מי שבעצמו מודר מהמרכז הפוליטי-חברתי: אלו המשתייכים לקבוצות עניות, בעלי עבודות של סטטוס נמוך, פנסיונרים, זקנים, אלו שלא זכו להשכלה טובה, תושבי כפרים וערים פריפריאליות (Jasinska-Kania, 2009, עמ' 35). ערד, עיר דרומית המתרוקנת מצעיריה, משמשת דוגמה לתופעה ארצית ואולי כלל עולמית של התרכזות במרכז אחד, כששוליה הגאוגרפים של המדינה מתרוקנים מהשקעות. האוכלוסיה המזדקנת בערד נתמכת על ידי המדינה והאוכלוסייה העובדת מוצאת פתרונות פרנסה, בין היתר, במלונות ומפעלי ים המלח. הפרופיל המדומיין של תושב העיר הולם את תיאורה של החוקרת ומספק הסבר מסוים ליחסים המובנים בין העולים מבריה"מ ובין הפליטים.

יצחק, הצעיר מדארפור שהגיע לפני זמן קצר לישראל, חמד לצון ובאחת מפגישותנו סיפר לי שיש לו חברה רוסיה. כיוון שזו היתה הפעם הראשונה שבה מי מהסודנים סיפר לי על אנטראקציה חיובית בינו ובין העולים הייתי נרעשת מאוד והעליתי את הנושא במסגרת הראיון שערכנו לאחר מכן. אלא שאז יצחק התוודה שהמידע שמסר לי אינו נכון.

שירה: טוב מאוד שאתה אומר לי ששיקרת לי.

יצחק: רציתי לראות מה את חושבת. אם הרוסים והסודנים יכולים להיות חברים.

שירה: אני חושבת שכן. זה מצוין. זה טוב מאוד. אם זה יכול לקרות זה טוב מאוד. שמעתי על "זוגות מעורבים". זה יכול לקרות. אבל המציאות כאן... כשסיפרת לי... אני יודעת מה הרוסים חושבים על הסודנים.. מה המשפחה של הבחורה הרוסיה היתה חושבת על זה?

יצחק: שחורים או סודנים?

שירה: נראה לי ששחורים באופן כללי...

יצחק: אני חושב שזה בלתי אפשרי שיהיה זוג מעורב. (ראיון מס' 12: שורות 119-126)

הסיבה לשמה יצחק סיפר לי שיש לו חברה רוסיה היא כדי לבדוק אותי ואת עמדותי בנושא. הרבה פעמים שאלו אותי הסודנים מה דעתי בנושאים אלו ואחרים ואני השתדלתי לענות תשובות ששיערת שיהיו מקובלות עליהם. מסיבה זו אני מטילה את האשמה לחוסר האפשרות לקיום "זוג מעורב" על משפחת העולים מחבר העמים לשעבר ולא על הסודנים, למשל. יצחק גם הוא פסימי, אף שאינו מפרט מדוע הוא חושב שלא יתכן קיומו של זוג מעורב. היחסים בין הקולטים והנקלטים הם כמו כל יחסים חברתיים: אנחנו תמיד עוסקים בהבניית זהות רפלקסיבית. אנו כל הזמן בוחנים את ההתנהגות שלנו בחברה ואת התנהגותם של אחרים (Valenta, 2010). אנחנו יודעים מה מצפים מאתנו במסגרת הקטגוריות החברתיות שאליהם משייכים אותנו וגם אנחנו מצפים שאחרים יעמדו בציפיות שלנו. את כל ההליך המחשבתי הזה אנו מבצעים על בסיס חוויותנו בעבר והניסיון לחזות מה יקרה בעתיד (שם, שם). אם ברצוננו להבנות יחסים מסוימים עם אדם אחר עלינו לדעת מהי המסגרת החברתית ומה הציפיות שלו מאתנו. במסגרת המחקר ברור היה לי שעלי לדבוק בזהות מסוימת לטובת המשך הקשר אך ברור שגם הסודנים יכלו לקיים אינטראקציה תחת גבולות ברורים מאוד לפי מה שקבעו מראש המהגרים הוותיקים יותר בערד.

לפי גידנס אנחנו לא יכולים להתייחס אל הזהות שלנו כמובנת מאליה (Valenta, 2010). בחברה המודרנית אנחנו עדים להטרונגיות ולשינויים מהירים יחסית המשפיעים כל העת על האינטראקציה האפשרית בין זהויות חברתיות. לפיכך הזהות שלנו משתנה ומתעצבת ביחס לרפרטואר הנגיש לנו ולסיטואציה החברתית. ברמה הפרקטית אנחנו משתדלים בחיי היומיום להימנע מסכנות שעשויות לערער את הזהות שלנו (שם, שם). תהליך המחשבה שלנו במסגרת ההבנייה הרפלקסיבית של העצמי מתבסס על חוויות של שייכות והכרה ועל חוויות של הדרה וניכור, כמו התמודדות עם סטיגמה או גזענות כפי שחווים מהגרים רבים (שם, שם). הציפיה

לקשיים בתהליך ההתאקלמות בחברה הקולטת עשויה להשפיע במידה רבה מאוד על תהליך ההתאקלמות של הפליט (שם, שם). גם החשש מדחייה אצל החברה הקולטת עשוי להשפיע על התקופה הראשונה להגעתו למדינה החדשה, אבל ברור כי בשלב מוקדם הוא מתרשם מתגובת החברה אליו. היחסים בין הקולטים והנקלטים נוצרים באמצעות חוויות העבר והציפיות מהעתיד וכך עשויים יחסי ניכור להתקיים אך ורק מתוקף חוק האינרציה. המתח בין העולים מבריה"מ לשעבר ובין הפליטים הסודנים בערד מתבסס על הציפיות של כל אחד מבני קבוצתו ומבני הקבוצה השניה. בתקופה הנדונה התרשמתי שלא יתכנו יחסים טובים בין "רוסים" ו"סודנים", אבל בהמשך גיליתי שמיכאל מדארפור פגש במלון שבו עבד את זוגתו, שעלתה לארץ מבריה"מ בגיל 5 והיום גרה בערד. בחודש אוגוסט 2011 ביקרתי שוב בערד והתעדכנתי שמצבו של מיכאל השתנה מכיוון שנפרד מהקודמת ונמצא כעת בקשר רומנטי עם בחורה מגרמניה אבל ידע לספר שלשותפו לדירה יש חברה מ"רוסיה".

ימית, תושבת ערד שעלתה ממוסקוה בילדותה, סיפקה לי את זווית הראייה של העולים מול הסודנים. זו תשובתה לשאלה: "מה את יודעת על סודן?"

ימית: ראיתי גזע מוזר שמטייל ב... כי את יודעת שלא תיפנים יש תווי פנים יפות, אירופאיות כאלה, אין להם ת'פה הענק הזה ות'אף הרחב הזה. יש להם מבנה די יפה בפנים. והם עדינים. פתאום אני קולטת שמגיעים אנשים איזה 2 מטר והם ענקיים, אה... עם ראש קטן... עם עיניים צהובות כאלה... לא יודעת. משהו מוזר כזה, משהו לא מובן... מיד ידעתי שזה לא אתיופים ומיד הבנתי שזה קשור לשפה... הבנתי שהשפה היא שונה... כי האתיופים אני ממש יודעת... אני לא מבינה אתיופית אבל אני יכולה לדעת שמדברים באתיופית, שזה אתיופית. סך הכל אנשים נעימים, הם לא מנסים כאילו, לדרוך עליך וזה... די מרגישים שהם מרגישים את עצמם זרים פה... (ראיון מס' 4: שורות 10-15)

התיאור של ימית מבוסס על ההיכרות הקודמת שלה עם אתיופים בעלי "תווי פנים יפות, אירופאיות כאלה". את הסודנים, עם זאת, היא מתארת כמפלצות: בעלי פה ענק, אף ענק, גבוהים מאוד, בעלי ראש קטן ועיניים צהובות. הדמוניזציה באופן מפתיע, מגיעה כהקדמה להבעת עמדה חיובית בסך הכול כלפי הסודנים שהרי הם אנשים נחמדים שבסך הכול לא מאיימים על תחושת השייכות שלה לישראל. בהמשך השיחה מתארת ימית יחס קשה שקיבלה מהאתיופים כשהגיעה לארץ – ומעיון מחודש בתשובתה אני מבחינה שהיא מייצרת יחס הפוך בין האתיופים העדינים שמתנהגים בצורה לא יפה, לעומת הסודנים המפלצתיים שמתנהגים בצורה נעימה. מעניין לראות את החיבור בין ההתנהגות השלילית והאסתטיקה האירופית ולהיפך, אך חשוב לשים לב לגורם המבחין בין שתי הקבוצות, לדעת ימית: "די מרגישים שהם מרגישים את עצמם זרים פה." האתיופים, שבהמשך תספר ימית כיצד לעגו לה בתור עולה חדשה, עשו זאת, משום שהרגישו את יתרון הוותק בישראל לעומתה. הסודנים אינם מרשים לעצמם להתנהג בצורה לא יפה משום שהם חדשים. התפיסה הגורסת כי וותק במקום מסוים גוזר מתוכו התנהגות ספציפית ביחס לאחרים ולמקום עצמו נתפסת כנבאלית, אך האם כך המצב? לפי כזום הפרויקט הציוני כלל בתוכו התמערבות בהנהגת האליטה השלטת במדינה (כזום, 1999, עמ' 412). העולים הוותיקים יותר קבעו את הטון כש"בשלב האחרון של הסיפור איחדו את כוחותיהם אלה שמזרחו בעבר ואלה שמזרחו זה מכבר על מנת למזרח את הערבים הלא יהודיים ולהבנות את ישראל

כאירופה של המזרח התיכון." (שם, עמ' 413). השליטה ברפרטואר ההגמוני מאפשרת התקדמות במעלה המבנה החברתי ותיג קבוצות אחרות כנחשלות. מכיוון שהזמן מאפשר למידה טובה יותר של החברה הקולטת יכול מהגר ותיק יותר למצב את עצמו קרוב יותר אל הליבה התרבותית הישראלית מהמהגר החדש.

ימית: כן. באתי לפה בכיתה... א', משהו כזה, קיבלו אותי יפה בבי"ס יעלים, לימדו אפילו את התלמידים מילים ברוסית כדי שידעו לקבל אותי, הכל היה בסדר עד שהעבירו אותי בכיתה ד' לבי"ס אחר בי"ס דתי ממלכתי. אותי? כשהגעתי לבי"ס הזה... כיוון שעברנו דירה אז היו חיבים לשנות לי בי"ס דבר כל כך מפגר, כאילו לשנות חברה... כשילד צריך להתרגל לחברה כלשהי פתאום לשנות לו את זה. זה דבר הכי מפגר שיכול להיות... נוגד את כל החוקים הסוציאליים שיכולים להיות... כאילו... להכניס ילד קטן שסוף סוף התרגל לחברה כלשהי פתאום לחברה אחרת. אז הכניסו אותי לחברה אחרת, קודם כל דתית... האתיופים ירקו עלי... (ראיון מס' 4: שורות 103-110)

השפה הופכת להיות מוטיב מרכזי בסיפור ההגירה: ניתן להתקדם בעבודה אם יודעים את השפה המדוברת בארץ הקולטת; אפשר להתקדם עד ראשות העיר. השפה היא רכיב תרבותי המוביל באופן ישיר אל התעצמות תחושת השייכות. לימדו אפילו את התלמידים מילים ברוסית כדי שידעו לקבל אותי – הקישור בין אוצר המילים לבין היכולת לקבל אדם אל תוך הקבוצה היא הנחה מבוססת בהחלט. אם מהגר יבקש לטשטש את גבולות הזרות בינו ובין החברה במדינה החשה הרי שהשפה היא הדרך העיקרית לכך.

החוויה המחוללת שימית מתארת היא ה"הגירה הכפולה" שעברה בישראל: המעבר לבית ספר דתי חשפה אותה למערכות ערכים ודפוסי התנהגות שונים. המעבר מבית ספר "יעלים" שהוא בית ספר ממלכתי אל בית ספר דתי ממלכתי היווה שינוי מכריע בחוויה של ימית.

ימית: אתיופים ירקו עלי. אמרו לי "רוסיה מסריחה" תעופי לך ל... מאיפה שבאת. גם הישראלים אמרו לי אותו הדבר ואז אני הייתי קטנה לא הייתה לי ת'תשובה הזאת, החכמה, שהיום אני יכולה להתלהב ולהגיד – מי ייבש ת'ביצות פה? מי בא ראשון לכאן? לא ידעתי אז. (ראיון מס' 4: שורות 112-114)

זהו סיפור ההגירה של ימית כפי שאני רואה אותו: היא סבלה מסטיגמות, קראו לה "רוסיה מסריחה". היום ימית מתמודדת עם הקשיים באמצעות תשובה מנומקת לקשר הקבוצתי שלה עם מדינת ישראל: מי תרם למדינה (ייבש את הביצות) או - מי הגיע לכאן קודם? את אותו טיעון שהיא מייחסת להתעללות שעברה בתור עולה חדשה לישראל מצד עולים ותיקים יותר היא מציגה בתור טיעון לקבלתה כחלק מהחברה הישראלית. אסטרטגיה דומה ליוותה את כל הפרויקט הציוני שביקש לחבר באמצעות חפירות ארכיאולוגיות רבות בשנות ה-50 במצדה, בירושלים ובגמלא בין היהודים שהיגרו בתקופה המודרנית ובין האוכלוסייה שחייתה באזורנו לפני אלפי שנים.

בשנת 1991, בכתבה "הנכדים כבר לא יהיו כאן", סיקר צפריר רינת את קליטת העולים מבריה"מ לערד וזיהה מצוקות שונות המלוות את האינטראקציה בין האוכלוסיות בעיר. הוא בחר להתמקד בהתפרצות סימפטומטית בדמות קטטה: "לאחרונה פרצו כמה מהמתחים החוצה כאשר חבורה של תלמידי תיכון ישראלים... התקוטטה עם חבורה של עולים חדשים. הסיבה המיידית לקטטה היתה ניסיון להגן על נערה שהרוסים עלבו בה, לדעת הישראלים." הכתב מפרט את הפעולות הבית ספריות המיועדות לקליטת עלייה אך

מיד לאחר מכן מוסיף כי "ללא ספק יש גם תחושות אחרות שעולות מדי פעם על פני השטח. היו אלה דווקא כמה מהתלמידים הישראלים שחזרו והדגישו כי "אין להם שום בעיות עם הרוסים", שהשמיעו הערות משפילות כלפי שתי עולות שישבו בסמוך. "רינת מוסיף: "חלק מהתלמידים הישראלים התלוננו על הסתגרות והתרחקות של העולים הרוסים. קשה לדעת מה קדם למה – הצורך במגע עם אנשים שמדברים בשפתם, או הקושי בהתקרבות לבני גילם הישראלים – אבל העולים החדשים בכיתות הגבוהות בתיכון מעדיפים להימצא יחד, בחבורה מלוכדת."

אחרי שחשף את הסתירה בין דברי המרואיינים הישראלים והתנהגותם פנה הכתב לשוחח עם העולים ש"גם ניסו להמעיט בחשיבות התקרית האלימה בבית הספר המקיף, אבל חזרו והדגישו שהם עדיין לא מצליחים להתקרב לבני גילם הישראלים. "אני מרגיש שמתייחסים אלינו כמו אל זרים", אומר סרגיי רודמן, תלמיד כיתה י"א שעלה מבריה"מ לפני שנה וחצי, "אולי זהו יחס שיהיה תמיד כשבאים אנשים חדשים. זה יקרה גם לישראלים שיבואו לארצות הברית". "סרגיי מסכם את הנושא בצורה מצוינת באומרו שתלאות אלו הן מנת חלקן של כל מהגר. לכל הגירה יש ממדים משותפים וקיים דמיון בין החווייה של העולים בערד ובין זו של הסודנים. שתי ההגירות הן בממדים גדולים ביחס לישראל ולערד בפרט; במקרים רבים הגיעו המהגרים אל ישראל מתוך כורח ולא מתוך בחירה; כל המהגרים מתמודדים עם תחושת הזרות, לפי סרגיי. מעניין מאוד לראות שקבוצה גדולה שעברה את תלאות ההגירה תשכח במהרה את ניסיונה ולא תנסה להקל על אלו שהיגרו אחריה. לצערי, בקונטקסט החיים בישראל נכון לשנת 2010, הדבר הנו מובן בהחלט.

סודנים וערבים בישראל

במהלך שיחותי עם הסודנים ביקשתי לבחון גם מה דעתם על הערבים בישראל. למשל, מכיוון שרבים מהסודנים דוברים ערבית ביקשתי לדעת באיזה אופן עובדה זו משפיעה על היחסים של הסודנים עם הבדואים עמם הם עובדים בבתי המלון. השפה הרשמית בסודן היא ערבית אך בדרום סודן, לעומת זאת, זו השפה השנייה הרשמית – אחרי אנגלית. רבים מהדארפורים דוברים ערבית, בעיקר משום שזו השפה שבה מלמדים בבתי הספר באזורם.

רוני: הסיבה שהסודנים מדברים ערבית.. ערבית הפכה לשפת התקשורת בכל המדינה.. כי בסודן יש שפות רבות היא מולטי-אתנית... ואז השפה הרשמית בין אלו היא ערבית. זו השפה שמחברת בין כולם. השפה הפכה לשפה הרשמית גם בבתי הספר באזורים שבהם לא מדברים ערבית בכלל. הילדים שומעים ערבית בפעם הראשונה בחייהם. זו הסיבה שהרבה מהסודנים לא הסכימו לשלוח את הילדים לבתי הספר... (ראיון מס' 13: שורות 72-76)

מדברי רוני עולות שתי נקודות: ראשית, הערבית היא רכיב תרבותי בעל פוטנציאל לאיחוד חלקי המדינה השונים. זו השפה הרשמית שמקשרת בין כל הקבוצות האתניות בסודן. שנית, זו השפה שמייצגת את השלטון הנחשב בשנים האחרונות לגורם הזר לדארפורים ולכן נמצא ילדים ששומעים ערבית לראשונה בחייהם רק כשהם מגיעים אל בית הספר. גם תושבי ישראל הערבים מתמודדים עם קשיים דומים: העברית מייצגת בעבורם שלטון זר ויש מתוכם הנחשפים אל הצורך ללמוד עברית רק בהגיעם אל בית הספר. במובנים רבים, מיעוטים נאלצים להתמודד עם אתגרים הדומים לאלו של המהגרים: הדילמה בין אסימילציה להסתגרות היא רלוונטית גם בקרב מיעוטים. הם צריכים להתמודד עם השאלה לגבי אימוץ או דחייה של רכיבים מהרפרטואר של החברה הדומיננטית. במסגרת הנושא הזה רציתי לייצר הקבלות רבות יותר בין הערבים (או הבדואים) תושבי ישראל ובין הסודנים. לצערי, לא הצלחתי למצוא מרואיין בדואי ולכן מסקנותי יישענו על הידע האישי שלי, עד כמה שהוא עשוי להיות נכון.

רוני: מה שאני מנסה להגיד הוא.. כשאתה מנסה לברוח ממערכת מסוימת, אנשים בדארפור, כשהם הולכים לבתי הספר.. בבתי הספר מלמדים בערבית ובכפר מדברים.. כמו שכאן מדברים עברית בישראל. אז הם גילו שבבית הספר הם צריכים לדבר בשפה שונה וזה מקשה את המצב. בשביל אנשים מסוימים קשה מאוד לדבר ערבית כשהם בני 7.. ו.. בבית הספר אם אתה יודע ערבית תהיה.. יהיו לך ציונים גבוהים כי המערכת היא בערבית ואתה דובר ערבית.. (ראיון מס' 13: שורות 78-81)

למעשה, ההגירה הראשונה שרוני חווה היא ההגעה אל בית הספר. הוא לא רק נאלץ ללמוד קודי התנהגות חדשים, כפי שכל ילד צריך ללמוד בהגיעו אל המסגרת החדשה, אלא היה צריך ללמוד שפה חדשה. אם נצא מנקודת הנחה שבתי הספר מייצגים את הפרשנות של המשמעות להיות סודני, כלומר – להשתייך או להיות זר לקבוצת הלאום, לעבור הכלה או הדרה (Bredlid, 2005, עמ' 259), הרי שהערבית ושפת הפור (שפת אמו של רוני) הן סימנים לכך שרוני משתייך לקבוצת מיעוטים בארצו. על-פי-רוב, בחברה הטרוגנית שיש בה קבוצת רוב חזקה וקבוצות מיעוט חלשות, שפת הרוב זוכה במעמד חזק ומועדף בהשוואה לשפות המיעוט. חברי קבוצת המיעוט הלשוני נמצאים פעמים רבות תחת הלהץ לנטוש את שפת-אימם לטובת שפתה של

קבוצת הרוב (פינטו, עמ' 224). גם בישראל וגם בסודן נמצא דינמיקה דומה בין הקבוצות הנדונות ובין התרבות הדומיננטית: עליהן ללמוד ולאמץ רכיבים מסוימים על מנת שיוכלו להשתתף במסגרות התרבותיות של הרוב. בסודן מדובר בשפה הערבית ובישראל זו השפה העברית. מעבר לרכיבי התרבות והדת המשותפים מדובר כאן בראש ובראשונה בשתי קבוצות אתניות המגיעות מרקע דומה מבחינת היחס בינן ובין החברה הדומיננטית.

איזו משמעות תתווסף לרכיבי הזהות הקשורים לעולמם ה"ישן" של הסודנים כמו ערבית וערביות בתוך הקונטקסט החדש שיצרה ההגירה אל ישראל? ערד, כפי שכבר צוין קודם, נמצאת קרוב למדי לכפרים בדואים כמו כסיפה וח'ורה. אלו היישובים שאותם רואים כאשר נוסעים על כביש 31. לעיתים ראיתי את הבדואים מסתובבים במרכז העיר ויושבים באחד מבתי הקפה בה. הסודנים מערד נמצאים במגע עם הבדואים בעיקר במסגרת העבודה בבתי המלון בים המלח.

רוני: הבדואים כאן בישראל, או בים המלח, החלו לעשות קבוצה קטנה, כשבוחרים איפה אתה תלך לעבוד הבדואי לא הולך לעבוד במקום שהוא לא מכיר אף אחד. אם למשל... הם כמו משפחה והתחלתי להבין איזו משפחה עובדת באיזה מלון. עכשיו אני יודע להבדיל בין בדואי מח'ורה, רהט, כסיפה וכו'. קבוצה שהתחילה לעבוד במלון מסוים, אם המלון צריך עובדים הם יבקשו מבדואי שישגי עובדים נוספים. אז הם באים מהמשפחה, מהשכנים וכו'. כך נוצרת קבוצה חזקה. (ראיון מס' 6: שורות 326-330)

רוני מזהה את הבדואים במלון בתור קבוצה חזקה, קרי משפחה. נוסף על כך, הוא מזהה את הפרקטיקה החברתית שמייצרת את המצב הזה: "אם המלון צריך עובדים הם יבקשו מבדואי שישגי עובדים נוספים. אז הם באים מהמשפחה, מהשכנים וכו'". משהותי בערד למדתי שגם רבים מהסודנים עזרו לחבריהם למצוא עבודה בבית המלון. לא ערכתי תצפיות בבית המלון אך יכול להיות שתצפיות כאלו היו מעלות תמונה דומה של משפחתיות כפי שרוני מתאר את המצב בין הבדואים. רוני מציין שהוא מבדיל בין הבדואים הבאים מהכפרים השונים. זו נקודה חשובה מאוד מכיוון שהיא מעידה על הבנה גדולה יותר של הסמלים המבדלים בין הכפרים השונים.

רוני: את יודעת, בסודן חושבים שישראל היא מדינה איומה שתוקפת את הערבים. הם לא יודעים מה באמת קורה כאן. אנהנו רואים את הבדואים המוסלמים שחיים בהרמוניה מסוימת עם הישראלים; מתייחסים אליהם יפה יותר מאיך שמתייחסים לערבים במדינות ערב האחרות. וזה מלמד אותנו שמה שמוסרים במדיה הערבית ניזון משקרים ומשמעותות. מאידאולוגיה שלמה. כשראיתי שערבים כאן מרגישים טוב יותר מאיך שערבים מרגישים במרוקו, תוניסיה, לוב, ניגריה, סוריה, לבנון וכו'... (ראיון מס' 5: שורות 93-97)

רוני מייצר הקבלה בין ערבים החיים בתוך מדינה המגדירה עצמה יהודית, שלטענתו מקבלים יחס טוב יותר מהמדינה מאשר ערבים אזרחי מדינות ערב החיים בארצות כמו מרוקו, תוניסיה וכו'. ראוי לציין שהדוגמא הזו מובאת כאן בעיקר כחלק מהאשמה שהוא מטיל על הממסד הסודני בהבניית התדמית השלילית של ישראל. יעקב פירט באזני מה המשמעות של "הרמוניה מסוימת עם הישראלים":

יעקב: ערבים לפעמים אתה רואה בטלוויזיה אומרים – ישראל עשה לנו ככה וככה... פה, אני רואה יש ערבים יש להם רכבים, יש להם מנהלים, כסף, הכל. יש יהודים גם אין להם כסף וערבים יש להם. יש משפחות ערבים יש להם כסף

יש משפחות יהודים אין להם. יש לו ילדים, שולחים ילדים לגרמניה לומדים, בולגריה, אוקראינה, לירדן. מתי אתה אין לך כסף איך אתה תשלח הבן שלך מחוץ למדינה? לחוץ לארץ? (ראיון מס' 1: שורות 466-469)

התמונה המצטיירת היא של מדינת ישראל צודקת והוגנת, המתייחסת אל המיעוטים החיים בתוכה באופן טוב. אולי אפילו טוב מדי שכן "יש יהודים גם אין להם כסף וערבים יש להם". מנין נובעת הנחת המוצא הזו של הסודנים? אני משערת שבמקרה הזה הם מסתמכים בעיקר על היכרותם עם הבדואים אך עובדה זו מפליאה ביותר: אני רגילה לראות את הבדואים כמקופחים בתוך החברה הישראלית. עם זאת, כשאדם מגיע ממדינה בה שלטון דיקטטורי קיים כבר יותר מ-20 שנים, הוא ככל הנראה רגיל לראות את הממשלה מתייחסת בצורה הרבה יותר גרועה אל מיעוטים ביחס לאופן שבו מתייחסת ישראל למיעוטים שבקרבה.

שלום, בחור צעיר בשנות העשרים לחייו, שהגיע לישראל בערך שנה לפני קיום הראיון, סיפר לי על התרשמותו מהערבים.

שירה: מה אתה הכי אוהב בישראל?

שלום... יותר מכל אני אוהב את המצב של האנשים. הוא טוב מאוד. כי עכשיו כולם בישראל אומרים אם אני אעבוד בישראל בשביל בוס ישראלי.. כל עבודה פה עובדים בשביל הכסף ומתייחסים אליך יפה. אבל אם תעבוד בשביל ערבי הוא יעשה לך הרבה בעיות.

שירה: ערבי זה בדואי?

שלום: לא, בדואים הם לא מנהלים. אבל ערבים מהצפון עובדים כאן. אם הוא מנהל שלך במלון הוא יעשה לך בלגאן.

שירה: למה?

שלום: יעשה לך בעיות עם העבודה ועם הכסף. כשעבדנו בבניין, לפני שהגעתי לפה עבדתי בבניין וכל המנהלים היו ערבים והם עשו לנו בעיות. בשביל מה? בשביל כסף. הם אמרו שתעבוד בשביל שעה וניתן לך ככה וככה ואחר כך נתנו לי פחות. הם.. לא ידעתי איפה הם גרים, לא אכפת להם. פעם אחת אמרו לי ונתנו לי אחרת. בכל מקום הם מתייחסים ככה לדארפורים. כשהתחלתי לעבוד בערד בערד התקשר אלי מישו (חבר) ושאל אותי אם מצאתי עבודה, אמרתי שכן, והוא שאל בשביל מי אתה עובד? אמרתי בשביל ישראלי, אמר לי יופי, אז אין לך שום בעיה. כאן הישראלים הם בסדר. לא רק איתנו הסודנים אלא עם כולם. הם מתייחסים לכולם יפה. גם ברחוב, בתחבורה, במלונות, בכל מקום. אני חושב שרוב הדברים, הם מתייחסים לכולם יפה. זה טוב מאוד. (ראיון מס' 8: שורות 124-111)

שלום מתחיל בתיאור אהבתו לישראל ומסיים באותו נושא: הוא אוהב את ישראל, הוא אוהב את האנשים שהוא מגדיר כישראלים ואת המנהלים הישראלים. אהבה זו אינה כוללת את הערבים או את הבדואים תושבי ישראל מכיוון ש"אם תעבוד בשביל ערבי הוא יעשה לך הרבה בעיות". שלום גם מציג היררכיה ברורה לגבי אופי התפקידים הפתוח בפני בדואים ובפני ערבים במסגרת העבודה במלונות ים המלח: "בדואים הם לא מנהלים": לדבריו, רק ערבים שחיים בישראל והגיעו מצפון הארץ יכולים לאייש תפקידי ניהול במלון. נושא חלוקת התפקידים לפי המוצא האתני לא נבדק במסגרת מחקר זה אך מעניין לראות איזו משמעות מייחסים מקבלי ההחלטות בבית המלון להבדלים בין ערבים ובדואים, והאם באמת רק ערבים מתמנים למשרות ניהוליות או ששלום מייצר הבחנה שאינה קיימת בעיני הישראלים.

כדי להבהיר את ההבדל בין המנהל הישראלי ובין המנהל הערבי שלום מספר שני סיפורים המסופרים בצמידות אחד לשני: ראשית, הוא עבד פעם אצל מנהל ערבי אבל "הם אמרו שתעבוד בשביל שעה וניתן לך ככה וככה ואחר כך נתנו לי פחות". מהדוגמא האישי שלו הוא מרגיש מספיק בטוח להכליל ש"בכל מקום הם מתייחסים ככה לדארפורים". הסיפור השני מדגים את דעתו של חברו הסודני שטען ש"כאן הישראלים הם בסדר. לא רק איתנו הסודנים אלא עם כולם. הם מתייחסים לכולם יפה. גם ברחוב, בתחבורה, במלונות, בכל מקום". הניגודים שהוא מייצר בסיפורי המנהלים מבהירים את הניכור שהוא חש כלפי ישראלים ערבים ואת זיקתו כלפי ישראלים יהודים. דעתו לא מפתיעה לאור העובדה שהוא מדבר איתי, ישראלית יהודיה, ולאור העובדה שהשליטה במוסדות ובהון הסמלי המאפשר התקדמות בחברה הישראלית נמצאת לרוב בידי היהודים.

רוני מתאר מצב שבו היחסים בין הדארפורים והבדואים שונים מאלו שבין הדרום סודנים והבדואים:

רוני: היחסים בין הבדואים והדרום סודנים, כפי שאמרתי לדרום סודנים אין סובלנות כלפי ערבים בגלל הדת ובגלל המלחמה שנעשית נגדם בסודן בחסות מדינות ערביות, והממשלה הסודנית שלא אמורה להיות ערבית אך נקראת כך כדי לקבל תמיכה ממדינות ערביות. לכן הדרום סודנים שונאים ערבים ואסלאם. אנחנו מסוגלים לדבר עם הבדואים ולרוב לא יהיו קונפליקטים כמו שיש בין דרום סודנים לבדואים, אבל יש דרום סודנים שמדברים ערבית טובה מאוד. ולכן לא רק בגלל השפה יש נתק בין בדואים לסודנים. בין הבדואים לדארפורים יש קשרים טובים יותר מאשר בין הדארפורים לדרום סודנים כי התחרות בעבודה היא בין סודנים לסודנים. (ראיון מס' 6: שורות 330-337)

את ההבדל בקשרים שבין הדרום סודנים והדארפורים עם הבדואים יש לקשור באופן שבו הקבוצות השונות בקרב הסודנים רואות את קבוצת הבדואים. הדרום סודנים מלכתחילה רואים בערביות סמל למהוהו שלילי בגלל המצב הפוליטי בארצם. כשהוא אומר "אנחנו" הוא מתכוון לאלו שהגיעו מאזור דארפור שהם דוברי ערבית. השפה היא רכיב תרבותי המאפשר אינטראקציה בין הדארפורים והבדואים. לדבריו, עם זאת, לא רק שליטה בערבית מאפשרת את החיבור בין הקבוצות השונות וזאת לאור העובדה שישנם אנשים מדרום סודן הדוברים ערבית אך מעדיפים בכל זאת שלא לקשור קשרים עם הבדואים. הדת עשויה לרמוז על הקשר האפשרי בין הדארפורים והבדואים. במהלך חודש אוגוסט צויין בערד חג הרמדאן. באותו זמן הדארפורים וגם הבדואים ציינו אותו, כך לפי התרשמותי, בארוחה חגיגית שנערכה בקרב המשפחה והחברים בערבו של כל יום במהלך הצום. באחד מערבי הרמדאן התארחתי אצל אברהם ל"סעודה המפסקת" ואחרי הארוחה צפינו כולנו בסדרה מצרית על זהרה וחמשת בעליה ששודרה בערוץ "אל ג'זירה". למחרת גיליתי להפתעתי שאני ואחמד, הבדואי מח'ורה שעובד איתי בבאר שבע, יכולנו להחליף חוויות מהצפייה באותה סדרה. הוא השלים לי פערים בעלילה ואפילו גילה לי מהם הארועים העתידיים, לדעתו, להתרחש בהמשך.

הזהות המוסלמית אוצרת בתוכה משמעות של קשר והשתייכות לא רק לקבוצה המאמינה באמונה דתית כלשהי אלא גם לקבוצה בעלת מאפיינים אתניים דומים (Eastmond, 1998, עמ' 165). בדומה לפזורות מוסלמיות אחרות בעולם, הפליטים המוסלמים ממשיכים לקיים מנהגים מוסלמים כמו חג הרמדאן כדי לחגוג את תרבותם ואת ארץ מוצאם (שם, עמ' 170). קליפורד ציין ביחס לקהילות פזורה ש"הן פועלות כדי להמשיך ולקיים קהילה, חושפים ומשמרים מנהגים שנבחרו בקפידה, מעבדים אותם בקונטקסט חדש, היברידי

ושרירותי" (שם, שם). הצורך של הדאפורים לייצר זיקה המחברת בינם ובין קבוצת המוצא שלהם מקבל משמעות נוספת בהקשר התרבותי עם הבדואים.

"בין הבדואים לדארפורים יש קשרים טובים יותר מאשר בין הדארפורים לדרום סודנים כי התחרות בעבודה היא בין סודנים לסודנים"; המשפט הזה מסכם את דבריו בנושא זה ומעלה גם כן אפשרות לאינטראקציה לא צפויה. מכיוון שהבדואים והסודנים עוסקים בעבודות שונות בבית המלון בו עובד רוני, הרי שהקונפליקט האמיתי הקשור לתחרותיות בעבודה מתגלה דווקא בקרב הסודנים. חשוב לציין שרוני מספר מתוך חוויותיו האישיות: במלונות אחרים הבדואים והסודנים עובדים במשרות דומות ולכן קיימת אפשרות לתחרות. בכל זאת מעניין לציין את פרשנותו של רוני לאופן שבו הנסיבות השונות במקום עבודתו משפיע על פוטנציאל הקשרים הבין ופנים קבוצתיים.

את שמעון מדרום סודן גם כן שאלתי לגבי הקשרים עם הבדואים:

שירה: אתה פוגש בדואים בעבודה? [כן] אתה מדבר איתם?

שמעון (מצקצק בלשונו): לא. אני לא אוהב, אנחנו לא אוהבים לדבר איתם. הם מדברים איתם. הם אומרים שהם מוסלמים, שהם אחים. המוסלמים רואים את עצמם כאחים. אבל אנחנו לא אחים שלהם. הם חושבים שהם הולכים לגן עדן ואנחנו הולכים לגיהנום.

שירה: כל דת אומרת את זה. (צוחקת) (ראיון מס' 7: שורות 57-61)

כששמעון אומר "הם" ברור שהוא מתייחס לדארפורים. מבחינתו הדת היא הרכיב המשותף שמאחד בין הדארפורים לבדואים. "האחים המוסלמים" הופך למושג המסביר כיצד שמעון רואה את הקשרים הללו. הדארפורים מתאחדים עם הבדואים על בסיס הדת כפי שהדארפורים התאחדו עם הממשלה הסודנית על אותו בסיס (במסגרת מלחמת הג'יהאד של הממשלה בדרום סודן) והנה משוחזר באופן טבעי מהלך שכבר התרחש בעבר. עם זאת, גם לדארפורים יש השגות לגבי הדת והתפקיד שהיא ממלאת. הנה דבריו של שלום מדארפור:

שלום: את יודעת שאני מוסלמי אבל אני לא מסכים עם אף איש דת מוסלמי או נוצרי או יהודי. הדת עושה צרות רבות לאנושות. רק בעיות. כשאין דתות אז לא יהיו בעיות או ויכוחים בין אנשים. אבל הדת גורמת לבעיות בין אנשים. באתם ממשפחה אחת – אם לא הייתה לכם דת אז היה שלום. כאן אומרים שהערבים הם משוגעים, את לא יודעת, אבל הערבים הם משוגעים – הם אומרים לפעמים.. הם אומרים שהנוצרים הם לא טובים, הם שונאים אותם והם אומרים שהיהודים הדתיים הם לא טובים ושונאים אותם. לפעמים הם אומרים.. כשהולכים לסודן הם לא.. הם אומרים ככה על השחורים, הם אומרים שהחיים שלהם שווים פחות.. לא אוהבים את השחורים, שיהיו רק ערבים בסודן. הם עושים בלגאן בסודן ובלגאן בישראל. למה? הם חושבים שהם הכי טובים ושאללה שומר עליהם. (ראיון מס' 8: שורות 242-248)

לפי שלום, הדת היא הגורם הבדל הבעייתי ביותר בקרב קבוצות באופן כללי ובין המוסלמים והיהודים בפרט, שכן אלו הגיעו ממשפחה אחת. הוא מתייחס אל הערבים כאל קבוצה מוסלמית הומוגנית הנמצאת במאבק מול הנוצרים והיהודים. הוא לא מתייחס לערבים הנוצרים, למשל, וליחס המורכב שלהם כלפי היהדות. לטעמו,

הערבים שונאים את הדתות השונות מהם ואת הגזעים השונים. שנאת חנם זו היא שהובילה לארועים ששינו את חייו וגרמו לו להמלט מארצו.

בשיחה שערכתי עם רוני ניסיתי לחדד את קווי הדמיון שציין במקרה אחר בינו ובין הבדואים:

שירה: ואמרת לי שחשבו שאתה בדואי, שאתה מדבר כמו בדואי...

רוני: זה בגלל שבסודן השפה הרשמית היא ערבית ולמדתי אותה בבי"ס. בלוב דיברתי בדיאלקט הלובי. הטלוויזיה שם מגיעה ממצרים. כשהגעתי לפה היה לי קל לדבר כמו הבדואים כיוון שהכרתי לפני כן ערבים ממדינות שונות. הסתגלתי מהר לכל שוני בדיאלקט. (ראיון מס' 5: שורות 101-104)

מי שלמד ערבית בסודן זכה ביתרון תרבותי באמצעותו ניתן להתאקלם בקלות רבה יותר, במפתיע, דווקא בישראל. בנוסף, הנדודים של רוני במדינות דוברות ערבית העניקו לו יתרון: החשיפה לדיאלקטים השונים סייעו בידו להסתגל מהר לכל שינוי בשפה והוא תיקשר, בקלות יחסית, עם הבדואים למרות השוני בדיאלקט. הדמיון והשוני בין קבוצות המיעוטים והמהגרים בערד מרתקים ומתסכלים כאחד: כל הקבוצות הנדונות חולקות, במידה זו או אחרת, תפיסות עולם ורכיבים תרבותיים משותפים אחת עם השנייה. בכל זאת נדמה שלעיתים דווקא הדמיון ביניהן הוא זה שיוצר את המרחק ביניהן ואת חוסר היכולת (והרצון) לנהל אינטראקציה חיובית. במסגרת הפרק הבא אבקש להפנות את תשומת הלב אל היחסים הבין קבוצתיים בתוך הקהילה הסודנית הנדונה עד כה.

פרק שלישי

בפרק הזה אמשיך לנסות להבהיר את ההבדלים בין הדארפורים והדרום סודנים כפי שראיתי אותם. בתחילה רציתי לבחון רק את הקשרים בין הדארפורים לעצמם אך לא יכולתי להתעלם מהקשרים שיש להם עם קבוצות אחרות. ההסטוריה המשותפת בין הדארפורים והדרום סודנים יצרה מתחים והבדלים בין שתי הקבוצות. לדעתי, מצב זה אינו רק יוצר את הרשתות החברתיות הנפרדות אלא גם מתווה תפיסת עולם מסוימת. לא ראינתי את כל חברי הקהילה בשתי הקבוצות ואין כאן נסיון לערוך השוואה אמיתית ביניהם. במקום זאת אנסה להדגיש את הנקודות שחזרו ועלו מדברי המרואיינים ומתפיסתי שלי את המצב.

שירה: יש לי שאלה: אם תחזור לדארפור ואנשים יגלו שהיית בישראל, זאת לא בעיה?

יצחק: כן, זו בעיה. זאת בעיה גדולה מאוד. כולם יודעים את זה. יש לנו שתי דרכים לחזור לסודן: דרך מצרים...

שירה: אבל זו בעיה לחזור עכשיו דרך מצרים. הם סוגרים את הגבול.

יצחק: נכון. אפשר לחזור דרך אתיופיה או קניה לדרום סודן. יש שם גבול עם דארפור ואף אחד לא יכול לדעת מהיכן באת. (ראיון מס' 12: שורות 36-39)

כאן אני משוחזת עם יצחק שהגיע מדארפור חודשים ספורים לפני קיום השיחה. נקודת המוצא הראשונית שלי היא שלדרום סודנים, בזכות משאל העם שנערך בינואר 2011 (שבו נקבע שהמדינה הדרום-סודנית תזכה לעצמאות), יהיה קל יותר לחזור לסודן. בדארפור, עם זאת, נשקפת סכנה למי שיחזור בגלל ששהה במדינה שנחשבת בסודן מדינת אויב. השאלה שאני מציגה ליצחק הנה מוטה – אני שואלת אותו "אם זאת לא בעיה" שהוא יחזור לסודן והוא עונה לשביעות רצוני שאכן "זאת בעיה גדולה מאוד". אבל - אולי בגלל שהגיע מסודן לאחרונה, הוא זכה לראות אנשים ששבו לסודן ואף לדארפור. עם זאת, האינטראקציה ביננו לא מייצרת נתיב המאפשר לו לספר על חווייה כזו, אם התקיימה.

שמעון, מנהיג קהילת הדינקה בערד, אישש את השערתי בדבר מצבם של הדארפורים:

שמעון: בצפון יהיה להם מסוכן מאוד. בשביל המשפחה שלהם, בשביל המשפחה שלהם, מאוד מסוכן. לפני כן, לפני שנה, חזרו כמה אנשים מדארפור. כשהלכו למדינה שלהם, לדארפור, הם נהרגו. בלילה – לאף אחד לא אכפת, אף אחד לא יודע...

שירה: כי הם היו בישראל...

שמעון: כן. אבל אלה הדארפורים. הם חזקים באמונה שלהם באסלאם, הם מאוד...

שירה: דתיים?

שמעון: מאוד דתיים. הם מסוכנים. מאוד. הם אוהבים את האסלאם כל כך. (ראיון מס' 7: שורות 50-56)

לפי שמעון הסיבה שלדארפורים מסוכן לחזור אל ארצם היא הדת. ישראל נחשבת אויב של האסלאם. הסכנה אינה נשקפת לאלו שהגיעו מדרום סודן, כמו הדינקה, משום שאלו נוצרים והם נחשבים אוהבי ישראל והיהדות. הרכיב הדתי, האסלאם, הוא שהופך לבסיס לקונפליקט ולאיום על המוסלמים מדארפור. שמעון

מאשים את הדארפורים בהיותם מסוכנים לעצמם. הם אלו המייצרים את הבעיות לבני עמם שהגיעו אל ישראל.

שרה, שחיה עם בן זוג מדרום סודן, סיפקה נקודת מבט חיצונית לקהילת הסודנים. עם זאת, משום שהיתה מעורבת בחיי הקהילה, שאלתי אותה אם היא מצליחה לזהות הבדל ביניהם:

שירה: את רואה הבדל בין שתי הקבוצות?

שרה: בין הדרום סודנים לדארפורים? לא מהותי. לא ממש. קטנים לא ממש.. לא שינויים מהותיים.. ברור שיש הבדלים אבל הם קטנים.. לא.. לא.. זה כמו שאני רואה הבדל בין יהודים שהגיעו ממרוקו ויהודים שהגיעו מתוניסיה למשל.

שירה: למרות שפה זה מוסלמים ופה זה נוצרים.

שרה: נכון, אבל הדת לא מתבטאת כל כך ביום יום, לא רואים את זה. הם לא פנאטיים אז לא רואים את זה. לא רואים את ההבדל של הדת. אני מודעת להבדל אבל לא רואים אותו. (ראיון מס' 9: שורות 70-75)

שרה משייכת את שתי הקבוצות אל קהילה אתנית אחת בדומה לקהילות יהודים שהגיעו ארצה ממדינות ערב. אפשר לייחס את ההקבלה שבה היא בוחרת להשתמש למוצאה האירופי אך העיקרון החשוב שאפשר לחלץ מדבריה הוא שאינה רואה הבדל הנובע מהדתות השונות כבעל משמעות במציאות היום יומית. אך טבעי הוא ששרה, שאינה סודנית, לא רואה (ואולי אינה מחפשת) את השוני בין קבוצות הסודנים מכיוון שמדובר בשוני העלול להוביל לקונפליקט פנים קבוצתי – וזו אינה התפיסה ששרה רוצה לאמץ.

אברהם, גבר מדארפור הנשוי לאישה מדרום סודן, הסכים לחלוק עימי את תפיסתו לגבי ההבדלים בין הקבוצות. החלוקה שהוא עושה אינה דתית או אזורית אלא שבטית:

אברהם: זהות שבטית זה משהו ששייך לאיזור הכפרי. לא משהו שרואים בעיר הגדולה. כל קהילה בעולם שאומרת שהיא חלק משבט לא יכולה לשפר את חייה – היא לא מתפתחת. אם תלכי לאמריקה אף אחד לא יאמר אני מהעיר הזו או מהשבט הזה. אם לא נעזוב את השבט ללא נתפתח... המלחמה בסודן מבוססת על זה ששבט אחד אומר שהוא טוב יותר משבט אחר והממשלה מנצלת את זה. היא נותנת נשק לשבטים כדי שילחמו עם שבטים אחרים. אם לא היו שבטים אז לא היו מלחמות. למשל – ברואנדה, אוגנדה וסומליה. למה זה קורה באפריקה? כי באפריקה יש בסיס טוב למלחמות – השתמשו בהבדלים בין השבטים כדי לעורר בעיות. נתנו לערבים כוח כדי להלחם באנשים המקוריים של האדמה. אני חושב שהממשלה עושה בעיות כי הם רוצים שישארו רק אנשים שישתפו איתם פעולה. (ראיון מס' 3: שורות 42-49)

לדידו של אברהם הזהות השבטית היא רכיב הזהות שמאפיין חברות לא מפותחות. הערים הגדולות, בניגוד לכפר המסורתי, מייתרות את הרכיב השבטי מהזהות החברתית. באמריקה, סמל הקדמה והשפע, לא קיימת זהות שבטית ולפי אברהם מדובר במצב חיובי המאפשר **התפתחות**. המלחמה בסודן מייצרת שסעים חברתיים המובילים לכך שהזהות הלאומית אינה מכילה קבוצות מסוימות בתוך הזהות הלאומית ולכן הזהויות האתניות והשבטיות מוצאות את ביטויין ביום יום. מצב זה אינו מאפשר איחוד וסולידריות בין אזרחי המדינה ולכן נוצר המצב הנוכחי. כפי שנראה בהמשך, הסודנים נוטים להאשים את הממשלה בתהליכים רבים המתרחשים במדינה. מכיוון שאל-בשיר מנהל משטר דיקטטורי הם ככל הנראה צודקים בהנחות שלהם, אך מעניין לראות

שאברהם מטיל אחריות מסוימת גם על האזרחים עצמם: "המלחמה בסודן מבוססת על זה ששבט אחד אומר שהוא טוב יותר משבט אחר והממשלה מנצלת את זה". איזה נראטיב מאמצים השבטים השונים במסגרת השיח המשתנה בימים אלו? איזה תפקיד יש לזהות השבטית בסודן החדשה? על מי מוטלת האשמה לתוצאות האיומות שיצרו הקונפליקטים הללו? בתור סודני שגדל בדארפור לא מפתיע שהסיפור של אברהם מציג תמונה של ערבים הפולשים אל אדמות לא להם ונלחמים ב"אנשים המקוריים של האדמה".

ראשית כל, כדי לעמוד על ההבדלים בין שתי הקבוצות הנידונות יש לבדוק את ההיסטוריה המשותפת שלהן בסודן. הסודנים מדרום סודן ואלו מדארפור הגיעו מאזורים שונים בסודן ומרקע דתי שונה שיצרו מתיחויות ביניהם עוד במדינת המוצא:

רוני: בין הדארפורים והדרום סודנים.. עד 2003 כשהמלחמה התחילה בדארפור.. אנשים בדרום סודן שמחו. בעיניהם אנשים מדארפור הם כמו שאר האנשים מסודן וגם האויב. כי הממשלה גייסה דארפורים להלחם בדרום סודן במסגרת הג'יהאד, זה יצר עוינות בין דארפורים ודרום סודנים. אבל דארפורים לא רואים עצמם ככאלה, הם חושבים שאם מישוהו הולך לצבא אז הוא הולך לצבא כי הוא רוצה לעבוד כחייל ולא בגלל אידיאולוגיה ו... אם הוא הולך להלחם בדרום סודן זה לא בגלל שהוא מאמין בזה אלא בגלל שהוא ממלא פקודות. אנשים מדרום סודן חושבים שהדארפורים רוצים להלחם בהם כי הם נוצרים והדארפורים הם מוסלמים. חושבים שהדארפורים הם בעד המלחמה והאסלאם אבל בעצם הממשלה היא נגד הדארפורים. זה התחיל ב-94 כש.. אחד מהפוליטיקאים הדארפורים שייצג את הממשלה הנוכחית והקים תנועת מורדים עם דרום סודנים... אנשים מדרום סודן חושבים שדארפורים הם מוסלמים והם מגבים את המוסלמים ולכן לא צריך להיות להם קשר בין הדרום סודנים ובין הדארפורים ולכן לא צריך לעזור לדארפור. שהאו"ם יעזור להם. אין ביטוח רפואי בדארפור או בדרום סודן, הממשלה מרכזת את כל הכוח אצלה.

שירה: אתה רואה שזה משפיע.. היחסים בין דרום סודן לדארפור..

רוני: אותם אנשים מדרום סודן ודארפור עזבו את סודן..

שירה: ועכשיו הם גרים ביחד בערד. (ראיון מס' 6: שורות 262-280)

רוני מדארפור מספר בקטע הזה מדוע הדרום סודנים והדארפורים פיתחו איבה אלו כלפי אלו: מלכתחילה הממשלה היא זו שיצרה את מצב הפליטות של הסודנים והיא זו שמואשמת גם ביצירת הקונפליקטים הפנים מדינתיים. היא גייסה את הדארפורים להילחם בדרום מתוך צידוק דתי (מלחמת הג'יהאד) שיצר חלוקה ברורה יותר בין אלו שמגדירים עצמם כנוצרים ובין אלו המגדירים עצמם מוסלמים. לפי רוני, בעיני אנשים מדרום סודן הדארפורים מייצגים את הממשלה שנלחמו בדרום בחסותה במשך שנים. האסטרטגיה של רוני לנטרול הקונפליקט היא אסטרטגיה מוכרת של ציות לפקודות – החיילים הדארפורים לא התגייסו לצבא בגלל משאלת לב אידיאולוגית להלחם בנוצרים אלא עשו זאת כדי לעבוד כחיילים והמעשים שנעשו היו אך ורק מתוקף מילוי פקודות. היום מוצאות עצמן שתי הקבוצות מתמודדות עם קשיים דומים במסגרת ההגירה הכפויה מארצם. החיים, כך חשבת, יצרו שינוי ביחסים ביניהן.

בראיון שערכתי עם רוני כמה חודשים לפני כן הוא מתייחס לאותו נושא ומביע משאלה לשינוי במצב החברתי בין הסודנים:

רוני: יש כאן שתי קבוצות של סודנים: מדרום סודן ומדארפור. הם באים מרקעים שונים מבחינה דתית. נוצרים ומוסלמים בערד. הסודנים כקבוצה לפעמים אינם מאוחדים. אפילו בישראל אין אחדות. יש סובלנות גדולה יותר כלפי השוני מאשר היתה בסודן. היום אנחנו, נוצרים ומוסלמים, חיים עם יהודים. זה רק הגיוני שנוכל להתגבר על ההבדלים ביננו. הסודני הטוב, בעיני, הוא זה שיכול להתייחס בסובלנות אל השוני ברקע של כל אחד והוא זה המאמין בכך שהזהות מגיעה לפני הכול ויש לכבד את הזהות של כל אחד. אנחנו מגיעים מאותה מדינה וזו הזהות שצריך להדגיש – הזהות הלאומית שלנו. אנחנו מאותה קבוצה. אם נוכל לייצר כזה קשר בין הקהילות אולי זה יוביל לסובלנות גם בסודן עצמה, כשנחזור לשם. אני חושב שכשיחזרו סודנים לסודן גם היחס אל ישראל ישתנה. הממשלה בסודן רואה בישראל אשמה בכל הדברים הרעים שמתרחשים, אבל אחרי שאנשים חיו פה ולמדו להכיר את התרבות היהודית, את החגים היהודים, הם יודעים יותר. אנשים מדארפור יודעים עכשיו יותר על "בעיית המזרח התיכון". זו לא רק בעיה בין שתי דתות – יהדות ואסלאם. זו בעיה פוליטית שקשורה לאינטרסים של פוליטיקאים ומדינות. סודנים שהגיעו לישראל יכולים לשנות הרבה יותר את התפיסות הרווחות בסודן מאשר סודנים שחיו במדינות אחרות. (ראיון מס' 5: שורות 82-92)

התשובה של רוני מגיעה בעקבות השאלה: "מיהו הגבר הסודני הטוב?". הנסיון שלי לעורר דיון על זהות מגדרית הוביל דווקא לדיון על זהות אחרת. רוני מציין שבין הסודנים בסודן אין אחדות ולצערנו היחסים הללו משועתקים לאור העובדה שקיימת הבחנה בין שתי הקבוצות גם בערד. מבחינתו, כדי לייצר אחדות צריך להתמקד בזהות הלאומית הסודנית המשותפת שכן כולם מגיעים מאותה מדינה. השאיפה הזו היא בעייתית בשל התעוררות תנועות הקוראות לעצמאות (והתנתקות מהיישות הפוליטית המכונה "סודן") בדרום סודן וגם בדארפור, קרוב לוודאי שהסודנים לא יחזרו בסופו של דבר אל אותה מדינה.

קליפורד ציין ביחס לקהילות פזורה ש"הן פועלות כדי להמשיך ולקיים קהילה, חושפים ומשמרים מנהגים שנבחרו בקפידה, מעבדים אותם בקונטקסט חדש, היברידי ושרירותי" (Eastmond, 1998, עמ' 170). הקונטקסט של ערד מכיל בתוכו יחסים מתוחים עם הקהילה הקולטת ולכן אפשר לזהות אחדות מסוימת בין הסודנים, אולי אפילו מכיוון שמתייחסים אליהם כ"סודנים". עד שנות ה-50 לא השתמשו במושג "פזורה" ביחס לאפריקאים ולמעשה האינטלקטואלים הפאן-אפריקאים היו הראשונים שהשתמשו במושג במטרה לעורר הזדהות וסולידריות בקרב שחורים בכל רחבי העולם (Gordon and Anderson, 1999, עמ' 284). הפזורה האפריקאית נתפסת בעיני רבים כתווית לפזורה של אנשים שהוגלו או גורשו מאיזור טריטוריאלי משותף באפריקה (שם, שם). במקרה שלפנינו קיימת דיאלקטיקה בין המצב בסודן, שיצר התבדלות בין הקבוצות, לעומת העובדה שכל חברי הקבוצות מגיעים מאותה מדינה.

העולם החברתי של קהילות פזורה אינו מוגבל רק לקשרים הנגישים מבחינה פיזית ולעיתים הקשרים הללו חזקים יותר מאלו הקרובים מבחינה גיאוגרפית (Marx, 1990, עמ' 194). אמצעי התקשורת מסייעים היום לחזק גורמים ברשתות החברתיות שלהם באמצעות האפשרות לשוחח עם סודנים בסודן, בארצות הברית, באוסטרליה ובכל העולם. הם יכולים לשאוב תמיכה ונחמה מהקשרים הללו כמו ואולי יותר מהקשרים בסביבה המיידית שלהם. נוסף על כך, מידע על האלטרנטיבות המוצעות לפליטים במדינות השונות משפיע על הציפיות שלהם מהמצב שבו הם נמצאים. לצערי, לא עלה בידי לחקור כיצד תופעה זו משפיעה על האינטראקציה בערד, אך אני בטוחה שיש לה משקל רב.

למהגרים פולנים בארצות הברית "פולין" הפכה, ברבות הימים, לאובייקט בעל משמעות אסתטית בלבד, והם לא נאלצו להתמודד עם קיומו בחיי היום יום לאחר תהליך ההתערות בחברה האמריקאית (שם, עמ' 201). חוויית הפליטות בוודאי מעצימה פי כמה את זיקת הקבוצה אל ארצה המקורית, ויחד עם הצורך להתמודד עם השוני התרבותי והחיצוני בינה ובין החברה הקולטת מתחזק הקשר אל הקהילה שנשארה בסודן. כלפי הישות הפוליטית שהיא "סודן" היחסים הם שליליים משום שהיא זו שיצרה את מצב הפליטות מלכתחילה. כך, למעשה, נשחקת היכולת להשען על הזהות הלאומית כגורם מחבר בין הסודנים. יתכן שזהות הפליט המהגר יכולה לאחד בין הקבוצות; כל הסודנים בערד מתמודדים עם קשיים דומים בתהליך האקולטורציה, כולם מתמודדים עם המתח שבין השאיפה להסתגל למקום החדש ובין הרצון לשוב אל ארצם. בגלל המצב הפוליטי השונה בדארפור ובדרום סודן, אצביע בהמשך על הבחירות השונות של בני הקבוצות להתמודדות עם תהליך ההגירה אבל - יש לזכור כי בבסיס החוויה של כל הסודנים קיימים קווי דמיון רבים.

העובדה שסודנים רבים נמצאים מחוץ לסודן משפיעה על הקשרים בין הסודנים כאשר הם מחוץ למדינתם אך, לדעת רוני, בעלי פוטנציאל להשפעה על היחסים בין הסודנים בעתיד - כאשר ישובו אל סודן. יתרה מכך, לדעתו "כשיחזרו סודנים לסודן גם היחס אל ישראל ישתנה". היציאה החוצה מסודן השפיעה על התפיסה שלהם את המצב במזרח התיכון ועל האופן שבו הם רואים את ישראל. גם אני מקווה שהשהייה המשותפת מחוץ למדינה תוביל לשינויים בתוך סודן ובין סודן ומדינות אחרות. תהליך החזרה של מהגרים אל ארצם חייב להשפיע באופן זה או אחר על המדינה כולה, במיוחד כשמדובר בכמויות מהגרים גדולות. החשיפה למידע שאיננו עובר דרך המסננות התרבותיות המקוריות משפיעה על תפיסת העולם של המהגרים ועל הקשרים שהם יוצרים מחוץ לארצם. אני מאמינה שלחוויות הללו יש השפעה על המשך החיים האישיים והקבוצתיים של המהגרים ועל

במגע.

עמם

שנמצא

מי

ועל

המהגרים

ללמוד וללמוד עברית

יעקב: דיבור זה משהו. אתה יכול בלי לימודים בלי ככה, ברוך השם כולנו עכשיו מדברים עברית. זה פחות מלומדים. מתי לא לומדים, מתי בנאדם הוא למד נגיד, כמה שנים סודנים יש להם פה? שלוש שנים, שנתיים, שנה וחצי... הוא לא יכול לקחת מהזמן שלו בשבוע יום אחד נגיד, יום-יומיים? הוא לוקח, למה? מתי הוא למד, הוא יודע לכתוב לקרוא הוא אומר – עכשיו אני רוצה משהו יותר. נגיד הכסף שלו עכשיו מבזבזו שלו בשביל בירה בשביל סיגריות, הוא עכשיו יחשוב, למה אני מבזבזו עכשיו? עכשיו אני קורא עיתונים, קורא כל מיני ספרים, אני קורא הכל, מכתבים, מעכשיו צריך לקרוא משהו. צריך לשלם הולך לאוניברסיטה, אולי לקולג', אני רוצה ללמוד משהו כזה. כמה עולה? כמה שנים? שנה וחצי, שנתיים, שנה... כן. הוא אומר אני היה בנאדם מבוגר קצת בן 25, 26, 27, 30, הוא אומר אני רוצה משהו בשבילי שנה וחצי, שנתיים, כמה לימודים שלי למה לא אני למדתי מצעירים אני למדתי בנאדם גדול רוצה משהו אני עושה בשבילי.. עם הידיים גם בשביל לימודים. (ראיון מס' 1: שורות 35-43)

הפסקה הזו היא תמלול ישיר של דברי יעקב. הוא אומר אותה בעברית והיא אינה מתורגמת כמו דברי מרואיינים אחרים. זו אינה הסיבה היחידה לכך שהפיסקה הזו היא הפותחת את נושא הלימודים בפרק הזה. יעקב מדבר על ההבדל בין לדבר עברית ובין לקרוא עברית. הוא אחד הסודנים היחידים שמדברים עברית ברמה גבוהה ומרגישים נוח להתראיין בעברית, אבל גם הוא מרגיש שהוא "רוצה משהו יותר". ידיעת השפה המדוברת בלבד אינה מקדמת אותו מבחינות אחרות ועד עתה הוא משתמש בכסף שלו בשביל להשיג בירה או סיגריות. אם יעקב ידע לקרוא ברמה גבוהה הוא יוכל לקרוא "עיתונים, קורא כל מיני ספרים.. מכתבים, מעכשיו צריך לקרוא משהו. צריך לשלם הולך לאוניברסיטה, אולי לקולג', אני רוצה ללמוד משהו כזה". כלומר, ידיעת קרוא וכתוב בשפת המדינה הקולטת היא תנאי הכרחי ללימודים גבוהים באותה מדינה. היא כרטיס היציאה של יעקב ואחרים מהעבודות הפיזיות, השוחקות והלא מתגמלות שבהן הם, לעת עתה, עובדים.

נושא לימוד השפה ולימוד באוניברסיטה הוא נשא שעלה פעמים רבות במסגרת הראיונות. יכול להיות שבחרנו לדבר על כך בזכות נסיוני כמורה לעברית במרכז הדארפורים או מכיוון שהייתי סטודנטית לתואר שני באוניברסיטה. שני הרכיבים הללו בזהות שלי השפיעו על האינטראקציה בינינו. עד היום, כשאני פוגשת סודני שאיני מכירה השיחה בדרך כלל נסובה, לפחות בהתחלה, סביב לימוד העברית. אני שואלת על רמת שליטתו בעברית המדוברת, לעיתים אשאל על יכולתו לקרוא. נוח לי להשען על הרכיב הזה במסגרת הקשר שלי עם הסודנים.

כמו בכל תחום, גם כאן התמונה היא מורכבת – לימוד שפה אינו מוביל ללימוד קריאה וכתובה ומשם באופן ישיר לאוניברסיטה. עד כתיבת שורות אלו נתקלתי רק בסודני אחד מדארפור שלמד במרכז הבינתחומי בהרצליה. חוץ ממנו לא זכיתי לראות דוגמאות נוספות לסודנים שרכשו השכלה גבוהה בישראל. נוסף על כך, לא כל הסודנים הביעו רצון ללמוד עברית. חלקם קיוו שיחזרו לסודן בקרוב, חלקם לא חשבו שהשפה תעזור להם אם יהגרו למדינות אחרות, אחרים חששו שילדיהם ידברו עברית בשל העובדה שמדובר ב"שפת אויב" בסודן. עם זאת, במקרים רבים הביעו סודנים רבים את רצונם לרכוש השכלה גבוהה או לדעת לדבר, להבין, לקרוא ולכתוב בעברית. הדיון כלל, כמובן, גם התייחסויות לרכישת השכלה כשלעצמה.

יעקב: אתה מביא ילדים, נגיד אתה הבאת את הילדים, כסף לבד לא יעזור לך כל כך. הכסף, רק כסף, הוא לא יעזור. אתה צריך ילד שלך הוא גדל, הוא בא, יש לך ילדים, יש אישה היא יושבת שם יש ילדים פה, "אבא ספר הזה תעזור לנו אנחנו בבית ספר נתנו לנו ספר אתה צריך לעזור לנו", הוא אולי שואל "אבא מתי אתה היית כמונו מה יש לכם, מה אתם ראייתם? אתם למדתם טוב?" ככה. אתה צריך תגיד לו כן, כן בן שלי, היה ככה והיינו עושים ככה והיה ככה. זה הכל. (ראיון מס' 1: שורות 409-413)

ההשכלה, לדבריו, היא אינהרנטית לזהות ההורה: בתהליך החיברות של הצאצא בבית הספר על ההורה להיות מסוגל לעזור לו להשתלב ולהשלים את התהליך בהצלחה.

אברהם: יש לי BA בהנדסת חקלאות. איך אלמד תואר שני? הסודנים לא מסתכלים על העתיד – הוא מסוכן בשבילנו כאן. איפה האו"ם? אנחנו צריכים עבודה וחינוך. אני לא יכול לשפר את חיי באמצעות כסף. כסף גמור. חינוך לא. (ראיון מס' 3: שורות 86-87)

לאברהם תואר אקדמי אך הוא עובד בנקיון בבית המלון. הוא אינו יכול לתרגם את ההשכלה שלו מסודן לעבודה טובה בישראל, או להתקדם וללמוד לתואר שני. הוא תולה את הסיבות לכך בשני גורמים: האו"ם אינו עוזר לו ללמוד ולמצוא עבודה טובה יותר. הגורם השני לכשלונו הוא עצמו: "הסודנים לא מסתכלים על העתיד – הוא מסוכן בשבילנו כאן". בשונה ממהגרים אחרים שמגיעים אל מדינה אחרת מתוך בחירה, ההגעה של הסודנים לישראל היא תוצר של ברירת מחדל ואותן נסיבות חיצוניות הן גם שיכתיבו להם מתי לחזור; עצמאות דרום סודן, שהזכרה לא מעט בשיחות עמם, עשויה להיות סיבה אחת מתוך רבות.

יעקב: אומרים אתה תלמד משהו בשביל אתה יודע משהו בשבילך, נגיד משהו רשום כל הזמן אנשים אומרים בוא, בוא, תסתכל, תסתכל, רשמו זה מהעיתון זה בשבילכם (עליכם)... אבל הוא לא יודע מה כתוב בשבילם. בוא נגיד בנאדם נתן לך עיתון, יש תמונות של סודנים בעיתון, נגיד ראש הממשלה אמר משהו, נגיד משרד החוץ אמר משהו, נגיד משרד הפנים אמר משהו נגיד... כל משהו בשבילנו נגיד... נגיד אמרו אנחנו רוצים כל הסודנים יגיעו מחר ככה נגיד משהו... זה משהו מתי בנאדם אמר לו הוא לא יאמין... איך הוא יאמין? הוא לא יאמין. (ראיון מס' 1: שורות 105-100)

נימוק אחד ללימוד עברית הוא היכולת לקרוא עיתונים; אפשר להסיק מדבריו שיעקב מבקש לקרוא קריאה טובה יותר את ייצוג הסודנים בישראל. הוא יודע שכותבים על הסודנים בעיתונים אך אינו יכול לקרוא את הכתוב ולהגיב כלפיו בשום אופן. כך קולו מושקע בתוך השיח הישראלי. נוסף על כך, אם משרד הפנים, למשל, מוציא הנחיה חדשה לגבי הסודנים אין ליעקב דרך לדעת על כך מהעיתונות. הוא ניזון משמועות ונאלץ להסתמך על דברי אנשים מסביב. מדובר כאן באיבוד שליטה מסוים על חייו.

יעקב: צריך ללמוד. צריך הכול... אתה כל הזמן הולך לבנק, נותן צ'ק, נותנים לך כסף שלך לוקחים משהו נותנים לך מה שזה שלך.

שירה: קבלה.

יעקב: קבלה. אתה לא יודע מה זה קבלה. אולי בקבלה רושם אתה צריך לשמור על הקבלה הזאת עוד חודש, אולי עד שבוע, מתי פעם אחת אתה חוזר אתה חייב מגיע עם הקבלה הזאת. אולי אומרים לך הקבלה הזאת אתה הלכת לבנק אחר, אתה צריך להחליף מבנק לבנק אולי עוזר לך. אולי מלמד אותך אתה היית בבנק אתה היית בנאדם מסודר, לא עושה בעיות, ככה. נגיד אתה הלכת לדואר, שילמת כסף של חשמל, של גז, של מים, הכל. שילמת נגיד (לא ברור) אתה רק רואה המספר של הכסף אבל אתה לא רואה זה נכון, כן הכסף הלך נכון למקום שלו.

שירה: אתה רק קורא מספר. (ראיון מס' 1: שורות 113-121)

בדומה לתלוש המשכורת שהוזכר בפרק הקודם גם במסמכים נוספים אין הסודנים יכולים להבין מידע שהוא מעבר למספר. תחושת הזרות ואין האונים מגבילה את היכולת שלהם להבין את המסרים שמועברים אליהם על ידי החברה הקולטת. ההבדלים בין קבוצות, כמובן, נוצרים על ידי סמלים המבחינים ומבדלים את בני הקבוצה. הבידול מייצר בסיס למסורות ותרבויות המהוות את הבסיס לגבולות החברתיים (McLellan, 1998, עמ' 235). הגבול נוצר בראש ובראשונה על ידי השפה. הגבולות הללו אינם רק מבחינים אלא גם מעצבים את האינטראקציה בין שתי הקבוצות. הם בדרך כלל מגבילים את היכולות של בני הקבוצות, הקולטים והנקלטים, לקיים תקשורת אמיתית ביניהם.

רוני: הרעיון היה שמישהו ילמד עברית ואפשר יהיה ללמוד. כי אם לא יודעים עברית תהיה בעיה אם מישהו יגיע לבית חולים. שם חייבים לדעת עברית. מי שנמצא בבית החולים צריך שיהיה לידו מישהו שמדבר עברית, אוקי? אז אם יש 100 אנשים ויש את עומר ויעקב שהם היחידים שמדברים עברית ואף אחד לא מדבר עברית... לכל מקום נצטרך לקחת את עומר או יעקב. (ראיון מס' 6: שורות 163-166)

רוני מתאר מצב שבו קיים הכרח גדול מאוד שכמה שיותר אנשים ידעו עברית וזאת לצורך היכולת של הקבוצה כולה לשרוד. אם מישהו מאושפז יש צורך ללוותו ולתרגם במידת הצורך את דבריו ואת דברי הרופאים. יתרון נוסף ללימודים עלה ממחקר שבדק את דינמיקת ההשתלבות של סודנים צעירים באפיקי החינוך באוסטרליה. החוקרים גילו שהתלמידים הם בעלי מוטיבציה גבוהה שנשענה על הרעיון שחינוך הוא משהו שיכול לתת תחושת ערך ולצקת משמעות לחייהם (Hatoss & Huijser, 2010, עמ' 155). אחת הסיבות המרכזיות להגעה של הפליטים לאוסטרליה היתה האפשרות לזכות בחינוך; נשאלים רבים הביעו את רצונם שההשכלה לה יזכו באוסטרליה תוכל לסייע למדינתם אחרי שיחזרו אליה (שם, שם). גם ההגעה של סודנים אלו לישראל נשענה על הרצון לרכוש השכלה רשמית שתסייע להם כאשר ישובו לסודן. כששאלתי את רוני, במסגרת שיחה לא רשמית, מה ירצה ללמוד, הוא אמר לי שלחקלאות יהיה משקל חשוב ביותר ביכולת של דארפור לשקם את עצמה בעתיד ולכן הוא מעוניין ללמוד את הנושא.

רוני: סודנים שיוודעים עברית מסתדרים טוב יותר בעבודה, יכולים לדבר עם אנשים בעבודה. מי שלא מדבר עברית מוצא את עצמו מבודד. מי שמדבר עברית מבין מה צריך לעשות בעבודה. מי שלא מבין עברית מרגיש שהוא צריך לעשות את כל העבודה. לפעמים הוא עושה עבודה שלא ביקשו ממנו לעשות כי הוא חושב שזה מה שהוא צריך לעשות. (ראיון מס' 6: שורות 349-351)

מעבר לחשיבות ידיעת השפה לצורך הישרדות הקבוצה עולים גם הצרכים האישיים: מי שיוודע עברית יכול להשתלב הן מבחינה מקצועית והן מבחינה חברתית ברמה גבוהה יותר. יש לכך השלכות רבות הן על הביצוע המקצועי והן על המצב הנפשי של האדם. עם זאת, בפועל לא כל הסודנים לומדים עברית. לדעת רוני מקור ההבדל בין אלו שיוודעים עברית לבין אלו שאינם יודעים הוא ההשתייכות הקבוצתית:

רוני: ...אז אנשים מדרום סודן אומרים שאם יהיה להם מקום בו יהיו חופשיים אז הם יחזרו. והם חושבים גם על המשפחה שלהם שעזבו אותה לפני שנים רבות. אפילו המחשבות על העצמאות של הדרום, הם מחכים לזה. ורבים מהם התחילו לדבר על זה ועכשיו אני שומע בערד שאנשים רואים טלוויזיה של דרום סודן ושומעים רק על משאל

העם ותוצאות המשאל והעצמאות של הדרום. האנשים האלה, הם חושבים שבעתיד הקרוב הם יחזרו לסודן. למעטים מדרום סודן יש את הסבלנות ללמוד עברית, אני חושב שהבחנת בזה, כמה יודעים עברית מדרום סודן וכמה מדארפור דוברים עברית. (ראיון מס' 6: שורות 127-132)

בעוד שהדרום סודנים חושבים על מדינתם שבקרוב תצא לעצמאות, הדארפורים לא חשים שהפתרון לסכסוך המקומי באזורם קרוב ולכן ישקיעו משאבים רבים יותר בתהליך למידת השפה. בספרות התיאורטית ידוע כי מהגרים המתכננים להישאר בארץ החדשה לתקופה ארוכה הם בעלי מוטיבציה גבוהה יותר להתאקלם ולהתערות מאשר אלו המהגרים לתקופה קצרה (Valenta, 2010). לאור זאת, הפליטים הנחויים לחזור אל ארצם בדרך כלל לא ימהרו להתערות במדינה הקולטת (שם, שם). יש ביניהם החושבים שכל בעיותיהם יפתרו לאחר שיחזרו "הביתה" (שם, שם). יש הסובלים מבעיות פסיכולוגיות (Cohon, 1981, עמ' 257) ויש פליטים המתמודדים עם סטיגמות שליליות מצד הקולטים, מעצם היותם פליטים או שחורים. המוטיבציה של הפליטים להתמודד עם האתגרים הללו עשויה להחלש ראשית, משום שההחלטה להגר לא בהכרח נבעה מבחירה חופשית ולכן קשה יותר לקבל את ההחלטה להתמודד עם האתגרים ושנית, משום שחלום המולדת נשאר כמרחב נוסטלגי המגונן על הנפש מתלאות ההווה ומונע התגברות על מכשולים (שם, שם).

רוני: הסיבה השניה היא שהדארפורים יודעים עברית. אלה מדרום סודן מפחדים מערבית. בדרום אמרו שכל מי שמדבר ערבית הוא האויב. דרום סודני התחיל לדבר איתי באוטובוס, שאל אותי אם אני מדבר אנגלית, עניתי שקצת. האנגלית שלו היא טובה מאוד. הוא אמר לי, אני לא מוכן לדבר ערבית אז נדבר באנגלית. ומה שגיליתי עליו, הוא אמר שירצה ללמוד אנגלית. שאלתי למה לא עברית? אמר לי, יש רק 4 מליון דוברי עברית בעולם. בשביל מה ללמוד? בשביל להשיג לימודים צריך לדעת אנגלית טובה. אנשים מדרום סודן ראו שהדארפורים מתקדמים בעבודה בזכות העברית שלהם ומצליחים לתקשר עם הישראלים. אלו מדרום סודן נשארים מבודדים ואני חושב שהסיבה בערד נובעת מכך שרוב הסודנים הם מדרום סודן והם לא מוכנים לתקשר. באילת, בתל אביב, בירושלים ובאשדוד אנשים יותר מתקשרים עם הקהילה המקומית מאשר בערד... הדבר הטוב בשביל הדרום סודנים הוא שיש להם את הילדים והילדים מדברים עברית מצוין. הם לא חושבים מתי חוזרים לסודן, הם פשוט משחקים ברחוב והם כמו ישראלים עכשיו. אז הם מדברים... (ראיון מס' 6: שורות 140-167)

סיבה היסטורית מעניקה יתרון לדארפורים בישראל שכן ידיעת הערבית מסייעת מאוד למי שרוצה ללמוד עברית. בדרום סודן קיימת רתיעה מהערבית בגלל המלחמה הארוכה עם הצפון. רוני מציין את התפיסה הרווחת בקרב הדרום סודנים שרואה בעברית שפה שלא תשרת את מי שרוצה לרכוש השכלה גבוהה וזאת לאור מדיניות שלא מאפשרת השתלבות של סודנים במוסדות הישראלים. סיבה זו יכולה להחליש את המוטיבציה של מי שהגיע גם מאזור דארפור. בכל זאת הוא בוחר לציין את התפיסה הזו כדי להסביר מדוע אלו מדרום סודן בחרו לא ללמוד עברית. את האחריות מטיל רוני על הדרום סודנים שמצאו את עצמם מבודדים (לעומת הדארפורים) ואולי אף אשמים במידת מה במצב הניכור בין הקהילה המקומית והסודנים בערד שכן אלו מדרום סודן מהווים את רוב קהילת הסודנים כולה. סיבה נוספת לחוסר הרצון של הדרום סודנים ללמוד עברית היא העובדה שילדיהם, שלמדו עברית במהירות גדולה, משמשים את ההורים כמתורגמנים בינם ובין החברה הקולטת.

יהושע מדרום סודן טען בהקשר הזה:

יהושוע: צריך לשבת עם הספרים.. וללמוד... למשל לי יש משפחה, אם אלך ללמוד מי יטפל במשפחה שלי?... את רואה, חינוך הוא משהו לא קל. כדי ללמוד את צריכה תמיכה.. לנסיעות, לספרים, לשכר לימוד.. את צריכה לשלם גם על המחיה שלך.. כל זה לא קל.. אבל אם יש מישהו שיכול לעזור, לתת שיעורים למשל... אפילו מישהו שיבוא ללמד פעם בשבוע.. זה לא הרבה.. ללמוד באוניברסיטת באר שבע מ-8:00-12:00, אחר כך את יכולה לקחת אוטובוס לעבודה.. יש אנשים שרוצים ללמוד תואר אבל זה יקח המון זמן ומי ישלם עבורם? (ראיון מס' 10: שורות 158-148)

יהושוע אומר שגם אם ילמד עברית לא יוכל להתקדם ללימודים גבוהים בגלל הבעיה הכספית וחוסר הזמן. הוא צריך לפרנס את משפחתו וגם להקדיש להם זמן ולכן מצהיר שאין לו המשאבים הדרושים ללימודים. במובן הזה לדארפורים יתרון מסוים מכיוון שאין הם צריכים לשאת עול פרנסת משפחה על גבם ולכן יש בידיהם יכולת להשקיע כסף וזמן רב יותר בלימודים.

במסגרת השיחה עם שלום אני אומרת לו (ראיון מס' 8: שורה 164) שהוא לא חייב לדעת עברית כדי למצוא עבודה ודירה. הדארפורים גרים עם שותפים אחרים מדארפור בדירות בערד. הם מסייעים אחד לשני למצוא עבודה שמילוי תפקידה דורש אוצר מילים מוגבל ביותר. שלום גר עם סודנים ועובד עם סודנים וחי באותה תקופה בערד בלי שידע לדבר עברית. ההשתייכות הפעילה אל קבוצה אתנית יכולה לענות על צרכים שיש למהגר שאין ביכולתה של החברה הקולטת לענות עליהם (Owusu, 2000, עמ' 1159). בין היתר, מדובר בצורך לקיים קשר עם מישהו שדובר שפת אם דומה ושהוא בעל רקע תרבותי ותפיסת עולם משותפת (שם, שם). במקרה של הדארפורים הרשת החברתית מספקת את כל צרכיו הרגשיים והחומריים של הפליט ובמקרים רבים אף מהווה את הקשר היחיד שלו אל החברה הקולטת אם אינו דובר את השפה המקומית.

כשחווית ההגירה כוללת גילויי גזענות, אפליה או דחייה אנו עשויים לגלות שלקשרים החברתיים המבוססים על אתניות יש כוח גדול ביותר בתור מערכת תמיכה (Koser, 1997, עמ' 602). בהתחלה, בדרך כלל, יבקשו המהגרים להבטיח את יכולתם להתאקלם למדינה הקולטת באמצעות הצטרפות אל קבוצה (Marx, 1990, עמ' 200). הבחירה בקהילה אחת על פני האחרת נובעת מרמת הדמיון בין הרקע התרבותי של האדם ובין זה של הקהילה. היא מהווה עבורו בסיס ראשוני אך ככל שהוא מתערה יותר בחברה הקולטת גדולים הסיכויים שיעזוב את אותה קהילת מהגרים (שם, שם). אצל הסודנים בערד נראתה הישענות דומה של החדשים על הקהילה הוותיקה שכבר התהוותה לכדי בסיס חברתי יציב ולא זיהיתי התנתקות מליבת הקהילה גם לאחר השנים הראשונות לשהותם בארץ. בישראל הצורך של הסודנים ברשת חברתית יציבה ממשיך להתקיים. בדרך כלל המהגר נתמך על ידי משפחתו וחבריו בכל הקשור לתמיכה רגשית ומידע על ההתנהלות במקום החדש (Koser, 1997, עמ' 197). הוא יכול להרשות לעצמו להיתמך רגשית על ידי אדם שבו הוא בוטח. דבר זה חשוב מאוד בתקופות של יאוש ודיכאון (שם, עמ' 603).

רוני: למשה יש ת.ז. 5/ (תושב קבע), הוא מדבר עברית, הוא ותיק בישראל..

שירה: הוא עשה קורס מקצועי ויש לו תעודה ועדיין הוא לא מצליח למצוא עבודה שהיא טובה יותר שמימצא סודני שהגיע אתמול לישראל.

רוני: נכון. לכן הוא מתוסכל. אמרתי לו שהוא צריך לקבל את המצב ולשנות את מצבו לטובה, אבל הוא מתוסכל ויוצר לעצמו יותר בעיות.

שירה: לפעמים ידיעת השפה העברית היא חיסרון. זה לא בהכרח יפתח לך דלתות ובנוסף אתה מוותר על הגנה מסוימת מלשמוע מה שאנשים אומרים עליך כשהם חושבים שאתה לא מבין. אתה מוגן – אתה לא מבין מה הם אומרים אז אתה יכול להמשיך בשלך, להתרכז במה שחשוב – לעבוד וללמוד. משה חשוף לשנאה יותר ממך. ממש קשה לו. (ראיון מס' 5: שורות 140-148)

למרות שלמשה תעודת זהות והוא יודע עברית ברמה גבוהה יחסית הוא לא הצליח לתרגם את ההון הסמלי לעבודה טובה יותר מבחינת מעמד ושכר. יתרה מכך, ידיעת השפה חושפת אותו ליחס המילולי השלילי שאולי מופגן כלפיו מכיוון שהוא זר. מסקנה דומה עולה גם משיחה שערכתי עם יעקב:

שירה: אתה מכיר מישהו שלמד לקרוא ולכתוב ושזה שינה לו את העבודה?

יעקב: פה? לא. פה בערד לא.

שירה: בתל אביב יש מישהו ש...

יעקב: בתל אביב יש הרבה אנשים, אני היה מכיר עכשיו היה אולי שנה, שש חודשים, תשע חודשים בשביל אני לא רואה אותו, אבל אני מכיר אותו, היה למד אותו הרבה. יש אנשים היה למדו שמה הכל היום היה לומד תשע שעות, שמונה שעות.

שירה: איפה, באוניברסיטה?

יעקב: לא באוניברסיטה, זה מקום הוא משלם, הוא שילם לשנה, לתשע חודשים משהו כזה שילם 2,000 שקל.

שירה: ומה הוא לומד אתה יודע?

יעקב: הוא לומד רק עברית, קודם כל.

שירה: אבל בזכות זה שהוא למד עברית אתה רואה שהוא משיג עבודה טובה יותר?

יעקב: לא. לא. זה לא הצלחתי, זה לא ראיתי. (ראיון מס' 1: שורות 209-220)

תהליך האקולטורציה כולל רכישת ידע לגבי משמעות הסמלים בחברה החדשה ופיתוח מיומנויות המסייעות ליישם את הידע הזה ברמה החברתית. באמצעות ההבנייה של רכיבי הרפרטואר בני האדם מארגנים את פעולותיהם כדי שיאפשרו להם להשיג את מטרותיהם בחיים (Swidler, 1986, עמ' 277). הם צריכים לבחור בכל רגע במהלך האינטראקציה עם הזולת באמצעים האפקטיביים לקידום מטרותיהם מבחינת מיצובם החברתי (שם, שם). תהליך האקולטורציה כולל גם את לימוד שפת המקום. וורינר ביקשה לחקור כיצד תהליך לימוד השפה קשור ליחסי הכלה והדרה של קבוצת הרוב על ידי המהגרים. לשם כך היא ראינה פליטים סודנים בארה"ב שלמדו אנגלית במסגרת ארגוני סיוע (Warriner, 2007, עמ' 344) כדי לבדוק את הטענה בדבר היכולת של ידיעת השפה האנגלית לסייע ביצירת תחושת שייכות אל ארצות הברית (שם, שם). מעבר ללימודי השפה ארגוני הסיוע השתדלו "לשים דגש מאוד חזק על עבודות ועל הזדמנויות להשתלבות בשוק העבודה" וביקשו באמצעות כך למנוע את השתלבותם של הפליטים בעבודות שאין בהן אפשרויות לקידום (שם, עמ' 349). נוסף על כך, חלק מהפליטים גם השלימו את לימודיהם לצורך קבלת "בוגר בית ספר תיכון"

(שם, עמ' 350) וכך, באמצעות סיוע ותמיכה בהקניית ההון הסימלי (שפה, עבודה, השכלה) היו אמורים הפליטים להשלים את תהליך האקולטורציה על הצד הטוב ביותר. גם הסטודנטים הסודנים האמינו שלימוד שפה היה קשור באופן מובהק לסיפוק אישי באמצעות מציאת עבודה טובה, רכישת השכלה גבוהה ובסופו של דבר התאקלמות מלאה במדינה הקולטת (שם, שם). ראיון עם אחת הנשים שלמדו במסגרת הסיוע הנדון מעלה כי היא לא הצליחה להתקדם מעבר למשרה חלקית בתחום שלא היה קשור להכשרתה כרואת חשבון; התסכול הרב שהביעה בעקבות חוסר היכולת שלה לתרגם את השכלתה וידיעת האנגלית שלה הופנו לעיתים כלפי החוקרת (שם, עמ' 352). רמת השליטה הגבוהה שלה באנגלית, נסיונה המקצועי ויכולת הלמידה הגבוהה שלה לא היוו הון שיכלה להמיר למשרה טובה משום שחסרו לה הקשרים החברתיים וההון הכלכלי על מנת שתוכל להשתלב בשוק העבודה באופן שיאפשר לה לרכוש השכלה גבוהה, ליהנות מבטחון כלכלי או לספק הזדמנויות דומות לילדיה (שם, שם). המקרה האמריקאי מדגים בצורה ברורה שגם כאשר ישנה תמיכה חיצונית בפליט המבקש לרכוש את הידע הדרוש להשלמת תהליך האקולטורציה הוא עדיין יאלץ להתמודד עם חוסר מוביליות הנובע מהסטטוס שלו כמהגר או פליט.

משפחה וילדים

שירה: למה אין בנות מדארפור בערד?

יצחק: הן לא הולכות לבד מהבית. אסור להן לטייל לבד, בלי בעל או אה שלהן. זו בעיה בדארפור. רק לגברים מותר ללכת לאן שהם רוצים. לנשים אסור. המשפחה לא מרשה לנשים ללכת לבדן. אם הבעל שלהן נמצא במדינה אחרת והוא קורא לה לבוא, זו לא בעיה. מישהו יבוא איתך, אח שלך, ויקח אותך למטוס או לרכבת. הדארפורים כאן הם רווקים. (ראיון מס' 12: שורות 128-131)

השאלה שלי מבהירה את נקודת המוצא שלי לגבי שוני נוסף בין הדארפורים והדרום סודנים. ראיתי שהדרום סודנים בערד הם בדרך כלל נשואים ולרוב בעלי ילדים. בין הדארפורים היו בודדים שהתחתנו עם נשים מדרום סודן. יצחק מתאר בתשובתו מערכת חברתית הנוהגת בנשים ביד קשה: אסור להן לנוע במרחב הציבורי לבדן אלא רק בחסות גבר.

רוני: ... אנשים שעזבו בזמן הגרוע ביותר – אף אחד לא ארגן את זה או תכנן לעזוב את סודן. זה קרה בפתאומיות. אז כשמישהו עזב הכול הוא לא ידע מה לקחת איתו. חלק מהגברים היו אמורים לעזוב עם המשפחה והילדים. זה גם לפי המסורת. אבל לא ידעו לאן הולכים, זה היה סיכון עבורם, ולכן הם ניסו לא לקחת את המשפחות איתם. עדיין, הרבה משפחות הגיעו לישראל, לא לערד אבל... הרבה דארפורים שהגיעו רווקים, אם הם היו מאורסים למישהי אז הם ניסו מאוד להביא אותה, מה שמנוגד לחוק בישראל אבל... זה מה שקרה... לעיתים הבחורה בחרה לנסות להגיע לאן שהגבר שלה הגיע, אפילו שהיה מדובר בסיכון גדול, כי האו"ם לא עוזר להכנס אל ישראל. עד שנה שעברה לא עזרו למי שהגיע לישראל. לכן מי שיוצא מדארפור לא עשה זאת בצורה מאורגנת. בדרום סודן, לעומת זאת, היתה מלחמה במשך 40 או 50 שנים לפני שעזבו והם לא עזבו את סודן אלא עזבו את דרום סודן לצפון, למזרח או למערב סודן.

שירה: דארפורים לא עזבו אל מקומות אחרים בתוך סודן אלא עזבו את סודן.

רוני: לא היתה דרך לנדוד בתוך סודן כי היתה מלחמה בדרום. אנשים מדארפור נלחמו עם הצפון ולכן לא היתה ברירה. ללכת לאזור מלחמה או לאזור של האויב? לא היה לאן ללכת. לכן אנשים עזבו – חלקם הלכו לצ'אד, חלקם למצרים וללוב. מי שעזב למצרים עבר דרך ח'רטום. אבל כשהלכו לח'רטום הם עשו את זה בלי המשפחה.

שירה: כי זה מסוכן יותר.

רוני: אה.. ראשית כי זה מאוד יקר לעזוב עם המשפחה. אין לך כסף לנסוע עם כולם.

שירה: אז מה שאתה מתאר עכשיו זה מצב של מלחמה עכשווית. המלחמה מתרחשת עכשיו וצריך לברוח.... (ראיון מס' 6: שורות 20-35)

ההסבר ההיסטורי מספק הסבר להבדל בארגון החברתי של שתי הקבוצות: המלחמה רבת השנים בדרום סודן גרמה למשפחות לנוע בתוך סודן ולהפוך ל-displaced people (Wood, 1994, עמ' 609) – עקורים בתוך ארצם. בתנאים אלו המשפחה השתדלה להשאר יחד ואולי אף יכלה להתארגן מראש לעזיבה. בדארפור, לעומת זאת, רוני מתאר מצב שאינו מאפשר נדידה בתוך סודן, ובגלל הנסיבות הפוליטיות ברירת המחזל היתה לצאת במהירות אל מחוץ לסודן. סיבה נוספת לעזיבה האינדיווידואלית לפי רוני היא כלכלית אלא שלא עלה בידי להשוות בין מצבם של הדארפורים והדרום סודנים במקרה הזה. בהמשך הוא אומר:

רוני: אנשים מדארפור, כשהם באו למצרים הם לא באו עם הנשים שלהם אפילו אם היו נשואים. הם הסתכנו בעצמם בעזיבה ואחר כך ניסו למצוא דרך להביא את המשפחה אחרי שבאו. זו הסיבה שהם באו לבד. הם רצו קודם כל לדעת

מה קורה כאן. קודם באו הגברים ולאחרונה הם הביאו את שאר המשפחה. בתל אביב יש רווקים מדארפור, אני שומע על קבוצות שהביאו את הנשים שלהן או שהנשים שלהן הצטרפו אליהן. (ראיון מס' 6: שורות 42-45)

המשפחה חווה, במסגרת ההגירה, שינויים רבים: פליטים מוויטנאם שהגיעו לארה"ב דיווחו על פערי דורות בן ילדים והוריהם לאור העובדה שהילדים עברו את תהליך האקולטורציה מהר יותר מההורים (Heines et al, 1981, עמ' 317). הם למדו מהר יותר את השפה ואימצו לעצמם מודלים של התנהגות שהלמו את מצבם החדש במדינה החדשה. נוסף על כך, התגלו חיכוכים ביחסים בין ההורים בגלל השינוי במעמדו של אב המשפחה שנבעה מ(חוסר) יכולתו למצוא עבודה טובה (שם, שם). החוקרים גם זיהו מעבר משיח על משפחה מורחבת להתמקדות במשפחה הגרעינית, כפי שמקובל בארה"ב (שם, שם). ההורים כבר לא נסמכו על הסבים והסבתות בגידול וחינוך הילדים או בתיחזוק משק הבית. בערד ראיתי זוגות נשואים עם ילידהם שלא נתמכים על ידי בני משפחה קרובים (בשל הריחוק הפיזי) כמו הורים או אחים לצורך מילוי צרכי המשפחה. במקרים רבים נוצרו חברויות בין משפחות שעליהן התבססו יחסי תמיכה וסיוע.

בערד, בדרך כלל, שני ההורים יוצאים לעבוד. העובדה ששניהם מרוויחים שכר מינימום, כמקובל במלונות ים המלח, עשויה להוביל לשיוויון מסוים שלא היה חלק מהיחסים ביניהם לפי כן. במקרים אחרים, התרומה הכלכלית של האישה מובילה לשינוי ביחסי הכוחות במשפחה. אם בסודן מקובל שגבר מכה את אשתו הרי שהיום הקהילה הדרום סודנית צריכה להתמודד עם נשים שיכולות להביע התנגדות לתופעה באמצעות הזעקת המשטרה הישראלית. רוני מספר:

רוני: ...יש סוג נוסף של אלימות שהוא בתוך המשפחה, בין בעל ואישה, לילדים. אני מכיר בחור שהוא בכלא כבר 6 חודשים וכששאלנו למה, אשתו גרה ב(רחוב) בן יאיר, כששאלנו את הקרובים למה הוא בכלא הם אמרו שזה בגלל שאשתו פתחה תיק במשטרה כי הוא הרביץ לה ולילדים. יש לה שני ילדים מהבעל הקודם שלה. היא ניסתה לשחרר את בעלה מהכלא אך החוק לא מאפשר לה. זה סוג של אלימות שנפוץ בתוך המשפחות. לרוב הם שומרים על הבעיות האלה בתוך המשפחה ולא ילכו אל המשטרה וינסו לפתור את זה בפנים לפי החוקים של הקהילה הסודנית. קוראים לאחרים שמנסים למצוא פתרון לבעיה. כך פותרים את הבעיה. (ראיון מס' 6: שורות 236-241)

הנשים הסודניות יכולות לנצל את העובדה שבישראל הגברים הסודנים השחורים עשויים להתפס כאלימים וכמאיימים. אם אישה רוצה היא יכולה, בקלות רבה למדי, לגרום למאסרו של בן זוגה, שממילא מעמדו בישראל אינו מקנה לו זכויות רבות. גם בתוך קהילה מוסלמית שהיגרה מפקיסטן אל נורבגיה זיהה בארת "לחץ קולקטיבי שמופעל על מנת לרסן את פעולות הנשים ולשלוט במה שהן עלולות ללמוד" (Barth, 1995, עמ' 4).

שמעון: הנשים שלנו? ... הן גילו שכאן יש חופש. אם את מדברת אל הבעל, אתם רבים, ואת יכולה לשים את הגבר בכלא. המשטרה תבוא. זה לא טוב. אני חושב שחופש זה לא זה. בחופש מותר לך לשמור על... ולהגיד מה שאתה חושב אבל צריך לעשות את זה למטרות טובות, לא למטרות רעות. לא בשביל לריב, בשביל "אני אשים אותך בכלא", לא בשביל לשים אותך בכלא. לא ככה! לפני כן במצרים או בסודן לא רבו בגלל שידעו שלמשלה לא יהיה אכפת אבל כאן.... מיד אומרים שהאישה טובה, שהיא בסדר ואומרים לבעל – אל תרביץ לה. אל תעשה את זה שוב. אם רבים כאן קוראים למשטרה. ואז לוקחים אותך באזיקים. זה קרה לנו פה. אבל עכשיו הן יתחילו להבין. עכשיו הן יתחילו להבין. לאט. לאט. לפני כן הרבה משטרה באה למשפחה ועצרה את הבעל. אבל עכשיו זה בסדר. השנה היו מעט מקרים. לפני כן – הרבה יותר. (ראיון מס' 7: שורות 94-101)

בתור מנהיג הקהילה שמעון מחליט לדאוג לשמירת הסדר הקודם. הוא מצדיק את גינוי התנהגות הנשים בכך שהן אינן מפרשות כראוי את מושג "החופש". המודל התרבותי שהוא מציע דוחה רכיבים של התרבות הקולטת בדבר היחסים בתוך המשפחה. עם זאת, הוא נאלץ להתמודד עם מודל אלטרנטיבי שמציבות הנשים בקהילה שמאפשר להן לקרוא למשטרה כשהן מרגישות שהן לא נמצאות בעמדת שליטה ביחס לבני זוגן. לדבריו, המודל הזה התפתח רק בישראל שכן במצרים ובסודן התנהגות זו לא היתה מקובלת. אחת הסיבות להצלחת השינוי היא תגובת החברה הקולטת שמאמינה לאישה באופן מידי ומאשימה את הגבר הסודני. הגברים הסודנים, בין אם הם רווקים או נשואים, נתפסים בעינינו, הישראלים, בעיקר דרך הפריזמה הפיזיולוגית: הם שחורים, גדולים וחזקים. הם עוסקים בעבודות פיזיות וקולם אינו נשמע.

במקרים רבים, לפי בארת, מגיע הגבר הנשוי אל המדינה הקולטת לפני שאשתו מצטרפת אליו. הרווק יכול לנוע בתוך המרקם האנושי של המדינה הקולטת כאדם יחיד. הוא יכול, למשל, לבקר את חבריו המהגרים כשירצה בכך או לנוע ביתר קלות בין קהילות לקהילה הקולטת. כאשר מכונן המהגר מחדש את מבנה המשפחה הוא מודאג מתהליך האקולטורציה של אשתו ומההשפעות שיהיו לכך על יחסיהם המגדריים. גם הקהילה מפעילה עליו לחץ לאשרר מחדש את מערכת השליטה שהופעלה על אשתו עוד במדינת המוצא כדי לשמר את יציבות הקהילה (Barth, 1995, שם). משפחות מאפשרות פחות שינויים תרבותיים בגלל הצורך להתמודד עם ההשלכות שיש לכך על היחסים המשפחתיים. לא מדובר כאן ברווק שיכול לעצב את זהותו בלי שיצטרך להתמודד עם שינויים ביחסים האינטימיים ביותר אלא במשפחה שאמורה, בסופו של דבר, להוות את מקור הכוח והתמיכה הגדול ביותר של האדם.

בהקשר לנושא הזה אפשר להתייחס לאופן שבו רוני רואה נשים סודניות:

רוני: לפעמים. בקהילה כמו שלנו זה יותר קשה לאישה משכילה להתחתן. אמא שלי סיפרה לי שאבא שלה הכריח אותה להפסיק ללמוד כדי שתוכל להתחתן. הוא הוציא אותה ואת אחותה מהתיכון. אחותה נהרגה ב-2003, בגיל 47. היא היתה גדולה בשנתיים מאמי. אמא שלי עכשיו בת 54. הוא פחד שאם ילמדו לא יוכלו להתחתן ואז תהיה בעיה. אם יש לך בנות אתה חייב לוודא שהן ימצאו בעל. היום זה טוב שאישה תלמד כיוון שכך היא יכולה לדאוג לעצמה. האישה יכולה להתגרש אם היא רוצה. אם אינה משכילה – יש פחות סיכויים שתוכל או שתצא להתגרש. (ראיון מס' 5: שורות 46-50)

בדומה למה שנאמר למעלה, גם צמד חוקרים באוסטרליה גילה שבקרב קבוצת פליטים סודנים לא ניתנו לנשים הזדמנויות שוות להשגת חינוך במדינה הקולטת (Hatoss & Huijser, 2010, עמ' 156). באופן עקרוני, הקהילה מצפה מהן שישארו בבית ויגדלו ילדים בעוד שמהגברים מצפה שיצאו לעבוד ויפרנסו את המשפחה. למרות זאת, לאחרונה נראה שהמצב משתנה במעט בזכות הנסיבות החדשות עמם מתמודדים הפליטים (שם, שם). השינויים המגדריים עמם צריכים הפליטים להתמודד משפיעים על היחסים בין המינים ועשויים להתפרש כהתנוונות מוסרית שבמסגרתה "נשים לא יפגינו כבוד כלפי בעליהן" (שם, עמ' 157). החינוך הפך לרכיב בעל משמעות של שוויון זכויות ברפרטואר של הפליטים, אך השתלבות הנשים באפיקי

החינוך במדינה הקולטת עשויים להפר את האיזון המקובל בדבר יחסים בין המינים ולכן הפיכת נשים משכילות ל"לא ראויות לחתונה" היא דרך אחת שבה יכולה הקהילה להגן על עצמה משינוי זה.

הילדים מהווים את עתיד הקהילה. הם מהווים את אחת מהקבוצות המעניינות ביותר גם משום שהם מאתגרים את תהליך האקולטורציה של הוריהם. הם משפיעים על המוטיבציה של הוריהם לאמץ רכיבים מהרפרטואר של החברה הקולטת כמו שפה, למשל. למעשה, הם כל הזמן מעוררים שאלות בדבר הדחייה והאימוץ של רכיבי רפרטואר משום שעל ההורים להחליט עד כמה רחוק, אל תוך החברה הקולטת, הם מאפשרים לילדים להתקדם בתהליך האקולטורציה. עם זאת ברור שההורים הם לא הגורם היחיד המשפיע על תהליך האקולטורציה של הילדים. כשגרתי בערד עלה בי הרעיון לראיין את בני הנוער משום שדיברו עברית טובה ונראה היה שאפשר להפיק הרבה מדבריהם. עם זאת, נסיון אחד שלי לראיין נערה בת 14 לא הניבו תוצאות טובות ולכן החלטתי להמשיך לראיין מבוגרים בלבד. דווקא ימית, העולה מברה"מ לשעבר, סיפקה זווית מעניינת על הילדים:

ימית: תאמיני לי שהסודנים לידם מתנהגים הרבה יותר יפה ואני רואה את הילדים שלהם ואיך הם משחקים, הם עדיין ממשיכים לשחק את המשחקים הישנים... לצאת החוצה, לשכונה, לשחק קלאס, לשחק בגומי, לשחק משחקים שהיום, כאילו, שום ילד רגיל לא ישחק בהם, כאילו היום זה מחשב... התקשורת היחידה זה פייסבוק, הם בכל לא רואים אחד את השני הילדים האלה. אומרים – הי, מה נשמע? ו- ביי, אני הולכת. רואים אותם רק בתמונות. אין תקשורת נורמאלית. אין תקשורת בין אישית על בסיס שפה. מדוברת ולא מה שכותבים. (ראיון מס' 4: שורות 129-136)

ימית רואה בילדים הסודנים המתרוצצים ברחובות סמל לילדות של פעם. היום האינטראקציה הבלתי אמצעית כמעט ונעלמת והסודנים, שאינם נהנים מיתרונות הטכנולוגיה, מייצגים עבורה את העבר הנוסטלגי של המודל שלה למה שהיא מכנה "ילדות". גם שמעון התייחס אל הימצאות הילדים ברחובות, אך לדבריו מדובר בהתנהגות שלילית ביותר:

שירה: והילדים לא רואים את ההורים שלהם כל היום.

שמעון: נכון. בדרום סודן הממשלה דאגה לילדים. אבל עכשיו אף אחד לא דואג לילדים. הילדים יוצאים לרחובות. דיברנו עם ההורים הרבה מאוד... אנחנו הולכים לפתור את הבעיה הזו. הם באים לבי"ס והם רצים לשחק, למרכז, הם באים בלילה. עכשיו אנחנו מדברים על זה בקהילה. נפתור את זה. יש חופש אבל אתה צריך לכבד את עצמך בנוסף. אם אתה לא יכול לכבד את עצמך איך אתה יכול להבין חופש? החופש הוא לא כזה. את צריך לכבד את האחרים... אפילו בישראל לא משאירים את הילדים ככה ברחובות.

שירה: כמובן!

שמעון: הילדים באים הביתה, לראות טלוויזיה, לעשות משהו, והם מגדילים את הידע שלהם. אבל אם הילד רץ ככה בשוק או במרכז וחוזר ב-21:00 בערב ולפעמים הם לא הולכים לבי"ס. איך הם יכולים להתפתח?! (ראיון מס' 7: שורות 106-122)

הערך השונה ששני הדוברים מייחסים לאותה פעילות הוא דוגמא אחת מיני רבות לתהליך תרבותי של הענקת משמעות למציאות. העובדה שהילדים נמצאים ברחובות מעידה, לפי שמעון, על בעיה שיש לפתור אותה. הוא כינס את ההורים ואת הקהילה כדי למנוע את הבעיות שעולות מה"גידול העצמי" של הילדים. כפי שטען

בקשר ליחסי הכוחות בין ההורים, גם כאן טוען שמעון שהבעיה נובעת מפרשנות שגויה למושג "חופש". אם בקטע הקודם שמעון השתמש במושג "חופש" כדי להדגים דחייה של רכיבים מהרפרטואר של החברה הקולטת (שוויון בין בני זוג) כאן הוא משתמש במושג "חופש" כדי להראות שיש לאמץ את התנהגות החברה הקולטת: אם הילדים ילכו הביתה במקום להיות ברחובות, יראו טלוויזיה ו"יגדילו את הידע שלהם" הרי שיוכלו להיות כמו הישראלים וכך יוכלו "להתפתח".

כפי שכבר ציינתי מקודם, הקשרים שלי היו בעיקר עם סודנים מדארפור. כשהבנתי שלא אוכל להתעלם מההבדלים בין הקבוצות רציתי לראיין גם אנשים מדרום סודן. מבין אלו שהכרתי מדרום סודן ראינתי רק את שמעון מכיוון שלא הצלחתי ליצור קשרים טובים יותר עם השאר. ביקשתי את עזרתו של רוני בנושא והוא הסכים לשאול את יהושוע מדרום סודן אם יסכים להתראיין. יהושוע הוא המרואיין היחיד שאיתו לא היתה לי היכרות מוקדמת לפני הראיון ולכן שמחתי במידת מה כשראייתי שרוני נלווה אליו. בשלב מסוים בראיון שאלתי את יהושוע על משפחתו ורוני הצטרף לשיחה:

שירה: ויש לך שלושה ילדים. מתי התחתנת?

יהושוע: בגיל 27. התחתנתי בטעות – חברה שלי נכנסה להיריון אז היינו חייבים להתחתן. לא יכולתי לוותר על התינוק.

רוני: ועכשיו אתה אומר שזו הייתה טעות... אבל אני לא התחתנתי עד עכשיו וזו הייתה טעות. לא להתחתן עד גיל 34 זו טעות. לפני יומיים חזרתי מהעבודה, אתה יודע, חזרתי עם סגן השף וכשהיינו באוטובוס הוא שאל אותי אם אני נשוי ואמרתי שלא. הוא רכן כלפי ואמר – למה? זה לא טוב. לא טוב בכלל. אמרתי – טוב, אולי אתחתן בעתיד. אתה אומר שהתחתנת בטעות אבל אני חושב שזו לא היתה טעות.

יהושוע: התחתנתי אבל לא היה מה שרציתי... באותו זמן..

רוני: זה לא מה שרציתי? להתחתן איתה או להתחתן בכלל?

יהושוע: לא רציתי להתחתן אבל לא היתה ברירה כי היא היתה בהיריון, שנית, אם אני לא רוצה להתחתן איתה צריך להרוג את התינוק אבל... להרוג את התינוק זה חטא שלא רציתי לעשות. (ראיון מס' 10: שורות 164-173)

קטע השיחה הזה נגע לליבי; רוני טוען שעדיף להתחתן בטעות מאשר לא להיות נשוי בגילו (34). למרות הקשיים שהמשפחות חוות בערד, האחריות הנוספת ואפילו המקרה הפרטי של יהושוע, שהתחתן בניגוד לרצונו מאחר שבת זוגו נכנסה להריון, רוני היה מעדיף להיות נשוי למישהי בשלב הזה של חייו. בהזדמנות אחרת שאלתי את רוני שאלה חשובה:

שירה: מתי תחתן? בקרוב אתה בן 34.

רוני: אני חושב על חתונה אבל כשאני רואה את המציאות אני נסוג מהמחשבה. היא נשארת רק בראש שלי. אני לא רוצה להעביר את הבעיות שלי למישהו אחר. בסך הכל אני שמח בחלקי. יש לאנשים אחרים בעיות יותר קשות משלי. אני לא מתוסכל כמו אחרים ואני מקבל את המצב כמו שהוא... אבל אולי מישהי אחרת לא תקבל את המצב כמוני. היא תגיד – אתה עסוק כל הזמן, אין לך זמן בשבילי. זה יוצר עוד בעיות. אבל לפעמים אני מצטער שלא התחתנתי עד עכשיו. חצי מהחיים שלי חלפו בינתיים. (ראיון מס' 5: שורות 156-161)

פליטים גברים, רווקים וגם נשואים, נאלצים להתמודד עם הבניית הגבריות בקונטקסט החדש (Jaji, 2009, עמ' 177). כאשר הפליט הוא גבר רווק, כמו רוני, אין הוא יכול לאשרר את גבריותו ביחס לנשיות של מישהי אחרת כפי שיכול היה לעשות אם היה נשוי. המונח "גבריות" מתייחס ל"קובץ נורמות, ערכים ודפוסי התנהגות המבטאים ציפיות ברורות לגבי האופן שבו גברים אמורים להתנהג ולהציג את עצמם כלפי הסביבה" (שם, עמ' 178). ג'ג'י ביקשה לברר כיצד קבוצת פליטים אפריקאים בקניה מתמודדת עם הבניית המושג. אין זה מפתיע שכשגבר הופך לפליט הוא חווה ערעור מסוים בגבריותו מעצם איבוד השליטה על חייו. מרואיינים אחדים אמרו לחוקרת שאיבדו את כבודם העצמי מאז שהפכו לפליטים (שם, עמ' 184). כשהפליטים מגיעים אל חברה שאינה אוהדת אותם הגברים משתדלים "לשמור על פרופיל נמוך ולהימנע מכל מגע עם המשטרה" (שם, עמ' 181). מכיוון שאין הם יכולים למצוא לעצמם עבודה שתגדיל את הונום הסמלי הם נאלצים להסתפק בעבודות זמניות, בדרך כלל מהמגזר השניוני, שאינן מתגמלות בשכר גבוה. אין אונות כלכלית עשויה לערער את הזהות הגברית כל כך עד שהיא עלולה להוביל למקרי אלימות מתפרצים (שם, עמ' 184). גם חוסר היכולת לרכוש השכלה גבוהה עשוי למנוע מהפליטים מוביליות חברתית ומציאת בת זוג, ומכאן לממש את זהותם כבני זוג ואבות (שם, עמ' 185). הפליטים האפריקאיים בקניה גילו שאין הם יכולים למצוא בנות זוג אפילו מתוך קבוצתם האתנית מכיוון שאלו בחרו להתחבר עם קנייתיים מקומיים שהיו בעלי סטטוס גבוה יותר משלהן (שם, עמ' 189). את ההסבר לכך סיפקו הגברים באומנם שהנשים מחפשות גבר שהוא עשיר ובעל יכולת לספק הון חומרי (שם, שם). בכך למעשה שיעתקו והנציחו את התפיסה המקובלת בדבר זהות גברית. רוני טוען שכל עוד הוא עסוק בעבודה אין הוא יכול להשקיע את הזמן הדרוש למערכת יחסים. בנוסף לכך, הוא לא רוצה לחלוק באחריות לבעיות שלו כפליט בישראל. לפיכך אין הוא יכול להיות בקשר זוגי ואינו יכול לממש את הזהות הגברית שלו כבן זוג או הורה.

דרך אחת לאשרר את הזהות הגברית בקונטקסט הפליטות היא לראות במי שהצליח לעמוד בכל התלאות והקשיים 'גבר אמיתי' (שם, עמ' 192). בקרב הפליטים בקניה זוהתה קבוצת גברים שלא יכולים להבנות את הזהות הגברית שלהם במסגרת התפקידים המצופים מהם. בשל כך אין להם קשרים עם נשים שבאמצעותם יוכלו להבנות את הזהות הגברית ביחס לזו הנשית. אין הם יכולים להשען על הון חומרי או על שיח הרואי (כפי שמקובל בקרב חיילים) מכיוון שהם פליטים ולכן מוכללים בתוך שיח של "קורבנות" (שם, שם). האפיק היעיל ביותר מבחינתם הוא לזהות את מי שרוחו לא נשברה בגלל החוויות הקשות שעבר בתור 'גבר אמיתי'. גם נושא זה אינו מפותח דיו בעבודה זו אך אני מרגישה שכמו בנושאים הקודמים, גם כאן נגעתי בנקודה רגישה ומעניינת. בחלק הנספח לעבודה זו אני טוענת שלנשים חוקרות ניתנת גישה אל "אחורי הקלעים" של הביצוע החברתי משום שלדעתי הן נתפסות כדמויות לימינאליות: הן נשים שאינן ממלאות בהכרח את התפקידים הנשיים המסורתיים. עם זאת, אני מודה שבמסגרת שאלת הבניית הזהות הגברית נתקלתי ב"דלת סגורה". לא הצלחתי, מעבר לעדויות שהובאו מקודם, להעמיק בנושא.

הקשיים והלבטים המלווים את תהליך ההגירה הם רבים ומגוונים. הבחירות הנובעות מנסיבות אלה מייצרות תפיסת עולם אצל כל אחד מהמהגרים. אני מקווה שהצלחתי במסגרת עבודה זו לחשוף את כמה מהאתגרים העומדים בפני המהגרים וגם את השיקולים העומדים מאחורי ההחלטות השונות. במסגרת כתיבתי ביקש לשרטט את הגבולות החברתיים שזיהיתי ואת האסטרטגיות של האנשים השונים לייצרם או להתנגד להם. עבודה זו נכתבה מתוך סקרנות אישית ורצון עז להתנסות בעבודת שדה. ידוע לי שמתודת המחקר היא חלקית; למשל, איני מראינת את מרואניי מספר פעמים או עוקבת אחר התפתחות הדינמיקה החברתית לאורך זמן. עם זאת, אני מאמינה שעבודה זו מספקת תמונה מסוימת של המתרחש בערד. בשבילי זו הייתה חוויה מספקת ומתאגרת ואני ממליצה לכל חוקר לעתיד להתנסות בכזו "קפיצה אל הלא ידוע".

אני רוצה להודות לכל הסודנים שפגשתי במסגרת שהותי בערד ובמיוחד למי שסייע לי והסכים להתראיין. תודה מיוחדת מוקדשת לרוני, אנפורמנט מרכזי וחבר יקר, שסייע במובנים רבים כל כך במהלך עריכת המחקר וניתוחו. אני רוצה להודות למשפחתי וחבריי שסייעו לי, מבחינה לוגיסטית ונפשית, בכל הקשור למגורים "הרחק מן הבית". אני מודה לאיתמר אבן-זהר שסייע ותמך במהלך עריכת המחקר וכתיבת העבודה ותודה ליחידה למחקר התרבות שאפשרה לי את ההזדמנות להתנסות ולהחכים מהחוויה.

מראי מקום

- Barth, Fredrick (1995). "Ethnicity and the Concept of Culture", Paper represented to the – conference 'Rethinking Culture', Harvard, pp.1-18.
- Berry, J.W. (2001), "A Psychology of Migration", *Journal of Social Issues*, Vol. 57, pp.615-631.
- Breidlild, Andrew (2005). "Education in the Sudan: the Privileging of an Islamic Discourse". *Compare: a Journal of Comparative and International Education*. Vol. 35, No.3, pp.247-263.
- Cohon, Donald (Jr) J. (1981). "Psychological and Dysfunction among Refugees", *International Migration Review*, Vol. 15, pp.255-275.
- , "Sudan – Civil War and Genocide – Disappearing Christians of)Deng, Francis M. (2001 the Middle East", *Middle East Quartely*, pp.13-21.
- Eastmond, Marita (1998). "Nationalist Discourse and the Construction of Difference: Bosnian Muslim Refugees in Sweden", *Journal of Refugee Studies*, Vol. 11, pp.161-181.
- Gordon, Edmund T. and Anderson, Mark (1999). "The African Diaspora: Toward and Ethnography of Diasporic Identification". *The Journal of American Folklore*, Vol. 112, pp.282-296.
- Gumperz, John J. (1979). "The Retrieval of Socio-Cultural Knowledge in Conversation", *Poetics Today*, Vol. 1: 1-2, pp.273-286.
- Hatoss, A. & Huijser, H. (2010) Gendered Barriers to Educational Opportunities: Resettlement of Sudanese Refugees in Australia. Forced Migration Special Issue of *Gender and Education*, Vol. 2 pp. 147-160.

- Heines, D, Rutherford D and Thomas P (1981). "Family and Community among Vietnamese Refugees", *International Migration Review*, Vol. 15, pp.310-319.
- Howard, Judith A. (2000). "Social Psychology of Identities", *Annual Review of Sociology*, Vol. 26, pp.367-393.
- Jaji, Rosemary (2009). "Masculinity on Unstable Ground: Young Refugee Men in Nairobi, Kenya", *Journal of Refugee Studies*, pp.177-194.
- Jasinska-Kania, Aleksandra (2009). "Exclusion from Nation". *International Journal of Sociology*, Vol.39, pp.15-37
- Koser, Khalid (1997). "Social Networks and the Asylum Cycle: The Case of Iranians in the Netherland", *International Migration Review*, Vol. 31, pp.591-611.
- Kritzman-Amir, Tally (2009), "'Otherness' as the Underlying Principle in Israel's Asylum Regime", *Israel Law Review*, Vol. 42, pp.306-330.
- Kumsa, Martha Kuwee (2006), "'No! I'm not a Refugee!' The Poetics of Be-Longing among Young Oromos in Toronto", *Journal of Refugee Studies*, Vol. 19, pp.232-255.
- Marx, Emanuel (1990). "The Social World of Refugees: A Conceptual Framework", *Journal of Refugee Studies*, Vol. 3, pp.189-203.
- McLellan, Janet (1998). "Buddhist Identities in Toronto: The Interplay of Local, National and Global Contexts". *Social Compass*, Vol. 45, pp.227-245.
- Owusu, Thomas Y (2000). "The Role of Ghanaian Immigrant Association in Toronto, Canada", *International Migration Review*, Vol. 34, pp.1155-1181.
- Phinney Jean, Horenczyk Gabriel, Liebkind Karmela and Vedder Paul (2001), "Ethnic Identity, Immigration, and Well Being: An international Perspective". *Journal of Social Issues*, Vol. 57, pp.493-510.

Sharkey, Heather J. (2008), "Arab Identity and Ideology in Sudan: The Politics of Language, Ethnicity and Race", *African Affairs*, 107/426, pp. 21-43.

Swidler, Ann (1986), "Culture in Action", *American Sociological Review*, Vol. 51, pp.273-286.

Valenta, Marko (2009). "Immigrants' Identity Negotiations and Coping with Stigma in Different Relational Frames". *Symbolic Interaction*, Vol. 32, pp.351-371.

Valenta, Marko (2010). "Refugees' social Trajectories and Trajectories of the Self". *Forum qualitative Sozialforschung* 11(2)

<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/viewArticle/1390/2979>

Warriner, Doris S (2007). "Language Learning and the Politics of Belonging: Sudanese Women Refugees *Becoming* and *Being* "American"", *Anthropology & Education Quarterly*, Vol. 38, pp.343-359.

Weinreich, Peter (2009), "'Enculturation', not 'Acculturation': Conceptualizing and Assessing Identity processes in Migrant Communities", *International Journal of Intercultural Relations*, Vol. 33, pp.124-138.

Wood, William B. (1994). "Forced Migration: Local Conflicts and International Dilemmas", *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 84, pp.607-634.

Woodward Peter (1979). **Condominium and Sudanese Nationalism**, Rex Collings, London.

אל עארף, עארף (1996). "תכונותיהם של בדואי הנגב". **הבדואים בנגב – לקט מאמרים**. המוזיאון לתרבות הבדואים, מרכז לימודי ע"ש ג'ו אלון, קיבוץ להב. הוצאת ספרים אריאל, ירושלים.

בן דוד, יוסף (1985). **הבדואים בנגב, 1900-1960**, מתוך: סדרת עידן – יישוב הנגב 1900-1980, חוברת מס' 6, בהוצאת: מרכז רחל ינאית בן צבי ללימודי ירושלים.

בן דור, ענת ואדוט, רמי (2003). **מדינת ישראל – מקלט בטוח? בעיות בטיפול של מדינת ישראל בפליטים ובמבקשי מקלט - דו"ח ונייר עמדה**. הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן – המשפט בשירות הקהילה – מרכז משאבים, אוניברסיטת תל אביב ורופאים לזכויות אדם.

גומל, אילנה (2006). **אתם ואנחנו - להיות רוסים בישראל**. כנרת: זמורה-ביתן, דביר.

דגלס, מרי (1966). **טוהר וסכנה – ניתוח של המושגים זיהום וטאבו**. תרגום מאנגלית: יעל סלע. רסלינג, תל אביב, 2004.

ואן אסוולד, ביל (2008). **סכנות בסיני – הסכנות האורבות למהגרים, פליטים ומבקשי מקלט במצרים וישראל**, עורכים: ג'ו סטורק, ביל פרליק ואיאן גורבין. תרגום: שירלי ערן ומאיה ג'ונסטון. Human Rights Watch, ישראל.

זיוון, זאב (1992). "יחסי היישוב היהודי והבדואים – חזית המגע והשפעתה", מתוך: **יום העיון בנושא הבדואים לזכרו של יצחק נצר'ל - חוברת מס' 23**. מדרשת שדה בוקר.

טל, אורי (2008). "ועדות ממונות (ועדות קרואות)", עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת". הכנסת – מרכז המחקר והמידע, ירושלים.

כוזם, עזיזה (1999). "תרבות מערבית, תיוג אתני וסגירות חברתית: הרקע לאי השוויון האתני בישראל", **סוציולוגיה ישראלית**, כרך א(2), עמ' 385-418.

למיש, דפנה (2001). "נשים בתקשורת – עדיין שוליות", מתוך: **הדרה ודימוי שלילי – אי שוויון בתקשורת הישראלית**, חוברת מאמרים בהוצאת האגודה לזכויות האזרח.

לשם, אליעזר (2005). "עולי ברית המועצות לשעבר - בין התבדלות לשילוב בחברה הישראלית". **חברה וכלכלה בישראל: מבט היסטורי ועכשווי**. כרך ב'. עורכים: אבי בראלי, דניאל גוטווין, טוביה פרלינג. ירושלים: יד יצחק בן צבי.

סבירסקי, שלמה, ויעל חסון (2005). "אזרחים שקופים – מדיניות הממשלה כלפי הבדואים בנגב". **מידע על שוויון**, גליון מס' 14, תל אביב: מרכז אדו"ה.

פינטו, מיטל (2007). "זכויות שפה, הגירה ומיעוטים בישראל", **ממשל ומשפט**, כרך 10, עמ' 223-269.

קורן, חיים (2009). "דארפור במרקם הסודני: היבטים, גיאוגרפיים הסטוריים, אתנולוגיים, דתיים ופוליטיים", מתוך: **פליטים או מהגרי עבודה ממדינות אפריקה**, עורך: ארנון סופר, מרכז המחקר – המכללה לביטחון לאומי וקתדרת חייקין לגאואסטרטגיה באוניברסיטת חיפה.

קמפ, אדריאנה וקריצמן, טלי (2008). "כיננו של משטר פליטים בישראל: בין מדינה אזרחית לחברה אזרחית". העצמה במשפט, הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן, אוניברסיטת תל אביב.

קמפ, אדריאנה ורייכמן, רבקה (2008). **עובדים זרים**, מכון ון-ליר בירושלים: הוצאת הקיבוץ המאוחד.

רוזד, בתיה (2010). "ערד בין כסיף לבריר: ממשליות של שליטה מזניחה", **מדינה מפקירה, מדינה משגיחה – מדיניות חברתית בישראל 1985-2008**, עורכים: חנה כץ וארז צפדיה, הוצאת רסלינג.

רוזן, יהודית (1991). **סודן – בין העולם הערבי ואפריקה**, דפי מידע: 14, ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י והמכון היהודי-ערבי בבית ברל.

רוזן, יהודית (1995). **סודן במלחמת אזרחים – בין אפריקניות, ערביות ואסלאם**, ספריית קו אדום, מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה - אוניברסיטת תל אביב, הוצאת הקיבוץ המאוחד.

רוזן, יהודית (2006). סודן במדרון האלימות – המאבק על זהות המדינה ואחדותה, מתוך: **לכידות המדינה הערבית במבחן**, אוניברסיטת תל אביב.

רוזן יהודית (2011). "סודן בפתח עשור: מדינה חדשה? מלחמה חדשה?", בתוך: **צומת המזרח התיכון**, עורכים: פרופ' עפרה בנג'ו והראל חורב, כרך 1, גיליון 1.

שי, שמואל (2001). **סיפורי ערים – סיפורן של שישים וארבע ערים בישראל**. עורך: זאב ענר. משרד הבטחון: ההוצאה לאור, תל אביב.

שנער, אמנון ומר, דבורה (1979). ערד: חזון ומציאות, א' שמואלי, י' גרדוס (עורכים), בתוך: **ארץ הנגב – אדם ומדבר**, כרך ב'. ירושלים.

שרון, משה (1996). "הבדואים וארץ ישראל תחת שלטון האסלאם". **הבדואים בנגב – לקט מאמרים**. המוזיאון לתרבות הבדואים, מרכז לימודי ע"ש ג'ו אלון, קיבוץ להב. הוצאת ספרים אריאל, ירושלים.

הפורום לזכויות פליטים, **מעצר מבקשי מקלט ופליטים**, יוני 2008.

מן העיתונות

- אלוש, צבי. "ערד: ירוק בעיניים באמצע המדבר", **דבר**, 15/2/82.
- אפרתי, עידו. "אושרה הקמת העיר החרדית "כסיף", **הארץ**, 19/1/2010.
- ארציאלי, מרדכי. "ערד: העיר הצעירה מזדקנת", **הארץ**, 3/2/78.
- בן ישי, רון. "בדואים בנגב – פצצת זמן בחצר האחורית של הנגב", **ידיעות אחרונות**, 19/6/2006.
- בן נתן, עדי. "כביש 31 – על הקטל בדרכים", **הצבי**, 24/12/2009.
- בן סימון, דניאל. "אוי לא, ממש כמו בדימונה", **הארץ**, 30/7/2004.
- בר און, יעקב. "אנסה להפוך את ערד לבירת הצעירים", **מקור ראשון**, 23/4/2010, עמ' 8.
- ברמן, יונתן. "'אקסודוס בכלא מעשיהו", **אתגר – מגזין פוליטי תרבותי**, גליון 19, מאי 2006.
- גבע, עין-יה. "עבודה עם הלב והנשמה", **רואים שב"ס**, גליון מס' 21, ספטמבר 2007, עמ' 10-13.
- גבעון, שלמה. "ערד רוצה לגדול ומבקשת עזרה בבניית דירות", **מעריב**, 4/1/82.
- גפן, דורית. "חיים במדבר", **על המשמר**, 20/4/80.
- גרינברג, מיכל. "קריסת הרשויות בדרום - ראש העיר ערד המודה: במקומי מונה מי שהכשיל תוכנית ההבראה", **הארץ**, 15/10/2007.
- ויילר פולק, דנה. "שר הפנים, אלי ישי, ביטל את "חדרה-גדרה", **הארץ**, 30/7/2009.
- וורגפס, נורית. "תושבי ערד קוראים לגירוש הפליטים הסודנים", **הארץ**, 24/7/2009.
- חדד, שמוליק. "תושבת אשקלון: הפליטים שקטים, זה מפחיד אותי", **ידיעות אשקלון**, 7/10/10.
- מערכת העיתון. "טלי פלוסקוב בנצחון סוהף!!! – סיעת הצעירים – הפתעת הבחירות", **הצבי**, 15/4/2010, עמ' 10.
- מערכת העיתון, "לאלה שניצחו במלחמה ההיא", **הצבי**, 6/5/2010.

- רוזנבליט, אמיר. "העיר ערד – על המפה", **דבר**, 19/3/95.
- רינת, צפריר. "הנכדים כבר לא יהיו כאן", **הארץ**, 3/6/91.
- רסקין, ענת. "2009 במשטרת ערד – סיכום שנה", **הצבי**, 15/4/2010.
- רסקין, ענת. "קשישה אמיצה סיכלה שוד מזוין" **הצבי**, 3/6/2010.
- רודד, בתיה. "גטואיזציה של ערד ואפרטהייד זוחל?", **הצבי**, 5/8/2010.
- שילוני, אשר. "ערד – סיפור הצלחה", **על המשמר**, 29/8/80.
- ששון, ירון. "החזרנית הפכה לראש העירייה", **ידיעות אחרונות**, 15/4/2010.
- תלמי, מנחם. "ערד, עיר טובה במדבר", **מעריב** – ימים ולילות, 1/11/1974.

אינטרנט

גל, שי. "יציאת מצרים של האתיופים", חדשות ערוץ 2, 2/4/2010.

<http://www.mako.co.il/news-israel/education/Article-f7f49fcfdafb721004.htm>

דבורי, ניר. "אחד מכל שלושה מסתננים - נשא איידס", חדשות ערוץ 2, 14/2/2010.

<http://www.mako.co.il/news-israel/health/Article-7cc9ad3263ec621004.htm>

וורגפט, נורית. "הרשות החדשה למינהל אוכלוסין מתחילה לעבוד". הארץ, 19/6/2009.

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1093960.html>

ורגפט, נורית. "יציאת מצרים – פליטי סודן ואריתריאה עדיין במדבר", הארץ, 29/3/2010.

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1159691.html>

לוביץ, ורד. "פליטי דארפור – כעבדים שיצאו ממצרים", Ynet, 29/7/2007.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3405989,00.html>

קוטלר, גרגורי. "עלייה מברדה" מ כסיפור יציאת מצרים בדורנו". אתר התנועה הרפורמית בישראל.

<http://www.reform.org.il/holidays/2010/Passover/pages/passoverA04.html>

שפירא, מיכל. " יציאת מצרים 2008: פליטי אפריקה ערכו סדר", nrg, 17/4/2008.

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART1/723/745.html>

[/http://statis.ncrd.org.il](http://statis.ncrd.org.il) - אתר מרכז הנגב לפיתוח אזורי

<http://www.arad.muni.il/425.html> - המרכז לצעירים, ערד -

TABLE 12.- RANKING OF LOCALITIES (1) WITH OVER 5,000 RESIDENTS, ACCORDING TO THE PERCENTAGE OF IMMIGRANTS FROM THE USSR (FORMER) (2) IN THE POPULATION OF THE LOCALITY

לוח 12.- דירוג היישובים (1) שמנו מעל 5,000 תושבים, בהתאם לאחוז אוכלוסיית עולי בריה"מ (לשעבר) (2) מאוכלוסיית היישוב

Localities ranked by percentage of immigrants in 2001	דירוג בהתאם לאחוז אוכלוסיית עולי בריה"מ (לשעבר) מאוכלוסיית היישוב				אחוז אוכלוסיית עולי בריה"מ (לשעבר) (3) מאוכלוסיית היישוב				יישובים מדורגים לפי אחוז אוכלוסיית העולים שבהם ב-2001
	Ranking by percentage of immigrants from the USSR (former) of locality's population				Percentage of immigrants from the USSR (former) (3) of locality's population				
	2001	2000	1995	1990	2001	2000	1995	1990	
					<i>Thousands</i>				
Bene Ayish	1	1	-	-	58.1	57.7	-	-	בני עי"ש
Nazerat Illit	2	2	2	1	49.9	49.8	42.2	16.7	נצרת עילית
Ma'alot-Tarshiha	3	3	1	2	47.2	47.5	48.3	13.1	מעלות-תרשיחא
Or Aqiva	4	4	3	-	44.4	45.1	41.8	-	אור עקיבא
Arie'l	5	6	12	-	40.0	38.5	25.2	-	אריאל
Sederot	6	5	4	49	38.5	39.1	39.4	2.0	שדרות
Arad	7	7	7	8	38.1	37.1	28.7	8.3	ערד
Karmi'el	8	8	5	3	37.0	36.4	31.6	12.8	כרמיאל
Qiryat Yam	9	9	13	5	32.5	31.6	24.6	10.1	קריית ים
Ashdod	10	10	9	16	31.4	31.3	26.5	6.9	אשדוד
Qazrin	11	12	8	-	31.1	30.6	27.7	-	קצרין
Ashqelon	12	13	15	32	30.7	30.3	23.3	3.8	אשקלון
Qiryat Gat	13	11	6	22	30.3	30.8	29.0	5.9	קריית גת
Lod	14	14	22	33	29.4	29.3	17.8	3.7	לוד
Nesher	15	15	10	18	29.1	28.8	25.8	6.6	נשר
Bat Yam	16	19	28	23	28.3	26.9	15.8	5.9	בת ים
Ofaqim	17	16	11	52	27.7	27.8	25.7	0.8	אופקים
Be'er Sheva	18	17	18	15	27.6	27.4	21.7	7.1	באר שבע
Akko	19	18	17	10	27.3	27.0	22.4	7.9	עכו
Afula	20	20	20	13	26.6	26.2	20.2	7.8	עפולה
Migdal Ha'Emeq	21	21	14	7	26.6	25.9	23.4	8.7	מגדל העמק
Hadera	22	22	19	25	25.4	25.2	21.1	5.6	חדרה
Haifa	23	23	24	4	24.2	23.4	16.8	10.5	חיפה
Ramla	24	24	21	24	22.8	22.5	19.4	5.8	רמלה
Yoqne'am Illit	25	25	16	-	22.7	22.3	23.2	-	יקנעם עילית
Yeroham	26	27	25	-	21.8	21.3	16.4	-	ירוחם
Dimona	27	26	23	36	21.7	22.1	17.7	3.5	דימונה
Netanya	28	29	27	9	21.5	21.0	16.0	8.2	נתניה
Qiryat Atta	29	28	29	21	21.2	21.2	15.8	6.0	קריית אתא
Qiryat Bialik	30	32	40	20	19.2	18.3	12.0	6.0	קריית ביאליק
Petah Tiqwa	31	31	38	27	19.2	18.3	12.2	5.0	פתח תקווה
Qiryat Motzkin	32	33	42	17	19.1	18.2	11.1	6.6	קריית מוצקין
Netivot	33	30	32	51	19.0	19.7	14.8	1.7	נתיבות
Tirat Karmel	34	34	26	41	17.8	18.0	16.1	2.9	טירת כרמל
Qiryat Shemona	35	35	31	19	17.8	18.0	15.3	6.0	קריית שמונה
Nahariyya	36	36	34	6	17.6	17.7	13.9	8.8	נהרייה
Rishon LeZiyyon	37	38	46	26	16.5	15.9	10.2	5.5	ראשון לציון
Pardes Hanna-Karkur	38	37	37	47	16.2	16.6	12.9	2.4	פרדס חנה-כרכור
Tiberias	39	39	44	34	15.5	15.7	10.5	3.7	טבריה
Holon	40	42	49	30	15.5	14.7	9.3	4.6	חולון
Rehovot	41	44	41	12	14.8	14.1	11.7	7.8	רחובות
Zoran	42	40	-	-	14.5	15.4	-	-	צורן
Bet Shemesh	43	41	30	48	14.3	15.2	15.3	2.1	בית שמש
Qiryat Arba	44	45	45	-	14.1	14.1	10.5	-	קריית ארבע

TABLE 12.- RANKING OF LOCALITIES (1) WITH OVER 5,000 RESIDENTS, ACCORDING TO THE PERCENTAGE OF IMMIGRANTS FROM THE USSR (FORMER) (2) IN THE POPULATION OF THE LOCALITY (Cont'd)

לוח 12.- דירוג היישובים (1) שמנו מעל 5,000 תושבים, בהתאם לאחוז אוכלוסיית עולי בריה"מ (לשעבר) (2) מאוכלוסיית היישוב (המשך)

Localities ranked by percentage of immigrants in 2001	דירוג בהתאם לאחוז אוכלוסיית עולי בריה"מ (לשעבר) מאוכלוסיית היישוב				אחוז אוכלוסיית עולי בריה"מ (לשעבר) (3) מאוכלוסיית היישוב				יישובים מדורגים לפי אחוז אוכלוסיית העולים שבהם ב-2001
	Ranking by percentage of immigrants from the USSR (former) of locality's population				Percentage of immigrants from the USSR (former) (3) of locality's population				
	2001	2000	1995	1990	2001	2000	1995	1990	
					<i>Thousands</i>		<i>אלפים</i>		
Or Yehuda	45	43	33	-	14.1	14.4	14.7	7.9	אור יהודה
Qiryat Mal'akhi	46	46	35	37	13.6	14.0	13.2	3.3	קריית מלאכי
Zefat	47	47	36	14	13.1	13.5	13.1	7.6	צפת
Ma'ale Adummim	48	48	39	-	12.8	12.4	12.2	-	מעלה אדומים
Hazor HaGelilit	49	49	48	-	11.8	11.8	9.3	-	חצור הגלילית
Qarne Shomeron	50	51	-	-	11.7	10.2	-	-	קרני שומרון
Elat	51	50	53	54	11.3	10.9	8.3	0.5	אילת
Kefar Sava	52	53	54	31	9.9	10.0	7.9	4.4	כפר סבא
Tel Aviv-Yafo	53	54	51	28	9.6	9.4	8.5	4.9	תל אביב-יפו
Azor	54	55	52	-	9.5	8.5	8.4	-	אזור
Be'er Ya'aqov	55	52	47	-	8.6	10.0	9.5	-	באר יעקב
Yavne	56	56	60	39	8.2	8.2	5.6	3.2	יבנה
Ramat Gan	57	58	59	38	8.1	7.8	6.0	3.2	רמת גן
Zur Yig'al	58	57	-	-	7.6	7.8	-	-	צור יגאל
Herzliyya	59	60	56	44	7.3	7.1	6.2	2.7	הרצלייה
Qadima	60	59	43	-	6.9	7.3	11.0	-	קדימה
Jerusalem	61	62	58	42	6.8	6.8	6.0	2.8	ירושלים
Qiryat Eqron	62	63	-	-	6.3	6.4	-	-	קריית עקרון
Gan Yavne	63	61	50	-	6.3	6.8	8.8	-	גן יבנה
Nes Ziyvona	64	64	61	29	5.9	6.1	5.2	4.6	נס ציונה
Giv'at Shemu'el	65	65	-	-	5.8	5.8	-	-	גבעת שמואל
Bet She'an	66	66	65	-	5.7	5.7	4.8	-	בית שאן
Qiryat Ono	67	67	63	35	5.6	5.7	4.9	3.5	קריית אונו
Yehud	68	69	62	43	5.6	5.2	5.0	2.8	יהוד
Rosh Ha'Ayin	69	68	57	-	5.4	5.6	6.1	-	ראש העין
Modi'in	70	71	-	-	5.2	5.1	-	-	מודיעין
Giv'atayim	71	73	67	46	5.1	4.9	4.2	2.5	גבעתיים
Hod HaSharon	72	72	64	45	4.8	5.0	4.9	2.7	הוד השרון
Kefar Yona	73	70	55	-	4.8	5.2	7.6	-	כפר יונה
Giv'at Ze'ev	74	-	-	-	4.8	-	-	-	גבעת זאב
Bene Beraq	75	74	66	50	4.7	4.7	4.4	2.0	בני ברק
Ra'annana	76	75	68	40	4.5	4.4	4.0	3.0	רעננה
Ramat HaSharon	77	76	-	53	1.4	1.4	-	0.5	רמת השרון

(1) According to the 2001 jurisdiction.

(1) לפי תחום שיפוט ב-2001.

(2) Not including children born in Israel to mothers who immigrated from the USSR (former).

(2) לא כולל ילדים שנולדו בישראל לאימהות שעלו מבריה"מ (לשעבר).

(3) In all localities: In 1995, 2000 and 2001, the percentage of immigrants from the USSR (former) was based on the total population of the locality. In 1990, the percentage of immigrants from the USSR (former) was based only on the Jewish population in the locality. In 1995, 2000 and 2001, the percentage of immigrants from the USSR (former) was based on the population of Jews and others in the locality. In 1990 the population of immigrants was based only on the Jewish population in the locality.

(3) בכל היישובים: בשנים: 1995, 2000 ו-2001 אחוז אוכלוסיית עולי בריה"מ (לשעבר) היה מכלל אוכלוסיית היישוב וב-1990 אחוז אוכלוסיית עולי בריה"מ (לשעבר) היה רק מהאוכלוסייה היהודית ביישוב. ביישובים המעורבים: בשנים: 1995, 2000 ו-2001 אחוז אוכלוסיית עולי בריה"מ (לשעבר) היה מאוכלוסיית היהודים והאחרים ביישוב וב-1990 אחוז אוכלוסיית עולי בריה"מ (לשעבר) היה רק מהאוכלוסייה היהודית ביישוב.

2.11

2.11

POPULATION, BY POPULATION GROUP,
RELIGION, AGE, SEX AND TYPE OF LOCALITY(1)
Thousands, unless otherwise stated Average 2009(2)

אוכלוסייה, לפי קבוצת אוכלוסייה, דת, גיל, מין וצורת יישוב(1)
ממוצע 2009(2) אלפים, אלא אם כן צוין אחרת

Type of locality	Age											סך הכל	Age											סך הכל	צורת יישוב		
	Median age(3)	75+	65-74	55-64	45-54	35-44	30-34	25-29	20-24	15-19	5-14		0-4	Median age(3)	75+	65-74	55-64	45-54	35-44	30-34	25-29	20-24	15-19			5-14	0-4
GRAND TOTAL	30.4	208.4	208.9	353.6	400.6	465.9	274.3	281.4	283.9	289.8	650.0	367.3	3,784.2	29.3	349.8	384.3	677.3	778.8	924.7	547.2	565.9	577.0	593.9	1,333.1	753.7	7,485.6	סך כולל
	THE THEROF: FEMALES - TOTAL(4)													TOTAL POPULATION(4)													
<i>Urban localities</i>	30.6	195.7	196.6	329.4	370.1	424.5	251.7	260.8	261.4	263.9	592.0	334.4	3,480.5	29.5	327.9	359.7	627.6	716.4	842.0	502.4	523.0	528.5	537.5	1,213.3	686.5	6,865.0	יישובים עירוניים
500,000+	24.5	17.8	17.7	28.3	33.5	38.9	23.9	29.5	34.0	36.1	80.2	46.5	386.5	23.5	30.2	32.3	53.1	64.4	76.1	47.8	59.8	68.2	74.5	164.7	95.6	766.7	+500,000
Jerusalem	24.5	17.8	17.7	28.3	33.5	38.9	23.9	29.5	34.0	36.1	80.2	46.5	386.5	23.5	30.2	32.3	53.1	64.4	76.1	47.8	59.8	68.2	74.5	164.7	95.6	766.7	ירושלים
200,000-499,999	35.7	55.2	49.2	79.1	75.4	83.7	54.8	59.1	47.0	38.2	80.8	49.0	671.3	34.4	91.4	88.7	148.2	144.2	168.0	110.2	117.1	94.3	77.7	166.1	100.5	1,306.2	499,999-200,000
Ashdod	32.5	6.4	7.5	10.5	11.8	12.7	7.1	6.8	7.1	7.7	17.8	9.5	105.0	31.3	10.7	13.6	19.8	22.9	25.1	14.0	13.5	14.5	15.2	36.6	19.5	205.4	אשדוד
Haifa	41.1	15.5	13.0	18.7	16.3	15.4	8.9	9.8	10.0	7.9	14.5	8.3	138.4	38.2	25.7	22.7	34.1	30.0	30.0	17.9	20.5	20.8	16.3	29.8	16.9	265.0	חיפה
Peiash Tiqwa	34.9	7.4	7.2	12.7	11.3	13.8	8.5	7.7	6.8	6.2	14.1	9.2	104.9	34.0	12.3	13.3	23.8	21.8	27.8	16.6	15.0	13.6	12.4	29.5	18.9	205.0	פתח תקווה
Rishon LeZiyyon	35.6	6.8	6.9	15.0	15.2	15.0	8.5	8.7	8.6	7.9	15.3	8.0	115.9	34.3	11.3	13.3	29.1	28.7	29.1	17.0	17.4	17.7	16.2	31.1	16.7	227.3	ראשון לציון
Tel Aviv-Yafo	35.0	19.1	14.5	22.2	20.8	26.8	21.8	26.0	14.3	8.6	19.1	13.9	207.1	34.2	31.4	25.7	41.4	40.6	56.0	44.6	50.7	27.7	17.6	39.2	28.4	403.3	תל אביב-יפו
100,000-199,999	34.6	49.8	46.0	70.6	69.2	71.3	43.2	46.6	47.0	40.9	85.1	50.7	620.4	33.0	83.2	82.2	131.5	131.0	140.8	87.2	93.7	94.8	83.7	174.4	104.4	1,206.9	199,999-100,000
Ashqelon	35.9	4.3	4.5	6.3	7.3	6.8	3.6	3.9	4.3	4.1	7.9	4.1	57.2	34.2	7.2	8.1	11.9	13.9	13.3	7.4	7.9	8.7	8.1	16.2	8.5	111.2	אשקלון
Be'er Sheva	33.7	6.8	7.1	10.6	12.1	11.5	6.8	8.7	9.0	6.4	13.3	7.4	99.6	32.1	11.2	12.5	19.8	23.0	22.6	13.7	17.7	18.2	13.2	26.8	15.3	193.9	באר שבע
Bene Beraq	20.3	4.0	2.6	5.2	5.5	6.0	3.6	4.8	6.8	8.6	17.7	11.1	75.8	19.7	6.3	4.8	10.2	11.0	12.0	7.4	10.0	13.7	17.8	36.9	22.9	153.2	בני ברק
Bat Yam	43.4	7.4	7.1	10.1	8.5	7.8	4.4	4.7	4.5	3.3	6.9	3.9	68.5	40.2	12.3	12.4	18.1	15.5	15.4	9.0	9.6	8.9	6.8	14.2	8.1	130.2	בני ים
Holon	37.2	7.2	7.7	11.9	10.9	11.7	7.0	6.7	6.2	5.4	11.6	6.7	92.9	35.7	12.4	14.0	22.0	20.7	23.0	13.9	13.3	12.8	11.1	23.4	13.8	180.6	חולון
Netanya	35.8	8.0	7.2	11.3	10.8	10.6	6.8	6.6	6.5	5.8	12.5	7.6	93.7	34.3	13.3	13.0	21.2	20.5	21.1	13.4	13.1	13.0	11.8	25.7	15.5	181.7	נתניה
Rehovot	33.9	3.9	3.8	7.0	6.1	6.9	4.6	4.4	4.1	3.5	7.8	5.1	57.2	32.8	6.5	7.0	13.1	11.4	13.7	9.1	8.8	8.4	7.2	16.1	10.5	111.9	רחובות
Ramat Gan	37.3	8.4	5.9	8.3	8.0	10.1	6.6	6.7	5.6	3.8	7.4	4.8	75.7	35.8	14.0	10.3	15.2	14.9	19.8	13.2	13.3	11.0	7.5	15.2	9.8	144.3	רמת גן
50,000-99,999	31.6	24.4	25.0	44.7	48.5	56.9	33.1	30.2	30.3	32.3	76.0	43.4	444.8	30.5	41.0	46.3	85.7	93.7	112.8	65.1	60.5	61.7	65.2	155.8	88.8	876.4	99,999-50,000
Bet Shemesh	17.5	0.8	0.9	1.6	2.6	3.9	2.7	2.7	2.4	2.7	10.6	6.7	37.5	16.7	1.3	1.7	3.2	5.3	8.0	5.2	5.1	4.6	5.1	21.7	13.7	74.9	בית שמש
Giv'atayim	37.5	3.1	2.3	3.0	2.8	4.1	2.7	2.3	1.6	1.2	2.8	2.0	27.9	36.2	5.2	3.8	5.4	5.2	8.0	5.5	4.3	3.2	2.4	5.5	4.0	52.5	גבעתיים
Herzeliyya	38.3	3.5	3.4	6.5	5.3	5.5	3.3	3.2	2.6	4.8	2.9	44.4	36.7	6.0	6.5	12.3	9.9	10.9	6.5	6.7	6.6	5.2	10.0	6.1	86.6	הרצליה	
Hadera	35.9	2.8	3.0	4.7	5.2	5.1	2.8	2.7	2.8	3.0	5.6	3.0	40.7	34.2	4.7	5.3	9.2	9.9	9.9	5.6	5.6	5.9	6.2	11.4	6.2	79.8	חדרה
Kefar Sava	36.4	3.3	2.7	6.0	5.2	5.3	3.3	2.8	2.8	3.1	5.3	3.4	43.1	35.2	5.3	5.2	11.4	9.6	10.4	6.4	5.6	5.8	6.1	10.8	6.7	83.3	כפר סבא
Lod	31.2	2.0	2.2	3.5	3.9	4.2	2.4	2.5	2.4	2.5	6.3	3.4	35.4	29.9	3.3	4.0	6.6	7.5	8.5	4.8	5.1	5.0	5.1	12.8	7.0	69.6	לוד
Modi'in - Makkabbim - Re'ut	28.5	0.4	0.9	1.9	3.8	6.9	3.3	1.8	1.8	2.5	7.7	4.7	35.6	27.3	0.8	1.7	4.0	7.8	13.5	5.8	3.1	3.7	5.0	16.1	9.5	71.0	מודיעין - ממכים - רעוט
Nahariyya	36.2	2.1	1.9	3.0	3.1	3.4	2.1	1.7	1.6	1.6	3.5	2.1	26.2	35.2	3.5	3.4	5.8	6.1	6.9	4.2	3.4	3.2	3.3	7.2	4.3	51.2	נהרייה
Nazareth	25.9	0.9	1.5	2.3	3.8	4.8	2.7	2.5	2.8	3.4	7.8	3.5	35.9	25.3	1.5	2.9	4.5	7.5	9.6	5.4	5.0	5.5	7.0	16.0	7.1	71.9	נצרת
Qiryat Atta	36.6	1.8	1.9	3.4	3.3	3.1	1.7	1.7	1.9	2.0	3.5	1.8	26.0	35.0	2.9	3.4	6.4	6.5	6.0	3.4	3.5	3.9	3.8	7.0	3.7	50.5	קריית אתא
Rahat	15.6	0.2	0.3	0.7	1.2	2.4	1.7	1.7	2.1	2.9	7.9	4.3	25.4	15.1	0.3	0.7	1.2	2.2	4.7	3.2	3.4	4.1	5.9	16.4	8.9	50.8	רהט
Ramla	30.5	1.7	1.9	3.0	3.7	3.6	2.2	2.4	2.5	2.5	5.4	2.9	31.9	30.0	2.8	3.5	6.1	7.7	7.8	4.9	5.4	5.4	5.2	11.0	6.0	65.8	רמלה
Rafanana	36.5	2.0	2.0	5.0	4.6	4.5	2.2	2.1	2.4	2.4	4.9	2.7	35.0	35.1	3.3	4.1	9.7	8.6	8.6	4.3	4.3	4.8	4.9	10.0	5.7	68.3	רעננה
20,000-49,999	29.6	34.5	39.2	67.8	82.9	92.7	54.1	54.9	57.0	57.6	134.0	77.1	751.8	28.6	58.3	72.2	131.0	161.6	184.8	107.8	110.1	114.9	116.5	274.0	157.9	1,489.1	49,999-20,000
Umm Al-Fahm	20.5	0.2	0.5	0.9	1.8	2.9	1.8	1.5	1.6	2.2	5.9	2.9	22.3	20.1	0.4	1.0	1.8	3.6	6.1	3.5	3.2	3.3	4.6	12.2	5.9	45.5	אום אל-פחם
Ofaqim	26.4	0.6	0.7	1.0	1.4	1.3	0.7	0.8	1.2	1.4	2.3	1.2	12.5	26.5	1.0	1.2	1.9	2.7	2.6	1.4	1.7	2.2	2.3	4.6	2.4	24.0	אפקים
Or Yehuda	32.1	0.8	0.9	1.7	2.1	2.3	1.2	1.3	1.2	1.2	2.8	1.5	17.1	31.1	1.4	1.7	3.3	4.2	4.5	2.5	2.5	2.6	2.7	5.7	3.1	34.2	אור יהודה
Eilat	30.3	0.5	1.0	2.1	2.8	3.4	2.0	2.2	2.5	1.4	3.5	1.9	23.3	30.5	0.9	2.0	4.2	5.7	7.1	4.1	4.5	4.8	2.9	7.1	4.0	47.4	אילת
Elad	11.3	0.0	0.1	0.2	0.5	1.3	1.6	2.0	1.2	0.8	5.2	4.5	17.5	11.0	0.1	0.2	0.5	1.1	2.9	3.3	3.6	2.0	1.5	10.7	9.1	35.1	אלעד
Baqa-Jatt	22.1	0.2	0.5	0.9	1.5	2.0	1.2	1.2	1.3	1.6	4.1	2.0	16.7	22.2	0.4	1.0	1.7	3.2	4.3	2.5	2.5	2.7	3.3	8.4	4.0	34.0	באקה-ג'ט
Betar Illit	11.6	0.0	0.1	0.2	0.4	1.3	1.3	1.3	1.3	1.2	5.7	4.1	16.8	11.2	0.1	0.2	0.4	1.1	2.8	2.5	2.5	2.2	2.0	11.7	8.5	34.0	ביתר עילית
Giv'at shmuel	29.5	0.4																									

2.11

**POPULATION, BY POPULATION GROUP,
RELIGION, AGE, SEX AND TYPE OF LOCALITY(1)(Cont.)**

2.11

אוכלוסייה, לפי קבוצת אוכלוסייה, דת, גיל, מין וצורת יישוב(1) (המשך)

Thousands, unless otherwise stated

Average 2009(2)

מוצע 2009(2)

אלפים, אלא אם כן צוין אחרת

Type of locality	Age											Total	Age											Total	צורת יישוב		
	75+	65-74	55-64	45-54	35-44	30-34	25-29	20-24	15-19	5-14	0-4		75+	65-74	55-64	45-54	35-44	30-34	25-29	20-24	15-19	5-14	0-4				
	THEREOF: FEMALES - TOTAL(4) (Cont.)												TOTAL POPULATION(4) (Cont.)														
	מזה: נקבות - סך הכל(4) (המשך)												כל האוכלוסייה(4) (המשך)														
Nesher	0.7	0.8	1.3	1.4	1.5	0.9	1.3	1.4	0.7	1.4	0.8	12.1	1.2	1.4	2.3	2.7	2.9	1.9	2.6	2.7	1.4	2.7	1.6	23.4	נשר		
Netivot	22.3	0.4	0.5	0.7	1.2	1.4	0.9	1.0	1.2	1.2	3.0	1.8	13.3	22.2	0.7	0.9	1.4	2.4	2.8	1.7	2.1	2.3	2.2	6.2	3.7	26.4	נתבות
Sakhnin	22.7	0.2	0.3	0.6	1.0	1.7	1.0	1.0	1.2	2.9	1.5	12.3	22.9	0.3	0.7	1.1	2.1	3.6	2.1	2.0	2.0	2.6	5.9	3.0	25.4	סח'נין	
Akko	33.7	1.5	1.6	2.4	3.1	2.8	1.6	1.8	1.8	1.9	3.4	1.8	23.5	32.4	2.4	2.8	4.7	6.1	5.4	3.2	3.6	3.7	3.9	6.7	3.6	46.2	עכו
Afula	34.4	1.4	1.4	2.4	2.7	2.3	1.3	1.5	1.8	1.7	2.8	1.5	20.8	33.0	2.4	2.6	4.5	5.2	4.4	2.7	3.1	3.5	3.3	5.7	3.0	40.4	עפולה
Arrabe	19.9	0.1	0.2	0.4	0.8	1.3	0.8	0.7	0.8	1.1	2.7	1.4	10.4	20.0	0.3	0.5	0.8	1.6	2.6	1.6	1.5	1.6	2.2	5.5	2.8	20.9	ערבא
Arad	37.6	0.9	1.1	1.5	1.5	1.4	0.7	0.7	0.8	0.9	1.7	0.8	12.1	35.5	1.5	1.9	2.8	2.8	2.8	1.4	1.4	1.7	1.8	3.5	1.7	23.4	ערד
Ar'ara	23.6	0.2	0.3	0.6	1.0	1.5	0.8	0.8	0.7	1.0	2.6	1.3	10.8	22.6	0.3	0.7	1.2	2.0	3.1	1.7	1.4	1.3	2.1	5.4	2.7	21.9	ערערה
Pardes Hanna-Karkur	34.1	0.8	0.8	1.6	2.0	2.3	1.2	0.9	1.0	1.2	2.5	1.4	15.6	33.1	1.3	1.6	3.1	3.9	4.5	2.2	1.8	2.1	2.3	5.1	2.7	30.8	פרדס חנה-כרכור
Zefat	25.0	0.8	0.8	1.1	1.5	1.5	0.8	0.9	1.2	1.3	3.0	1.8	14.8	24.1	1.3	1.4	2.2	3.0	3.0	1.5	1.8	2.5	2.7	6.3	3.8	29.6	צפת
Qiryat Ono	35.5	1.1	1.1	1.8	1.7	2.3	1.4	1.1	1.0	0.8	2.1	1.4	15.8	34.8	1.9	2.0	3.4	3.2	4.6	2.6	2.2	2.1	1.6	4.2	2.8	30.5	קריית אונו
Qiryat Bialik	41.0	1.7	1.7	2.9	2.5	2.2	1.3	1.4	1.3	1.1	2.0	1.1	19.3	38.2	2.9	3.0	5.4	4.5	4.3	2.6	2.8	2.8	2.3	4.1	2.4	37.2	קריית ביאליק
Qiryat Gat	32.5	1.6	1.6	2.5	3.1	2.6	1.3	1.7	1.9	2.0	3.8	1.9	24.1	30.6	2.6	2.8	4.8	6.1	5.1	2.7	3.6	3.9	4.1	7.7	4.1	47.5	קריית גת
Qiryat Yam	43.1	2.0	1.8	2.9	2.7	2.1	1.2	1.3	1.3	1.2	2.0	1.1	19.7	40.1	3.3	3.2	5.5	5.0	4.0	2.5	2.8	2.7	2.5	4.1	2.2	37.7	קריית ים
Qiryat Motzkin	40.3	1.9	1.7	2.9	2.5	2.4	1.4	1.4	1.3	1.2	2.1	1.2	20.1	38.4	3.2	2.9	5.4	4.6	4.6	2.7	2.8	2.6	2.4	4.4	2.5	38.1	קריית מוצקין
Qiryat Mal'akhi	27.3	0.4	0.5	0.9	1.2	1.1	0.6	0.8	1.0	1.0	1.7	1.0	10.0	26.4	0.6	0.9	1.7	2.4	2.1	1.2	1.7	2.1	2.1	3.5	2.0	20.6	קריית מלאכי
Qiryat Shmona	30.2	0.5	0.7	1.1	1.5	1.3	0.7	1.1	1.2	0.9	1.7	1.0	11.7	29.6	0.9	1.2	2.2	3.0	2.7	1.5	2.2	2.3	1.9	3.4	2.0	23.2	קריית שמונה
Rosh HaAyin	30.4	0.6	0.8	1.3	2.7	2.9	1.3	1.2	1.4	1.7	3.6	1.6	19.2	29.7	1.0	1.5	2.8	5.6	5.4	2.6	2.4	2.9	3.5	7.3	3.2	38.2	ראש הנין
Ramat HaSharon	38.4	1.6	1.8	2.8	2.4	2.8	1.5	1.1	1.2	1.3	2.5	1.6	20.5	37.2	2.8	3.4	5.3	4.4	5.4	2.8	2.2	2.4	2.6	5.1	3.4	39.8	רמת השרון
Sederot	30.5	0.5	0.7	0.9	1.3	1.2	0.6	1.0	1.1	1.7	1.5	0.8	10.3	29.2	0.8	1.2	1.8	2.6	2.4	1.3	2.1	2.4	1.5	3.0	1.7	20.7	שדרות
Shefar'am	25.3	0.3	0.6	0.9	1.8	2.6	1.4	1.3	1.3	1.7	4.1	1.9	17.9	24.5	0.6	1.2	1.9	3.6	5.2	2.7	2.5	2.5	3.5	8.4	3.8	36.0	שפרעם
10,000-19,999	24.5	8.4	11.3	21.5	34.1	46.0	24.6	23.1	26.2	33.1	76.6	34.8	342.8	23.9	14.3	21.6	43.0	68.3	90.9	48.7	46.5	53.3	67.4	156.8	77.7	688.5	19,999-10,000
5,000-9,999	24.6	3.8	5.7	11.9	18.1	22.6	11.9	11.5	13.1	17.0	38.2	19.0	173.0	24.0	6.7	11.3	24.1	35.8	44.6	23.6	23.4	27.3	34.9	78.5	38.9	349.0	9,999-5,000
2,000-4,999	23.1	1.6	2.5	5.4	8.5	12.3	6.2	5.9	6.8	8.6	21.0	11.0	89.9	22.5	3.0	5.1	11.1	17.3	23.9	12.0	12.0	14.2	17.7	43.1	22.8	182.1	4,999-2,000
Rural localities	28.0	12.8	12.3	24.2	30.5	41.4	22.6	20.6	22.5	26.9	58.1	32.9	303.7	27.1	21.9	24.6	49.6	62.4	82.7	44.7	42.8	48.5	56.4	119.8	67.2	620.5	יישובים כפריים
Moshavim	30.7	5.0	5.4	10.2	12.7	19.0	10.6	8.0	8.3	9.4	22.0	12.8	123.4	30.1	8.8	10.6	21.5	26.5	37.6	20.3	16.2	17.3	19.5	45.2	26.1	249.5	מושב
Collective moshavim	28.2	0.9	0.4	0.8	1.1	1.3	0.7	0.6	0.7	0.9	2.0	1.2	10.6	25.4	1.4	0.6	1.7	2.1	2.6	1.3	1.3	1.6	2.3	4.3	2.6	21.8	מושבם שיתופיים
Kibbutzim	33.5	5.1	4.2	7.5	7.0	8.5	5.0	5.3	5.6	4.7	9.4	5.5	67.8	32.2	8.6	8.6	14.5	13.5	16.8	9.9	10.9	11.6	10.2	19.6	11.2	135.4	קיבוצים
Institutional localities	21.1	0.3	0.1	0.2	0.3	0.3	0.2	0.3	0.5	1.4	0.5	0.2	4.3	19.6	0.5	0.2	0.5	0.7	0.6	0.4	0.7	1.2	3.5	1.1	0.4	9.8	יישובים מוסדיים
Communal localities	21.7	0.3	0.5	2.2	4.2	5.0	2.2	2.4	2.9	3.4	9.1	5.3	37.3	21.1	0.5	1.1	4.8	8.5	9.7	4.3	4.9	6.4	8.1	18.6	10.7	77.5	יישובים קהילתיים
Other rural localities	25.7	1.0	1.3	2.6	4.2	5.0	2.5	2.4	2.8	3.9	7.9	3.7	37.3	25.2	1.7	2.7	5.5	8.3	9.8	4.9	4.9	5.9	7.6	16.3	7.5	75.2	יישובים אחרים
Living outside localities	15.3	0.3	0.4	0.6	1.0	2.2	1.4	1.6	1.8	2.3	7.2	4.2	23.0	17.3	0.4	0.7	1.3	2.8	5.6	3.6	4.1	4.6	5.2	14.7	8.5	51.4	גרים מחוץ ליישובים
POPULATION GROUP													קבוצת אוכלוסייה														
	THEREOF: JEWS AND OTHERS - FEMALES(5)												JEWS AND OTHERS(5)														
	מזה: יהודיות ואחרות(5)												יהודים ואחרים(5)														
GRAND TOTAL	32.7	197.3	188.8	318.8	338.1	372.9	218.9	226.5	223.1	213.0	462.2	274.1	3,033.6	31.5	330.1	346.0	609.6	654.6	737.1	435.3	454.8	453.6	436.2	948.1	562.3	5,967.8	סך כולל
Urban localities	33.0	184.9	177.3	295.9	309.8	335.4	198.6	208.5	203.6	190.9	415.0	246.9	2,767.0	31.8	309.1	322.8	562.4	596.7	662.5	395.8	417.7	411.8	387.9	850.4	506.9	5,423.8	יישובים עירוניים
500,000+	26.7	15.6	14.5	22.3	23.0	23.3	14.2	19.3	22.7	21.8	45.2	28.2	250.2	25.6	26.6	26.3	41.5	44.5	45.7	28.6	39.3	45.5	45.7	93.0	58.1	494.6	+500,000
Jerusalem	26.7	15.6	14.5	22.3	23.0	23.3	14.2	19.3	22.7	21.8	45.2	28.2	250.2	25.6	26.6	26.3	41.5	44.5	45.7	28.6	39.3	45.5	45.7	93.0	58.1	494.6	ירושלים
200,000-499,999	36.0	54.7	48.3	77.7	73.1	80.8	53.3	57.4	44.7	36.3	77.0	47.2	650.5	34.7	90.6	87.0	145.5	139.5	162.2	107.0	113.4	89.8	73.8	158.3	96.7	1,263.9	499,999-200,000
Ashdod	32.5	6.4	7.5	10.5	11.8	12.7	7.1	6.8	7.1	7.7	17.8	9.5	104.9	31.3	10.7	13.6	19.8	22.9	25.1	14.0	13.5	14.5	15.1	36.6	19.5	205.2	אשדוד
Haifa	43.0	15.2	12.4	17.7	14.8	13.5	8.0	8.8	8.7	6.6	12.3	7.3	125.3	39.6	25.1	21.5	32.3	27.2	26.2	16.1	18.4	18.1	13.7	25.2	14.9	238.8	חיפה
Petah Tiqwa	34.9	7.4	7.2	12.6	11.3	13.8	8.5	7.7	6.8	6.2	14.1	9.2	104.8	34.0	12.3	13.3	23.8	21.8	27.8	16.6	14.9	13.5	12.4	29.5	18.8	204.8	פתח תקווה
Rishon LeZiyyon	35.6	6.8	6.9	15.0	15.2	15.0	8.5	8.7	8.6	7.9	15.2	8.0	115.9	34.3	11.3	13.3	29.1	28.7	29.1	17.0	17.4	17.7	16.1	31.1	16.7	227.4	ראשון לציון
Tel Aviv-Yafo	35.3	19.0	14.3	21.8	20.0	25.8	21.2	25.4	13.4	8.0	17.6	13.1	199.7	34.5	31.2	25.3	40.5	39.0	54.0	43.3	49.2	26.0	16.3	36.0	26.8	387.7	תל אביב-יפו
100,000-199,999	34.7	49.8	45.9	70.6	69.0	71.1	43.0	46.4	46.6	40.7	84.5	50.4	618.0	33.1	83.2	82.1	131.4	130.7	140.2	86.8	93.2	93.9	83.2	173.3	103.7	1,201.7	199,999-100,000
50,000-99,999	33.9	23.2	22.8	41.0	42.2	47.8	27.6	24.8	24.1	24.4	55.9	33.3	367.0	32.8	38.9	42.0	78.6	81.4	94.2	54.1	49.6	49.3	48.8	114.5	68.2</		

2.11

2.11

POPULATION, BY POPULATION GROUP,

RELIGION, AGE, SEX AND TYPE OF LOCALITY(1)(Cont.)

אוכלוסייה, לפי קבוצת אוכלוסייה, דת, גיל, מין וצורת יישוב(1) (המשך)

Thousands, unless otherwise stated

Average 2009(2)

ממוצע 2009(2)

אלפים, אלא אם כן צוין אחרת

Type of locality	Age											Total	Age											Total	צורת יישוב		
	75+	65-74	55-64	45-54	35-44	30-34	25-29	20-24	15-19	5-14	0-4		75+	65-74	55-64	45-54	35-44	30-34	25-29	20-24	15-19	5-14	0-4				
TOTAL	21.3	11.2	20.0	34.7	62.5	93.0	55.5	54.9	60.9	76.8	187.8	93.2	750.6	20.9	19.7	38.3	67.6	124.1	187.5	111.8	123.4	157.7	385.0	191.5	1,517.7	סך כולל	
Urban localities	21.6	10.7	19.3	33.5	60.2	89.1	53.1	52.3	57.8	72.9	177.0	87.5	713.4	21.1	18.9	36.9	65.3	119.7	179.5	106.7	105.3	116.8	149.6	362.9	179.7	1,441.2	יישובים עירוניים
500,000+	20.2	2.1	3.2	6.0	10.5	15.7	9.7	10.1	11.3	14.2	35.0	18.3	136.3	19.6	3.6	6.0	11.6	19.9	30.4	19.3	20.5	22.6	28.8	71.7	37.6	272.1	+500,000
Jerusalem	20.2	2.1	3.2	6.0	10.5	15.7	9.7	10.1	11.3	14.2	35.0	18.3	136.3	19.6	3.6	6.0	11.6	19.9	30.4	19.3	20.5	22.6	28.8	71.7	37.6	272.1	ירושלים
200,000-499,999	26.9	0.5	0.9	1.4	2.3	2.8	1.5	1.7	2.2	1.9	3.8	1.8	20.8	26.7	0.8	1.6	2.7	4.7	5.8	3.1	3.6	4.5	3.9	7.8	3.7	42.3	499,999-200,000
Thereof:																										מה:	
Haifa	28.5	0.4	0.6	0.9	1.5	1.9	0.9	1.1	1.3	2.2	1.0	13.1	27.9	0.6	1.2	1.8	3.0	3.7	1.8	2.1	2.7	2.6	4.6	2.1	26.3	חיפה	
Tel Aviv-Yafo	24.3	0.1	0.2	0.4	0.8	0.9	0.6	0.6	0.9	0.6	1.5	0.8	7.5	25.0	0.2	0.4	0.8	1.6	2.0	1.2	1.5	1.7	1.3	3.2	1.6	15.6	תל אביב-יפו
50,000-199,999	20.6	1.2	2.2	3.9	6.3	9.5	5.7	5.5	6.6	8.1	20.6	10.4	80.2	20.2	2.1	4.4	7.3	12.6	19.1	11.4	11.4	13.3	16.8	42.4	21.3	162.1	199,999-50,000
20,000-49,999	23.1	2.2	4.4	7.4	13.7	20.0	11.4	10.7	11.4	14.3	35.3	17.2	148.2	22.7	4.0	8.4	14.5	27.7	41.1	23.0	21.4	22.8	29.7	72.7	35.0	300.5	49,999-20,000
10,000-19,999	20.9	2.6	5.0	8.8	16.6	24.9	14.9	14.7	16.3	21.2	51.5	25.1	201.6	20.5	4.6	9.6	17.4	33.3	50.4	30.2	29.5	33.2	43.7	105.3	51.8	408.9	19,999-10,000
5,000-9,999	22.1	1.4	2.5	4.3	7.7	11.6	7.1	6.7	7.2	9.5	22.1	10.5	90.6	21.7	2.7	4.7	8.4	15.4	23.5	14.0	13.5	14.6	19.3	45.2	21.6	183.0	9,999-5,000
2,000-4,999	22.6	0.6	1.1	1.7	3.1	4.6	2.8	2.7	2.8	3.6	8.6	4.2	35.8	21.9	1.1	2.1	3.4	6.1	9.1	5.6	5.3	5.8	7.4	17.7	8.7	72.4	4,999-2,000
Rural localities	17.4	0.5	0.7	1.3	2.3	3.9	2.4	2.6	3.0	3.9	10.8	5.7	37.1	17.6	0.8	1.4	2.3	4.5	8.0	5.2	5.7	6.6	8.1	22.0	11.8	76.6	יישובים כפריים
RELIGION																										דת	
THEREOF: JEWISH FEMALES																										יהודים	
GRAND TOTAL	32.5	191.8	179.3	302.1	314.7	343.8	203.4	211.9	210.8	202.2	442.6	263.7	2,866.5	31.4	322.6	330.5	581.4	614.0	683.5	407.0	426.6	427.4	414.3	907.8	541.1	5,656.3	סך כולל
Urban localities	32.8	179.6	167.9	279.4	287.0	307.3	183.7	194.5	191.7	180.9	396.4	237.1	2,605.5	31.6	307.7	307.6	534.6	557.2	610.6	368.3	390.4	386.6	367.5	812.3	486.8	5,123.6	יישובים עירוניים
500,000+	26.4	15.2	14.1	21.6	22.2	22.3	13.6	18.7	22.1	21.4	44.5	27.8	243.4	25.4	26.1	25.6	40.3	43.0	43.9	27.4	38.0	44.3	44.9	91.5	57.2	482.2	+500,000
Jerusalem	26.4	15.2	14.1	21.6	22.2	22.3	13.6	18.7	22.1	21.4	44.5	27.8	243.4	25.4	26.1	25.6	40.3	43.0	43.9	27.4	38.0	44.3	44.9	91.5	57.2	482.2	ירושלים
200,000-499,999	36.0	53.3	45.7	72.7	66.3	72.2	48.6	52.7	41.2	33.5	71.9	44.4	602.6	34.7	88.6	82.8	137.1	127.7	146.2	98.3	104.5	82.4	68.1	147.8	91.1	1,174.7	499,999-200,000
Ashdod	31.9	6.1	6.8	9.5	10.4	11.0	6.3	6.1	6.6	7.0	16.6	9.0	95.4	30.8	10.3	12.6	18.1	20.3	21.9	12.5	12.1	13.1	13.8	34.2	18.4	187.3	אשדוד
Haifa	44.2	14.6	11.5	16.2	12.9	11.4	6.9	7.7	7.7	5.8	11.0	6.7	112.4	40.5	24.3	20.1	29.8	24.0	22.3	14.0	16.1	15.9	12.1	22.5	13.6	214.9	חיפה
Petah Tiqwa	34.9	7.2	6.8	11.8	10.2	12.3	7.6	7.0	6.3	5.7	13.3	8.7	97.0	34.0	12.0	12.7	22.4	19.9	24.9	15.0	13.6	12.4	11.5	27.8	17.9	190.2	פתח תקווה
Rishon LeZiyon	35.7	6.6	6.6	14.2	14.1	13.5	7.7	8.0	8.0	7.4	14.4	7.5	108.1	34.4	11.0	12.7	27.8	26.7	26.4	15.6	16.1	16.5	15.2	29.2	15.6	212.8	ראשון לציון
Tel Aviv-Yafo	35.5	18.8	14.0	20.9	18.7	24.0	20.0	23.9	12.6	7.6	16.6	12.5	189.8	34.7	30.9	24.8	39.1	36.8	50.6	41.2	46.6	24.5	15.5	34.1	25.6	369.6	תל אביב-יפו
100,000-199,999	34.6	48.3	43.2	65.7	62.3	63.0	38.6	42.2	43.1	37.9	79.5	47.5	571.3	33.0	81.1	77.7	123.2	119.3	125.3	78.7	85.0	86.5	77.7	163.0	97.9	1,115.5	199,999-100,000
50,000-99,999	33.8	22.7	21.8	39.3	40.0	44.6	25.9	23.4	23.0	23.3	53.8	32.2	350.1	32.8	38.2	40.4	75.8	77.4	88.5	51.2	46.9	46.8	46.6	110.3	66.0	688.1	99,999-50,000
20,000-49,999	30.9	31.1	32.7	56.9	64.2	66.9	39.8	41.6	43.1	40.9	94.2	57.8	569.5	30.0	52.6	60.3	110.6	125.4	133.1	79.5	83.6	86.7	82.0	192.2	118.6	1,124.7	49,999-20,000
10,000-19,999	31.3	5.7	6.0	12.2	16.7	20.1	9.2	8.0	9.5	11.4	24.3	12.3	135.5	30.4	9.4	11.6	24.8	33.6	38.7	17.7	16.2	19.3	22.8	49.8	25.0	268.9	19,999-10,000
5,000-9,999	27.7	2.3	3.0	7.4	10.0	10.5	4.7	4.7	5.8	7.4	15.8	8.3	79.7	26.7	3.9	6.2	15.2	19.8	20.3	9.3	9.6	12.3	15.2	32.5	16.9	161.2	9,999-5,000
2,000-4,999	23.2	1.0	1.4	3.6	5.3	7.6	3.3	3.2	4.0	5.0	12.3	6.8	53.4	22.8	1.8	3.0	7.5	11.0	14.6	6.3	6.5	8.3	10.1	25.1	14.1	108.3	4,999-2,000
Rural localities	29.9	12.2	11.4	22.7	27.6	36.5	19.7	17.5	19.1	21.4	46.2	26.6	261.0	28.9	20.9	23.0	46.8	56.8	72.9	38.7	36.2	40.8	46.8	95.5	54.3	532.7	יישובים כפריים
Moshavim	30.7	5.0	5.3	10.2	12.6	18.8	10.4	7.8	8.2	9.3	21.7	12.7	121.9	30.2	8.7	10.6	21.3	26.3	37.1	20.0	15.9	17.1	19.2	44.5	25.8	246.6	מושב
Collective moshavim	28.4	0.9	0.3	0.8	1.1	1.3	0.7	0.6	0.7	0.8	2.0	1.2	10.4	25.6	1.4	0.6	1.7	2.1	2.5	1.3	1.2	1.5	2.3	4.2	2.6	21.4	מושב שיתופיים
Kibbutzim	33.9	5.1	4.2	7.4	6.7	8.0	4.7	5.1	5.3	4.4	8.8	5.2	64.9	32.6	8.5	8.5	14.2	13.0	15.9	9.5	10.4	11.0	9.7	18.4	10.7	129.7	קיבוצים
Institutional localities	22.0	0.3	0.1	0.2	0.3	0.3	0.2	0.3	0.5	1.2	0.4	0.2	3.9	20.0	0.5	0.2	0.4	0.6	0.6	0.4	0.6	1.0	2.9	1.0	0.4	8.6	יישובים מוסדיים
Communal localities	21.5	0.2	0.5	2.1	4.1	4.9	2.2	2.3	2.8	3.3	8.9	5.2	36.6	21.0	0.4	1.0	4.7	8.3	9.5	4.2	4.8	6.3	7.9	18.4	10.6	76.2	יישובים קהילתיים
Other rural localities	30.0	0.8	1.0	1.9	3.0	3.1	1.4	1.2	1.6	2.3	4.1	1.9	22.1	29.0	1.4	2.0	4.2	5.9	5.9	2.6	2.6	3.4	4.4	8.5	3.8	44.6	יישובים אחרים
Living outside localities	17.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.2	0.1	0.0	0.1	0.3	0.2	1.2	31.9	0.0	0.1	0.2	0.7	1.3	0.7	0.6	0.5	0.3	0.6	0.5	5.6	גרים מחוץ ליישובים
THEREOF: MOSLEM FEMALES																										מוסלמים	
TOTAL	20.2	7.7	14.5	26.4	49.4	75.9	45.6	45.5	50.7	65.1	164.4	82.6	627.7	19.8	13.5	28.1	51.1	97.8	152.9	92.0	91.9	102.9	133.7	336.7	169.5	1,270.3	סך כולל
Urban localities	20.4	7.3	13.8	25.2	47.3	72.3	43.3	42.9	47.8	61.3	153.8	77.0	592.1	20.0	12.8	26.8	48.9	93.6	145.4	87.2	86.5	125.9	315.3	158.0	1,197.0	יישובים עירוניים	
500,000+	19.7	1.8	2.7	5.4	9.8	14.9	9.3	9.7	10.8	13.8	34.1	17.9	130.2	19.2	3.0	5.2	10.5	18.7	28.9	18.4	19.6</						

2.11

2.11

POPULATION, BY POPULATION GROUP,

RELIGION, AGE, SEX AND TYPE OF LOCALITY(1)(Cont.)

אוכלוסייה, לפי קבוצת אוכלוסייה, דת, גיל, מין וצורת יישוב(1) (המשך)

Thousands, unless otherwise stated

Average 2009(2)

ממוצע 2009(2)

אלפים, אלא אם כן צוין אחרת

Type of locality	Age													Age													צורת יישוב
	גיל (3) חציוני	75+	65-74	55-64	45-54	35-44	30-34	25-29	20-24	15-19	10-14	0-4	סך הכל	גיל (3) חציוני	75+	65-74	55-64	45-54	35-44	30-34	25-29	20-24	15-19	10-14	0-4	סך הכל	
TOTAL	31.0	2.3	3.6	5.1	7.3	8.5	4.7	4.4	4.8	5.5	10.5	4.4	61.1	30.3	3.9	6.6	9.8	14.5	17.2	9.2	8.8	9.6	11.1	21.5	9.1	121.4	
Urban localities	31.0	2.3	3.6	5.1	7.3	8.5	4.7	4.4	4.8	5.5	10.4	4.4	60.9	30.3	3.9	6.6	9.8	14.4	17.2	9.2	8.8	9.6	11.1	21.4	9.1	120.9	
500,000+	34.3	0.4	0.5	0.6	0.7	0.8	0.4	0.4	0.5	0.5	0.9	0.4	6.1	32.1	0.6	0.8	1.1	1.2	1.5	0.9	0.8	1.0	0.9	1.8	0.8	11.4	
Jerusalem	34.3	0.4	0.5	0.6	0.7	0.8	0.4	0.4	0.5	0.5	0.9	0.4	6.1	32.1	0.6	0.8	1.1	1.2	1.5	0.9	0.8	1.0	0.9	1.8	0.8	11.4	
200,000-499,999	32.1	0.3	0.5	0.7	1.1	1.2	0.6	0.7	0.8	0.8	1.2	0.5	8.3	31.5	0.5	1.0	1.4	2.1	2.5	1.2	1.3	1.6	1.5	2.5	1.1	16.6	
Thereof: Haifa	32.5	0.3	0.4	0.6	0.9	1.0	0.5	0.5	0.6	0.6	1.0	0.4	6.8	31.9	0.5	0.8	1.1	1.7	2.0	1.0	1.1	1.2	1.2	2.0	0.9	13.6	
50,000-199,999	31.8	0.5	0.9	1.2	1.6	1.8	1.0	0.9	1.0	1.2	2.2	0.9	13.4	31.1	0.9	1.6	2.3	3.2	3.7	2.0	1.8	2.0	2.5	4.6	1.9	26.6	
20,000-49,999	29.8	0.3	0.4	0.7	1.2	1.4	0.8	0.7	0.7	0.8	1.8	0.8	9.7	29.7	0.5	0.8	1.4	2.3	3.0	1.5	1.4	1.4	1.7	3.7	1.6	19.3	
10,000-19,999	28.5	0.3	0.6	0.9	1.4	1.7	0.9	0.8	0.9	1.2	2.3	1.0	12.1	27.8	0.6	1.1	1.8	2.8	3.4	1.8	1.7	1.9	2.5	4.8	2.1	24.4	
5,000-9,999	31.4	0.2	0.3	0.5	0.7	0.8	0.4	0.4	0.4	0.6	1.0	0.4	5.8	30.8	0.4	0.6	1.0	1.4	1.5	0.9	0.8	0.9	1.1	2.0	0.8	11.4	
2,000-4,999	31.0	0.2	0.3	0.5	0.6	0.8	0.4	0.4	0.4	0.5	1.0	0.4	5.5	30.5	0.4	0.7	0.9	1.3	1.6	0.8	0.9	0.8	1.0	2.0	0.9	11.2	
Rural localities	22.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.2	27.9	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.5	
THEREOF: ARAB CHRISTIAN FEMALES	מזה: נוצריות ערביות													ARAB CHRISTIANS													נוצרים ערבים
TOTAL	31.0	2.3	3.6	5.1	7.3	8.5	4.7	4.4	4.8	5.5	10.5	4.4	61.1	30.3	3.9	6.6	9.8	14.5	17.2	9.2	8.8	9.6	11.1	21.5	9.1	121.4	
Urban localities	31.0	2.3	3.6	5.1	7.3	8.5	4.7	4.4	4.8	5.5	10.4	4.4	60.9	30.3	3.9	6.6	9.8	14.4	17.2	9.2	8.8	9.6	11.1	21.4	9.1	120.9	
500,000+	34.3	0.4	0.5	0.6	0.7	0.8	0.4	0.4	0.5	0.5	0.9	0.4	6.1	32.1	0.6	0.8	1.1	1.2	1.5	0.9	0.8	1.0	0.9	1.8	0.8	11.4	
Jerusalem	34.3	0.4	0.5	0.6	0.7	0.8	0.4	0.4	0.5	0.5	0.9	0.4	6.1	32.1	0.6	0.8	1.1	1.2	1.5	0.9	0.8	1.0	0.9	1.8	0.8	11.4	
200,000-499,999	32.1	0.3	0.5	0.7	1.1	1.2	0.6	0.7	0.8	0.8	1.2	0.5	8.3	31.5	0.5	1.0	1.4	2.1	2.5	1.2	1.3	1.6	1.5	2.5	1.1	16.6	
Thereof: Haifa	32.5	0.3	0.4	0.6	0.9	1.0	0.5	0.5	0.6	0.6	1.0	0.4	6.8	31.9	0.5	0.8	1.1	1.7	2.0	1.0	1.1	1.2	1.2	2.0	0.9	13.6	
50,000-199,999	31.8	0.5	0.9	1.2	1.6	1.8	1.0	0.9	1.0	1.2	2.2	0.9	13.4	31.1	0.9	1.6	2.3	3.2	3.7	2.0	1.8	2.0	2.5	4.6	1.9	26.6	
20,000-49,999	29.8	0.3	0.4	0.7	1.2	1.4	0.8	0.7	0.7	0.8	1.8	0.8	9.7	29.7	0.5	0.8	1.4	2.3	3.0	1.5	1.4	1.4	1.7	3.7	1.6	19.3	
10,000-19,999	28.5	0.3	0.6	0.9	1.4	1.7	0.9	0.8	0.9	1.2	2.3	1.0	12.1	27.8	0.6	1.1	1.8	2.8	3.4	1.8	1.7	1.9	2.5	4.8	2.1	24.4	
5,000-9,999	31.4	0.2	0.3	0.5	0.7	0.8	0.4	0.4	0.4	0.6	1.0	0.4	5.8	30.8	0.4	0.6	1.0	1.4	1.5	0.9	0.8	0.9	1.1	2.0	0.8	11.4	
2,000-4,999	31.0	0.2	0.3	0.5	0.6	0.8	0.4	0.4	0.4	0.5	1.0	0.4	5.5	30.5	0.4	0.7	0.9	1.3	1.6	0.8	0.9	0.8	1.0	2.0	0.9	11.2	
Rural localities	22.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.2	27.9	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.5	
THEREOF: DRUZE FEMALES	מזה: דרוזיות													DRUZE													דרוזים
TOTAL	25.1	1.2	1.9	3.3	5.7	8.4	5.2	5.0	5.3	6.1	12.8	6.2	60.9	24.8	2.3	3.6	6.6	11.6	17.0	10.5	10.2	10.7	12.7	26.4	12.7	124.3	
Urban localities	25.1	1.2	1.9	3.2	5.5	8.2	5.1	4.9	5.2	6.0	12.5	6.0	59.7	24.8	2.2	3.5	6.4	11.4	16.6	10.2	10.0	10.4	12.4	25.8	12.5	121.5	
Thereof:																											
10,000-19,999	25.4	0.6	1.0	1.7	3.0	4.2	2.5	2.5	2.7	3.1	6.3	3.0	30.8	25.1	1.1	1.9	3.4	6.2	8.5	5.2	5.2	5.5	6.5	13.0	6.3	62.8	
5,000-9,999	24.8	0.5	0.7	1.2	1.9	3.1	2.0	1.8	1.8	2.2	4.9	2.3	22.3	24.4	0.9	1.2	2.3	4.0	6.3	3.9	3.6	3.6	4.6	10.0	4.8	45.2	
2,000-4,999	24.3	0.1	0.1	0.1	0.3	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.7	0.3	3.3	24.1	0.1	0.2	0.3	0.5	0.9	0.7	0.6	0.6	0.7	1.5	0.8	6.8	
Rural localities	26.4	0.0	0.0	0.1	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	0.1	1.3	25.5	0.1	0.1	0.1	0.3	0.4	0.3	0.2	0.3	0.3	0.6	0.3	2.8	
THEREOF: NOT CLASSIFIED BY RELIGION - FEMALES	מזה: ללא סיווג דת - נקבות													NOT CLASSIFIED BY RELIGION													ללא סיווג דת
TOTAL	34.6	4.1	8.3	14.8	20.8	26.2	14.0	13.3	11.4	10.0	18.2	9.7	150.6	32.6	5.7	13.4	24.8	36.1	48.4	25.8	26.0	24.3	20.3	37.3	19.8	281.9	
Urban localities	34.9	4.1	8.2	14.6	20.4	25.4	13.6	12.9	11.0	9.4	17.3	9.2	145.9	33.0	5.7	13.3	24.5	35.4	47.0	25.0	25.2	23.4	18.9	35.3	18.8	272.5	
500,000+	33.1	0.2	0.3	0.5	0.7	0.7	0.5	0.5	0.5	0.3	0.5	0.3	5.1	30.9	0.2	0.4	0.8	1.1	1.4	0.9	1.1	1.0	0.6	1.2	0.6	9.4	
Jerusalem	33.1	0.2	0.3	0.5	0.7	0.7	0.5	0.5	0.5	0.3	0.5	0.3	5.1	30.9	0.2	0.4	0.8	1.1	1.4	0.9	1.1	1.0	0.6	1.2	0.6	9.4	
200,000-499,999	34.7	1.1	2.2	4.3	6.0	7.8	4.3	4.3	3.3	2.6	4.7	2.6	43.3	33.2	1.5	3.6	7.3	10.6	14.5	8.0	8.3	6.9	5.3	9.7	5.4	81.2	
Ashdod	36.6	0.3	0.6	1.0	1.4	1.6	0.8	0.7	0.5	0.6	1.2	0.5	9.1	34.8	0.4	1.0	1.7	2.5	3.1	1.4	1.3	1.3	1.3	2.3	1.1	17.2	
Haifa	35.6	0.3	0.7	1.2	1.6	1.8	1.0	1.0	0.9	0.7	1.2	0.6	11.0	33.4	0.5	1.2	2.0	2.7	3.4	1.8	2.1	2.0	1.4	2.4	1.2	20.6	
Petah Tiqwa	35.0	0.2	0.4	0.8	1.0	1.4	0.8	0.7	0.5	0.5	0.8	0.5	7.4	33.8	0.2	0.6	1.3	1.8	2.7	1.5	1.3	1.1	0.9	1.6	1.0	13.9	
Rishon LeZiyon	34.7	0.2	0.3	0.7	1.1	1.4	0.7	0.6	0.6	0.5	0.9	0.5	7.5	33.0	0.2	0.5	1.2	1.9	2.6	1.4	1.2	1.2	1.0	1.8	1.1	14.1	
Tel Aviv-Yafo	31.8	0.1	0.3	0.7	1.0	1.4	1.0	1.3	0.7	0.4	0.8	0.5	8.2	31.2	0.2	0.4	1.1	1.8	2.8	1.9	2.4	1.4	0.8	1.6	1.1	15.4	
50,000-199,999	35.2	1.7	3.4	6.0	8.2	10.4	5.6	5.2	4.3	3.6																	

אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה למדעי הרוח ע"ש לסטר וסאלי אנטין
בית-הספר למדעי התרבות ע"ש שירלי ולסלי פורטר
היחידה למחקר התרבות

אקולטורציה של מהגרים בלתי רצויים

קהילת סודנים בערד

כרך ב: נספחים

חיבור זה הוגש כעבודת גמר לקראת התואר
"מוסמך אוניברסיטה" – M.A. באוניברסיטת תל-אביב

על-ידי

שירה אייזנברג

העבודה הוכנה בהדרכת
פרופ' איתמר אבן-זהר

ספטמבר 2011

Tel Aviv University

Tel Aviv University
The Lester and Sally Entin Faculty of Humanities
The Shirley and Leslie Porter School of Cultural Studies
Unit of Culture Research

Acculturation of Unwelcome Immigrants

Sudanese Community in Arad, Israel

Part 2: Appendix

Thesis Submitted for the M.A. degree at Tel Aviv University

by

Shira Eisenberg

Prepared under the supervision of

Prof. Itamar Even-Zohar

September 2011

נספח – זרה בין זרים

הזרות המאפיינת הגירה היא זרותו של האדם המגיע היום ונשאר מחר. לפי זימל הזר אינו עוזב אלא נשאר. הוא שוהה בתוך מרחב קבוצתי אך עמדתו בתוך מרחב זה מושפעת כל הזמן מהעובדה שהוא אינו שייך אליו ומכך שהוא מביא לתוכו איכויות אשר אינן, ולא יכולות להיות, חלק טבעי ממנו (זימל, 1908, עמ' 143). במהלך קריאת הרעיונות התיאורטיים העוסקים בזרות הדהדה זרותם של הנחקרים מולי ומול החברה הישראלית אליה הגיעו. גם זרותי ביחס אל הסודנים הנחקרים התנסחה בראשי בזמן הקריאה. לצורך איסוף חומר לעבודת הגמר שלי עברתי לגור בערד למשך 8 חודשים. לאורך מספר חודשים באותה תקופה נהגתי להגיע לתל אביב פעם בשבוע כדי להשתתף בקורס באוניברסיטה. במשך הזמן התחלתי להבין שאני נמצאת בעמדת זרות גם כשאני בערד, גם ביחס לסודנים וגם כשאני בתל אביב.

רשימה זו תנסה להעלות נקודות הקשורות לזרות שחוויתי וליחסה של החברה אל אותה תחושה. אני מתכוונת להשתמש בראיון שערך עימי רוני, אינפורמנט מרכזי וחשוב, ביומי האחרון לשהותי בערד. הראיונות שערכתי עם הסודנים היוו את ההתנסות המחקרית הראשונה שלי ובמידה רבה עצבו את זהותי בחוקרת. בקשתו של רוני לראיין אותי מצאה חן בעיני מאוד מכיוון שהיא האירה באופן אחר את הזהות שלי בתור חוקרת ובתור אישה זרה בערד. כל הציטוטים במסגרת רשימה זה הם מראיון מס' 13.

שירה: בהתחלה לא ידעתי מתי אעזוב אבל... בהתחלה זה היה טוב כי לא האצתי בעצמי... כי... להתיידד עם אנשים או להכנס אל חייהם הוא תהליך שלא ניתן לתחום בתוך משך זמן... אי אפשר להגיד בתוך שלושה חודשים אני מספיק כך... ובתוך חודש... זה... אנשים. זה לא אפשרי. אז זה היה מאוד אורגני, בהתחלה רק הייתי פה... רק ראיתי מה קורה. ואני זוכרת שבסופי שבוע... ואף אחד... בהתחלה אתה יודע, אף אחד לא דיבר איתי ולא היה לי שום דבר לעשות וכמעט קפצתי מהחלון... זה היה חשוב לי להיות פה... להיות נגישה אם מישהו רצה לגשת אלי אבל לא ניגשתי אל אנשים כי חשבתי שאני לא יכולה לכפות את עצמי על אנשים כי... מתי אני יודעת מתי הם לא מרגישים נוח לומר לא ומתי... ו...

כפי שקבוצה זו של סודנים הגרה אל ישראל והתמקמה בתוך מרחב קבוצתי שהוגדר ביחס לתנאים בארץ הקולטת, כך גם אני יצרתי לעצמי בהתחלה מרחב אשר חצץ ביני ובין הסודנים. בקטע השיחה המצוטט אני מתארת מצב שבו חששתי לפתח את קשרי עם הסודנים אך היתה לי חשובה השהות הפיזית בערד על מנת שאהיה נגישה אם ירצו את קרבת. בוודאי מדובר בתהליך הדדי של חשש ושל נסיונות התקרבות אך אין באפשרותי לבחון זאת במסגרת עבודה זו. לעיתים, הזרים נתפסים בקרב הקבוצה כמי שנמצאים מעבר לריחוק או קרבה. הזרים מגיחים מתוך הקבוצה אך בדומה לעניים, למשל, הם נתפסים כ"אויב פנימי" אשר נמצא בתוך הקבוצה וגם מחוצה לה (זימל, שם, עמ' 144). הסודנים אינם חלק מהמרקם החברתי בארץ: בערד נערכו הפגנות נגדם, ראש העיר שנבחרה באפריל 2010 חרתה על דגלה את המטרה לגרש אותם מהעיר. זרותי שלי מול הסודנים, לעומת זאת, הובילה אותי להיחשף "לגילויים ולסודות המפתיעים ביותר" (זימל, שם, עמ' 145) אשר בדרך כלל אנשים לא נוטים לחלוק עם הקרובים להם. אחד מהסודנים, למשל, חלק עמי את הקשיים שחווה ביחסיו עם אחיו לאחר שנאלצו לברוח מסודן (מתוך שיחה לא רשמית).

בחיפוש אחר הדיווח הלא מוטא, האובייקטיבי, נאש מבקש לראות בחוקר הנמצא בשדה המחקר טיפוס של זר, אשר היחס בינו ובין הנחקרים מתעלה מעל מושגי קרבה או מרחק (נאש, עמ' 158). כך, באמצעות הבאת תכונותיו השונות, באמצעות הפרת הסדר (גם אם באופן מינורי) של המרקם החברתי, יכול הזר להתמקם בעמדה שתאפשר לו לראות את הקבוצה בצורה ה"אמיתית ביותר". על החוקר לצאת מנקודת הנחה שבדרך

כלל האנשים מציגים, במסגרת התפקיד החברתי שלהם, את "קדמת הבמה" במובנה הגופמני. הקבוצה מעוניינת להראות צד מסוים ובדרך כלל לא חושפת את המנגנונים החברתיים המפעילים אותה (מילר, עמ' 220).

מילר גילה במחקר שערך בגוואטמלה שהנשאלים אפשרו גישה לחוקרים אל "מאחורי הקלעים" רק בשיחות לא רשמיות (מילר, עמ' 222). הדבר נבע מרמת האמון שנתנו הנשאלים בחוקרים. לאנס, לעומתו, גילה שרמת האמון שנותנים בו לא קשורה אך ורק לרמת היחסים שיצר עם הנשאלים אלא גם להסטוריה של הקולוניאליזם והאנתרופולוגיה באפריקה (לאנס, עמ' 335). הוא חקר באפריקה והיה מושפע מההסטוריה האנתרופולוגית-קולוניאליסטית שהותירה חותמה על החברה הנחקרת. הקשרים האישיים שיצר הושפעו מהסטוריה זו; הוא מספר שאחד המקומיים כינה אותו בשם "קפטן ראטראיי" שהיה אנתרופולוג קולוניאליסט שחקר באותו מקום בשנות ה-20 וה-30 של המאה העשרים. מבחינת לאנס, מדובר בתפיסה בעייתית שאינה מאפשרת לו גישה אל "אחורי הקלעים" של החברה.

נאש טוען, בצדק רב, כי האנתרופולוג הזר הוא ה"אדם האוטונומי" אשר טמונה בו גמישות חברתית כזו המאפשרת לו להסתגל במהירות רבה יחסית לנורמות החברה המארחת (נאש, עמ' 156). האוטונומיה מאפשרת לו את העצמאות להבין ולהסתגל אל החוקים החדשים בלי שיפתח בהם תלות על מנת להפוך לחלק מהקבוצה. החוקר מלהטט בין שני סוגי חוקים: בין החוקים אשר הוא בוחר או מבין שאותם עליו לאמץ ובין אלו שהוא יודע שעליו להכיר אך אין הוא יכול או צריך לצקת לתוך זהותו החברתית המתהווה ביחסים עם הקבוצה הנחקרת. נאש מדבר על המתח הנוצר בין ההבנה שאינך יכול להשתייך לחברה אך אתה עדיין מעוניין לראות את עצמך כמי שמזדהה עמם. זו דיאלקטיקה המלווה כל חוויה של אחרות או זרות.

במאמרו "לקראת טיפולוגיה של יחסי זר והחברה המארחת" מציג גודיקונסט את טיפוס הזר השונים, לפי רמת התערותם בחברה הקולטת. הקטגוריות נוצרות ביחס לשני משתנים: כוונת התערותו של הזר בתוך החברה הקולטת ותגובתה של החברה הקולטת כלפי הזר. מבחינתי החברה הקולטת אותי בערד הם בראש ובראשונה הסודנים ורק אחר כך אני תופסת את אנשי ערד כחברה הקולטת. עם זאת, מבחינת הסודנים החברה הקולטת היא התושבים המקומיים בערד וגם אזרחי ישראל. אני הזרה בקרב הסודנים והם זרים בקרב המדינה אליה אני שייכת.

לפי גודיקונסט הזר שהגיע לקבוצה כדי לבקר ונתקבל באורח ידידותי בקרב הקולטים נקרא **אורח**. כשקראתי זאת חשבתי לעצמי שזו יכולה להיות הגדרת מצבי במסגרת המחקר בדרום הארץ. אלא שהכותב מציין כי הגדרה זו מקושרת לרוב לאלו הנקראים "תיירים" המתקבלים בדרך כלל בחביבות על ידי המקומיים. (הגדרה זו היא אידיאלית למדי שכן יש לקחת בחשבון גם את האופן שבו התיירות הוצגה לקהילה המקומית וגם לתפיסות המקובלות אשר רווחו לפני הגעת התיירים ועיצבו את יחס המקומיים אליהם (Gudykunst, עמ' 406). "התיירים נעים כאוות נפשם. הם נוטשים אתר אחד, מכיוון שבמקום אחר קורצת חווייה חדשה שטרם ניסו" (באומן, עמ' 132). אם כך, חשבתי לעצמי, זהו מצבי ביחס לעיר ערד: בהגיעי לדרום היה ברור לי שלא אשאר שם לנצח. החלטתי מראש שאגור בערד שנה אחת לכל היותר (בסופו של דבר גרתי שם במשך 8 חודשים). בהתחלה הרגשתי כמו תיירת: הלכתי לבקר במוזיאונים המקומיים, יצאתי לאחת משתי המסעדות היחידות וטיילתי ברגל ברחבי העיר ובגבעות המדבריות המקיפות אותה. עם זאת, כמעט ולא הלכתי לארועים המקומיים העירוניים. בין האירועים היחידים שאליהם החלטתי בכל זאת ללכת היה הרצאה של מאיר שלו בספרייה המקומית. הלכתי לשם משום שחשתי מוגנת יחסית בזכות חברה (שהגיעה לבקר אותי מתל אביב) אשר הצטרפה אלי. ארוע נוסף היה הופעה של גידי גוב במסגרת "פסטיבל ערד". הכניסה היתה חופשית ולשם

הלכתי עם רוני (המראיין). אני חושבת שהסיבה העיקרית לכך שראיתי את עצמי כאורחת היא משום שלא יכולתי באף שלב ליישב את הרצון שלי להתערות בתוך ערד עם העובדה שכמעט כל מי שפגשתי שם הביע התנגדות לסודנים. גם כשפגשתי אנשים שנראו לי נחמדים במבט ראשון, תגובתם לנושא המחקר שלי היתה שלילית ברובה. אפילו להופעת הרוק היה קשה ללכת משום שמעבר לשמחה שגידי גוב תמיד משרה על כולם, הרגשתי יוצאת דופן עם רוני וחשתי את המבטים שננעצו בנו.

"הנודדים יודעים שהם לא ישארו לאורך זמן במקום מסוים, ויהא רצונם בכך עז ככל שיהיה, מכיוון שבשום מקום שיחנו בו אין להם סיכוי להתקבל יפה. התיירים נעים מכיוון שהם מגלים, שהעולם שבהישג ידם **מפתה** מכדי לעמוד בפניו ואילו הנוודים נעים מכיוון שהם מגלים כי העולם שבהישג ידם **עיון** במידה בלתי נסבלת" (באומן, שם). העובדה שלא גרתי לפני כן בערד, מהלך ה"הגירה" שלי אל הדרום היה הפוך מההגירה של הסודנים שהיגרו לערד בגלל האפשרויות המוגבלות שעמדו בפניהם. זמן קצר לאחר שהגעתי אל הדרום ביקשתי לעבוד במלונות ים המלח כדי להתנסות בעבודה במטבח המלון, הסביבה שבה בדרך כלל עובדים הסודנים. במלון תחושת הזרות שלי התעצמה פי כמה כיוון שכל העובדים היו מרקע סוציו-אקונומי שונה משלי. רובם עולים מבריה"מ לשעבר, מבוגרים ממני שנהגו לדבר ביניהם בשפה הרוסית. אחרי שבועיים עזבתי את המלון באנחת רווחה לאחר שגיליתי שאין שום סיכוי שאעמוד בעבודה הפיזית המפרכת. הסודנים, לעומתי, לא יכלו להתפטר מהעבודה שלהם במלון. לא היו להם כישורים אחרים שהוכרו על ידי הקולטים אותם ולכן לא יכלו להמיר את העבודה במלון בעבודה אחרת. יכולת התנועה הפכה לרכיב המבדל ביני וביניהם.

בהמשך בחינת הקטגוריות של גודיקונסט, עולה שמי שמתקבל באופן ידידותי על ידי הקולטים, ובא על מנת לגור בין חברי הקבוצה, מוגדר כ- **Newly Arrived**. אותו טיפוס לא מעוניין בהשתייכות לחברה אך מעוניין לגור באותו המרחב הגיאוגרפי שבו היא חיה. זהו אדם השווה באופן זמני ומתקבל באופן חיובי בעיקר בזכות השירות שהוא נותן לחברה (Gudykunst, עמ' 407). מבחינתי, משך הזמן הוא לא זה שקובע את ההבדל בין ה"אורח" ובין ה-Newly Arrived או העובדה שגרתי בשכנות לסודנים, אלא העובדה שלימדתי אותם עברית:

שירה: ...המורה לעברית. בשבילי לא היה הבדל. בשבילי זה היה אותו דבר. כשהייתי... אני חושבת שכל מי שבא אלי וביקש שאלמד אותו עברית אמרתי כן. בלי קשר לאם אני מכירה אותו או לא מכירה אותו. אני... אני חושבת שתמיד אמרתי כן. או לפחות כשיכולתי... אהמ... אפילו כשלימדתי הייתי... בהתחלה לא הייתי סבלנית מאוד ולא הבנתי מה זה אומר ללמוד שפה חדשה, לא הבנתי מה זה אומר לדעת ערבית ולנסות ללמוד עברית, כי... בשבילי דברים שהיו מאוד ברורים היו למעשה מאוד לא מובנים מאלהם אם אתה מדבר ערבית....

פעמיים בשבוע לימדתי עברית במרכז של הדארפורים בערד אשר היה ממוקם בדירה בבניין בו גרתי. שיעורי העברית היו לא פורמליים ולו על ידי ספר ללימוד עברית שבחרתי בעצמי. התפקיד שמילאתי בתוך הקהילה יצר מצב שבו יכלו לבטוח בי בקלות רבה יותר. בהמשך ביקשו ממני לסייע במילוי טפסים רשמיים או בתקשורת עם המוסדות השונים בארץ וכמובן שגם אז ניסיתי לעזור.

שירה: ...אחר כך התחלתי ללמד עברית ופגשתי אנשים אחרים וזה וזה וזה. אבל אני לא מדברת על זה שלימדתי אלא רק על זה שפגשתי אנשים. אה... אני לא חושבת שאם הייתי מתיידדת רק עם אנשים שמדברים אנגלית או עברית אז הייתי חברה של אותם אנשים כי למשל יש אנשים שמדברים עברית או אנגלית טובה ולא נהייתי חברה שלהם. לא היתה לי תקשורת טובה איתם, או קשר טוב. אחרים שמדברים מעט אנגלית ועברית היה לי קשר טוב איתם. אתה יודע, אני...

בשלב מסוים התחלתי ללכת לבתים של אנשים בסופי שבוע כדי ללמד אותם עברית והיה לנו נחמד מאוד, בלי ש... רק למדנו וזה היה נחמד מאוד. בשבילי. בלי קשר לכמה הם יכלו לדבר את השפה שאני מבינה. אה... וזה היה חשוב לי לעשות את זה בצורה כזו כי אני לא יכולה להיות חברה של מישהו רק בגלל שהוא מועמד טוב לראיון. רציתי להיות חברה של מי שרציתי להיות חברה שלו.

בקטע הזה אני מדברת על לימוד העברית בהקשר ליחסים החברתיים שרציתי ליצור לעומת בחירת המרואיינים. לכאורה, עם אלו שידעו עברית או אנגלית יכולתי ליצור קשרים טובים יותר אבל כמובן שלא יכולתי להתחבר רק עם מי שידע את שפתי משום שלא כל האנשים מוצאים חן בעיני באופן אישי. הלימודים עזרו לי ליצור קשר שהוא מעבר לשפה. במשך התקופה התחלתי ללמד בסופי שבוע סודנים שלא יכלו להגיע לשיעורים במרכז בגלל עבודתם התובענית במלון. גם אם מישהו לא דיבר עברית או אנגלית ברמה טובה יכולתי ליצור עמו קשר כשבאתי אליו הביתה ללמוד. למעשה, הקרבה שיכלה להיווצר אף היתה גדולה יותר משום שראיתי איך ביתו נראה מבפנים ולעיתים גם נחשפתי ליחסים בין בני המשפחה. בסופו של דבר, הקשרים החברתיים שלי עם הסודנים התרחבו בזכות העובדה שלימדתי עברית - פגשתי בזכות זאת סודנים רבים ומתוכם יכולתי לבחור מרואיינים. התרומה שלי לקהילה, כך אני מאמינה, אפשרה רמת אמון גבוהה יותר שלה כלפי.

לפי מילר, הכניסה אל קהילות של פליטים היא "תהליך מורכב הדורש זמן, משא ומתן והערכת ההתפתחות האישית של היחסים המושגתים על אמון וכבוד הדדי" (מילר, עמ' 218). הכותב אמנם עבד במחנות פליטים ואילו אני בחנתי קהילה בקונטקסט עירוני אך נדמה לי שעדיין יש מקום להשוואה על בסיס החוויות השליליות של הפליטים ועל בסיס האפשרות שלהם לבטוח בגורמים זרים. לא רק אני לימדתי במרכז של הדארפורים בערד. מדי פעם היו מגיעות משלחות של מתנדבים מארה"ב ששהו בעיר במשך שבוע או שבועיים. הם היו בני נוער שנהגו להשתתף בפעילויות הקשורות למרכז וחלקם אף העבירו שיעורים. מעבר להחלטתם האישית לגבי רמת המעורבות שלהם בקהילה הסודנים, ברור היה שבני הנוער לא יכלו ליצור קשרים חזקים עם הקהילה כמו מי שיצר כאלה אם נשאר תקופה ארוכה יותר. למרות הפונקציה שלהם בתוך החברה הם נותרו זרים לסודנים. אם מתאפשרת התפתחות של יחסים לאורך זמן, הרי שיש יותר אמון בין הצדדים ומתאפשרת גישה רבה יותר אל "מאחורי הקלעים" ולכן חשוב מאוד להציג את היחסים בין החוקר והנחקרים משום שזוהי עדות מכריעה ביחס לטיב המידע שקיבל מהמראיינים (מילר, עמ' 224). גודיקונסט לעומתו, מסכים עם לוין שטוען שהגורם המכריע ביחסים בין החוקר והנחקרים הוא לא אורך הזמן שהזר בילה בקרב הקבוצה אלא איכות היחסים שנוצרו ביניהם (Gudykunst, עמ' 404). אני משערת שבסך הכול שניהם אומרים את אותו הדבר – עבודתו של האנתרופולוג נמדדת לפי טיב הקשרים שרכש עם האנשים שאותם הוא חוקר אך בוודאי איכות זו נמדדת גם לפי אורך הזמן שבו שהו יחדיו. מפגש של חצי שעה לא ילמד אותי הרבה על מורכבות חייה של קהילה או של אדם יחיד.

תגובת החברה הקולטת אל הזר

מקלמור טוען שמבנים חברתיים שונים מאפשרים גישות שונות כלפי הזר שבתוכם. הארגון החברתי קובע כיצד מוגדרים זרים, כיצד הם מתקבלים וכיצד משלבים אותם בקרב הקבוצה. הוא מצטט את ווד (Wood) שכתב: "אם הקבוצה רגילה למפגשים רבים ומגוונים עם אנשים מן החוץ, הארגון החברתי שלה יסתגל לאנטראקציות עמם והגעתו של זר חדש לא תיחזק בעיה" (מקלמור, עמ' 87). מילר, שהזכרתי מקודם, לא הגיע אל חברה פתוחה שכזו ונתקל שוב ושוב בצורך להוכיח שדעותיו הפוליטיות הולמות את התפיסה המקובלת בין נחקריו, הפליטים בגוואטמלה (מילר, עמ' 218): "המחקר שלי במחנות הפליטים לא היה מתאפשר אם לא הייתי מסביר, פעם אחר פעם, מה דעתי לגבי המדיניות והפעולות של ממשלת גוואטמלה וצבא המדינה... אימוץ עמדה נייטראלית בנושא לנוכח הדיכוי החריף שחוו הפליטים עשוי היה להתפרש כהעלבה או אפילו כאיום... קרוב לוודאי שלא הייתי מוזמן לחיות ולעבוד בקרב הקהילה" (שם, שם).

רוני: השאלה היתה, מה שאני מנסה לשאול, מה דעתך על מהגרי עבודה? האם סודנים הם מהגרי עבודה, פליטים?

שירה: אני חושבת שברור שרוב מי שהגיע לפה לא הגיע כמהגר עבודה. אני חושבת שעוני זה משהו שאתה יכול למצוא לא רק בסודן אלא גם במקומות רבים באפריקה. אני מנסה להגיד שקשה להגיד שאדם אחד סובל יותר מהשני. בדארפור זה ברור – רצח עם אז זה ידוע בכל העולם. לאדם כזה שמגיע לישראל קל להוכיח שהוא פליט. לאדם אחר שיבוא מקונגו, שלא ידוע אם.. אני לא יודעת אם זו מלחמה רשמית שם או.. אנשים יגידו – הוא הגיע מקונגו אז הוא מהגר עבודה.. הדבר שאני מרגישה רע לגביו הוא שאנשים רבים באו לפה כשחשבו שהם.. כל בעיותיהם יפתרו בישראל. לגלות שישראל לא תומכת בפליטים.. אני חושבת שהם היו צריכים לבדוק את זה לפני שבאו.. כי התדמית של ישראל היא משהו שהשפיע על ההחלטה שלהם לבוא לפה. והציפיות שיש לך ממדינה לפני שאתה מגיע אליה והמציאות שאתה נתקל בה הן לעיתים רחוקות מאוד אחת מהשניה.

במקרה הזה נשאלתי אם אני מאמינה לנראטיב המקובל בקרב הסודנים, שהם נמלטו ממלחמה ולכן צריכים להיכלל בתוך קטגוריית הפליטים. למיטב זכרוני התשובה שעניתי היתה בגדר "מרכז זרות": הסכמה או הסתמכות על רכיב תרבותי משותף על מנת שאוכל לקשור חוטים תרבותיים המקשרים ביני ובין בן שיחתי. דוגמא לכך מצאתי בציטוט הבא:

שירה: ... ידעתי שבערד יש קהילה גדולה של דארפורים וידעתי שהם מוסלמים, חשבתי שהם מוסלמים, אני לא זוכרת.. אז קודם כל אני מכירה מעט את התרבות המוסלמית, אני יודעת שהיא רב גונית.. ואני יודעת ש.. אבל בשבילי זה לא הגיע משום מקום. יש לי חברים בדואים בסיני, אני נוסעת לבקר, לפעמים אני נוסעת לבד לסיני, אני מרגישה מאוד בטוחה שם.

כאן אני מייצרת זיקה בין היכרות קודמת שיש לי עם קהילה מוסלמית ורגשות חיוביים (יש לי חברים בדואים בסיני, אני מרגישה מאוד בטוחה שם). אני עושה זאת כדי לייצר הקבלה בין חברי הבדואים לאלו הסודנים ולהבהיר לשומע אותי שרגשותיי חיוביים כלפיו וכלפי קהילתו.

עד לכתובת עבודה זו זכור היה לי שהסכמתי עם הראייה של הסודנים את עצמם כפליטים וזאת משום שברור היה לי שכל עוד אני בקשר עמם עלי לנסות לראות את הדברים מהזווית שממנה הם תופסים את העולם. עם זאת, בתשובה הקודמת אני מבחינה בהסתייגות מצידו לגבי החלוקה בין "מהגר עבודה" ו"פליט" וזאת משום

שאני רואה גם במי שנמלט מעוני באפריקה פליט. אני לא יודעת אם בתשובתי יצרתי אמון רב יותר או שזו התפרשה בתור זילות במצבם של הסודנים. בהמשך אני גם מאשימה את הסודנים בגורלם משום ש"היו צריכים לבדוק את זה לפני שבאו", כלומר, לבדוק אם התדמית שיש להם על ישראל מתיישבת בקנה אחד עם התנאים במציאות. יש לזכור, עם זאת, שגם אם ידעו לאן הם מגיעים, יתכן והברירות האחרות שעמדו בפניהם היו גרועות אף יותר.

אחת מהדרכים של הקבוצה להתמודד עם זר היא לצמצם את יכולת ההשפעה והכוח שיש לו בתוך הקבוצה. למשל, לאנס גילה שבני המאמפרוסי מתייחסים אל זר כאל ילד. "הם נתפסים כלא מנוסים, פגיעים ובעמדת הזדקקות להגנה... זרים נהנים מהיוקרה שיש בחוסר האחריות" (לאנס, עמ' 336). הגישה הזו יעילה כדי למנוע תלות של הקבוצה בגורם הלא מוכר גם בזמן שהותו, שכן הוא זר ולכן עשוי להתנהג בצורה בלתי צפויה. נוסף על כך, הגישה יעילה גם במקרה שהזר עוזב שכן אז הסדר החברתי לא מתערער יתר על המידה. מסקנתו של לאנס, כמו של החוקרים הקודמים, היא שטיב הקשרים הוא המפתח להבנת העבודה האנתרופולוגית. "שדה המחקר הוא אתגר פוליטי לא פחות משהוא אתגר אינטלקטואלי. כמו בפוליטיקה על החוקר להיות מוכן לשאת ולתת ואף להתפשר" (לאנס, עמ' 338). הדינמיקה הזו, שאינה צפויה לעולם, היא המרכיב המרתק ביותר בעבודת השדה. מדובר ביציאה אל הלא נודע כשעדיין לא ברור באלו רכיבי זהות ישתמש החוקר בבואו "לרכך זרות" בינו ובין הנחקרים.

שירה: ... אבל הרגשתי, אני לא יודעת אם זה בגלל השנאה הכללית שיש בארץ כלפי אפריקאים או ספציפית בערד אבל אנשים בהתחלה לא בטחו בי. אהה.. המידע שקיבלתי בהתחלה היה שהכל טוב ואנחנו אוהבים את ישראל והכל נפלא. רק לאחר מכן הסדקים הופיעו. קיבלתי מידע על מה שקורה.. שאנשים מרגישים תסכול כלפי המצב, לגבי מה שאנשים חושבים על ישראלים ועל רוסים. אפילו לאחרונה.. אני מרגישה שלפעמים אני צריכה לייצג את ישראל מול הסודנים..
רוני: ואת באמת צריכה.

רכיבי הזהות השונים של החוקר יבואו לידי ביטוי באופן שבו הנחקרים תופסים אותו. לא ציפיתי שהזהות הלאומית שלי תהפוך לחלק רלוונטי באופן שבו מסתכלים עלי אנשים בתוך ארצי. מדבריו של רוני עולה כי אני נושאת אחריות על כתפי, אני אמורה "לייצג" את מדינתנו. איני יודעת עד היום מה טיבה של אחריות זו.

דיכוטומיה מעניינת שכדאי לבדוק בהקשר הזה היא בין המראיין הזר למראיין המוכר. במקרים של סקרים גדולים, החוקר נעזר במראיינים ויש שהוא יכול להשוות בין המראיינים שהגיעו מתוך הקהילה הנחקרת ובין אלו שהגיעו מבחוץ. אלכסנדר ויינרב מהאוניברסיטה העברית ערך מחקר הקשור לאיידס בקניה וזכה לבצע השוואה כזו בדיוק. פעמים רבות חשו המראיינים בנוח להתראיין רק על ידי מראיין מוכר המגיע מתוך קהילת הנחקרים. במקרה אחד אמרה מראיינת למראיין מוכר ש"אם זה לא היית אתה, הבן של כך וכך, היינו דורשים תשלום בעבור הראיון" (ויינרב, עמ' 1022). לדברי הכותב המראיינים חשו בנוח יותר עם המראיינים המוכרים משום שחשדו בכוונות הארגון שמימן את המחקר (ויינרב, עמ' 1018). נוסף על כך, מלכתחילה לא היה לקהילה ניסיון עם זרים ולכן רמת החשדנות עלתה. באחד המקרים, נרדפו המראיינים (ביניהם הכותב) על ידי אישה מבוגרת שהאשימה אותם בכישוף ועבודת השטן (שם, שם).

זרות וזהות מגדרית

ויינרב בוחר להתייחס במסגרת המאמר גם למראיינת (ולא רק למראיין): הוא מצטט את וורן (Warren) שאמר ש"מקובל לחשוב שנשים מראיינות הן פחות מאיימות... ניתן להגיע לרמת מידע איכותית יותר בראיונות עם נשים" (ויינרב, עמ' 1035). איני יודעת אם זהו הדין גם כאשר המראיינים הם גברים, אך אני נוטה להאמין שאישה חוקרת נתפסת בחברות שמרניות כדמות לימינאלית. היא אינה ממלאת תפקידי אישה מסורתיים ובזכות זאת עשויה להינתן לה גישה למרחב הגברי. כמובן שמדובר ברמת זרות כפולה ומכופלת בין המראיין הגבר ובין המראיינת האישה אך יכול להיות שדווקא המרחק הזה, ברוחו של זימל, הוא שיוצר את האפשרות לקרבה. באופן טבעי סיטואציה שבה רווקה מנסה לחקור קהילה של גברים רווקים גם כן יוצרת בעיות:

שירה: האספקט השני של מגדר היה שבהתחלה כשבאתי וגם אחר כך כי אנשים ידעו שאני לא נשואה ושאיני לי חבר שאני גרה איתו או משהו כזה... הרבה פעמים אנשים דיברו איתי כי הם רצו לראות אם יש להם סיכוי למשהו כזה או.. ובשבילי זה אומר שלא יכולתי להיות חברה של משהו כמו שרציתי, בגלל שהוא יקבל את הרושם הלא נכון ולא רציתי שזה יקרה. אז... היה עלי למצוא איזון מסוים מאוד ביחסים שלי עם אנשים שיבינו שאני רוצה להיות חברה שלהם.

בקטע הזה אני מדברת על המצוקה המלווה את נסיונותי לייצר קשרים המבוססים על אמון הדדי כאשר אני חוששת ממתח מיני שעשוי לעלות בין המראיינים וביני. העובדה שגרתי לבדי וכל חי בערד סבבו סביב קהילת הסודנים יצרה אתגר שהיה עלי להתמודד עמו. בתקופה הראשונה כמעט ולא ראיינתי. עסקתי ביצירת קשרים והשתדלתי לא לבקש מהסודנים להתראיין שמא ארגיש שהם מצפים לתמורה מסוימת. רק לאחר מספר חודשים, כאשר מצאתי עבודה במשרה מלאה בבאר שבע, המרוחקת כשעה נסיעה מערד, הרשיתי לעצמי להתחיל לבקש ולראיין את מי שהסכים. יומי העמוס הגן עלי במידת מה. הוא תחם מספר שעות בודדות ביום שאותן הקדשתי להעברת שיעורי עברית, לקיום ראיונות ולתמלולם. המפגשים החברתיים שלי עם הסודנים הלכו והתמעטו. בתקופת הרמדאן שחלה בקיץ עלתה תדירות המפגשים מכיוון שהוזמנתי לארוחות הערב הטעימות והעמוסות ולא יכולתי לסרב למזון הטעים.

אי אפשר לטעון שחוויתי "הלם תרבות" במסגרת המחקר שערכתי. הייתי במדינתי וכולם דברו, ברמה זו או אחרת, את שפת אימי. רוב האנשים שפגשתי אמנם נולדו במדינות שונות (סודן, בריה"מ) אך נדמה שלכולם היה ידע בעברית (אפילו ברמת המילה הבודדה). ההגדרה מתייחסת להלם התרבות כ"חרדה הנובעת כתוצאה מאיבוד הסימנים והסמלים המוכרים לנו במסגרת האינטראקציה החברתית" (Meintel, עמ' 48). הלם התרבות יכול לעורר חרדה הקשורה לזהות החברתית ולמיקומה במרקם החברתי. החרדה עשויה להוביל לספק בדבר יציבות הזהות. מיקום החוקר בתור זה בשדה המחקר עלול גם להוביל לערעור: ישנם חוקרים הטוענים כי בעיית ה"תפקיד" בשדה המחקר מטילה ספק לא רק ב"עצמי" כשהוא במסגרת תפקיד החוקר בשדה, אלא בזהות העצמית בכללה. אי ההלימה בין המצב החדש ובין הידע של החוקר על המוכר מעלה שאלות לגבי תקופתה של זהותו לא רק במרחב החדש אלא גם בחברה ממנה בא (Meintel, עמ' 50). מיינטל שדנה במסגרת מאמרה בהגעה אל השדה ובחזרה ממנו טוענת שקיים גם "הלם מהופך" שאותו חווה אדם בשובו אל החברה שממנה בא. אחרי שהתרגל להיות היחיד מסוגו הוא נאלץ לשוב למקום בו כולם דומים לו (Meintel, עמ' 52). נוסף על כך, החברה המקורית מצפה מהחוזר שיתאקלם בקלות בעוד שהמארחים בתרבות הזרה סובלניים יותר כלפיו. (שם, שם). אני מזדהה עם שני הטיעונים הללו. העובדה ששמרתי על זהותי כתושבת תל אביב בעת מגורי בדרום הקנתה לי אשלייה של כוח ומעמד של מי ש"באה מן העיר הגדולה".

תחושה זו עוררה בי בלבול גדול מכיוון שבתקופה שבה נאלצתי לנסוע בכל שבוע ללימודים בתל אביב גיליתי שאני חשה זרה במקום שבו במשך השבוע הייתי מדמיינת שנמצא ביתי ה"אמיתי". לעיתים לא ידעתי היכן נמצאים חיי האמיתיים, לא ידעתי מהיכן אני בורחת להיכן: מתל אביב אל ערד או מערד אל תל אביב. לא הייתי אמורה להתאקלם מחדש בביקורי בעיר הגדולה אך הציפיות ממני היו להתנהג כאילו מעולם לא עזבתי את המרחב המנטלי הקודם בו חייתי.

עבודת השדה היא מאתגרת אך מהנה. מיינטל מצטטת מתנדב לשעבר בחיל השלום שכתב שבתקופת ההתנדבות גילה שהוא "יכול להיות לבד" (שם, עמ' 51). תחושת העצמאות, חוסר התלות בכל אדם ובכל דבר, היא משכרת. במובן מסוים, זהו המפלט המנחם של העולם הרב-תרבותי (שם, שם). זו הרמה שבה נשמט השטיח מתחת לכל ערך ונורמה המקובלים בעיני כולם ונשאר רק האדם, כשלעצמו. אפשר להקביל מצב זה למצב הלימינאלי שבו אדם "נופל בין פרצות המבנה החברתי, נמצא בשוליו..." (טרנר, עמ' 122), מצב שבו נחשפת מהותה של האישיות ולא כפי שעוצבה על ידי גורמים חיצוניים לה. מתוך המצב הזה, טוען טרנר, יכול לצמוח **הקומיוניטיס**: "לקומיוניטיס יש איכות אקזיסטנציאליסטית; הוא מכיל את האיש השלם ביחסו לאנשים שלמים אחרים. למבנה לעומת זאת יש איכות קוגניטיבית... המבנה הוא בעיקרו של דבר סדרה של מיונים, דגם לחשיבה על תרבות וטבע ולארגון חייו הציבוריים של אדם". (טרנר, עמ' 113). הקומיוניטיס הוא ה-חוסר מבנה, המצב הנזיל ההפוך למצב המקובע של המבנה החברתי הקבוע. זוהי האפשרות שעומדת לפנינו כדי לערער את המבנים הקיימים בחברה המאפשרים לנו יצירת קשרים ספציפיים ומוגדרים מראש. לקומיוניטיס איכות המתעלה מעל הזהויות החברתיות ומעל הקונטקסט התרבותי ובזכותו ניתן לייצור אחווה מעצם היותנו אנושיים. כשתחושת הזרות משתלטת ואנו מבינים שאנו זרים לאחרים בשל נורמות שרירותיות שהוטבעו בנו מילדות יש באפשרותנו להשתחרר מהם ולראות עצמנו בראש ובראשונה כבני אדם.

ביבליוגרפיה

- .1 באומן, זיגמונט, 2002. *גלובליזציה – ההיבט האנושי*. תרגום: גרשון חזנוב. הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- .2 טרנר, ויקטור, 2004. *התהליך הטקסי – מבנה ואנטי מבנה*. תרגום: נעם רחמילביץ'. תל אביב: רסלינג.
- .3 Gudykunst, William B, 1983. "Toward a Typology of a Stranger-Host Relationships", *International Journal of Intercultural Relations*, Vol 7, pp.401-413.
- .4 Kumsa, Martha Kuwee (2006), "'No! I'm not a Refugee!' The Poetics of Be-Longing among Young Oromos in Toronto", *Journal of Refugee Studies*, Vol. 19, pp.230-255.
- .5 Lance James, 1990. "What the Stranger Brings: The Social Dynamics of Fieldwork", *History in Africa*, Vol. 17, pp. 335-339, African Studies Association.
- .6 McLemore, Dale S, 1970. "Simmel's 'Stranger': A Critique of the Concept", *The Pacific Sociological Review*, pp.86-94.
- .7 Meintel, Deirdre A, 1973. "Strangers, Homecomers and Ordinary Men", *Anthropological Quarterly*, Vol. 46, pp.47-58.
- .8 Miller, Kenneth E, 2004. "Beyond the Frontstage: Trust, Access, and the Relational Context in Research With Refugee Communities", *American Journal of Community Psychology*, Vol. 33, pp.217-227.
- .9 Nash Dennison, 1963. "The Ethnologist as Stranger: An Essay in the Sociology of Knowledge", *Southwestern Journal of Anthropology*, Vol. 19, No. 2, pp. 149-167, University of New Mexico.

Schuetz, Alfred, 1944. "An Essay in Social Psychology", *The American Journal of Sociology*, Vol 49, No.6, pp.499-507. .10

Simmel, Georg, [1908] 1971. "The Stranger," in Levine, D (ed.) *Georg Simmel on Individuality and Social Forms*, The University of Chicago Press, pp. 143-9. .11

Weinreb, Alexander A, 2006. "The Limitations of Stranger-Interviewers in Rural Kenya", *American Sociological Review*, Vol 71, No.6, pp.1014-1039. .12

- 1 ראיון מס' 1: נערך עם יעקב בשפה העברית, אוגוסט 2010
- 2 שירה: בוא נדליק סיגריה.
- 3 יעקב: אני מדבר ואת רושמת?
- 4 שירה: כן, נראה לי. נראה לי ששנינו נדבר. זה צריך להיות שיחה. זה מה שאמרו לי.
- 5 יעקב: מדברים ביחד?
- 6 שירה: כן.
- 7 יעקב: בסדר. זה הכי טוב. משהו בשביל שצריך לעשות. בשבילנו כי אנחנו סודנים... צריך לעשות בית ספר טוב. שיש
- 8 בית ספר כמו שאנשים שרוצים ללמוד, בלי בית ספר כל אחד הוא יעני רק עושה מזה עזרה... היום נותן לך כמה א'-ב',
- 9 אחר נותן לך כמה מילים... זה לא... זה לא עובד. צריך בית ספר, עושים בזמן (קבוע), כל אחד נותנים לו הזמן שלו,
- 10 הימים שלומדים, כל אחד הולך למנהל שלו בעבודה, נותן למנהל שלו אומר – זה הימים אני רוצה ללמוד. מנהל שלו
- 11 נותן לו הזמן, מאיזה שעה אתה מתחיל אז יש ימים אתה לומד ככה. הוא מגיע לומד. היה כל בנאדם שיודע ערבית,
- 12 עברית בשבילו קל, לא קשה. לא כל כך קשה. למה? הא'-ב' אותו דבר. כמו אותו דבר.
- 13 שירה: כמעט.
- 14 יעקב: כמעט. ככה זה אני חושב צריך להיות עזרה. אבל בלי זה אתה כל הזמן רואה באים... למה? מי שלא לומד שפה
- 15 של מדינה איפה הוא היה במדינה הוא לא הבין התרבות, לא הבין החוקים, לא הבין שום דבר. למה אתה לוקח אותו
- 16 בבית ספר אתה סוגר אותו שמה, אתה מלמד אותו הכל. איך החוקים אתה מלמד אותו, איך התרבות של המדינה. הכל
- 17 מה שאסור כאן תגיד לו – זה אסור בשבילך, יעשו ככה. גם אסור לך תעשה לאישה ככה, לילדים ככה... אסור לך
- 18 בעבודה אתה תעשה ככה, אסור לך תתן לבנאדם מכה, אתה רק מדבר שומע ככה, מי שעשה לך משהו אתה צריך תשאל
- 19 אנשים עוזרים לך. כל מה שיש בפנים אתם יושבים אתה מלמד אנשים גם מלמד אותו תרבות, גם החוקים הכל ביחד.
- 20 בנאדם בעבודה מי שעובד, המחלקה שלו הוא רוצה אותו רק יעבוד, הוא אין לו בעיה – הוא יודע עברית לא יודע
- 21 עברית, לא מעניין אותו. הוא מעניין אותו (ש)הוא יעשה ת'עבודה שלו! זה מה שחשוב לו. אבל בשביל הוא יודע
- 22 ת'חוקים לא מעניין אותו. הוא מעניין אותו בעבודה. הוא לקח אותו (ל)עבודה בשביל לעבוד. הוא עושה עבודה שלו
- 23 וזהו. אבל מתי אנחנו... מתי יש בית ספר היום הוא נגיד הוא לא בא, הוא הלך... נגיד הבעל הוא בא יש סודנים יש להם
- 24 ילדים יש... זה נגיד בא, הוא למד אשתו נגיד היא רק מדברת הוא לא לומדת, הוא בא לבית ספר הלך הוא כל משהו הוא
- 25 לקח, הוא לוקח שמה נותן.
- 26 שירה: לאשתו?
- 27 יעקב: לאשתו. גם לילדים. הוא אמרו לנו ככה וככה זה אסור אצלנו זה ככה. זה כל מה שהוא צריך לעשות ככה. בלי
- 28 זה... אני בא מעבודה מה אני צריך לעשות? יושב ככה ברחוב, אין לו חברים, למה? כולם מפחדים להגייד רוסים, להגייד
- 29 ישראלים, למה? לא יודעים מה... התרבות שלנו טוב מתי אנחנו לומדים, מתי בא בנאדם אחד נגיד יש פסטיבל, נגיד

- 30 משהו יש בערד, מישהו בא ראה עברית לקח מכתב, קרא את המכתב, הוא לא... יחשוב הוא טוב, זה חכמים, זה אנשים טובים.
- 31 שירה: אנשים חכמים.
- 32 יעקב: כן. אנשים חכמים אנשים טובים. אבל מישהו רק מדבר דיבורים זה לא... כל כך...
- 33 שירה: כן.
- 34 יעקב: דיבור זה משהו. אתה יכול בלי לימודים בלי ככה, ברוך השם כולנו עכשיו מדברים עברית. זה פחות מלומדים.
- 35 מתי לא לומדים, מתי בנאדם הוא למד נגיד, כמה שנים סודנים יש להם פה? שלוש שנים, שנתיים, שנה וחצי... הוא לא יכול לקחת מהזמן שלו בשבוע יום אחד נגיד, יום-יומיים? הוא לוקח, למה? מתי הוא למד, הוא יודע לכתוב לקרוא הוא אומר – עכשיו אני רוצה משהו יותר. נגיד הכסף שלו עכשיו מבזבז שלו בשביל בירה בשביל סיגריות, הוא עכשיו יחשוב, למה אני מבזבז עכשיו? עכשיו אני קורא עיתונים, קורא כל מיני ספרים, אני קורא הכל, מכתבים, מעכשיו צריך לקרוא משהו. צריך לשלם הולך לאוניברסיטה, אולי לקולג', אני רוצה ללמוד משהו כזה. כמה עולה? כמה שנים? שנה וחצי, שנתיים, שנה... כן. הוא אומר אני היה בנאדם מבוגר קצת בן 25,26,27,30, הוא אומר אני רוצה משהו בשבילי שנה וחצי, שנתיים, כמה לימודים שלי למה לא אני למדתי מצעירים אני למדתי בנאדם גדול רוצה משהו אני עושה בשביל... עם הידיים גם בשביל לימודים.
- 36 שירה: כאילו, גם עם הראש.
- 37 יעקב: כן.
- 38 שירה: (עבודה) לא רק עם הידיים, גם עם הראש.
- 39 יעקב: כן. גם עם הראש. למה? רק אתה יכול מדבר אבל אם אתה כל משהו פה... אתה חושב בשכל גם יודע לכתוב לקרוא זה הכל, זה ממש, זה עוזר לכל בנאדם. זה משהו לא צריך לעשות. כולם, יש אנשים מדברים טוב אבל מי שאולי... יודע שם שלו ושם של האבא לא יודע לרשום, לא יודע לרשום שם של הילדים שלו. הילדים עכשיו לומדים קוראים כותבים יודעים הכל, אבל שכל שלהם לא כמו של הישראלים של הבנאדם, הוא קורא כותב הכל אבל הוא לא יגיד לאבא שלו משהו.
- 40 שירה: כן.
- 41 יעקב: כן! הוא לא יגיד לאבא בוא אני אגיד לך ככה בוא עשו לנו ככה. לא, הוא כל מה שנתנו לו הוא שומר בשביל עצמו. שומר לעצמו.
- 42 שירה: נכון. לא מלמד את כל המשפחה.

- 56 יעקב: נגיד, זה אנשים אתה באת למדינה, היית שלוש שנים, ארבע שנים, חמש שנים, שש שנים, אפילו אולי אנשים,
- 57 יש אנשים אולי אפילו יקבלו דרכונים ככה, אחר כך מישהו הוא יש לו דרכון של המדינה הוא לא יודע לקרוא מה
- 58 שרשום בדרכון.
- 59 שירה: נכון.
- 60 יעקב: זה בעיה. מישהו נגיד אמר לו בוא, נגיד נוסע למדינה אחרת, הוא לא יודע בכלל מה רוצים פה. בא בנאדם יגיד לו
- 61 – אתה היית ב.. הוא יגיד לו אני הייתי ישראלי, אני הייתי גם שמה. הוא יגיד כן, אני גם הייתי משמה, כן גם אני
- 62 בישראל. כן. כן. יש לו דרכון זה, זה.. מה שרשום לו הוא אומר בסדר זה השם שלך, מכתב (תכתוב) משהו, יבקש
- 63 במקום, הוא לא..
- 64 שירה: הוא לא יודע איך...
- 65 יעקב: זה, מה הוא ירגיש השני? זה בא ממדינה שלו אבל לא יודע כלום. רק לדבר. זה לא זה.
- 66 שירה: אבל יש לי שאלה. נגיד זה שאני לימדתי עברית, אז בסוף ראיתי שלא הרבה אנשים באו, כאילו בסופו של דבר.
- 67 חלק מהאנשים באו, באו לשיעור, באו לשניים, כאילו מה עשיתי לא בסדר שהשיעורים היו ככה עם קצת אנשים?
- 68 יעקב: לא, את עושה הכל בסדר אבל הזמן שלהם בעבודה. זה לא יענו ב.. צריך לעשות בערך נגיד יש בית ספר בשביל
- 69 סודנים.
- 70 שירה: אוקי.
- 71 יעקב: זה.. זה מרכז, את מגיעה יש אנשים אחרים מגיעים ככה עושים עזרה, בגלל זה.. מתי בגלל זה יש אנשים יודעים
- 72 יש והוא אין לו הזמן הוא צריך יש הולך, חוזר, הוא רוצה בית ספר.
- 73 שירה: אה. משהו מסודר.
- 74 יעקב: משהו מסודר. מתי הוא לא בא לעבודה.. "כן, אני לומד". מביא מכתב מבית ספר ויש בית ספר לסודנים בערך. אף
- 75 אחד לא יגיד לו שום דבר אבל פה כולם יודעים אין בית ספר, רק הוא זה.. רק עזרה.. חושבים יעני לא.. רק יש אנשים..
- 76 לפעמים יש אנשים חושבים.. לא זה יעני רק לומדים, אין להם יעני מבזבז בשבילי, מבזבז (לא ברור), מבזבזים הזמן.
- 77 סתם.
- 78 שירה: איפה?
- 79 יעקב: טוב יש אנשים יעני חושבים ככה, חושבים זה לא יעזור לי, יעני אני לומד היום, הא מלמדת שלוש ימים.. שלוש
- 80 חודשים, ארבע חודשים, אחר כך היא עוזבת. אני רוצה בנאדם מישהו לוקח אותו עד הסוף.
- 81 שירה: אה, אוקי.

- 82 יעקב: יש אנשים חושבים ככה. הוא אומר – אני רוצה לומד. אבל אני הלכתי שמה למדתי כמה ימים אחר כך היא
- 83 עוזבת. אני רוצה בנאדם יחזיק אותו. יעני בית ספר זה מחזיק.
- 84 שירה: נכון.
- 85 יעקב: כן. בית ספר זה מחזיק. כל אחד שומע יש בית ספר, "כן, כן, אני רוצה".. במקום ישבו שם בדרך סתם, זה בית
- 86 ספר זה בסדר.
- 87 שירה: איפה הסודנים יושבים בדרך כלל?
- 88 יעקב: לא, יש במרכז.. יש..
- 89 שירה: אה.. יש את המועדון, במרכז..
- 90 יעקב: בחוץ שמה..
- 91 שירה: אה, בחוץ?
- 92 יעקב: את לא רואה שמה הרבה?
- 93 שירה: אני רואה לפעמים אבל אני לא מזהה אף אחד..
- 94 יעקב: יש שם..
- 95 שירה: ואני יודעת גם שבליה לא יושבים בחוץ כאילו..
- 96 יעקב: לא. בליה.. לפעמים רק מתי יום שישי ככה יושבים, ככה זה יום שבת חופשים, אם אין עבודה, יושבים ביחד וכל
- 97 אחד.. "כמה ימים לא ראיתי אותך, איך העבודה הולך?"
- 98 שירה: מה שלומך?
- 99 יעקב: כן, מה שלומך? כל הילדים שלך טובים? הכל בסדר? הלכת לאילת? הלכת לתל אביב, לירושלים? זה הכל. זה..
- 100 זה הכל. מישו.. אין אף אחד יגיד למה, מתי בנאדם שמו אותו לעבודה הוא עובד. אומרים אתה תלמד משהו בשביל
- 101 אתה יודע משהו בשבילך, נגיד משהו רשום כל הזמן אנשים אומרים בוא, בוא, תסתכל, תסתכל, רשמו זה מהעיתון זה
- 102 בשבילכם (עליכם)... אבל הוא לא יודע מה כתוב בשבילהם. בוא נגיד בנאדם נתן לך עיתון, יש תמונות של סודנים
- 103 בעיתון, נגיד ראש הממשלה אמר משהו, נגיד משרד החוץ אמר משהו, נגיד משרד הפנים אמר משהו נגיד.. כל משהו
- 104 בשבילנו נגיד.. נגיד אמרו אנחנו רוצים כל הסודנים יגיעו מחר ככה נגיד משהו.. זה משהו מתי בנאדם אמר לו הוא לא
- 105 יאמין.. איך הוא יאמין? הוא לא יאמין.
- 106 שירה: נכון, כי הוא לא יכול לקרוא את זה.

- 107 יעקב: הוא אומר אולי הבנאדם צוחק סתם. אולי זה רשמו (משהו) אחר, אבל מתי הוא יודע הוא מסתכל ככה מישהו
- 108 קורא ככה העיתון שלו, אתה מסתכל אתה מבין הכל. נגיד בנאדם יושב באוטובוס אתה יושב מאחוריו הוא קורא עיתון,
- 109 אתה מתי אתה יודע אתה גם קורא. אתה לא צריך הוא יתן לך עיתון. הוא קורא אתה גם קורא. נגיד, בנאדם יש לו
- 110 מחשב צריך חדשות צריך משהו, רק הוא מחפש אנגלית. נגיד אנגלית גם נגיד אין לו כל כך מספיק, מה יעשה? רק
- 111 סרטים, מוזיקה וזהו. משהו בשבילו רושם הוא לא יבוא ויסתכל. זה הכל הדברים האלה צריך.
- 112 שירה: צריך לדעת לקרוא.
- 113 יעקב: צריך ללמוד. צריך הכל. ובנאדם נגיד אתה.. אתה למדת לימודים טוב מחזיק אותך 6 חודשים, עוזרים לך, עוזר
- 114 לך. אתה כל הזמן הולך לבנק, נותן צ'ק, נותנים לך כסף שלך לוקחים משהו נותנים לך מה שזה שלך.
- 115 שירה: קבלה.
- 116 יעקב: קבלה. אתה לא יודע מה זה קבלה. אולי בקבלה רושם (רשום) אתה צריך לשמור על הקבלה הזאתי עוד חודש,
- 117 אולי עד שבוע, מתי פעם אחת אתה חוזר אתה חייב מגיע עם הקבלה הזאת. אולי אומרים לך הקבלה הזאת אתה הלכת
- 118 לבנק אחר, אתה צריך להחליף מבנק לבנק אולי עוזר לך. אולי מלמד אותך אתה היית בבנק אתה היית בנאדם מסודר,
- 119 לא עושה בעיות, ככה. נגיד אתה הלכת לדואר, שילמת כסף של חשמל, של גז, של מים, הכל. שילמת נגיד (לא ברור)
- 120 אתה רק רואה המספר של הכסף אבל אתה לא רואה זה נכון, כן הכסף הלך נכון למקום שלו.
- 121 שירה: אתה רק קורא מספר.
- 122 יעקב: כן. אתה רק קורא את המספר. המספר הזה בכל העולם אותו דבר. המספר של כסף זה... אבל אתה צריך (לדעת)
- 123 מה כתוב פה. מה אמר לך. אולי אמר לך תודה, אולי אמר לך בחודש הבא אתה לא צריך תשלום הכל מסודר.
- 124 שירה: אי אפשר לדעת.
- 125 יעקב: כל משהו צריך לדעת. כל משהו צריך לדעת, זה החיים של בנאדם ככה. בלי לדעת אתה לא תעשה כלום.
- 126 שירה: כמה זמן אתה בערד?
- 127 יעקב: אני בערד שנתיים בערד.
- 128 שירה: וכמה זמן בישראל?
- 129 יעקב: אני בישראל עכשיו שנתיים וחצי בישראל.
- 130 שירה: אה, זאת אומרת ישר הגעת לערד.
- 131 יעקב: כן, הייתי בים המלח.
- 132 שירה: מה זאת אומרת?

יעקב: בים המלח.	133
שירה: היית בים המלח ואז באת לערד?	134
יעקב: כן, בים המלח גרתי במלון. לקחו אותנו שמה, באנו למלון, 5 חודשים ככה. אחר כך "מה אתם רוצים?" אמרנו – משעמם לנו... אתה עובד וישן. אתה עובד וישן. ככה זה כל היום אני רואה את העובדים של המלון. המנהלים והעובדים.	135
אני רוצה אנשים חדשים. נגיד בעיר אני יחיה אני יש לי חברים, אני גם מסתובב, ככה, אבל פה אני נגיד כל החיים שלי	136
אני פה מי... מי מכיר אותי? אף אחד, רק העובדים. עובדים חושבים אני כל היום מגיע מהבית אבל אני גר במלון. זה לא.. זה לא נעים. אני רוצה ללמוד אין, אני גר במלון איך תלמדו אותי? רק אני כל היום מסתכל בטלוויזיה. רק חדשות,	137
סרטים, חדשות, סרטים. ו... זה היה גרתי עכשיו אני גר בערד.	138
שירה: מה אתה חושב על ערד?	139
יעקב: ערד? ערד.. שאני חושב על ערד.. היה בהתחלה היה אמרו לא רוצים, לא רוצים (סודנים).. אבל אנחנו לא שמענו. אם מדברים אנחנו הולכים. כן.	140
שירה: יש אנשים פה שאמרו שהם לא...?	141
יעקב: כן, היה רוסים אמרו אנחנו לא רוצים.. היה.. יש ה.. אמרו אנחנו לא רוצים הם יביאו לנו מכתבים ובית שלי.. לא אצלנו אלא של רוסים.	142
שירה: הם שלחו מכתבים לרוסים?	143
יעקב: כן. היה אחד הוא נתן לי.. הוא נתן לו אמר לו מתי בבחירות הבחורה הזאתי עכשיו..	144
שירה: כן, טלי פלוסקוב.	145
יעקב: היא אומרת לו היה מתי אני לוקח (את הבחירות) אני זורק אותו מ.. את הכל הסודנים החוצה מערד. כן, היא אומרת אני לקוחת את כל הסודנים החוצה מערד מתי אתם עזרתם לי טוב, תעזרו לי טוב אני גם עוזר לכם. היה.. יש אנשים.. יש אנשים אחד אמר לי "תאמין לי זה הפוליטיקה... זה הפוליטיקה. איך לעשות זה לא יעשה". זה אנשים במדינה. ראש הממשלה רוצה, מדינה נגיד לא במישהו אחד אמרה אני לא רוצה. זה לא הולך ככה. יש את כנסת, יש אנשים גדולים בארץ יודעים הם מה לעשות, יודעים מאיפה האנשים האלה באים, מה יש להם שמה, כל העולם היום בטלוויזיה אז אפילו אם היא מדברת כל היום, מסתכלת בחדשות שלנו..	146
שירה: מסתכלת על עצמה בטלוויזיה..	147
יעקב: כן, מסתכלת על עצמה בטלוויזיה, כל העולם רואה כל הבעיות שמה הכל.	148
שירה: והרגשת איזשהו שינוי?	149
יעקב: לא. לא הרבה בשום דבר.	150
יעקב: כן, מסתכלת על עצמה בטלוויזיה, כל העולם רואה כל הבעיות שמה הכל.	151
שירה: והרגשת איזשהו שינוי?	152
יעקב: לא. לא הרבה בשום דבר.	153
יעקב: כן, מסתכלת על עצמה בטלוויזיה, כל העולם רואה כל הבעיות שמה הכל.	154
שירה: והרגשת איזשהו שינוי?	155
יעקב: לא. לא הרבה בשום דבר.	156
יעקב: כן, מסתכלת על עצמה בטלוויזיה, כל העולם רואה כל הבעיות שמה הכל.	157
שירה: והרגשת איזשהו שינוי?	158
יעקב: לא. לא הרבה בשום דבר.	159

- 160 שירה: נכון? כי היא לא... היא סתם דיברה.
- 161 יעקב: כן. זה מה שרוצה היא מתי היא מבקשת ככה. חוץ מזה באה ממשרד החוץ – רוצה עזרה רוצה כלום חוץ מדברים
- 162 שלה באה ממשרד החוץ עזרה טובה היא יש לה. היא קיבלת (קיבלה) עזרה, הוא בא בנאדם משרד החוץ בא לרוסים.
- 163 כן. מתי אני נגיד יש לי בנאדם גדול עוזר לי, למה לא אוהב אותו? כן. אנחנו אומרים – מי שאין לו גדול צריך לעשות,
- 164 לחפש לו גדול.
- 165 שירה: מישהו גדול שיעזור לו.
- 166 יעקב: כן. שיעזור לו. עזרה זה לא רע. כל מה שאתה לא יודע עוזרים לך זה טוב.
- 167 שירה: רגע, עזרה למי, עזרה.. אתה אומר שמרד החוץ עזר לטלי פלוסקוב.. או ש..
- 168 יעקב: כן, היא אמרה.. היא אומרת לרוסים יעני מתי אתם עזרתם לי אני לקחתי את המקום, אני יעשה (אוציא) את
- 169 הסודנים מערד. היא אומרת למה, היא אומרת למה הם לא בתל אביב, לא בבאר שבע והכל רק לנו בערד? היא חושבת
- 170 בערד זה יותר הרבה מתל אביב, מאילת, היא חושבת ככה. אחרי זה.. היא אחרי זה היא לא.. היא לא רוצה, היא רוצה
- 171 נכנס בשביל שלהם יגיד להם מתי אתה עזרת, טוב אני לוקחת את הסודנים החוצה.
- 172 שירה: אבל היא לא עשתה את זה והיא לא תעשה את זה.
- 173 יעקב: לא. איך היא עושה את זה?
- 174 שירה: היא לא יכולה.
- 175 יעקב: היא לא יכולה. היא.. יכולה.. זה בעבודה שלה זה פוליטיקה, אתה תדבר משהו תקבל ישבת על הכסף וזהו.
- 176 שירה: וזהו, לא צריך יותר לעשות כלום.
- 177 יעקב: כן, לא עושה שום דבר. אתה מסתכל על מה שאתה רוצה תעשה יפה עכשיו. עכשיו אתה לא מסתכל אתה תעשה
- 178 רע. לא, אתה צריך עכשיו תעשה משהו בשבילך, עכשיו יגידו תסתכל אתה, היה ככה היא עשתה ככה..
- 179 שירה: ובאמת מאז שהיא נבחרה אני מסתכלת בעיתונים (עיתון הצבי) והיא בכלל לא מדברת על הסודנים, וכל מה
- 180 שהיא מדברת זה מה שהיא עושה באמת בשביל העיר. היא עושה מוזיקה, היא עושה פסטיבל..
- 181 יעקב: כן, זה הפוליטיקה. היא עכשיו היא לא מדברת לא כלום שום דבר. היא קיבל וזהו. היא קיבל גם עכשיו היא יודעת
- 182 כמה סודנים פה עובדים (ו)משלמים כסף, מתי אתה עובד אתה צריך לשלם. היא יודעת כמה סודנים יש הכסף משלמים
- 183 לערד גם. הכל מגיע. הוא יחשוב עכשיו יגיד מתי אני יעשה אמרת, אני לא רוצה אנשים אלה נגיד פה בבאר שבע רחוק,
- 184 בבאר שבע נגיד באו מתל אביב רחוק, הכסף היה מגיע לנו עכשיו הלך למקום אחר.
- 185 שירה: זה לא טוב.

186	יעקב: כן, זה לא טוב. זה רע. נגיד, בערך בחודש מקבל 50,000, עכשיו ה-50,000 לא יגיע. אומרים להם נסדר ה-
187	50,000 שלכם הלך. עכשיו את תשימי 50,000 בחודש.
188	שירה: מאיפה היא תביא?..
189	יעקב: כן, תחפש ממקום אחר – תפעילי תביאי את הכסף. אומרת לא, לא היה פה, היה יש אנשים בשבילהם אני לא
190	מעניין אותי. אני מעניין אותי יש לי דברים אחרים. יעשה ככה, זה הכל. זה הכל זה בשביל היה בערך היה אנשים.. אני
191	רואה סודנים רק עובדים. נגמר הוויזה הולך מחליף הגיע – עובד. אתה אומר לו, לא לומדים? יגיד – איפה? יש אנשים
192	היה נגיד נורי, את מכירה את נורי? יש פיטר לומדים בוול סטריט, בבאר שבע אבל... יש לפעמים הולכים, לא הולכים,
193	למה באים מעבודה עייף, זה רחוק.
194	שירה: נכון. ואז באר שבע זה עוד שעה.
195	יעקב: או הולך, ישן באוטובוס. נכנס, לומד, באוטובוס ישן. מגיע לבית, זורק את הספר, ישן, מחר לעבודה. למה רחוק.
196	רחוק. לא בגלל נגיד ב-9 חודשים 5,000 לבנאדם, הוא לא מוציא הוא לא כלום, נגיד איפה עובד, שילם למשפחה וככה
197	חולצות, נעליים, לאוכל, לבית, הכל עושה. אבל מתי מישוהו רוצה ללמוד ב-5,000 ל-9 חודשים יעני שזה, זה לא כל כך
198	הרבה. אבל המקום רחוק. מקום רחוק. הוא שמה יש הזמן מתי משהו קרוב, הוא אומר מתי צריך לעשות, תגיע מוקדם
199	יש לך זמן יש לך מחשב גם יש לך teacher יושב איתך, ילמד אותך טוב, יעזור לך יביא אנשים יש להם שנתיים, שנה
200	וחצי הם לומדים עוזרים לך. אבל מתי אתה עובד בגלל רחוק אתה נגיד באת לערד בחמש צריך מהמקום הזה חמש, אתה
201	ישר נכנס ללימודים. אבל אתה לוקח, הולך 45 דקות, במקום ככה תתרגל נכנס שמה שש מגיע. שעה הלך. אתה ישבת
202	שמה במקום אתה עוזרים לך דוברים (מדברים), המכתבים, רושם, עכשיו רק מלמדים אותך אז אתה רק מגיע לזמן
203	שמלמדים אותך. יעני, עזרה יש מחשבים וככה אבל אתה לא תצליח. למה אין לך זמן, הזמן הכל בזכות באוטובוס. אתה
204	מגיע מעבודה 45 דקות הולך מעבודה 45 דקות שעה.
205	שירה: שעה וחצי רק בנסיעות ועוד אחרי יום עבודה שאתה קמת בשש בבוקר או בחמש בבוקר. קשה להתרכז גם.
206	יעקב: קשה. כל משהו... אין מישוהו לא רוצה ללמוד. כולנו רצים. יודעים זה בעולם.. אתה כל מה שאתה רוצה אתה
207	לומד אתה מקבל. אתה נגיד כל משהו, נגיד היום באו אמרו אנחנו.. זהו.. בא בנאדם ושם בעיתון של ערד חברה אנחנו
208	רוצים סודנים הוא יודע לקרוא לכתוב עברית. יש לו עבודה. עבודה טובה.
209	שירה: אתה מכיר מישוהו שלמד לקרוא ולכתוב ושזה שינה לו את העבודה?
210	יעקב: פה? לא. פה בערד לא.
211	שירה: בתל אביב יש מישוהו ש...
212	יעקב: בתל אביב יש הרבה אנשים, אני היה מכיר עכשיו היה אולי שנה, שש חודשים, תשע חודשים בשביל אני לא
213	רואה אותו, אבל אני מכיר אותו, היה למד אותו הרבה. יש אנשים היה למדו שמה הכל היום היה לומד תשע שעות,
214	שמונה שעות.

- 215 שירה: איפה, באוניברסיטה?
- 216 יעקב: לא באוניברסיטה, זה מקום הוא משלם, הוא שילם לשנה, לתשע חודשים משהו כזה שילם 2,000 שקל.
- 217 שירה: ומה הוא לומד אתה יודע?
- 218 יעקב: הוא לומד רק עברית, קודם כל.
- 219 שירה: אבל בזכות זה שהוא למד עברית אתה רואה שהוא משיג עבודה טובה יותר?
- 220 יעקב: לא. לא. זה לא הצלחתי, זה לא ראיתי. אבל אנשים עכשיו אני יודע כולם רוצים, יש אנשים קודם כל הוא רוצה
- 221 ללמוד עברית טוב מתי היה נגיד הוא הלך לאוניברסיטה הוא יודע ערבית, הוא יודע אנגלית ועברית. נגיד הוא נכנס
- 222 לאוניברסיטה נגיד אמרו, אנחנו פה רק עם העברית. הוא אין לו בעיה למה הוא למד. זה עוזר לו. גם עם העברית הוא
- 223 אומר בסדר, ערבית אנגלית אני שמתי מבית ועד עכשיו עם העברית.
- 224 שירה: למרות שדווקא זה יכול לעזור..
- 225 יעקב: למה? נגיד אתה רוצה ללמוד באוניברסיטה, אתה נגיד אחד ממאה אחוז.. אחד ממאה אחוז אתה תמצא רק בספר
- 226 שלך נגיד באנגליה.. למה? פה יש אנשים כולם יעני.. רק זה הספר של המדינה. אתה לא יכול אתה מגיע שמה אתה תגיד
- 227 אמרו לך אתה צריך ללמוד באוניברסיטה חינם, אתה לא חייב אתה תגיד להם אני רוצה תלמד אותי רק באנגלית. רק
- 228 בערבית.
- 229 שירה: אתה לוקח מה שנותנים לך.
- 230 יעקב: רק מה באוניברסיטה יש לו חוקים שמה. הוא אומר זה וזה, אתה קודם כל מגיע שמה אומרים תן לי אני אסתכל
- 231 כל החוקים של האוניברסיטה ואתה מגיע. מתי אתה נכנסת אתה לא צריך אתה תגיד למה לא אמרת לי זה. לא. לא עובד
- 232 ככה. אתה צריך ללמוד עברית, אתה כן אתה צריך באת לנגיד לאוניברסיטה, אתה לא חייב יעני. אמרו לך פה נגיד יש,
- 233 נגיד, כיתות או משהו רק עם אנגלית, יש דברים רק נותנים את ה... רק השם של הבנאדם עשה נותנים לו שם שלו נגיד
- 234 באנגלית, ננגיד הוא רושם זה וזה.. זה אין בעיה. אבל הדברים האחרים רק עם העברית. אתה לא חייב תגיד להם זה אני
- 235 רוצה רק עם העברית. יש חברה שלך אתם לומדים אתם יודעם ביחד, נגיד 150-50-25-20 בנאדם, גם אנשים בבוקר
- 236 אנשים בערב, אנשים בצהריים, זה אוניברסיטה זה לא בית ספר, זה אוניברסיטה.. אתה..
- 237 שירה: אתה צריך להתאים את עצמך לאוניברסיטה.
- 238 יעקב: כן. אוניברסיטה אתה מפעיל עצמך. זה לא שמה יש מורה אומר לך בוא תיקח זה תעשה ככה. הוא מגיע, שלום מה
- 239 שלומכם? בוקר טוב, ככה.. כל אחד לוקח עט שלו, לוקח צריך לרשום..
- 240 שירה: ואתה צריך לדאוג לעצמך.

- 241 יעקב: כן. אתה קודם כל קורא הספרים שלך בבית, מגיע שמה הוא רק אומר "חבר'ה מה עשיתם בבית? כן, מה חדש?"
- 242 הוא רושם, כותב, שואל, מה משהו חדש בשביל אנחנו לומדים שלנו ראינו בנאדם בעולם שלנו עשה משהו חדש,
- 243 לומדים, אתם ראייתם? כן, נגיד 3 ימים אתה חזרת נגיד מחופש שישי שבת, יום ראשון יש לך לימודים אתה באת שמה,
- 244 הוא שואל אותך – מה היה חדש? אתה סיפרת לו טלוויזיה של עולם, אתה היית לימודים הזה. אתה רואה טלוויזיה משהו
- 245 חדש בעולם, יותר ממה אנחנו עושים פה ככה. אתה רואה... אתה עושה משהו אתה רואה בנאדם עושה יותר ממך, עוד,
- 246 ותו משהו אתה עושה אבל אתה ראיית הוא עשה זה, אתה צריך תהיה לעצמך אתה תעשה אחד יותר ממנו.
- 247 שירה: אתה נהיה תחרותי.
- 248 יעקב: כן. מה ש... אתה לא... באוניברסיטה אתה נגיד אנשים באים... נכנסת אתה הפסדת לימודים אתה יצאת החוצה, לא
- 249 מעניין אותך. כן, הוא לא מעניין אותך.
- 250 שירה: הוא ממשיך בשלו.
- 251 יעקב: כן. זה בסדר... בבית ספר נגיד א'-ב' ככה. פה אומר זה צעיר, הוא הנה, למה הוא צעיר, הוא לא יודע. אבל אתה
- 252 באוניברסיטה אתה גדול קודם כל אתה למדת 12 שנים. זהו. אחרי זה אולי אתה תעשה צבא, פגשת אנשים, עבדת, ראיית
- 253 אנשים אחרים, כל משהו. צבא אתה רואה מדינה שלך אבל אנשים אחרים, לא מקום אתה למדת. אולי אתה למדת על יד
- 254 הבית שלך. מבית ספר ישר לבית, אבל בצבא אתה פוגש כל האנשים של המדינה שלך. יש הרעים, יש הטובים, יש
- 255 החכמים יש הכל. יש גם הטיפשים יש הכל. אתה משמה חזרת קצת נכנסת גם לעזרה לעבודה ותרגיש גם קצת relax
- 256 בעבודה. כן. אתה נכנסת אחרי צבא אחרי עבודה קצת relax. יש לך אתה ככה עוד פעם פגשת אנשים אחרים הכל כזה
- 257 אתה באת לאוניברסיטה הם מלמדים אותך איך פעם יגידו לך... זה אתה עושה בשבילך זה אתה באת – אני משהו זה אני
- 258 רוצה ללמוד זה... זה... נקודה. באת, כן. ביקשתי, כן. נתנו לך, כן, תעשה.
- 259 שירה: אתה היום, עם מי אתה גר היום?
- 260 יעקב: עכשיו אני, קודם כל בארץ אני גרתי עם הסודנים, אנחנו היינו ארבע אבל עזבו ת'עבודה למה זה הבית, מלון נתן
- 261 לנו אנחנו משלמים כל חודש. כל בנאדם. היינו 4 לדירה כל אחד משלם 500 שקל. משלם 2,000 שקל. עכשיו, החבר'ה
- 262 היה לעזוב את העבודה, הוא לא אמר אתם עזבתם את העבודה, חבר שלכם עובד הוא היה לבד, עכשיו, אתם תבקשו
- 263 למה זה חדר שלכם אתם יעני סודנים הוא גם אוהב אותכם כל הזמן הייתם ביחד. אתם עזבתם אנחנו לא נגיד לכם – לכו
- 264 מהבית. לא. הוא חבר שלכם נמצא שמה ואנחנו רוצים אתם תבקשו כמה ימים אתם רוצים שמה – שבוע, שבועיים. כן.
- 265 למה לא נעים, הוא אח שלכם שמה, אנחנו לא נגיד לכם אתם תלכו. אתם סודנים זה אח שלכם. הוא מגיע לו גם יגיד אני
- 266 רוצה ככה אבל צריך בגלל הוא לבד מסתדר. אנחנו מביאים לו אנשים אחרים עוד מעט. אבל תגידו כמה ימים אתם
- 267 רוצים, יש חברים כל אחד אמר... אחד אמר אני רוצה שבוע, אחד אמר אני רוצה רק 4 ימים יספיק לי. יש אחד אמר 20
- 268 ימים יספיק לי וזהו. אמר לו ככה הוא החבר שלכם אתם כל הזמן (ש)אתם רוצים הוא היה.
- 269 שירה: אז רגע, מי נשאר?
- 270 יעקב: אחר כך, לא. כולם הלכו להשאר במלון אחר כך יבואו 3, 4 אתיופים. גרנו ביחד.

שירה: איך היה?	271
יעקב: היה טובים, בסדר גם ביחד, אבל לא.. אחד הלך לצבא, אחד הלך לצבא.. אה.. חודש הוא היה, סיים חודש הוא	272
הלך לצבא, שתיים – שלוש הוא היה לימודים – אחד היה לומד חשמל, אחד הוא רוצה אחר כך.. הוא רוצה עיתונאי.	273
היה... חזרו שתיים השלוש חזרו אחד הוא היה לבד חברה'ה שלו כולם הלכו. הוא גם עבד כמה ימים, עזב עבודה הלך.	274
אחר כך הביאו לי בנאדם יהודי אני והוא שתיים גרנו שנה, אחר כך הוא הלך, הוא לומד מתמטיקה. הוא עכשיו אחרי זה	275
חפני חודש וחצי הוא הלך לבאר שבע, אה.. הלך לירושלים.	276
שירה: אבל זה היה כבר בערד?	277
יעקב: הכל זה בערד.	278
שירה: אה, כל זה בערד?	279
יעקב: הכל זה בערד. אחר כך יביאו לי ערבים מצפון. היה טבחים במלון. הוא היה מצפון.	280
שירה: מאיפה?	281
יעקב: אמרו זה מסחנין. היה שתיים עכשיו בגלל החג הלכו לבית שלהם.	282
שירה: אה, בגלל הרמדאן.	283
יעקב: כן בגלל הרמדאן עכשיו הלכו שמה.	284
שירה: ואיך הם היו?	285
יעקב: היה בסדר.. הוא היה בא מעבודה.. גם הזמן לא אותו דבר. אני עובד בבוקר אחד עובד לפעמים ב-11, אחד עובד	286
ב-1 חוזר לבית ב-1 בלילה. לפעמים אני ישן. אולי לפעמים בחודש פעמיים-שלוש פעמים אנחנו כולנו ביחד. אבל היה	287
יש לי הרבה חברים הייתי (לא ברור) יש מאשקלון, יש מאשדוד כולם היו חברים שלי אבל כולם צעירים כולם הלכו	288
לצבא. יש אחד הוא הלך עכשיו הוא סיים traffic control. אחד סיים עזרה ראשונה בשביל מתי יש accident יש	289
עזרה ראשונה.. אחד הוא driver, הוא נהג הוא צריך ללמוד. הוא עובד שמה.. יש אחרים גדולים, זה מצפון – יש גם	290
מאילת, גם מתל אביב, גם מירושלים גם יש בחורה.	291
שירה: בחורה גרה איתך?	292
יעקב: לא, היא גרה בבית אחר אבל אני והיא עובדים ביחד. היא מצילה, אני עובד. היא מירושלים. אבל עכשיו היא	293
הלכה ללימודים. היא לומדת שם, כן. היא היה לומדת שם. כל החיים שלה היה ככה. אתה פוגש בנאדם, גרים ביחד,	294
חברים טובים אחר כך הוא הולך.	295
שירה: כולם עוזבים אותך יעקב.	296

297	יעקב: אה? כולם עוזבים.. כל מה שאתה אוהב.. בגלל זה גם אני צריך לעשות, צריך לעשות מקום. מתי פה אין לימודים
298	אין כלום. צריך לחפש איפה נמצא זה. איפה אנשים לומדים. זה משהו אני לומד. בשבילי גם, בשביל הסודנים, הכל. את
299	רואה? מתי באים פה, מתי נגיד פה באים האמריקאים עושים טיול פה, מתי רואים מתי לפעמים באים שמה הם פה,
300	נותנים להם כמה דברים, כמה עזרות ככה, אבל זה אנשים באים לטיול. באים לחודש גם החודש כולו (לא) פה, יש להם
301	מקומות אחרים גם.. גם עושים טיול, גם עוזרים לבדואים, נוסעים לירושלים, לצפון, לראות הכל. הוא עושה טיול בכל
302	המדינה ובגלל פה הוא בא ראה אותך רוצה עזרה, גם הוא יושב יומיים אם אחד בבית ככה, צריך לעשות, לתת משהו
303	לבנאדם. אז זה הכל היה ככה.
304	שירה: בערד אני רואה בראש שלי יש שתי קבוצות.
305	יעקב: שתי קבוצות?
306	שירה: בראש שלי. כן. בסודנים. יש אנשים שבאו מדרום סודן.
307	יעקב: ויש באו מדארפור.
308	שירה: נכון. אתה רואה הבדל בין שתי הקבוצות?
309	יעקב: לא. לא כל כך. לא כל כך. יעני.. מתי אני רואה הבדל בשבילי אני רואה מדרום אפריקה.. מדרום סודן.. היו
310	אוהבים את האנגלית. אלה מדארפור אוהבים את הערבית. מתי עכשיו את ביקרת בנאדם מדארפור.. נגיד אם מישהו יש
311	לו 6 חודשים משהו בארץ, שנה.. אבל כולם יודעים.
312	שירה: יודעים עברית.
313	יעקב: כן.
314	שירה: חוץ מרשיד.
315	יעקב: חוץ מרשיד. כן. למה רשיד זה חדש. אבל כולם יודעים.
316	שירה: כן וגם רשיד כבר יודע קצת עברית.
317	יעקב: כבר הוא קצת מדבר אבל כולם אתה ראת דארפורים יש להם שנה וחצי שנתיים כולם עוזרים לעצמם בעבודה.
318	יודעים הכל, יודעים עברית, מדברים ככה. אתה רואה מתי מישהו לומד הוא כל אחד יש לו רושם כל משהו אומרים לו.
319	הוא רואה ככה כמו שאת רושמת הוא רושם ישר. למה הוא רוצה. אולי אצלנו אנחנו דארפורים אתה מקום הלכת יש..
320	יש שפה של מדינה. זה אתה לא.. זה אחר כך זה.. זה משהו history. זה הסטוריה. אתה לא באת סתם נגיד אתה נכנסת
321	למדינה אתה אחר כך יצאת ממדינה זה ונגמר הסיפור. לא. אתה צריך תרגיש למה את נכנסת, מה עשו לך, מה עזרו לך,
322	מה ההבדל אתה ראת שמה בחיים שלך. פה, שמה.. מה הכי טוב פה אתה ראת שמה.. ככה.. זה כל מה שאתה ראת
323	שמה ופה, נגיד.. כל כך לא אותו דבר, אתה צריך שפה זה משהו חשוב. נגיד אתה הלכת לשמה, אתה איש צעיר, אתה
324	הלכת נגיד ללשמה, חזרת, כל הסודנים חזרו, אתה לממדת נגיד ב-relationship ישראל-סודן נגיד – כן, ישראל סודן

relationship	325	אמרו לך עכשיו אנחנו רוצים כל בנאדם היה שמה זה יודעים עברית יודעים זה (אבל) יביאו אותך ואתה
	326	לא יודע שום דבר. מאיפה? יביאו בנאדם ילמד מאיפה?
	327	שירה: אבל זה לא בעייתי אם אתה חוזר לסודן ואומר שהיית בישראל?
	328	יעקב: לא, עכשיו זה... עדיין... עכשיו זה בעיה. עכשיו זה בעיה כן. עכשיו זה בעיה. למה? היה ברכון של הסודנים כל
	329	בנאדם רושמים אתה לכל המדינה יכול אבל לישראל לא.
	330	שירה: כל המדינות בעולם חוץ מישראל?
	331	יעקב: חוץ מישראל. רושם ככה. רק עכשיו בגלל אנחנו באנו כולם יודעים עכשיו החליפו דרכון חדש..
	332	שירה: אה, יש עכשיו דרכון חדש?
	333	יעקב: כן. יש דרכון חדש.
	334	שירה: כתוב שמותר גם ישראל?
	335	יעקב: עכשיו לא רשמו ישראל לא רשמו שום דבר, כל העולם.
	336	שירה: כשהגעת לישראל, כמה זמן חשבת שתשאר פה?
	337	יעקב: זה משהו אני לא חשבת.
	338	שירה: לא ידעת.
	339	יעקב: לא ידעתי בכלל. לא ידעתי אני אשאר 10 שנים, שנה, שנתיים. לא. זה לא ידעתי.
	340	שירה: כמה זמן היית רוצה להשאר כאן?
	341	יעקב: לא... זה לא... לא אמרתי לעצמי..
	342	שירה: כאילו, מה שיהיה יהיה.
	343	יעקב: כן, מה שיהיה... אבל לא אמרתי אני אשאר ככה אף פעם. אני בחיים שלי לא עושה ככה. נגיד אני יוצא מהבית אני
	344	רק אומר לבנאדם מתי הוא רוצה אותי, אני אומר לו בשעה הזאתי אי חוזר אליך, אבל סתם אני לא עושה לי זמן אני לא
	345	ככה חוזר לפה... זה רק מתי אני נגיד לומד, עובד, קורא, רואה טלוויזיה זה נגיד אני עושה בשבילי.
	346	שירה: מסודר.
	347	יעקב: עושים מסודר. למה מה אני רוצה ללמוד, רוצה לעבוד, ללמוד, להסתכל קצת לחדשות, גם לקרוא לכתוב לבד
	348	בבית. תרגילים עושים, אחר כך צריך לישון. זה אני עושה אבל חוץ מזה אני לא אומר אני עושה שמה אני מחר שמה

- 349 שנה, שש שנים.. אני לא ככה. אני לא יודע מה יקרה בחיים שלי.. אני לא אומר – אני שמה שלוש שנים, חמש שנים,
- 350 לא.
- 351 שירה: ומה היה הדבר הראשון שראית בישראל שהוא היה לא כמו בסודך?
- 352 יעקב: אה.. זה משהו אחר ראשון זה מה לקחו אותנו מהכביש. הצבא. לקחו אותנו באוטובוס. יש ערבים שמה יש הכל.
- 353 משהו, קודם כל, אני באתי פה, קודם כל יש חייל ערבי. יש חיילים ובתוכם יש גם חייל ערבי. כל משהו בעולם נגיד
- 354 שמה אתה מסתכל בטלוויזיה חוץ מישראל, נגיד מביאים לך בכל העולם אתה משהו אתה רואה שמה ואתה פה – זה לא
- 355 אותו דבר. זה משהו לא.. אתה לא תאמין. אתה מסתכל שמה ופה – לא אותו דבר. אבל מה שאני חשבתי ראשון בנאדם
- 356 מדארפור היה ישבנו ככה, לוקחים אותנו, אנחנו עולים להרים למעלה. אני אמרתי תסתכלו חברה, כן אמרתי להם
- 357 בערבית כולם, אמרתי חברה תסתכלו. אנחנו יושבים יש ים, מים נקיים, תסתכלו, בכל מקום יש חשמל, כל מקום
- 358 שאתה רואה יש בנאדם גר פה, ככה יש חשמל. אמרתי להם – תסתכל כמה רחובות יש, כמה כבישים, אתה הולך בכל
- 359 מקום יש. גם תסתכל אדמה שלנו ככה נקי אתה לא צריך תעבוד, אתה רק צריך תשים. אתה לא צריך תעשה עבודה אחר
- 360 כך אתה.. לא. אתה ישר תשים.. ויש חשמל. זהו. תסתכל, איך כל זה שמה יש מים, יש חשמל, יש זהב, יש אנשים יש גם
- 361 מדינה, יש גם אדמה טוב. זה הכל לא עושים שמה, גונבים. נותנים לחמסים (גנבים) – במקום יש אנשים שמה רוצים
- 362 אוכל אין להם. אצלנו יש מלחמה ב-2003 אין כלום. מי אתה תדבר? באים הבית שלך לוקחים לך. אתה מדבר ישר
- 363 נותנים לך למשטרה. אתה יצאת החברים הלכו, הולך שמה לוקחים אותך. זה הכל ככה. זה ה שאני ראיתי. אני רואה פה
- 364 – אני לא מאמין. מפה אני רואה אנשים, נגיד בשביל פה אני רואה הזקנים, המדינה משלם להם, מקבלים כל משהו. כל
- 365 בנאדם, בן בת, הוא לומד. הוא לומד 12 שנים. רק עד נגיד בנאדם מתי הוא עשה רע יעני כל הזמן עושה בעיות,
- 366 בלגאנים ככה זה.. יש משפחה אומרים למשפחה פעם ראשון, שני, הוא לא עשה טוב, אומרים לו – בבקשה אתה לבית
- 367 סוהר. מספיק ככה, כן? כל בנאדם פה מלמדים אותו, נותנים לו ללמוד 12 שנים. מקבל כל חודש 1,000 שקל, 1,100
- 368 שקל.
- 369 שירה: הוא משלם, הוא לא מקבל.
- 370 יעקב: מה?
- 371 שירה: פה אתה צריך לשלם. אתה לא מקבל. יש חוק חינוך חובה שאתה חייב ללכת לבית ספר עד גיל 16 אבל אתה לא
- 372 מקבל בשביל זה כסף אתה...
- 373 יעקב: לא, אתה מקבל בשביל לתת למשפחה שלך, כן?
- 374 שירה: לא, אתה לא מקבל כסף.
- 375 יעקב: לא, אבל הם לא נותנים משהו למשפחה?
- 376 שירה: לא.
- 377 יעקב: טוב, אז לא נותנים כסף אבל מלמדים אותך.

- 378 שירה: מי שרוצה ללכת לבית ספר יכול ללכת לבית ספר אבל אתה צריך לשלם כסף לבית ספר. ואתה לא תמיד תקבל
- 379 בית ספר טוב. גם בישראל מי שאין לו כסף לא מקבל, לא יכול לעשות את הדברים הבסיסיים.
- 380 יעקב: זה בכל העולם אותו דבר. נגיד, אתה למדת טוב אבל אתה רוצה תעשה משהו יותר גבוה אתה רוצה אתה צריך
- 381 תשלם. יש 12 שנים זה בלי כסף, אתה לומד זה ממדינה.
- 382 שירה: לא, זה גם אתה צריך לשלם.
- 383 יעקב: אבל לא הרבה, כמה משלם?..
- 384 שירה: זה משתנה אבל זה יכול להיות 1,000 שקל לשנה וזה יכול להיות 1,000 שקל לחודש. תלוי איזה בית ספר.
- 385 יעקב: כן, נגיד זה של מדינה אתה משלם 1,000 שקל לשנה.
- 386 שירה: כן, זה מאוד משתנה. (אני מתחילה לדבר על תהליך ההפרטה בארץ). פעם כל בתי הספר היו שייכים למדינה
- 387 והיום יש בית ספר פרטי וכל מיני סוגים..
- 388 יעקב: כמו שלנו שם. יש בית ספר פרטי אתה אולי אומרים לך אתה תשלם 1,000 דולר לחודש. אומרים אני מחזיק
- 389 הילדים שלך הם הראשונים של המדינה.
- 390 שירה: (אני ממשיכה לדבר על ההפרטה בארץ, על כך שאחותי משלמת 5,000 ש"ח לחודש בשביל הגן של הבת
- 391 שלהואז אני מספרת על מקרים בהם ילדים אתיופים או מזרחים לא הורשו ללמוד בבתי ספר של אשכנזים – בישראל יש
- 392 המון גזענות בצורה מאוד בוטה).
- 393 יעקב: זה, משהו כזה, רק בנאדם הוא נולד במדינה, הוא גדל במדינה, הוא ירגיש את זה. אבל כמו אני.. אני מרגיש. זה
- 394 מי שנולד פה בארץ, הוא גדל הכל הכל בארץ זה הוא ירגיש. זה הוא יודע הכל אין מה לעשות אבל אני.. אני עד עכשיו
- 395 רוצה רק עזרה לא.. זה גזעני זה לא, זה.. גזעני במדינה שלי אני יודע. אבל אף אחד לא מדבר. זה מה שאני הייתי,
- 396 ראיתי, אני יודע הכל זה. מישוהו הוא לא נולד שמה, לא גדל הוא לא יודע, לא יגיד זה גזעני זה לא גזעני.. זה דברים..
- 397 למה לפעמים יש אנשים הוא גזעני אבל אתה לא תרגיש הוא גזעני. הוא לא יתן לך הרגשה בגלל הוא גזעני בגלל הוא
- 398 יעשה לך משהו, או בגלל אתה תרגיש איך אתה תרגיש.
- 399 שירה: ואם אתה מבין את השפה שלו? אז אולי בגלל זה לפעמים אתה כן תרגיש.
- 400 יעקב: נגיד מתי אתה מבין את השפה שלו, גם אתה לא מסתכל (על) הגב שלו איך הוא עושה לך, הדיבורים זה סתם הוא
- 401 אומר, אולי הוא חוזר אומר לך "סליחה, אני מצטער, אני מתנצל, אני מה שאמרתי לך זה לא נכון".
- 402 שירה: או שהוא מתנצל או שלא.
- 403 יעקב: כן. אם הוא מתנצל הוא אומר "סליחה, אני מתנצל מה שאני אמרתי לך זה אני עושה טעות גדולה אני מתנצל". מי
- 404 שאומר אני מתנצל זה כל הכבוד. זה ככה זה החיים אתה מקבל, נותן, מקבל, נותן, ככה.

- 405 שירה: יעקב, מתי תתחתן?
- 406 יעקב: להתחתן.. זה לא חושבים על זה. בינתיים אני רוצה משהו ללמוד לדעת כל אחד. למה? אני כל החיים שלי אני
- 407 חשבתי אני מסתכל ככה, אתה לא נגיד אין לך כסף אבל אתה למדת משהו טוב.. יגיע יום שלו. אומרים לך, אומרים כן,
- 408 אתם זוכרים יש בנאדם היה לומד משהו כזה אבל הוא לא ביקש לעבוד ככה ולא הסתדר פה והלך שם, באים איתך אולי
- 409 אתה עושה עבודה.. למה? אני.. לא.. אני רואה מתי אתה לא יודע משהו טוב אתה לא יודע כלום, אתה מביא ילדים, ניד
- 410 אתה הבאת את הילדים, כסף לבד לא יעזור לך כל כך. הכסף, רק כסף, הוא לא יעזור. אתה צריך ילד שלך הוא גדל,
- 411 הוא בא, יש לך ילדים, יש אישה היא יושבת שם יש ילדים פה, "אבא ספר הזה תעזור לנו אנחנו בבית ספר נתנו לנו ספר
- 412 אתה צריך לעזור לנו", הוא אולי שואל "אבא מתי אתה היית כמונו מה יש לכם, מה אתם ראייתם? אתם למדתם טוב?"
- 413 ככה. אתה צריך תגיד לו כן, כן בן שלי, היה ככה והיינו עושים ככה והיה ככה. זה הכל.
- 414 שירה: ללמד אותו על החיים..
- 415 יעקב: כן. העולם, החיים, הכל. כל מה שהוא מבקש יש. למה? ככה, כי אם אתה רק בבית הוא הולך חוזר משעמם לו.
- 416 הולך חוזר הולך חוזר רק הולך שמה, הולך סבא, בן דוד שלו, אתה צריך ילד תפתח ת'עיניים, עושים זה זה ככה, עושים
- 417 ככה. ילד, תן לאמא כבוד לסבא כבוד לסבתא כבוד לאבא כבוד. לאח שלך זה.. ככה, אחר כך אולי שואלים אותך "אבא
- 418 אנחנו רוצים חופש צריך ללכת למקום". כן, בסדר, איזה מקום? מה אתם רוצים ככה? ככה. אין בנאדם לא רוצה
- 419 להתחתן. חתונה זה למה זה החיים. כל בנאדם.. אין בנאדם הוא יגיד לא יתחתן. למה, הגבר מגיע מ..
- 420 שירה: הגבר מגיע מאדם ואישה מחווה, כן?
- 421 יעקב: כן.
- 422 שירה: יופי, הצלחתי ☺
- 423 יעקב: למה אומרים זה חצי זה חצי. מתי מתחתנים היה..
- 424 שירה: שלם.
- 425 יעקב: שלם. בגלל זה אין בנאדם הוא לא צריך להתחתן בחיים. כל בנאדם הוא רוצה להתחתן. למה הוא לומד, הוא
- 426 עושה כל הזמן משהו, יש לו כסף יש לו הכל זה יש לו הכל אבל הוא כל הזמן הוא רואה, הוא רואה בחורה יפה הוא
- 427 אומר תסתכלו זה יפה, רואה בטלוויזיה אומר – יפה. בעיתון – אומר יפה. רואה במועדון, רואה ברחוב, בכל מקום הוא
- 428 רואה, מתי גם הוא נגיד מגיל 70, 75, 80 הוא אומר זה יפה.
- 429 שירה: בנים אף פעם לא עוצמים את העיניים.
- 430 יעקב: כן. בגלל זה אין מי שלא רוצה להתחתן. כל בנאדם צריך להתחתן צריך יעשה ילדים, למה שם שלו צריך להשאר.
- 431 שם שלו צריך להשאר.
- 432 שירה: אז מה תגיד האישה, בשביל מה האישה מתחתנת? השם שלה לא נשאר.

- 433 יעקב: מה זה שם שלה לא נשאר? אבל היא פרח. היא פרחים, גבר לבד מאיפה יהיה לו בן?
- 434 שירה: אז אתה אומר שחתונה זה רק בשביל הבנים? לא בשביל הבנות?
- 435 יעקב: לא, אבל אומרים behind the man there is a woman. נגיד יש בנאדם הוא הראשון הוא היה טוב, הוא לא
- 436 לבד. אתה מסתכל לגב שלו יש אישה.
- 437 שירה: אבל למה האישה בגב? אולי היא יכלה להיות לידו? אולי מקדימה?
- 438 יעקב: כן. כן. עכשיו אין אישה בקדימה? כמה ראשי ממשלה בעולם יש? כמה משרד החוץ יש? בכל מה שעכשיו יש
- 439 עובדים ביחד. לומדים ביחד. אוכלים ביחד.
- 440 שירה: היום גם אישה שעובדת בתפקיד של גבר מקבלת פחות כסף מהגבר.
- 441 יעקב: למה?
- 442 שירה: כי יש אפליה. אותו תפקיד, אותן שעות, אותו דבר. הגבר יקבל יותר כסף. זה לא בסדר.
- 443 יעקב: לא, למה, זה משהו, יעני לא צריכים יגידו אישה עם הגבר כולם ביחד אותו דבר, זהו נקודה. צריך לעשות יענו
- 444 משהו קטנצ'יק, שהגבר ירגיש.. אבל לפעמים יש אנשים אתה רואה, יש משפחות אתה רואה אבא יש לו כמה בנים או
- 445 כמה בנות, בנות שלו חזקים, חכמים, כל מה שעושים הבנים שלו לא עושים. כן, בנים עובדים, בנות עובדות. מנקים
- 446 הבית, מסדרים, עוזרים לאבא, לאמא, כל הזמן מתקשרים, אפילו אח שלהם מתי ביקש משהו נותנים לו, קח. כל הזמן
- 447 אומרים – תפתח עיניים, למה אתה לא מחזיק את עצמך, אתה לא עושה ככה, למה? גדלים.
- 448 שירה: מה ההבדל בין הנשים הסודניות והנשים הישראליות? יש הבדל?
- 449 יעקב: לא כל כך הבדל. בגלל נגיד, בגלל התרבות אני חושב אין, אין הבדל פחות או יותר. הבדל אני לא רואה. הבדל –
- 450 הבדל אני לא רואה. רק פה, נגיד, רק משהו בשביל התרבות, למה היה שמה, לפעמים יענו שמה בסודן נגיד אישה אמר
- 451 משהו והגבר נותן מכה. נותן לילדים שלו גם מכה. ככה זה, פה אי אפשר.
- 452 שירה: גם פה אפשר.
- 453 יעקב: לא, יעני יש משהו אתה יעני ככה קצת לא.. יעני.. משהו.. לא משהו יביא דם..
- 454 שירה: בסודן יותר מקובל שלאבא יש כוח והוא יכול להרביץ?
- 455 יעקב: כן. שמה יכול להרביץ אבל עכשיו זה לא כמו (מה ש)היה עכשיו כל מה ש.. רואים כל מה שבטלוויזיות של עולם
- 456 הכל, גם עכשיו אתה רואה אנשים אחרי מלחמות ככה כולם הבנאדם הוא מרגיש כמה יש לו שמתו ככה יש לו הרגשה
- 457 יש לו בן, יש לו בת הוא לא צריך נותן מכה הוא רק.. צריך דיבורים גם כל מה שהצעירים ראו הוא לא רוצה רק נשאר
- 458 כל הזמן במוח, צריך ילמד טוב אחר כך יכנס הכל. הוא לא צריך (להגיד) היה בגללנו הכל.. זה היה החיים. גם יש ילדים
- 459 13, 12 שנים בישראל לא יודעים כלום על סודן.

- 460 שירה: אבל הם מרגישים סודנים.
- 461 יעקב: כן בגלל כל הזמן היה עם האמא עם האבא. הוא רק הוא יודע עברית (בניגוד ל)האמא מהאבא זה באמת לא
- 462 יודעים.. מתי הוא רק הוא לבד עצמו הוא לומדים הוא ישראלי מגיעים לבית יש אמא.. רק מדברים סודנית. הילד כל מה
- 463 שבבית עושים הוא היה עושה, לא עוים הוא לא עושה. הוא מסתכל לאמא ואבא מה שהם עושים הוא גם עושה אותו
- 464 דבר. מה (כמו ש)אומרים ישראלים – אין מה לעשות.
- 465 ***** הפסקת פיפי *****
- 466 יעקב: ערבים לפעמים אתה רואה בטלוויזיה אומרים – ישראל עשה לנו ככה וככה.. פה, אני רואה יש ערבים יש להם
- 467 רכבים, יש להם מנהלים, כסף, הכל. יש יהודים גם אין להם כסף וערבים יש להם. יש משפחות ערבים יש להם כסף יש
- 468 משפחות יהודים אין להם. יש לו ילדים, שולחים ילדים לגרמניה לומדים, בולגריה, אוקראינה, לירדן. מתי אתה אין לך
- 469 כסף איך אתה תשלח הבן שלך מחוץ למדינה? לחוץ לארץ? הוא לומד שמה.
- 470 שירה: אבל לפעמים הם שולחים כי אין להם ברירה..
- 471 יעקב: נגיד, מישו.. ישאנשים יענו בכל העולם שולחים אנשים לומדים בחוץ לארץ. נגיד יש מישו הוא לא מצא את
- 472 מה שהוא רוצה במדינה שלו, יש אנשים אחרים היו פה הרבה שנים במדינה, נגיד המדינה שולח אנשים. ככה אחד אחד
- 473 אחד שולח אותם לומדים מחוץ למדינה. בגלל יש אנשים לפעמים יש אנשים חכמים, לומדים טוב אבל משפחה שלהם
- 474 אין לו משהו.
- 475 שירה: ואז אתה מדבר על scholarships?
- 476 יעקב: כן. כן. שולחים ככה. אבל יש פה, הוא הולך, למה הוא הולך חוזר. לא היה למד שמה, מגיע לארץ המדינה אומר
- 477 לו – אתה למדת בחוץ לארץ אתה ערבי אתה לא תבוא. ישר מכניסים אותו לעבודה. מה שהוא למד שמה ישר הוא עושה
- 478 במדינה.
- 479 שירה: איזה עבודה למשל?
- 480 יעקב: יש אנשים.. יש medicine, יש pharm, יש דוקטור יש הכל. חוזרים עובדים. הוא למד בשביל לעבוד. הוא הלך
- 481 לחברה ישר לקחו אותו. כן. לא אמרו לו בגלל אתה ערבי לא רוצים אותך. לא. ישר.
- 482 שירה: יש מקומות שכן יש מקומות שלא. ויש בדואים עשירים? פה באזור?
- 483 יעקב: בדואים כולם במקום שלהם. בחוץ מערד.
- 484 שירה: נסעת לכסייפה?
- 485 יעקב: כן. עם הטעות. הוא אחד עושה לי טעות, הוא אחר היה בעבודה במקלחת, במלון הוא לקח מפתחות שלי, יש לי
- 486 משהו כחול גם שלו אותו דבר. הוא שכח הוא יעני הולך ממחר לאוטובוס אני היה יש ככה כל אחד שם דברים שלו

- 487 בשולחן, הווא מחפש דברים שלו, שכח לקח שלי. הוא הלך, באנו ביחד פה לערד, אני הלכתי שמה, הוא הלך. אני בערד
- 488 צריך להוציא כסף, לקנות סיגריות, אני מסתכל בזה שלי ישר אני זכרתי שמה. שאלתי את החבר'ה שלהם שמה שם שלו
- 489 נתנו לי טלפון. התקשרתי לו – כן, כן, כן, כן. הוא אומר יש אוטובוס שמה תיקח אוטובוס תגיע פה. הלכתי שמה נסעתי
- 490 לכסייפה.
- 491 שירה: אז נכנסת פנימה לתוך כסייפה?
- 492 יעקב: כן. הוא באמצע.
- 493 שירה: נשאר אצלו בבית, דיברתם?
- 494 יעקב: לא, הוא.. הוא גר מחוץ לכסייפה קצת, יענו הוא בכסייפה אבל בעיר קצת ליד עם המשפחות שלו. הוא מתחתן
- 495 אבל כולם גרים יעני אבא, אמא, הוא מתחתן גם הוא גר שמה, אחות שלו שמה גם עושים ככה. הוא היה משמה הוא בא
- 496 הוא אמר למה אני לקחתי אוטובוס של עבודה של עובדים אני באוטובוס הוא עושה סיבוב, הוא אמר תגיע לתחנה
- 497 אחרונה אני היה מחכה לך שמה.
- 498 שירה: אז הוא רק נתן לך את המפתחות וישר עלית לאוטובוס.
- 499 יעקב: כן, כן.
- 500 שירה: אבל הם גרים כמו בסודן, כל המשפחה ביחד?
- 501 יעקב: בסודן לא כל כך במשפחה ביחד.. אתה גר עם המשפחה אבל לפעמים אתה מתחתן מבחוץ עם בחורה מתל אביב,
- 502 ירושלים, אילת.
- 503 שירה: ואז היא באה לגור איתך.
- 504 יעקב: כן. אתה לוקח אותה אתה גר.. היא גרה איתך. כל הזמן הבחורה היא גרה עם המשפחה של הבן.
- 505 שירה: אבל גם אצל הבדואים ככה, לא?
- 506 יעקב: כן. הוא היה... אומרים הוא היה מתחתן רק עם המשפחה יעני.. בים סבא, סבא, משפחה, בים בן דוד לבן דוד,
- 507 ככה. זה היה עושים ככה אבל עכשיו כל אחד הוא חייב להתחתן (עם) כל (אישה מ)מקום הוא רוצה. אתה לא חייב
- 508 אומרים לך אתה רק עם מקום זה. אתה אולי מישראל לוקח בחורה אולי מסודן. למה אומרים שמה המוסלימם כל בחורה
- 509 אתה רוצה להתחתן תחתן. אין לך בעיה. זה היו עושים עם המשפחות אבל כל הזמן עם המשפחה זה לא כל כך טוב.
- 510 שירה: למה?
- 511 יעקב: לא, יש אנשים הוא להתחתן עם המשפחה אבל הוא רוצה הוא אומר הוא רוצה עוד פעם מתחתן. אומרים לו
- 512 עכשיו, עכשיו יש לך, אתה רוצה להתחתן במשפחה, אתה רוצה בחוץ, טוב. היא אוהבת אותו, מספיק.

- 1 ראיון מס' 2: נערך עם עומר בתאריך 26.7 בעברית ואנגלית (עומר לא הסכים שאקליט אותו)
- 2 אני מעשרת הסודנים הראשונים שהגיעו לערד. מבחינתי העיר היתה שקט, עיר מאוד מסודרת, יש אופנה חדשה, יש
- 3 דבר חדש ש... לא היה קורה במצרים או בסודן, שיש מרכז ויש אנשים בעיר. בסוף היום או אחר הצהריים, יושבים,
- 4 משפחות, מדברים, לנוח קצת. הכל היה בסדר. אנשים היו מתנהגים איתנו... כל הזמן היינו בעבודה חוזרים זה... לא היה
- 5 כל כך חיבור אבל הכל... כל אחד כיבד את השני. למשל, איך היינו עושים קניות? בהתחלה, היה קשה לדבר, להסביר
- 6 מה צריך בעברית והרבה פה לא דיברו אנגלית אבל הכל הצליח, הלך, הכל היה בסדר. לאט לאט באו הרבה סודנים,
- 7 יושבים שם, במרכז. כל הבעיות באו מהמרכז. יש לחץ, הרבה אנשים, אנשים מחכים. כל אחד מחכה שההוא יזוז לשם.
- 8 הלחץ הביא... התחיל רעש – *abuse freedom of this country* – לא הבינו מה זה חופש בכלל. חופש זה כן, אתה
- 9 יכול לעשות מה שאתה רוצה אבל כל אבל כל עוד שלא תיגע באף אחד. וגם בלי שתפגע בבסיס של הקהילה. הישראלים
- 10 פה, לא רק פה, בכל קהילה יש בסיס. אני לא יכול ללכת עירום. אני לא יכול לשתות ולצעוק מול כולם. אני לא יכול
- 11 לשחק כדורגל במרכז. מה שקרה בזמן הזה, עם הלחץ, יש אנשים ששותים שם... יש לחץ במדינה ויש מי שלא רוצים
- 12 לשבת פה ולא רוצים רעש... אנשים מהעיר לא יכולים להתחבר במצב כזה...
- 13 נגיד שבאתי לישראל, באתי לערד, ערד עיר קטנה, במקום חשוב – ליד ים המלח – יש מלונות. חשבתי שכולם עובדים
- 14 פה, באזור. מה שאני יודע על הסודנים שהם עובדים עם כבוד ומאמץ. וגם יש להם כוח פיזי והם אחראים. אני אני כוח
- 15 עומר – עובד כזה זה במספרים יותר טוב לי משלושה או ארבעה עובדים שעושים פחות עבודה. וגם זה לא טוב בשביל
- 16 האנשים פה. זה יוצר חיכוכים עם האנשים פה.
- 17 יש עוד דבר – שאמרנו שעבודה בשביל האנשים היתה קשה, לא כמו לפני כן... (מנסה להזכר) ראיתי כמה פעמים:
- 18 ברגע שאנחנו עולים לאוטובוס לעבודה יש כמה דברים: לפעמים האוטובוס מלא, יש הרבה אנשים שרוצים לעלות
- 19 באותו זמן, כל הדברים האלה מרחיקים בין ישראלים, סודנים ורוסים. מבחינתי, זה לא היה ככה לפני כן. עכשיו יש
- 20 500 סודנים נוספים. זה עושה משהו אחר, שוני ממה שהיה קודם. יוצר שוני אם רוסים וסודנים וישראלים רוצים לעלות
- 21 לאוטובוס, והסודני נדחף ועולה, והישראלי יעלה והרוסי יאחר ב-10 דקות לעבודה. מה הוא חושב?
- 22 הייתי אומר לעצמי: ערד היא לא האוטופיה של אפלטון. כשהוא רצה מדינה ברמה גבוהה, יש לו *specifications*, ויש
- 23 *managements*, הוא רוצה שלום, הוא רוצה מדינה ברמה שלא קיימת. אני מאמין שיש בלגאן בכל מדינה: כל
- 24 בנעומר רוצה בבית שלו שיהיה מסודר וטוב. גם אנחנו רוצים שבעיר יהיה טוב. יהיה נקי. הנוף יהיה טוב. בערד הרוסים
- 25 עושים בלגאן. הישראלים עושים בלגאן. גם הסודנים עושים בלגאן. שותים, זורקים את הבקבוק. מעשנים וזורקים את
- 26 הסיגריות. עם למשל העובד נקיון היה צריך להגיע כל יומיים, עכשיו הוא צריך להגיע כל יום. אבל בערד מאשימים את
- 27 הסודנים בהכל. מאשימים את מי שהגיע אחרון. מי שבא אחרון יש לו אחוזים באשמה. יש אותו בלגאן אבל יותר בלגאן.
- 28 אם פעם היו מסדרים הכל בשעתיים היום מסדרים ביומיים. ברגע שיש מצב כזה אי אפשר להתחבר ואם זרקת עלי
- 29 משהו... ואי אפשר שהמצב ישאר ככה. אין חיבור וככה מתחילה שנאה.
- 30 עומר: אדם לא נקי זה לא מקובל בכל מקום. לא רק בישראל, גם אצלנו בסודן. אני מרחם על מישהו שהוא לא נקי. אני
- 31 יודע ב-100% שבכל דת מקדשים את הנקיון. זה קשור לאמונה. פה, אם יש בנעומר לא נקי, כולם אותו הדבר.

- 32 וההתעלמות שלהם שלא מכירים את סודן בכלל. ולא מכירים את התרבויות הרבות בסודן. בגלל זה השיפוט שלהם בא
- 33 ככה. אני עומר מאמין, אני עומר נקי. מבחון ומבפנים. פעם באתי ורציתי לקחת אוטובוס לבאר שבע. היה ספסל, כולו
- 34 ריק חוץ מגברת אחת שישבה שם. אני הייתי צריך לחכות והייתי עייף. אמרתי לעצמי – שב. ברגע שישבתי היא קמה.
- 35 כמה נפגעת! זה כאב לי. חשבתי – אולי אני לא נקי? רציתי להריח את עצמי...
- 36 פעם יצאתי מהבית, בשכונת רותם, בשישי צהריים, היה אירוע במרכז ולכן לבשתי את הבגדים הכי יפים שלי. אני
- 37 אלגנטי, דרך אגב. פספסתי את האוטובוס האחרון וחשבתי - אלך למרכז ברגל. הלכתי ולהכתי והגעתי לאמצע הדרך,
- 38 הייתי צריך לעבור את הכביש ואיתי רצתה לחצות גברת נוספת. היא התקרבה אלי ואמרה – איזה זבל! מאיפה באתם
- 39 לארץ שלנו? אמרתי לה – הנעליים שלי זה 400 שקל, החולצה זה 600 שקל, אולי זה מפריע לך.. ותדעי לך שכל זה
- 40 לא מפה. למה היא מדברת ככה? זה לא שהיא עומר חולה, היא נראתה בסדר. אני מספר לך כדי שתדעי שיש strange
- 41 object - יש בנעומר שבא לישראל או לערד והוא בנעומר unfamiliar – וככה זה הרמה של השנאה. לאן הגענו,
- 42 משטות של לחץ, מרכז, פה נוצרה שנאה. הם שופטים את כל הקבוצה. עכשיו אני מסתכל על סודני – אם היום בא סודני
- 43 לישראל, והם כבר מכירים אותו, כבר מחליטים עליו ושופטים אותו. שפטו את כולם לפי מיעוט קטן בתוך הקבוצה. וגם
- 44 שפטו ככה את מי שעוד לא הגיע לכאן. העניין סגור על הסודנים – יש אימאג' ברור על הסודנים.
- 45 אני רוצה להגיד לך משהו על הסודנים – הייתי בכמה מדינות – ירדן, עין הסעודית, מצרים, צ'כוסלובקיה ואוקראינה;
- 46 אני רוצה להגיד משהו – הדבר היחידי שמבדיל את הסודנים הוא שהם יודעים לקבל אורחים בצורה הכי טובה בעולם.
- 47 איך שהם מקבלים מישהו מבחוץ. גם אם הוא מסודן ואין לו כלום בבית. זה לא ברמה של הממשלה, זה ברמה של
- 48 האנשים. אתה תזמין אותו לבית, תתן לו אוכל ושתייה. יש אנשים שכל השמחה של החיים שלהם זה לקבל אנשים שבאו
- 49 מחוץ לסודן. אם לא מסודן, יחכו לאנשים שבאו מעיר אחרת או מאיזור אחר. הם מקימים מקומות בדרך, בתים או תחנה
- 50 ותמיד צריך לעצור, לשתות משהו. יש הרבה אדמה בסודן שלא משתמשים בה. את יכולה לנסוע 3 שעות בלי לראות
- 51 כלום חוץ מאדמה. אין מספיק אנשים שיגורו שם. מישהו יקים אוהך ויביא לשם אוכל ושתייה ולא יבקש מהאורחים שלו
- 52 כלום בתמורה. אני לא בכיתי הרבה בחיים שלי – אחת מהפעיים היתה כשנסעתי לכפר בסודן. בכניסה צריך לצפור כדי
- 53 להגיד שהגעתי. את מגיע, אתה לא זז לפני ששנית או אכלת. אחר כך לוקחים אותך למשפחה שלך. הדודה שלי שחטה
- 54 כבש. השכן שחט יום למחרת כבש לכבודי. צעירים בגילי באו ולקחו אותי לגנים (לכל משפחה יש גן). לפעמים לנהר,
- 55 לפעמים על סוס או על חמור. לפני שעזבתי הביאו מתנות. אלה אנשים פשוטים, אחד הביא ארגז מנגו, דברים שעושים
- 56 ביד. כשנסעתי כולם עמדו ליד האוטו ונופפו לשלום. אז בכיתי מהתרגשות.
- 57 מה שלא רואים ומה שלא שומעים זה מה שחשוב. הייתי בכמה מדינות: בחיים לא תשמעי את זה. בישראל יש ישראלי
- 58 שהולך מכות עם סודני או עם רוסי. את תמצאי בסודן סודני שהורג סודני אבל לא תראי סודני שנלחם עם מישהו שהוא
- 59 לא סודני. לסודנים יש כבוד למי שבא מבחוץ. 20 ומשהו שנים חייתי בסודן – ראיתי אנשים מכל העולם – סינים,
- 60 יפנים, אמריקאים. אף פעם לא ראיתי סודני שנלחם עם מישהו מבחוץ. דוגמא נוספת לקבלת האורחים בסודן: שחקן
- 61 כדורגל או מאמן שבא מבחוץ יראה שכל המעריצים מחכים לו בשדה התעופה. אף אחד לא ילך לעבודה, כולם באים עד
- 62 שדה התעופה, יקחו אותו על הכתפיים ויאמרו – ברוך הבא לסודן. יש לסודנים שלום רב עם החוץ ופחות מדי שלום
- 63 בפנים. בין האחרים – הממשלה ומקבלי ההחלטות, שתמיד חושבים במצב כזה, כולם חושבים ככה, האנשים מקבלים

- 64 פחות חינוך ופחות כסף. גם עם העושר הגדול של המדינה כולם עניים. בגלל שיש גנב גדול במדינה. אני חייב להראות
- 65 נאמנות לממשלה בשביל להרוויח יום בחיים. המדינה שלנו לא רוצה כלום מבחוקן, יש לנו הכל בפנים.
- 66 הטפשות הגדולה של הסודנים – המילה הטובה חשובה מאוד לסודנים. המילה הטובה היא ויזה ללב של הסודני. אם
- 67 מישוהו יבוא ויצעק "תעשה את זה ואת זה" או יגיד בצחוק "כן זונה", יש אנשים שאומרים את זה בצחוק, או יגיד
- 68 "בבקשה", ברור שכולם רוצים את הסוג השני אבל אצל הסודני זה חזק יותר. אם יצעקו עליו, זה לא מקובל במקום
- 69 ממנו באנו, אם עושים ממנו צחוק. למשל, עובד בים המלח, מנהל של מחלקה, ישב באוטובוס, בהסעה, עם חברה שלו,
- 70 ומאחוריו ישב סודני שעובד במחלקה שלו. והבוס, כדי להראות לחברה שלו, נתן מכות בראש של הסודני ואמר "זה
- 71 עובד שלי, זה העובד שלי". הסודני לא הבין את כמו שהתכוון... מבחינתו זה הבוס שהשפיל אותו... מבחינה הפסיכולוגית
- 72 של הסודני הוא לא הבין את זה נכון והיו מכות. חשובה המילה הטובה ואיך להתייחס לאנשים בצורה מנומסת זה מה
- 73 שהסודני מקבל. הוא לא מאמין באף אחד שלא מתייחס בצורה טובה. הקשר הכי חזק זה הקשר שעושה סודני. אם אמרנו
- 74 קשר משפחתי זה קשר כזה, אם אמרנו הקרבה בין חברים – סודני יכול למות בשבילך. אם אמרנו בטחון או כנות את
- 75 יכולה להאמין ל-99% מהאנשים בסודן.
- 76 שמעתי מהאז"ם שבארה"ב העדיפו מהגרים סודנים כי החברה היתה חלשה והסודנים הם אנשים מאוד חברותיים,
- 77 מתחברים – הקשר של הסודנים חזק. הקשר הכי חזק שיכול להיות.
- 78 חשוב שתדעי שלא כל הסודנים שהגיעו לישראל הם דוגמא טובה לקהילה הסודנית. בסטיסטיקה יש מונח
- 79 (שמשמעותו) דוגמא שלא מייצגת את הכלל. היחיד שלא מייצג את כלל הסודנים בסודן למרות שהם באים מתרבויות
- 80 ואזורים שונים מהמדינה. יש מי שאני לא יודע איך התנהג לפני כן, יש אחד שלא למד, יש מי שלמד אבל לא מתנהג יפה,
- 81 יש מי שלמד ולא מקשיבים לו ואז הוא לא מצליח. לכל עומר יש בעיה אחרת מהשני, אם יש אחד נורמאלי וכולם
- 82 רגילים ופתאום יש אחד שמלכלך ואז כולם סובלים בגללו.
- 83 הרבה ישראלים לא יצאו מישראל, לא יודעים מה זה לעזוב את המדינה. אתה לא יודע להתחבר ולהתנהג ולהיות בנעומר
- 84 זה... לפעמים אתה משלם על הערכים והמסורת שאתה מביא איתך... ואתה חייב לאמץ את הערכים של המדינה שבה
- 85 אתה נמצא. אני מתארח ולכן אני מכבד. אני מקבל את החוקים של המדינה. דוגמא – אם יש עוצר במדינה אני חייב
- 86 לכבד אותו אפילו שלא היה דבר כזה בסודן. או – עבודה – אני לא יכול לחיות לפי החוקים שאני מכיר. אם יש חוקים...
- 87 חבל לך על הזמן אם אין לך את ההבנה הזאת.
- 88 ברגע שאנשים מתלוננים שצריך להעיף את הסודנים... למה אנשים שותים? צריך להעיף אותם... ישראלים בערד
- 89 אומרים שצריך עיר נקיה. אני יכול להגיד משהו? אני יכול להגיד שערד היא כמו גן של בנעומר אחד בסודן. אומרים
- 90 שהסודנים חשבו שערד היא גן עדן ובגלל זה נשאר בה. ערד היא כמו גן אחד של בנעומר אחד בסודן.
- 91 הישראלים עברו שואה בעצמם, ובגלל זה אני לא מבין את היחס שלהם לסודנים. דווקא ישראלים שעברו את השואה...

- 1 ראינו מס' 3: נערך עם אברהם ביולי 2010. באנגלית (אברהם לא הסכים שאקליט אותו)
- 2 אברהם, בן 42, בן לשבט הפור, נשוי למרי, בת שבט הדנקה ואב לעבד, בן שנה וחצי.
- 3 אברהם מראה לי צילומי וידאו ממסיבת יום הולדת של תאומות סודניות בה השתתפתי. אני מצביעה על אישה זקנה
- 4 שיושבת בכניסה ושואלת עליה – הוא מספר לי שהיא אישה מבוגרת שגרה בערד לבד. אני מתפלאה כיוון שהדנק
- 5 בדרך כלל נמצאים בערד במסגרת משפחות. התמונות הבאות שהוא מראה לי צולמו במהלך טיול של חלק מחברי
- 6 הקהילה בכניסה בירושלים, במהלך חג המולד.
- 7
- 8 שירה: איך הכרת את אשתך?
- 9 אברהם: את אותה שאלה שאלו אותי כשחקרו אותי כשהגעתי לישראל. שאלו – מה אמרת לה? מה אמרה לך? איפה
- 10 בדיוק נפגשתם?
- 11 שירה: אני מצטערת.. אני רוצה לשמוע את הסיפור הרומנטי על הפגישה שלכם.. בשביל מה שאלו אותך את זה?
- 12 אברהם: בשביל ויזה לישראל.
- 13 שירה: מה אמרת לה? לאן יצאתם בפגישה הראשונה? התביישת לדבר איתה?
- 14 אברהם: לא. הכרתי נשים לפני כן. למדתי באוניברסיטה עם נשים, אני מכיר נשים: בנות דודים, אחיות, דודות, 14
- 15 בשכונה. אני בא מעיר שקוראים לה קוסטי – אני מכיר את כולם בעיר. כולם מכירים אותי. אני יכול לאכול בכל 15
- 16 בקוסטי. כולם מכירים אותי. יש לי שם משפחה. יש לי יחסים טובים עם האנשים.
- 17 כשלמדתי באוניברסיטה ראיתי שכל האנשים מסודן נפגשים באוניברסיטה – מדרום סודן, מהצפון, מהמזרח...
- 18 באוניברסיטה למדתי להיות agriculture engineer. היתה לי בעיה עם הממשלה ונסעתי למצרים. אחרי שנתיים-שלוש
- 19 התחלתי לעבוד במצרים, פתחתי חנות.
- 20 שירה: איזו חנות?
- 21 אברהם: חנות לבגדים.. חנות לאוכל של סודנים – במיה יבשה, למשל. גם בשמים ומחשבים אם מישהו רצה לצרוב
- 22 דיסק. ס' היתה לקוחה. היא באה לחנות הרבה פעמים ודיברנו. דיברנו בחנות אחרי שהכרנו. הבטחנו.
- 23 שירה: מה הבטחתם?
- 24 אברהם: התקשרתי אליה. דיברנו בטלפון. גרנו ביחד אחרי marriage agreement. התחתנו ב-27.11.2008. היא
- 25 נוצריה ואני מוסלמי.
- 26 שירה: היתה עם זה בעיה?

- 27 אברהם: לא היתה בעיה. לא היתה בעיה מדנקה או מהאסלאם. כל מוסלמי יכול להתחתן עם אישה מכל דת – נוצריה,
- 28 יהודיה או אתאיסטית.
- 29 שירה: א' (הבן) נחשב מוסלמי?
- 30 אברהם: כן. אני המנהיג שלו ולכן הוא מוסלמי. בתעודת לידה שלו כתבתי שהוא מוסלמי.
- 31 שירה: לאמא שלו היתה בעיה עם זה?
- 32 אברהם: לא היתה לה בעיה.
- 33 שירה: פגשת את ההורים שלה?
- 34 אברהם: לא, כי הם בסודן. פגשתי את בן דוד שלה במצרים. יש לו אחות באילת וגם אותה פגשתי. בסודן מאותו שבט
- 35 אפשר למצוא גם מוסלמים וגם נוצרים. אני משבט פור. נולדתי בקוסטי במרכז סודן. הסבים שלי מדארפור. ההורים
- 36 שלי נולדו מקוסטי. אבאא שלי מדארפור. אמא מדארפור אבל היא משבט ערבי – קננה. אמרו לי שבמקור השבט הוא
- 37 מערב הסעודית.
- 38 בקוסטי האנשים "יודעים את עצמם". הם משבטים שונים מכל רחבי סודן – מערב, דרום.. כל סודן. בגלל שקוסטי היא
- 39 במרכז סודן אי אפשר לדעת מאיפה האנשים אלא אם הם יגידו לך. הרגשתי שכולם בקוסטי הם חלק מהמשפחה שלי.
- 40 כשלמדתי בבית הספר היסודי לא ידעתי את מושג ה"שבט", רק למדתי על זה בספרים. לא היתה חלוקה בחברה
- 41 לשבטים. לא היתה חלוקה כזו בין חברים. כשעברתי לחרטום, לאוניברסיטה, גיליתי שיש חלוקות לשבטים.
- 42 זהות שבטית זה משהו ששייך לאיזור הכפרי. לא משהו שרואים בעיר הגדולה. כל קהילה בעולם שאומרת שהיא חלק
- 43 משבט לא יכולה לשפר את חייה – היא לא מתפתחת. אם תלכי לאמריקה אף אחד לא יאמר אני מהעיר הזו או מהשבט
- 44 הזה. אם לא נעזוב את השבט ללא נתפתח.
- 45 המלחמה בסודן מבוססת על זה ששבט אחד אומר שהוא טוב יותר משבט אחר והממשלה מנצלת את זה. היא נותנת
- 46 לשבטים כדי שילחמו עם שבטים אחרים. אם לא היו שבטים אז לא היו מלחמות. למשל – ברואנדה, אוגנדה וסודן.
- 47 למה זה קורה באפריקה? כי באפריקה יש בסיס טוב למלחמות – השתמשו בהבדלים בין השבטים כדי לעורר בעיה.
- 48 נתנו לערבים כוח כדי להלחם באנשים המקוריים של האדמה. אני חושב שהממשלה עושה בעיות כי הם רוצים
- 49 רק אנשים שישתפו איתם פעולה.
- 50 במערב סודן אין מים – רק מי גשם שנאגרים. אחרי כמה חודשים יתושים באים ואז האנשים מתים ממלריה. מש
- 51 במים במשך 7-8 חודשים לשתיה, לשיפה. הממשלה לא עוזרת להם לאגור מים נקיים. אין מזון. אין כבישים. א
- 52 בתים. יש בקתות שעשויות מבוץ, ענפים וקרטון – בתים שאנשים בנו בעצמם. הבית לא מוגן משמש, גשם או י
- 53 אלה חיים רעים. במיוחד לילדים ולזקנים.
- 54 שירה: איך היית משווה בין החיים בסודן לעומת החיים בערד?

אברהם: במרכז סודן החיים הם טובים. במערב סודן, בצפון, במזרח ובדרום החיים קשים. אף אחד לא עוזר לענייני 55
למובטלים. הם מתים ממלריה כי אין תרופות. ארגונים רפואיים לא מגיעים לכל מקום. אין כבישים שמחברים אס 56
לערים הגדולות. 57

בסודן הייתי מהנדס חקלאות. היתה לי בעיה רק עם הממשלה. גרתי בעיר – שם איכות החיים היא טובה. סבלתי 58
בגלל הממשלה – אמרו עלי שאני קומוניסט. החיים בסודן טובים יותר. שם המשפחה שלי. שם הקשרים שלי עם 59
אנשים. כאן "החיים יבשים". אני קם בחמש בבוקר וחוזר מהעבודה בחמש אחר הצהריים. אני קם בחמש בבוקר 60
האוטובוס יוצא בשש, אני חוזר בחמש. נותנים לי שכר רק על שמונה שעות. בשאר הזמן אני צריך לדאוג לבית, 61
לילד. במשכורת אני מגלה שנותנים לי משכורת רק על 7.85 שעות. הורידו לי שעות. אני לא יודע על מה. לא על 62
הפסקה. הלכתי למנהלת – שאלתי למה הורידו לי. אמרה שהמחשב הוריד שעות. אני ישן בכל לילה 5-6 שעות. 63
יותר נוח אם הייתי גר במלון בגלל שהייתי חוסך את הנסיעות. (הנסיעה מערד למלונות ים המלח היא 50 דקות. 64
אין לי זמן אפילו לשמוע חדשות. אני רוצה לבלות עם אשתי והילד – אין לי זמן. אינן לי יחסים עם אף אחד כי אפ 65
זמן. הייתי חולה, כאבה לי הבטן. אמרתי למנהל שאני חולה ורצה לנסוע הביתה – אמר שאין לו אנשים אז אני 66
להשאר. שחרר אותי רק שעה אחת לפני הזמן. היום התקשרתי להגיד שאני חולה. אין לי ברירה. מחר יעשו לי 67
בעבודה. בסודן זה לא ככה – עובדים מ-8 בבוקר עד 14:00-15:00. העבודה היא ליד הבית. אחר כך יש זמן לה 68
לשחק כדורגל או כדורסל. אחר יש זמן לטלוויזיה, למשפחה. אתה ישן 7-8 שעות ביום. אתה לא עייף. פה, אם את 69
בדקה אחת מהפסקה עושים לך בעיות. אם אתה עומד לרגע בעבודה המנהל צועק עליך. כשבאתי לפה פגשתי 70
מגאנה. אחרי שהם חזרו לגאנה כולם מתו. אני חושב שהם מתו כי עבדו במלונות ים המלח – עבדו שם עם חומר 71
חומר להדברת חרקים. אחרי כמה שנים זה הורג אותך. 72

שירה: אני זוכרת שרוני לא יכל לנשום אחרי הנקיונות במלונות לפני פסח. 73

אברהם: נכון. גם היתה לו פריחה על העור. אשתי נפלה במלון. אמבלונס לקח אותה לבאר שבע. בדיקות שהרופא 74
גילו שהיא לא יכולה לעבוד במשק בגלל החומר הזה. היא נתנה למנהל את הדו"ח של הרופא. המנהל לא עשה 75
כלום. בסודן זה חומר רעיל – פעם השתמשו בו בחקלאות. הפסיקו להשתמש בו ומשתמשים בחומר טבעי. במלון 76
צריך לנקות 25-30 חדרים ביום במשך 8 שעות ולנשום את החומר הזה במשך כל הזמן. אני רוצה לתבוע את המלון 77
אבל אני לא עושה את זה. 78

שירה: למה? 79

אברהם: זה יקח לי הרבה זמן לתבוע את המלון. למה המעבידים לא מגנים על העובדים שלהם? למה הרופא לא 80
באנגלית או בערבית? איך אני אמור להבין מה כתוב? לא מסבירים לי מה כתוב בתלוש שכר שלי! גם הבדואים 81
לא מבינים את התלוש שכר שלהם. ביקשתי שיסבירו לי ואף אחד לא מוכן, אז לפחות שילמדו אותי עברית. 82
אני חי בעולם מוזר – לפעמים אני שואל למה הגעתי לפה? יש פה משהו לא הגיוני. אני יודע שזו ארץ קטנה שרו 83
לשמור על השפה שלה אבל למה לא להשתמש באנגלית לטובת אלו שלא דוברים עברית? 84

- 85 לא נתנו לנו לפתוח מוסד ללימוד אנגלית בערד. מה נעשה בסודן עם עברית? זו "שפה מתה" בשבילנו. יש לי BA
- 86 בהנדסת חקלאות. איך אלמד תואר שני? הסודנים לא מסתכלים על העתיד – הוא מסוכן בשבילנו כאן. איפה האו"ם?
- 87 אנחנו צריכים עבודה וחינוך. אני לא יכול לשפר את חיי באמצעות כסף. כסף נגמר. חינוך לא.
- 88 אני לא רוצה ללמוד באוניברסיטה ערבית בגלל שאני לא יודע לאן אלך. באירופה לא יקבלו זאת. תעודה באנגלית תהיה
- 89 טובה בשבילי. גם בסודן. גם ערבים מעדיפים תעודה באנגלית מאשר בערבית.
- 90 שירה: אצלנו אומרים – אם אתה רוצה לעזור לאדם רעב אל תתן לו דג אלא למד אותו איך לדוג.
- 91 אברהם: נכון מאוד. אני רוצה לעבור לתל אביב בעוד כמה חודשים. שם אני יכול ליצור קשר עם הקונסוליה הבריטית.
- 92 שם לא אצטרך לעבוד במלון. אני שונא את המלון. אני שונא לעבוד בנקיון. ניסיתי ללמוד בקנדה אבל הם לא קיבלו את
- 93 הבקשה שלי. זה לא היה טוב להגיע לישראל. אם ישראל רוצה לעזור שישלחו אותנו לקנדה, אוסטרליה, ארצות הברית.
- 94 אפילו מצרים טובה יותר. כל מי שעובד שם מקבל חינוך חינם. שם למדתי מחשבים. האו"ם לימד שם פליטים מחשבים,
- 95 נהיגה, תיקון מכוניות. עבודות שאתה משתמש במוח שלך. אם יפתחו לנו מכון דומה ללימוד זה יהיה טוב. אני לא רוצה
- 96 לנקות. מה אעשה עם נקיון? גם הבן שלי יהיה מנקה? זה לא ידע. זה הורס את הכוח שלנו. כאן אני מתבסס רק על הכוח
- 97 הגופני שלי. מה אעשה כשאהיה זקן? מי יעזור לי? אין הבדל בין הכלא ובין ישראל. בכלא אתה ישן ואוכל. בישראל
- 98 אתה עובד, ישן ואוכל. אתה לא יכול לחסוך כסף. הכל כאן יקר – דירה עולה 2000 שקל עם מים וגז. האוכל יקר,
- 99 הבגדים יקרים. הכל יקר במיוחד למשפחות. לרווקים קל יותר.
- 100 לפעמים אני חושב שאני חולם – אני לא מאמין למה שקורה כאן. לפני כן חשבתי שישראל טובה יותר ממצרים. עכשיו
- 101 אני חושב ההיפך. אני צריך לצאת מכאן מהר.
- 102 השף, הטבחים, המנהל, כולם חושבים שהם יותר טובים ממני. הם חושבים שאני מכונה. התנהגתי לאנשים בכבוד אבל
- 103 הם לא עוזרים לי. הם לא מתנהגים אלי בכבוד.

- 1 ראיון מס' 4: נערך עם ימית ב-18.7.2010 בשפה העברית
- 2 שירה: תתעלמי מהמכשיר... ו...
- 3 ימית: סבבה.
- 4 עידית קמה והולכת להכין לה תה. אני מצטרפת ומכינה קפה לעצמי. דיבורים לא ברורים. מרכלות על העבודה. שקשוק
- 5 כפיות מתערבבות בכוסות.
- 6 שירה: ברשותך אני מעשנת עוד סיגריה... אני לא אוהבת לעשות ראיונות עם אנשים שלא מעשנים. טוב, באופן כללי זה
- 7 לא יהיה ראיון מובנה, אני לא אשאל אותך שאלה ושאלה ושאלה...
- 8 ימית: אוקי. אני בחיים שלי לא נתתי ראיונות, אני מרגישה חשובה כזאת, זה כיף...
- 9 שירה: מה את יודעת על סודך?
- 10 ימית: ראיתי גזע מוזר שמטייל ב... כי את יודעת שלא תופים יש תווי פנים יפות, אירופאיות כאלה, אין להם ת'פה הענק
- 11 הזה ות'אף הרחב הזה. יש להם מבנה די יפה בפנים. והם עדינים. פפתאום אני קולטת שמגיעים אנשים איזה 2 מטר והם
- 12 ענקיים, אה... עם ראש קטן... עם עיניים צהובות כאלה... לא יודעת. משהו מוזר כזה, משהו לא מובן... מיד ידעתי שזה לא
- 13 אתיופים ומיד הבנתי שזה קשור לשפה... הבנתי שהשפה היא שונה... כי האתיופים אני ממש יודעת... אני לא מבינה
- 14 אתיופית אבל אני יכולה לדעת שמדברים באתיופית, שזה אתיופית. סך הכל אנשים נעימים, הם לא מנסים כאילו, לדרוך
- 15 עלייך וזה... די מרגישים שהם מרגישים את עצמם זרים פה...
- 16 שירה: האתיופים?
- 17 ימית: לא, הסודנים. האתיופים, האתיופים – הפוך, בגלל הקטע של היהדות שלהם, אז הם ישר תופסים מקום "אנחנו
- 18 יהודים" – אז ישר מותר להם להיות חשופים במדינה הזאת, במיוחד שלימדו אותם להתנהג ככה. הסודנים מרגישים
- 19 שהם בעצם, אה... שזה, לא יודעת, שהם משדרים כאילו אנרגיה ש... ש... שזה לא שלהם, המקום הזה כאן. אז ניסו... אַז...
- 20 להתנהג בצורה כזאתי עדינה. אבל מה שכן, הם לא מתביישים להתחיל איתך, רואים בחורה בהירה, מוזר שהם יודעים
- 21 אנגלית, אנגלית פשוטה שיכולתי לדבר איתם, עכשיו אני בנאדם נורא מתעניין וסקרן אז אה... המשכתי איתם בדיבורים,
- 22 לא ממש בקטע של להתחיל קשר, אלא ממש מה זה מי זה? ואז פעם מישהו התחיל איתי וזה... הוא שאל מה שמי...
- 23 שאלתי מה שמו ואז התחלתי לשאול אותם דברים שלא קשורים לחברות וזה... מאיפה אתם מגיעים? למה באתם לכאן?
- 24 כאילו לא בצורה עוינת... כאילו – מה יש לכם במדינה? הם אמרו – יש לנו מלחמה, יש לנו זה... ואז שאלתי אותם –
- 25 תגידו, איך אתם מרגישים, יחסית לאיפה שבאתם? הם אמרו לי – פה, יחסית לאיפה שחיינו, למדינה שלנו, פה זה גן
- 26 עדן. אני לא יודעת אם זה ערד, אני יודעת שפה במדינת ישראל זה גן עדן בשבילם. מותר פה הכל, מותר פה דברים
- 27 שאסור לנו שמה, דברים שאנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו שמה, פה אנחנו יכולים להרשות לעצמנו. פה יש לנו
- 28 עבודה ופה... יש לנו זה... והיה נורא נורא מבסוט. ואמרת לי – אתה יודע, יש שוני נורא גדול בין איך שאתה מקבל את
- 29 זהה לעומת בנאדם... שנולד פה... או בנאדם אחר וזה יפה שאתה יודע להעריך את זה. ככה. ככה בעצם הסתיימו כל

- 30 השיחות. אה.. אבל אף פעם לא הצלחתי להבין משהו אחד – למה רוב האנשים.. למרות כל מה שאני הרגשתי כלפי..
- 31 דברים דווקא חיוביים.. כל האנשים ממש.. ממש שליליים.. כלפיהם.. ממש שליליים כלפיהם – זה ככה וככה וצריך
- 32 להעיף אותם והכל.. הם מגעילים.. הם קופי אדם.. אהמ.. ברבריים. ומה לא שמעתי.. ולא ראיתי אנשים יותר עדינים
- 33 מהם.. בתכל'ס בדיבור שלהם, ביחס שלהם, ב.. לא הבנתי כאילו למה.. כאילו המקרה הכי.. רע.. שהיה לי עם סודנים..
- 34 זה.. זה שראיתי אותם כאילו משליכים אבן על קיפוד.
- 35 שירה: נכון, אמרת לי את זה..
- 36 ימית: בסדר, וכשאני רואה התעללות בחיה, לא 'כפת לי'.. מצידי שיהרוג אותי, אצלי זה כמו אינסטינקט – זה לקפוץ
- 37 עליו ולהגיד – מה אתה עושה? אה.. תפסיק מיד ובלה בלה בלה ויכולתי אפילו להרביץ לו והוא ככה הלך לצד וממש
- 38 צרחתי עליו והכל.. וככה וזה.. הלכו לצד. למרות שבעיתונות וזה קראתי שהם הולכים מכות במרכז ושהם יכולים לגנוב
- 39 ושהם מבקשים ממך סיגריה ואם אתה לא נותן להם סיגריה הם מרביצים לך, אמרתי – לא יודעת. זה נראה לי לא
- 40 הגיוני.
- 41 שירה: זה באמת לא הגיוני. זה מעבר לסיפורים שקראת בעיתון, זה גם משהו ששמעת מאנשים?
- 42 ימית: כן. כן.. אנשים אומרים שהם גנבים, ש.. שנגיד חס וחלילה, את משאירה בפטיו.. הפטיו עשוי בצורה כזאת שאיפה
- 43 שתולים את הכביסה, את הבגדים, זה נמצא בחוץ, זה נמצא בחדר המדרגות, שהוא ציבורי כזה. אז כל הזמן אומרים
- 44 שצריך להזהר כי הם הגיעו למצב שהם גונבים תחתונים משומשים.
- 45 שירה: הבנתי אותך.
- 46 ימית: אז אני לא יודעת.. כזה.. וכל מילה טובה שאני זורקת, כאילו כשאני מדברת עם אנשים שמקללים ומשמיצים
- 47 אותם, אז אני אומרת "לא נכון, אני דווקא חושבת שהם אחרים וזה", אז כאילו מתחילים לבוא נגדי גם האנשים האלה,
- 48 כאילו – הרגילים, תושבי ערד האלה.
- 49 שירה: כי הם חושבים שאת מגנה עליהם.
- 50 ימית: כן, אז אמרתי לו "תשמעו.. זה אחיזת עיניים, מה שאתם מרגישים", מה שהראש עיר מבטיח שצריך לסלק אותם
- 51 ודברים כאלה, הוא לא יכול להבטיח דברים כאלה כי מלכתחילה יש אישור מיוחד שהם יחיו כאן ואפילו ראיתי סודני
- 52 שיש לו תעודת זהות.. אני לא יודעת מה התעודה הזאת אבל ראיתי, סודני, ממש. והם עובדים ואני שואלת אותם מה
- 53 אתם עובדים.. כן, ביבת מלון.. אז אמרתי, אם הם לא היו חוקיים, מי היה מקבל אותם בכלל? אז אמרתי שכנראה משהו
- 54 עובד עליכם.. זה.. מבלבלים לכם ת'מוח שהולכים ללהעוף אותם בשביל לזכות ב.. בלבבכם, כמו שואמרים.. לזכות
- 55 שאמונה שלכם וזה.. שתצביעו בעדה. לא יודעת.. טלי פלוסקוב.. שכתבה לה לה לה.. סודנים.. נעיף אותם.. אה, לאט
- 56 לאט נעביר את הסודנים. מה זה לאט לאט? זה או כן או לא. מה זה לאט לאט? מה זה השטויות האלה? הקיצור, מלא
- 57 סיפורים מטומטים כאלה.
- 58 שירה: ואיך היה בערד לפני שבאו סודנים?

- 59 ימית: היה מסריח. כאילו בלי שום קשר, היה... בואי נגיד שבערד היו... יש מספיק אלכוהוליסטים בלעדיהם... באמת
- 60 שמת לי לב שבשנים האחרונות הסודנים התחילו ל... לעשות אסיפות התקהלות כזאת... ולשתות ביחד בירות ולהיות
- 61 שיכורים... כאילו ברמה של שיכור, שמתנדנדים כאילו, לפני זה לא ראיתי דבר כזה, אז באמת ראיתי ירידה ברמת ה...
- 62 ברמה אצלם... וכאילו התחילו להתרגל ולקבל את זה כשלהם כבר. וככה זה תמיד... כשאתה משיג סוף סוף משהו אז
- 63 אתה מפסיק להעריך את זה. אם כאילו זה משהו טבעי אז אי אפשר לבוא אליהם ולהגיד להם הנה אתה ככה וככה... למה,
- 64 הרוסים לא שותים וודקה בחוץ ולא זורקים את הבקבוקים ועושים וונדליזם ברחובות? וגם ישראלים, כאילו, ממש
- 65 בוש, כאילו עושים בושות והכל... כל אחד... לכל גזע, לכל עם יש משהו מסריח... במיוחד לדעתי זה מגעיל כשבוא נגיד
- 66 ככה, שאני לא מאמינה באלוהים או ב... דברים ככה, אבל אני... כן נשמעת לדיעות תנ"כיות, שיש שם דוגמאות מאוד
- 67 יפות ל... להכנסת אורחים. לדעתי, מה שקורה לסודנים, זה שאם אתה מקבל אותם אם המדינה מקבלת אותם אז לא
- 68 צריך לקבל אותם בזעף פנים. צריך לקבל אותם יפה ואם קיבלת אותם אז לתת להם את מה שצריך ולא להיות איזה
- 69 מגעיל ככה. ומה שלמדתי זה שאברהם אבינו, מי הוא היה? אברהם קיבל את שלושת המלאכים שבדקו אותו? שזה
- 70 שלושת האורחים והכל? אותו דבר גם פה, אז תדע לקבל אורחים, אז הם לא באו לתמיד. אז הם יחזרו אי פעם והכל, אז
- 71 תדעו לתת להם ריספקט, יכול להיות שזה באמת, דבר אחד כאילו שקצת כן משגע אותי זה הקטע של עבודה שכאילו
- 72 נותנים להם 10 שקל לשעה.
- 73 שירה: איפה נותנים להם 10 שקל לשעה?
- 74 ימית: שמעתי, בבתי מלון נתנו להם רק 10 שקל לשעה.
- 75 שירה: שזה לא חוקי.
- 76 ימית: ומשהו שבשבילנו זה מעט בשבילם זה הרבה ומצד שני שמעתי על איפה הם עובדים – הם עובדים בתור
- 77 סטיוארטים (במחלקת משק), הם עובדים בזה... אז אומרים – הם גונבים מקומות עבודה הם גונבים זה... למה מישהו
- 78 לפני כן עבד בעבודות האלה? מישהו עבד בשטיפת כלים? תמיד היה חסר אנשים, תמיד היה חסר עובדים, שילמו אפילו
- 79 יותר כסף לישראלים רק בשביל שיבואו לעבוד בתור סטיוארטים... אף אחד לא רצה לעבוד בעב... אם בעצם עושים את
- 80 העבודות השחורות, עבודות זבל, עבודות – 12 שעות אתה יכול לעמוד ולקלף תפוחי אדמה, אז כאילו לא צריך
- 81 להגזים עם הדברים האלה, כאילו גונבים מקומות עבודה, יש עכשיו ת'טרנד הזה בפרסומות הנה אני ככה... סיימתי
- 82 עכשיו ת'צבא רציתי... זה... להיות שף אז התחלתי בשטיפת כלים, איזה דבר מפגר זה...
- 83 שירה: זה כזה לא קשור למציאות, בחיים לא ראיתי כאילו...
- 84 ימית: כאילו, אני רוצה להתחיל בתור סטיוארט...
- 85 שירה: החלום שלי...
- 86 ימית: והוא כזה עם פנים מסכנות, כאילו, גנבו לו את מקום העבודה. איפה, לא ראיתי דבר כזה!!
- 87 שירה: או בחורה אומרת – רציתי להיות עובדת סיעודית. רציתי לגור אצל זקנה 24 שעות ביממה...

- 88 ימית: בטח.. הרוסיות מתות מזה כבר, אין להן כוח לזה, מי שעובד בזה בת'כלס זה רוסים, מבוגרים, בני 50 שבעצמם
- 89 עוד מעט הולכים לסיעוד והם עוזרים.. ראיתי זקנה עוזרת לזקנה, אמרתי – מי ממכם עוזרת למי? את מבינה? אז בתכלס
- 90 לא ראיתי מישהי צעירה, שעכשיו סיימה צבא עוזרת למישהי מבוגרת, אז שלא יזיינו את המוח. וגם לא ראיתי סודני
- 91 שעוזר לזקנה. לא שמים אותם בסיעוד, גם זה הם יכולים.. זה הם דיברו על התאילנדים, הפיליפינים שבאים לפה.. זהו.
- 92 מה אכפת לי כאילו? מה, חסר פה מקומות עבודה? תמיד אני מוצאת, לא שחסר, תמיד רשום "דרושים", מילא היה
- 93 מפסיק, מאז שבאו הסודנים או התאילנדים אין מקומות עבודה, בעיתונים אין מודעות דרושים, אבל יש. זה הקטע, שיש
- 94 מדור של דרושים, יש מקומות עבודה, אז זה פלספנות. זה סתם אחיזת עיניים.. סתם בועה כזאת, סבונית, שעוד מעט
- 95 הולכת להתפוצץ, זהו. את יודעת שיש צרות שיושבות על הלב? וזה צרות.. בעולם.. את אומרת לעצמך בטח איפהשהו
- 96 שם עף מטאוריט והכיוון שלו הוא לכאן. אז תחשבי, כאילו, מי את בכלל בכל היקום הזה.. ומיד זה מכניס אותך לאיזון.
- 97 אותי כן. זה מפקס יותר טוב מכל אספירין, ווליריאן, תרופות הרגעה שיכול להיות. אני בנאדם שלא צריך תרופות
- 98 בשביל להרגיע את עצמי. אני בנאדם פילוסופי בקטע הזה. זהו. לאן גלשנו? צריכים לדבר על סודנים.
- 99 שירה: לא, לא, זה כיוון טוב. וכל החיים שלך גרת בערד?
- 100 ימית: לא כל החיים, מגיל 7.. ואני אניד לך ת'אמת, ההתעללות, בעצם הכי גדולה שהייתה, הכי מצחיק, הייתה
- 101 מאתיופים.
- 102 שירה: כלפיך?
- 103 ימית: כן. באתי לפה בכיתה.. א', משהו כזה, קיבלו אותי יפה בבי"ס יעלים, לימדו אפילו את התלמידים מילים ברוסית
- 104 כדי שידעו לקבל אותי, הכל היה בסדר עד שהעבירו אותי בכיתה ד' לבי"ס אחר בי"ס דתי ממלכתי. אותי? כשהגעתי
- 105 לבי"ס הזה.. כיוון שעברנו דירה אז היו חייבים לשנות לי בי"ס דבר כל כך מפגר, כאילו לשנות חברה.. כשילד צריך
- 106 להתרגל לחברה כלשהי פתאום לשנות לו את זה. זה דבר הכי מפגר שיכול להיות.. נוגד את כל החוקים הסוציאליים
- 107 שיכולים להיות.. כאילו.. להכניס ילד קטן שסוף סוף התרגל לחברה כלשהי פתאום לחברה אחרת. אז הכניסו אותי
- 108 לחברה אחרת, קודם כל דתית, דבר שני שזה דתית צבועה, שלא באמת אנשים שמה, ילדים שהיו שמה היו דתיים,
- 109 הערכים שלהם היו נורא נמוכים. בואי נגיד שהיה שמה, לכאורה תפילות, לכאורה התפללו, לכאורה צריך לשים חצאית,
- 110 אבל היחס היה כל כך מגעיל שאת לא מבינה. "רוסיה מסריחה" האתיופים ירקו עלי..
- 111 שירה: אתיופים!?
- 112 ימית: אתיופים ירקו עלי. אמרו לי "רוסיה מסריחה" תעופי לך ל.. מאיפה שבאת. גם הישראלים אמרו לי אותו הדבר
- 113 ואז אני הייתי קטנה לא הייתה לי ת'תשובה הזאתי, החכמה, שהיום אני יכולה להתלהב ולהגיד – מי ייבש ת'ביצות פה?
- 114 מי בא ראשון לכאן? לא ידעתי אז. אמרתי אז, באמת, אולי אני רוסיה מסריחה? התחלתי לפקפק בעצמי.. ילדה נורא
- 115 קטנה אפשר מאוד מהר להפר את האיזון שלה.. אז לא יכולתי, הקיצר, בכיתה ד' לא הייתי בבית ספר. אמרתי לאמא
- 116 שלי – אני הולכת לבית ספר, אז באמת לא הייתי בבי"ס. הלכתי ל.. או טיילתי או שהלכתי לכיתה של המפגרים.. ממש
- 117 מפגרים.. מפגרים.. ממש מילה מפגרים זה בנאדם שמפגר בלימודים. כולם אמרו לי – מה היא עושה פה בכלל? וישבתי
- 118 שמה למרות שלא הייתי צריכה להיות שמה.. ממש המורה של הכיתה כמה חודשים.. היא לא ידעה, לא אמרו לה שאני

119	לא צריכה להיות שמה בכלל. ודווקא היה כיף, היו שם דברים נחמדים, כל מה שלמדנו בכיתה ד', לחזור על כיתה א' זה היה נחמד, זה היה מפלט לצרות... אבל הכי רעים היו האתיופים.
120	
121	שירה: כי הם היו הרבה ואת היית אחת?
122	ימית: קודם כל, כשרק הגענו, כשעלינו זה היה ב-1991, אה... אז אה...
123	שירה: '91 לא היו הרבה...
124	ימית:היו מעט רוסים. וגם הרוסים היו נורא נורא... היום כל בנאדם שאת רואה, כל בנאדם שני שאת רואה הוא רוסי,
125	תלוי באיזה עיר את נמצאת. אומרים שהשפה השניה המדוברת פה היא עברית... אז ככה ש...
126	שירה: בערד זה נכון.
127	ימית: ערד, אשקלון, אשדוד, כל המקומות האלה. אן זה לא היה ככה. אז ראו מישהי עם עיניים כחולות "זה משהו
128	מיוחד" [נכון] אז אני לא יודעת ממה זה בא, מקנאה, ממה זה בא. זה משהו וואו... ממש... גועל נפש של חינוך של
129	ילדים... תאמיני לי שהסודנים לידם מתנהגים הרבה יותר יפה ואני רואה את הילדים שלהם ואיך הם משחקים, הם עדיין
130	ממשיכים לשחק את המשחקים הישנים... לצאת החוצה, לשכונה, לשחק קלאס, לשחק בגומי, לשחק משחקים שהיום,
131	כאילו, שום ילד רגיל לא ישחק בהם, כאילו היום זה מחשב.
132	שירה: כי הם לא גדלו עם זה וגם אין להם את זה עכשיו, בפועל, לא להרבה מהם יש מחשבים בבית...
133	ימית: אז זה כיף לראות את זה. דוגמא יפה לילדים שלנו. אין לי ילדים אבל זה דוגמא יפה לכל הילדים שגדלים כאן
134	עכשיו. כולם... התקשורת היחידה זה פייסבוק, הם בכל לא רואים אחד את השני הילדים האלה. אומרים – הי, מה
135	נשמע? ו- ביי, אני הולכת. רואים אותם רק בתמונות. אין תקשורת נורמאלית. אין תקשורת בין אישית על בסיס שפה.
136	מדוברת ולא מה שכותבים.
137	(בקשר להריון שלה): עבדתי פעם בקניון לחיות הזה, היתה שם בחורה בת 30. היא אמרה לי בפירוש אני לא מביאה
138	ילדים לעולם הזה. בפירוש. אמרתי לה – את מחליטה? מה, את יכולה להחליט? אם בנו יש מנגנון של יצירה של משהו
139	חדש, את חייבת לעשות את זה. כן, את יכולה בעצם לבוא ולחתוך את עצמך וזה, ולא לעשות את זה. אבל בסופו של
140	דבר את מה שהטבע אמר לך לעשות. ואז בגיל מבוגר יותר את אשמה ותרגישי מלא דברים מגעילים. בגיל יותר מבוגר,
141	בגיל שלא תוכלי להביא ילדים. אבל היא היתה שרוטה. פעם חשבתי ששרוטים זה משהו מגניב. אבל אז גיליתי שיש
142	יותר שרוטים מנורמאלים, אני לא שמתי לב שיש אנשים נורמאלים... יש אנשים שרוטים. כל בנאדם שני שותה תרופות,
143	מכניסים אותם לפסיכיאטרי. רוצים להיות פסיכיאטריים? הם לא מבינים שבתור אנשים פסיכיאטרים הם לא יוכלו לטוס
144	לחלל?
145	עכשיו מתחילים דיבורים על איך אני לא רוצה להיות כמו אמא שלי. על העובדה שאנשים הם מבודדים והם לא חשופים
146	למודלים לחיקוי ואיך הטלוויזיה מספקת לנו מודלים. אנחנו מדברות על הדפוס ההתנהגותי של האדם שחוזר לאורך
147	ההסטוריה. ואיך אף אחד לא יוכל לתת לי כתף ולהבין אותי. ואיך כל מה שאנחנו עושים נובע מאינטרסים אגואיסטים. ואיך

- 148 אני צריכה לעשות מה שהטבע נתן לי: פרו ורבו. משפחה. ואז אני אתחיל לחשוב בפשטות והבעיות שיש לי עכשיו כבר לא
- 149 יהיו רלוונטיות. ואיך כל מה שאני רואה הוא פרי דמיוני כיוון שהעיניים קשורות למוח והן מפרשות את מה שהן רואות לפי
- 150 אותות מהמוח. אמרו לי שזה שולחן. אולי זה לא שולחן. אי אפשר לדעת מה באמת.
- 151 שירה: ובחברה שלנו זה יותר מבלבל, כי כל הזמן יש לך המון אפשרויות ואת צריכה להחליט..
- 152 ימית: וצריך כל הזמן להיות חופשי ו... לא יותר מדי להתפלסף. לי אין מודל לחיקוי [אז תראי טלוויזיה] אני רואה
- 153 טלוויזיה! הכי טוב זה בנאדם שידוע להקשיב. גם להגיד מה שהוא חושב. אבל לדעת להקשיב.
- 154 אנחנו מדברות על האבולוציה האנושית.
- 155 ימית: מתי האדם התפצל מהקוף הטיפש, הדביל, שחי לפי אינסטינקטים? עכשיו, זה מוטציה. הכל זה מוטציה. תמיד
- 156 חשבו שיש משהו... אנשים דתיים, לא חשוב מאיזה דת, חושבים שכבנאדם זה בנאדם. זה כאילו ברא אותי אלוהים. שזה
- 157 לא שאנחנו באנו מקופים. אני לא מאמינה בדתיים כי בשבילי הדתיים זה שליטה. דת בשבילי זה מנגנון שליטה שעבר
- 158 בצורה נורא נורא מוצלחת. מנגנון שליטה על ידי הפחדה. הפחדה על בסיס משהו שהוא לא נודע בשם 'אלוהים', קוראים
- 159 לזה אלוהים. אם אתה תעשה עלי ככה, אלוהים יעניש אותך. ומי יודע מה זה אלוהים? לא יודעים מה זה אלוהים. כל
- 160 דבר שקורה לך, אה נפל עליך עונש, "העונש זה בא מאלוהים". ואז לאט לאט זה נכנס לך למוח ואתה כל הזמן חושב
- 161 ש... אתה מפחד מזה. אז בשבילי זה הפחדות ודברים כאלה, זה לא בשבילי. ברגע שאתה מפסיק להיות חופשי ומתחיל
- 162 להתנהג על פי מנגנון שהחברה... מכתיבה לך, אה... זה כבר עדר של כבשים... זה לא בנאדם לבד... חכי, אני לא
- 163 סיימת... אני חייבת להגיד לך על הקופים – את יודעת מה גילו שההבדל בין הקופים לבני האדם? חוץ מהלסת; שפה
- 164 ושותפות. לא כמו אצל קופים שאצלם שותפות זה על מנת לקבל. אצל בנאדם זה לא ככה. כשהוא מתבגר אז כן אבל
- 165 כשהוא בטבע שלו הוא לא.
- 166 שירה: אני רציתי לשאול, היית בבי"ס דתי מכיתה ד' עד הסוף ואז גם עשית שירות לאומי. ואז החלטת שאת לא רוצה
- 167 להיות דתייה. ו... עדיין המשכת לגור בערד.
- 168 ימית: אני בנאדם שנורא אכפת לו... אני מפחדת לאבד את המשפחה... אני מפחדת לעזוב את המשפחה שלי. וזה לא שאני
- 169 כזה הומאנית ואני אוהבת את המשפחה שלי... אני לא מסוגלת בלי. הייתי יכולה להיות מרדנית ולנסוע לתל אביב ובסוף
- 170 לא הייתי מגיעה לשום מקום.
- 171 שירה: ואת חושבת שתמשיכי לגור בערד?
- 172 ימית: אני לא מסוגלת לחשוב על זה בכלל... אני לא אוהבת לחשוב יותר מדי קדימה... לפי דעתי הסביבה לא תשנה
- 173 אותי... למרות שיכול להיות... ערד היא לא כזה נבדלת בתרבות... שזה יכול לעניין אותי, אבל לדעתי גם תל אביב לא. אז
- 174 יש שם "הבימה" ואני יכולה לנסוע מפה והרבה פעמים נסעתי. זה לא משהו שאת חיה בו ואת מרגישה שבאמת עלית
- 175 ברמה.
- 176 שירה: את מרגישה... ישראלית... יותר... או... את... מרגישה..

- 177 ימית: אני לא משייכת את עצמי לשום.. אני לא רואה את עצמי רוסייה, את יודעת מה.. זאת שאלה דווקא טובה.. אני
- 178 מרגישה את עצמי ישראלית אבל אה.. לא יודעת, ישראלית אחרת. כאילו סגנון ישראלי מסוים..
- 179 שירה: במה, במה זה הסגנון הישראלי הזה?
- 180 ימית: בסגנון התרבותי יותר. לא יודעת, כאילו, אני יודעת שיש סוג ישראלים כזה. את כזאת. למשל.. יש אנשים שאי
- 181 אפשר לדבר איתם ישראלים על כאלה נושאים. מה זה ישראלי? ישראלי זה כמו שאת תגידי שהנה ארצות הברית, אני
- 182 אוהבת את כל.. את הגזע שלהם.. מה זה הגזע של ארצות הברית? יש כל כך הרבה סוגים שמגיעים לשמה שאת לא
- 183 יכולה לבוא ולהגיד אה.. בצורה כללית, ככה.. על רוסים כן, על רוסים אפשר להגיד זה ככה וככה.. מנטליטת של מישהו
- 184 רוסי, אפילו יש רוסי חדש ויש רוסי ברית המועצות, סובייטי. רוסי סובייטי.
- 185 שירה: מה זה רוסי סובייטי?
- 186 ימית: זה בנאדם שחי על פי כללים שפעם סטאלין הכתיב. להיות בדירות קטנות, שמכתיבים לך הכל, שאתה מפחד,
- 187 שאתה מפחד להגיד כל מילה שניה, שאתה מפחד שאיפשהו מקשיבים לך.. זה להיות פראקטי בכל דבר.. זה רוסי
- 188 סובייטי. שזה בא מ.. רוסי ישן, זה הרוסי הסובייטי. ויש רוסי חדש, שזה הרוסי הגנב. שבאותו זמן ב-1990 התחילו..
- 189 התחילה להיות הפקרות על כל מיני דברים ו.. היה גניבה בחוק. אנשים פשוט לקחו לעצמם את כל המפעלים וכל הדברים
- 190 שהיו שייכים למדינה והכל ולקחו לעצמם ופתאום אה.. נהיו עשירים על בסיס אה.. עבודה קשה של אנשים אחרים.. יש
- 191 המון אוליגרכים כאלה. שלקחו את זה לידיים שלהם וזהו. ויש להם מנטליטת אחר והם אחרים לגמרי.
- 192 שירה: ואיזה רוסים יש בערד?
- 193 ימית: יש המון סובייטים. למה יבואו לפה אוליגרכים רוסים עשירים? הם באים לפה רק לים המלח, להשתזף ולהתנהג
- 194 אלינו כאל זבל. פה יש די.. את אותם הרוסים מברית המועצות, שהגיעו אז, זה אותם, אותו הדבר. זהו. אני כבר לא
- 195 משייכת את עצמי לזה גם. אני לא רוצה לשייך את עצמי לשום מקום. זה כל כך כובל אותי.
- 196 שירה: אני זוכרת שאמרת לי שפה אנשים עושים סיפור מלהביא ילד. ואת יודעת שברוסיה לאנשים היה את הדברים
- 197 הכי בסיסיים והם הצליחו לגדל ילדים.
- 198 ימית: זה הדבר היחיד שהם עשו, הם הביאו ילדים.
- 199 שירה: גם אני רואה אותך בין שני עולמות. רוסי-ישראלי. דתי-חילוני. את ואחותך, אתן לא דומות לשאר האנשים
- 200 בערד, ממש לא. וזה היה משהו נורא טוב שלקחת משם. את לא זונחת את התרבות הרוסית. ובמה עוד את שונה
- 201 מהישראלים ואת שונה מהרוסים, וכאילו איך תמקמי את עצמך על ציר מסוים שבצד שלו נמצאת התרבות הרוסית
- 202 ובשני התרבות הישראלית..
- 203 ימית: אני לא יודעת מה זה ישראלי! [אוקי] אני לא יודעת מה זה ישראלי בשביל לשייך אותי לשם. אם אני יכולה להגיד
- 204 לך מי זה בנאדם סובייטי אני לא יכולה להגיד מי זה בנאדם ישראלי. אני יכולה להגיד לך מי זה יהודי. מה זה יהודי
- 205 שנמצא לא פה בישראל. יהודי עולם. חוכמולוג. חכם. אחד שרואה לטובת עצמו הרבה דברים. בכלל, רוב הפרסי נובל

206	קיבלו יהודים. אבל אני חס וחלילה לא יכולה להשוות את היהודים האלה לאותם יהודים פה. לא רוצה לרדת על אף אחד
207	אבל יש הבדל ענק. בשביל זה אני יכולה להגיד לך מי זה יהודי אבל אני לא יכולה להגיד לך מי זה ישראלי. ישראלי זה
208	ישראלי, זה מוטציה, לא יודעת מה זה. כי זה ערבוביאדה כזאת שאת לא מבינה אותה. יש מרוקאים, יש תימנים, יש
209	הודים, יש.. אתיופים, רוסים. יהודי שהוא אתיופי, יהודי שהוא רוסי, יהודי מרוקאי זה דברים שונים. איך אני יכולה
210	לבוא ולמקם את עצמי ב.. איפה אני יותר ישראלית? אני לא יכולה להבין מה.. אני לא יכולה להבין מה זה ישראלי חוץ
211	מ"חוצפה". ולמדתי להיות חוצפנית פה.. אין מה לעשות... במקום שכולם חוצפנים חייבים להיות חוצפנים בשביל
212	להצליח במשהו, בשביל להדחף לאנשהוא, תשמעי זה נורא שונה כי כשאני מגיעה לארצות הברית, יש שמה תור מה זה
213	ארוך בסטארבקס, לקפה, אבל אני יודעת שתוך כמה דקות הוא נגמר, ככה תיק תיק תיק תיק, אצל ישראלים אתה
214	עומד במקדונלדס, אין תור, יש המולה כזאת מול המוכרות, מסכנות עומדות שמה, אין להם כבר זמן, צרחות, כולם
215	תידיים שלהם ובסוף את עומדת שם שעתיים ואת מורידה את הידיים שלך ואת הולכת. ואת אומרת כוס אמק יחד עם
216	זה.. איך את רוצה שאני אשייך את עצמי לפה? כאילו, אני כן משייכת את עצמי. אני לא יודעת מה ישראלי בשביל
217	להגיד, להגדיר בכלל ש... אם אני אה.. נמצאת שם.. זה שאלה נורא נורא קשה. אני יכולה להגיד לך "כן, אני רוסייה
218	באיזה שהוא מקום, יש לי דם רוסי". יש לי דם <u>כחול</u> רוסי אפילו. לא אתבייש להגיד לך, אני לא מתלהבת מזה אבל..
219	המשפחה, כאילו דרך אבא שלי שהוא רוסי אה.. יש את הצייר שכולם מכירים אותו קוראים לו וסילי פולנוב. זה שם
220	משפחה נורא נורא מוכר.. בקטע ש.. זה הצייר הזה, את יכולה להכנס (לאנטרנט) לראות.. ו.. אבא שלי הוא כאילו אחד
221	הצאצאים של אח של אותו.. פולנוב. בכלל פני הצייר הזה הפולנובים האלה, זה היה אדם אריסטוקרטי. שייך, כאילו,
222	לאצולה. לפני, כאילו, הקומוניזם והרוסים הסובייטיים. במיוחד שהיום מנסים כן לשחזר ולהחזיר את זהומנסים למצוא
223	גרפים אבודים למיניהם וזה מצחיק כי זה כבר לא אותם אנשים אבל כן מנסים למצוא את השורשים. לא יודעת בשביל
224	מה. בשביל ללטף ת'אגו, יכול להיות. אבל אה.. יש משהו בזה. וכמובן, היהודים, הצד של אמא שלי שאלה היהודים
225	שנשמדו בשואה. סבתא רבא שלי ניצלה. כל האחים שלה לא ניצלו בשואה. רק סבתא רבא שלי הגיעה מאודסה, הביאה
226	את אמא שלי ומשם כאילו היה לנו מזל כי עד מוסקווה לא הגיעו וזהו, והיהודים כן הצליחו לחיות שמה, למרות
227	שהשנאה כלפי היהודים תמיד היתה מאוד מאוד חריפה. האנטישמיות. לא משנה, לאט לאט, עם קשרים, עם הכל..
228	שירה: זה משהו שאת זוכרת בתור ילדה?
229	ימית: לא, לא, זה סיפרו לי. סבתא שלי סיפרה לי. אני עדיין לא יודעת מה זה ישראלי. בגלל זה יש לי שוק. כל פעם
230	שאני חוזרת מחו"ל, חוזרת לארץ, אני חוטפת שוק של החיים. כבר באוטובוס, כשאני יושבת באוטובוס, כולם מדברים
231	בטלפונים, בצרחות, אני אומרת – וואו, לאן הגעתי? ופתאום אני מתחילה לשנוא את המקום הזה, אבל אחרי שאני כאן
232	הרבה זמן אני מתחילה – לא, אין על ישראל. כאילו את יודעת זה הרגשות האלה משחקים. אני אוהבת את הנגב ואני
233	אוהבת ערד. אבל רק מהבחינה הגיאולוגית של המקום. מבחינת סביבה ודברים כאלה אני פחות שמה על זה אגב, מה את
234	חושבת, שכשאני מגיעה לתל אביב אני נורא מתלהבת? בנוגע לתל אביב, אני רואה אנשים שזה פלספה, זה לא באמת.
235	זה פוזה. המון פוזה. דיברוים כאלה, דיבורי סרק.. ודיבורים פלספניים בטון מתלהב. אני תמיד שנאתי את זה. הייתי גם
236	בצפון, סתם, טיילתי כשהיה לי אוטו, אנחנו נסענו המון. לא, לא ממש גרתי שם, אנחנו נוסעים. ישראלי זה ישראלי, אני
237	לא מרגישה הלם תרבות כל פעם.. כמובן שיש הבדל בין תל אביב לבין הנגב.. אבל עדיין מתחת לכל המסיכות זה אותו
238	ישראלי שנולד פה. אני לא יכולה לשייך אותך לאותם הישראלים.. יש פה כאלה שגרים בוילות שהם בדיוק כמוך, שהם

239	אנשים תרבותיים. אנשים שגרים בוילות, שבאים לתיאטרון ש... זה אנשים מבוגרים. אנשים בני 50-60-70. שיש להם
240	אוטו, שיש להם וילה שהם יכולים לקום וכאילו לנסוע. כי פעם ערד דווקא היתה מאוד תרבותית. אז אותם אנשים שאז
241	הגיעו לערד אז בעצם זה אותם אנשים.. כשאני מגיעה לתיאטרון, מדי פעם מגיע לפה תיאטרון של הבימה ואני הולכת
242	והכל, אני רואה דווקא את האנשים האלה. דווקא הם מאוד נחמדים והם מדברים ואין להם את הפלספנות התל אביבית
243	הזאת של הצעירים. ו... אני רואה בהם את הישראלים המקוריים.. את אלה שייבשו את הביצות בסך הכל. אלה ש...
244	
245	על עמוס עוז היא אומרת – הוא כזה עם האף למעלה. תיאור סיפור בדקה 58:47. כשעבדה בדואר הוא ביקש ממנה שלא
246	תשלח לו דואר במשך שבוע. חושב שיש לו זכות.. חצוף.. משתמש במעמד שלו. בנאדם מגעיל. אני לא אקרא את הספר
247	שלו אף פעם.

- 2 שירה: אז... עבדת היום 14 שעות.
- 3 רוני: לא, אתמול. המנהל התקשר אלי וביקש שאחליף מישהו שלא יכל להגיע היום לעבודה.
- 4 שירה: וכל הזמן הוא מתקשר אליך. כמה שעות עבדת?
- 5 רוני: 16 שעות. יצאתי ב-6:00 בבוקר וחזרתי ב-00:00.
- 6 שירה: מצאתי עבודה בחנות חיות. הם מוכרים אוכל וציוד למזון. התחלתי היום.
- 7 רוני: זה היה יום ארוך.
- 8 שירה: אני מקווה שיהיה בסדר כי אני לא יודעת מה יהיה איתי, כמה זמן אשאר.
- 9 רוני: אוקי. וכמה משלמים לך?
- 10 שירה: 22 שקל לשעה.
- 11 רוני: זה טוב. איפה את עובדת?
- 12 שירה: בבאר שבע.
- 13 רוני: you have to go to Beer Sheva every day?
- 14 שירה: כן. אבל אחר כך אני אעבור לעבוד בערד, אז אני רק מתלמדת שם.
- 15 רוני: and they will buy you a ticket?
- 16 שירה: אמא שלי שמעה כמה אני מקבלת ונחרדה ממש. אמרתי לה שזה לא נמוך בשביל הדרום.
- 17 רוני: אבל גם החיים בתל אביב יקרים יותר. כמה את משלמת על הדירה הזאת?
- 18 שירה: 900 שקל.
- 19 רוני: את זוכרת את ג'ואל? הוא אמר שבישראל אין הרבה אדמה כמו בדרום. החברות הגדולות יתרחבו כנראה לדרום.
- 20 זה זול יותר מהמרכז.
- 21 שירה: אולי זה יקרה, אולי זה לא. זה תלוי, כנראה. זה מאוד מבלבל כי מצד אחד זה יקר לחיות במרכז אבל לא הרבה
- 22 אנשים יכולים להגיע לדרום. יעדיפו להעסיק אנשים בחוץ לארץ.
- 23 רוני: אבל יש לכם פה אנשים מחוץ לארץ.

- 24 שירה: החברה שבה עבדתי העבירה מחלקה לתאילנד.
- 25 רוני: נכון. חברות רבות בעולם עושות את זה.
- 26 שירה: זה מאוד מאוד מורכב. בישראל יש אנשים עם ב.א. שלומדים בבאר שבע ואז עובדים במפעלי הכימיקלים.
- 27 רוני: זה הכל בגלל הגלובליזם והקפיטליזם.
- 28 שירה: כן, כן.
- 29 רוני: הגלובליזציה יכולה להיות יתרון גדול למדינות מתפתחות. והן מפספסות את ההזדמנות. אנשים מפוטרים
- 30 בארה"ב... בגלל הקפיטליזם. אדם ירצה לאסוף רכוש ולא אכפת לו איפה הוא גר.
- 31 טויוטה מיפן, עברו לדרום קוריאה. עלות פחותה הובילה להעברה למצרים.
- 32 שירה: אבל אולי זה לא עוזר לאנשים עצמם. אין קשר בין העובד למעביד. אפשר לפטר מרחוק. הוא יכול לנצל את
- 33 המרחק. זה הקפיטליזם הקיצוני – מתייחסים כמו לאנשים כמו מכונות... אתה מרגיש שהחיים שלך טובים יותר בזכות
- 34 השינוי בעבודה (עבר מתפקיד סטיוארט לטבח במלון)?
- 35 רוני: אני מרגיש שאני מתקדם. זה גורם לי להרגיש טוב, אני לא תקוע באותו מקום. המנהל שלי, הוא אחר – לא כמו
- 36 מקודם – אז עבדתי המון, לוח הזמנים שלי היה מבולבל. לא ידעתי מתי יהיה לי זמן לנסוע לבאר שבע (ללמוד אנגלית).
- 37 הייתי קובע פגישה ב-וול סטריט ונאלץ לבטל אותה בגלל העבודה. עכשיו יש לי לוח זמנים קבוע
- 38 שירה: יש לך יותר כסף לשלוח הביתה?
- 39 רוני: הממ... כן. בתפקיד הזה אעבוד יותר שעות נוספות ויתנו לי 2 שקלים יותר לשעה. מקודם עבדתי בשביל שכר
- 40 מינימום ועכשיו אקבל 22 שקלים לשעה. שלחתי כסף גם לפני כן. אני מרגיש מחויב לשלוח לאחים שלי שלומדים בבית
- 41 הספר ואין להם זמן או יכולת לעבוד. מאוד קשה למצוא עבודה בדארפור; לא לאנשים רגילים ובמיוחד לא לסטודנטים.
- 42 אח אחד לומד עכשיו באוני' והשני יתחיל בקרוב ללמוד בקולג'.
43 שירה: האחיות שלך נשואות?
- 44 רוני: לא.
- 45 שירה: יש הבדל בין אישה משכילה ללא משכילה ביכולת למצוא בעל?
- 46 רוני: לפעמים. בקהילה כמו שלנו זה יותר קשה לאשה משכילה להתחתן. אמא שלי סיפרה לי שאבא שלה הכריח אותה
- 47 להפסיק ללמוד כדי שתוכל להתחתן. הוא הוציא אותה ואת אחותה מהתיכון. אחותה ננהרגה ב-2003, בגיל 47. היא
- 48 היתה גדולה בשנתיים מאמי. אמא שלי עכשיו בת 54. הוא פחד שאם ילמדו לא יוכלו להתחתן ואז תהיה בעיה. אם יש
- 49 לך בנות אתה חייב לוודא שהן ימצאו בעל. היום זה טוב שאישה תלמד כיוון שכך היא יכולה לדאוג לעצמה. האישה
- 50 יכולה להתגרש אם היא רוצה. אם אינה משכילה – יש פחות סיכויים שתוכל או שתמצא להתגרש. דודה שלי חזרה

- 51 ללמוד בגיל 40 – היא עבדה בתור מיילדת. אין בתי חולים בדארפור, זה מדהים, אנשים חיים בעיר גדולה כמו ערד
- 52 שאין בה שירותי בריאות. הרבה אנשים ובמיוחד נשים סובלות – נשים שבהריון, נשים שיולדות – לעיתים נתקלות
- 53 בבעיות איומות. היא החליטה לעשות מעשה וחזרה ללמוד.
- 54 באוגוסט יהיה רמדאן. עלי להפסיק לעשן עד אז כי אם לא אז אעשן ברציפות כל החג...
- 55 שירה: איך אפשר שהרמדאן מתקיים באוגוסט? אתה תמות מהתייבשות!
- 56 רוני: את מזכירה לי בחורה אחת. כשעבדתי בבן יהודה, בתל אביב, היתה בחורה שלמדה רפואה סינית. זה היה הרמדאן
- 57 הראשון והיא שאלה איך אני מסתדר בלי לאכול ולשתות כל היום. היא גם דאגה שאמות (צוחק). לא סיימתי את החג
- 58 שם כיוון שהבנתי שהויזה שלי אינה חוקית בגלל חדרה-גדרה. ב-16.9.2008 הגעתי לערד. כולם כעסו עלי שאני עוזב
- 59 – המנהל שלי רצה שאשאר וניסה למצוא פתרון לבעיה של הויזה. ניסיתי ללכת לירושלים וביקשתי ללכת לתל אביב
- 60 אך ללא הצלחה.
- 61 שירה: מיהו גבר סודני טוב?
- 62 רוני: בשבילי, בגלל שיש לנו הרבה תרבויות, דתות ובעיות מורכבות, האדם הטוב הוא זה שיש לו סובלנות כלפי השוני.
- 63 אנשים מסוימים לא יכולים לסבול הבדלים בין שבטים ותרבויות. הם מסרבים להכיר במסורות שונות. בשבילי, אנחנו
- 64 סודנים לפני הכל ואנחנו בני אדם לפני הכל ולכן צריכה להיות סובלנות. הדבר השני הוא ההתייחסות אל בני האדם
- 65 בעצמם – יש מי שרואה את עצמו נעלה יותר או חכם יותר משאר האנשים. אני שונא התנהגות כזו. אני שונא כשאנשים
- 66 מנצלים את המצב החלש של אחרים. זה מתקשר לקפיטליזם וגלובליזם – הקפיטליסטים לא מתעניינים במצב האנושי
- 67 אלא באיך הם יכולים להרוויח כסף מחולשות האנשים ומהבעיות שלהם. אני לא מסכים עם מערכות הבנקים – הבנק
- 68 יתן לך הלוואה אבל אם תתקשה בהחזרת ההלוואה בגלל בעיה שלא נמצאת בשליטתך, כמו איבוד העבודה, הבנק לא
- 69 יעזור לך. אני שומע שיחות במלון, אני לא מבין כל כך טוב עברית אבל אני שומע שיש אנשים שהם קורבנות של
- 70 השיטה הזו. למה אני מציין את זה? אני רואה מקומות עבודה שלא מתחשבים ברצונות ובצרכים של האנשים. למעביד
- 71 לא אכפת מהעובד. לפעמים יש לעובדים בעיות, תאונות מתרחשות ואדם יכול למצוא את עצמו קורבן לתאונה הזו
- 72 במשך כל חייו. לפעמים הילדים שלו נאלצים לשלם על התאונה הזו גם אחרי שהוא מת. אדם יכול לאבד את כל מה שיש
- 73 לו – דירה, רכוש, הכל! הוא יצטרך להתחיל ממינוס, לא מאפס, אחרי דבר כזה. בסודן ראיתי אנשים מנצלים את מצבם
- 74 הקשה של אחרים: בדרום סודן יש מלחמה כבר הרבה זמן וחלק מהאנשים מהצפון או מהמזרח, שיש להם הכנסה טובה,
- 75 הולכים לאיזורים העניים. בדרום סודן למקומיים אין כלום – לא הכנסה או עבודה. אלו שבאו מהצפון יכולים לפתוח
- 76 עסק ולנצל את חוסר הברירה של המקומיים. בדרום אפריקה היה אפרטהייד, נלסון מנדלה אמר "כשעוני קיים לא יכול
- 77 להתקיים חופש". את יודעת שהוא היה בכלא הרבה שנים... בפועל, המעמדות הם שונים, גם בקרב השחורים וגם בקרב
- 78 הלבנים, לפי רמת שיתוף הפעולה עם הממשל. כששיחררו את נלסון מנדלה ופירקו את שיטת האפרטהייד חשבו שיהיה
- 79 שינוי. אבל המעמדות הכלכליים הנציחו את האפרטהייד בדרום אפריקה ואני חושב שיש אפרטהייד בכל מקום, אבל הוא
- 80 נסתר והוא משאיר את המצב כמו שהוא.
- 81 שירה: מהו גבר סודני טוב בערד, בישראל?

- 82 רוני: יש כאן שתי קבוצות של סודנים: מדרום סודן ומדארפור. הם באים מרקעים שונים מבחינה דתית. נוצרים
- 83 ומוסלמים בערד. הסודנים קבוצה לפעמים אינם מאוחדים. אפילו בישראל אין אחדות. יש סובלנות גדולה יותר כלפי
- 84 השוני מאשר היתה בסודן. היום אנחנו, נוצרים ומוסלמים, חיים עם יהודים. זה רק הגיוני שנוכל להתגבר על ההבדלים
- 85 ביננו. הסודני הטוב, בעיני, הוא זה שיכול להתייחס בסובלנות אל השוני ברקע של כל אחד והוא זה המאמין שבכך
- 86 שהזהות מגיעה לפני הכל ויש לכבד אף הזהות של כל אחד. אנחנו מגיעים מאותה מדינה וזו הזהות שצריך להדגיש –
- 87 הזהות הלאומית שלנו. אנחנו מאותה קבוצה. אם נוכל לייצר כזה קשר בין הקהילות אולי זה יוביל לסובלנות גם בסודן
- 88 עצמה, כשנחזור לשם. אני חושב שכשיחזרו סודנים לסודן גם היחס אל ישראל ישתנה. הממשלה בסודן רואה בישראל
- 89 אשמה בכל הדברים הרעים שמתרחשים, אבל אחרי שאנשים חיו פה ולמדו להכיר את התרבות היהודית, את החגים
- 90 היהודים, הם יודעים יותר. אנשים מדארפור יודעים עכשיו יותר על "בעיית המזרח התיכון". זו לא רק בעיה בין שתי
- 91 דתות – יהדות ואסלאם. זו בעיה פוליטית שקשורה לאנטרסים של פוליטיקאים ומדינות. סודנים שהגיעו לישראל יכולים
- 92 לשנות הרבה יותר את התפיסות הרווחות בסודן מאשר סודנים שחיו במדינות אחרות. את יודעת, בסודן חושבים
- 93 שישראל היא מדינה איומה שתוקפת את הערבים. הם לא יודעים מה באמת קורה כאן. אנחנו רואים את הבדואים
- 94 המוסלמים שחיים בהרמוניה מסוימת עם הישראלים; מתייחסים אליהם יפה יותר מאיך שמתייחסים לערבים במדינות
- 95 ערב האחרות. וזה מלמד אותנו שמה שמוסרים במדיה הערבית ניוון משקרים ומשמועות. מאידיאולוגיה שלמה.
- 96 כשראיתי שערבים כאן מרגישים טוב יותר מאיך שערבים מרגישים במרוקו, תוניסיה, לוב, ניגריה, סוריה, לבנון
- 97 וכו'.....
- 98 מכל ארץ ערבית יש יהודים שהגרו ממנה – תוניסיה, מרוקו. מה שטוב הוא שהיהודים האלה שומרים על המסורת
- 99 שלהם. יש יהודים מדימונה שמדברים איתי בערבית. אחד מהם אמר לי שלפני חודש הוא היה במרוקו. בלוב גרתי עם
- 100 המרוקאים ולכן אני מכיר את הדיאלקט.
- 101 שירה: ואמרת לי שחשבו שאתה בדואי, שאתה מדבר כמו בדואי...
- 102 רוני: זה בגלל שבסודן השפה הרשמית היא ערבית ולמדתי אותה בבי"ס. בלוב דיברתי בדיאלקט הלובי. הטלוויזיה שם
- 103 מגיעה ממצרים. כשהגעתי לפה היה לי קל לדבר כמו הבדואים כיוון שהכרתי לפני כן ערבים ממדינות שונות. הסתגלתי
- 104 מהר לכל שוני בדיאלקט.
- 105 שירה: יעקב ואני שלחנו לפני חודש מייל לאו"ם. אמרנו להם שישראל לא עוזרת לפליטים וביקשנו מלגות ללימודים
- 106 גבוהים.
- 107 רוני: יש לי שאלה – אם ישראל תתן מלגות איך זה יעבוד? אנשים עסוקים בלעבוד כדי לממן את החיים שלהם. גם אם
- 108 ישלמו על הלימודים זה לא יספיק כי אנשים צריכים לעבוד. אנשים אומרים לי שאני משוגע כי אני משלם 1,400 ש"ח
- 109 לוויל-סטריט (לימודי אנגלית). זה עולה לי 2,000 ש"ח כולל הנסיעות (מערד לבאר-שבע).
- 110 שירה: הרבה אנשים אומרים שאם ילמדו בישראל לא היה לזה ערך בסודן. לתעודה בישראל אין ערך בסודן.

- 111 רונני: זה לא נכון. אם מישו חוזר לסודן עם ידע באנגלית או בעברית מי ידע היכן הוא למד את זה? במצרים יש קורסים
- 112 ללימוד עברית. אלה הקורסים היקרים ביותר שיש לבתי הספר לשפות. אני לא יודע למה, אך זה המצב. זה מה ששמעתי
- 113 שקורה במצרים. אני לא נשארתי שם הרבה – הייתי שם חודש ב-2004 ואח"כ נסעתי ללוב. הפעם הבאה שהיתי
- 114 במצרים יומיים ואח"כ עברתי את הגבול לישראל.
- 115 זה מזכיר לי... לפני שבועיים מישו התקשר אלי ואמר שהדרכון שלי בידו. לא החזירו לי את הדרכון שלי אחרי
- 116 שעזבתי את קציעות. המשטרה לקחה אותו. לפני כמה ימים מישו התקשר ואמר שהוא אמריקאי, שהדרכון בידו ושהוא
- 117 ישלח לי אותו לערד. זה חשוד. הוא אמר שהוא מארה"ב. מה הקשר בינו ובין המשטרה הישראלית? המספר שלו היה
- 118 חסוי – אני לא יודע מהיכן התקשר.
- 119 שירה: אולי הוא עובד באחד הארגונים בישראל? אולי הוא מה-ARDC?
- 120 רונני: לא יודע. אני אחכה. הוא אמר לי לחכות שבועיים. חיכיתי לדרכון שנתיים, אני יכול לחכות עוד שבועיים. זה טוב
- 121 לדעת שהדרכון נמצא איפה שהוא.
- 122 שירה: מתי חידשת את הויזה?
- 123 רונני: לפני שבוע נסעתי לבאר שבע לחדש את הויזה.
- 124 שירה: אני מקווה שלסאבר ילך טוב ב-Tofel. הוא אמר שלי שהוא לא עושה שיעורי בית בגלל המונדיאל.
- 125 רונני: אני לא אוהב לבזבז את הזמן שלי מול אנשים מבליים יותר מארבע או חמש שעות ביום מול הטלוויזיה ורואים
- 126 כדורגל. לפעמים חצי יום מול הטלוויזיה.
- 127 אברהים אמר לי שהיה לו היום ראיון ב(מלון) מרידיאן והוא לא קיבל את העבודה. מי שקיבל את העבודה שמו סואה,
- 128 סודני, שדובר עברית פחות טובה משל אברהים.
- 129 שירה: אברהים לא רוצה לעבוד בים המלח. ניסיתי למצוא לו עבודה בערד אבל הוא לא התקשר למקום שאמרתי לו.
- 130 רונני: אברהים מתוסכל מאוד. הוא פה כבר כמעט שלוש שנים או יותר והוא מתוסכל. אני לא יודע למה.
- 131 שירה: אולי כי יש לו עברית טובה אבל הוא לא יכול לתרגם את הידע שלו לעבודה טובה. הוא גם נפצע באצבע ולקח לו
- 132 הרבה זמן להחלים...
- 133 רונני: לא, הוא היה מתוסכל מההתחלה. הוא לא אופטימיסט. אם הוא הולך לחפש עבודה הוא לא מאמין שיקבל אותה וגם
- 134 אם הוא מתחיל לעבוד הוא מתפטר אחרי זמן קצר. הוא עבד במקדונלד'ס במשך 3 חודשים – יום אחד הוא אמר שהוא
- 135 מתפטר. שאלתי – למה? הוא אמר שהם שישה אנשים ונתנו להם רק 4 כרטיסים לאוטובוס. כשמישהו נמצא בחופש
- 136 הוא צריך להעביר את הכרטיס למי שעובד. אברהים לא הסכים ליחס הזה. אמרתי לו שזה לא משנה ואפשר להסתדר
- 137 אבל הוא התעקש. זה לא משהו חדש – זה קורה.

- 138 שירה: במצב שלכם צריך להיות גמיש מאוד כי לא תמיד תקבל את היחס שאתה מצפה לו. אברהים לא מסכים לכך
- 139 ואולי מה שאתה מכנה גמישות הכרחית הוא יפרש ככניעה...
- 140 רוני: זה לא נכון, כיוון שלא תמיד תקבל יחס שווה מכולם. למשה יש ת.ז. א/5 (תושב קבע), הוא מדבר עברית, הוא
- 141 ותיק בישראל..
- 142 שירה: הוא עשה קורס מקצועי ויש לו תעודה ועדיין הוא לא מצליח למצוא עבודה שהיא טובה יותר שמימצא סודני
- 143 שהגיע אתמול לישראל.
- 144 רוני: נכון. לכן הוא מתסכל. אמרתי לו שהוא צריך לקבל את המצב ולשנות את מצבו לטובה, אבל הוא מתוסכל ויוצר
- 145 לעצמו יותר בעיות.
- שירה: לפעמים ידיעת השפה העברית היא חסרון. זה לא בהכרח יפתח לך דלתות ובנוסף אתה מוותר על הגה מ146 את מלשמוע מה שאנשים אומרים עליך כשהם חושבים שאתה לא מבין. אתה מוגן – אתה לא מבין מה הם אומרים מ147 אתה יכול להמשיך בשלך, להתרכז במה שחשוב – לעבוד וללמוד. אברהים חשוף לשנאה יותר ממך. ממש קשה לו. מ148 חד בערד. מה אנשים אומרים!!! בהתחלה פחדתי להגיד שאני כותבת על סודנים!
- 149
- 150 נ' מספר שהלך לספריה בערד, לעזור לחבר בדואי מהעבודה עם השיעורים שלו באנגלית.
- 151 שירה: בספריה עובדות בעיקר נשים, נכון? הן היו נחמדות?
- 152 רוני: לא ניסיתי לדבר איתן. לפעמים אני שומר על מרחק. אבל בעבודה שלי, גם אם אנשים אומרים עלי דברים מאחורי
- 153 הגב, מול הפנים שלי הם נחמדים מאוד. אני מתייחס אליהם בכבוד, בלי קשר למוצא שלהם או לשפה שלהם; אולי זה
- 154 בגלל שהייתי במדינות רבות ולא אכפת לי אם מישהו בא מאתיופיה, הודו, תאילנד, אוקראינה, רוסיה וכו'. בערד יש
- 155 אנשים מאינדונזיה. יש סודני שנשוי לאישה אינדונזית.
- 156 שירה: מתי תתחתן? בקרוב אתה בן 34.
- 157 רוני: אני חושב על חתונה אבל כשאני רואה את המציאות אני נסוג מהמחשבה. היא נשאר רק בראש לי. אני לא רוצה
- 158 להעביר את הבעיות שלי למישהו אחר. בסך הכל אני שמח בחלקי. יש לאנשים אחרים בעיות יותר קשות משלי. אני לא
- 159 מתוסכל כמו אחרים ואני מקבל את המצב כמו שהוא. אבל אולי מישהי אחרת לא תקבל את המצב כמוני. היא תגיד –
- 160 אתה עסוק כל הזמן, אין לך זמן בשבילי. זה יוצר עוד בעיות. אבל לפעמים אני מצטער שלא התחתנתי עד עכשיו. חצי
- 161 מהחיים שלי חלפו בינתיים.
- 162 שירה: זה יקרה. זה יקרה כי אדם אדם טוב מאוד.
- 163 רוני: אני מקווה שזה יקרה. מי יודע? זה יקרה. פעם אחת עבדתי בחדר האוכל (במלון) ונפלה לי קערה גדולה מלאה
- 164 בסלט. מישל, בחור תוניסאי מדימונה, הוא בחור מצחיק. אמר לי: נ', אתה התחתנת? אמרתי – לא. הוא אמר – מזל
- 165 טוב, אתה תתחתן!

גיליתי שאנשים הם שונים מערד ומדימונה. כשאתה מדבר עם מישהו אתה לא יודע מהיכן הוא. במלון, הוא יכול להיות	166
מערד או מדימונה. אם הוא לא פתו האיך או לא אומר לך שלום בבוקר כשאתה אומר לו בוקר טוב, אני יודע שהוא	167
מערד. אני משתדל להכיר את כולם במלון, כשאני אומר למישהו בוקר טוב והוא לא עונה לי אני מגלה אחר כך שהוא	168
מערד. בדימונה הם אחרים. יכול להיות שזה בגלל שאין להם סודנים בעיר כמו שיש בערד ולא נוצר האופן שבו	169
חושבים על הסודנים כמו שחושבים עליהם בערד. במטבח יש בחור בשם אילי והוא מערד. לא ידעתי מהיכן הוא כיוון	170
שעבדנו במשמרות שונות ולא ראיתי אותו באוטובוס מהמלון לערד. כשהייתי רואה אווהו הייתי אומר לו – שלום, מה	171
נשמע? הכל בסדר? הוא לא ענה לי. בפעם הבאה אמרתי לו – שלום, אתה אילי? הוא אמר לי – אני מדבר רק צרפתית.	172
לא רצה לדבר איתי. אחר כך שמעתי אותו מדבר עברית עם האחרים. לעומתו יש את בני מדימונה, בחור טוב מאוד	173
מאוד. בני אמר לי – אל תתייחס אליו. הוא ככה עם כולם. יום אחד נסעתי באוטובוס וראיתי את אילי מערד והבנתי –	174
אוקי, הוא מערד. זה מסביר...	175
	176

- 1 ראיון מס' 6: נערך עם רוני בספטמבר 2010. הראיון נערך באנגלית
- 2 שירה: כמה סודנים היו בערד וכמה מהם נמצאים בערד היום?
- 3 רוני: אני לא יכול לתת מספר ספציפי או להתייחס לשינוי המספרי של הסודנים בערד אבל ההערכות הן שהיו 450
- 4 סודנים עד 2008. זה מה ששמעתי כשהגעתי לערד. הגעתי בספטמבר 2008. הגעתי לה בגלל "חדרה-גדרה", וזה דחף
- 5 הרבה אנשים אל ערים כמו אשדוד, אילת וכו'. אל אשדוד הלכו רוב הסודנים שעזבו את תל אביב. באילת הפגינו נגד
- 6 סודנים, אמרו שהם עושים בלאגן ולכן הרבה מהם הגיעו לערד. ב-2009 היו כמעט 600 סודנים בערד. אחר כך כמה
- 7 סודנים חזרו לאילת ונפתרה גם בעיית הוויזה והרבה חזרו לתל אביב.
- 8 שירה: בשיא היו 600 סודנים בערד.
- 9 רוני: כן, אבל אנשים הגזימו ואמרו שהיו 800 סודנים.
- 10 שירה: האם יש הבדלים בין דארפורים רווקים, שנמצאים מחוץ לסודן שנים רבות, לבין הדרום סודנים שהם בעלי
- 11 משפחות, שעזבו את סודן לפני זמן קצר?...?
- 12 רוני: למעשה נשים מדרום סודן עזבו את סודן לפני שאנחנו עזבנו את סודן. [יותר מ-11 שנים?] כי המלחמה בדרום
- 13 סודן התחילה לפני 50 שנים. מה שחשוב כעת, לפני 50 שנים לא עזבו את סודן אלא עזבו את האזור בו הם חיו ולמעשה
- 14 עברו לאזור אחר בתוך סודן. אבל כשד"ר ג'ונגרה חזר והקים את ה-SPLA (Sudan Liberation Movement) ב-
- 15 1993...
- 16 שירה: אבל בוא נחזור לערד..
- 17 רוני: כן. זה קרה לפני 27 שנים ולכן אז אנשים עזבו את דרום סודן אל מצרים, אוגנדה, למשל. אבל השאלה שלך –
- 18 למה האנשים מדרום סודן באו כמשפחות ואלה מדארפור כרווקים? המקרה שלי הוא די שונה. כדארפורי עזבתי את
- 19 סודן לפני 11 שנים, עזבתי כסטודנט. הדארפורים בערד או בישראל.. יש שתי קבוצות של דארפורים. כאן בישראל
- 20 באופן כללי אבל בערד זה משהו אחר. אנשים שעזבו בזמן הגרוע ביותר – אף אחד לא ארגן את זה או תכנן לעזוב את
- 21 סודן. זה קרה בפתאומיות. אז כשמישהו עזב כל הוא לא ידע מה לקחת איתו. חלק מהגברים היו אמורים לעזוב עם
- 22 המשפחה והילדים. זה ג לפי המסורת. אבל לא ידעו לאן הולכים, זה היה סיכון עבורם, ולכן הם ניסו לא לקחת את
- 23 המשפחות איתם. עדיין, הרבה משפחות הגיעו לישראל, לא לערד אבל... הרבה דארפורים שהגיעו רווקים, אם הם היו
- 24 מאורסים למישהי אז הם ניסו מאוד להביא אותה, מה שמנוגד לחוק בישראל אבל.. זה מה שקרה. לעיתים הבחורה
- 25 בחרה לנסות להגיע לאן שהגבר שלה הגיע, אפילו שהיה מדובר בסיכון גדול, כי האו"ם לא עוזר להכנס אל ישראל. עד
- 26 שנה שעברה לא עזרו למי שהגיע לישראל. לכן מי שיוצא מדארפור לא עשה זאת בצורה מאורגנת. בדרום סודן, לעומת
- 27 זאת, היתה מלחמה במשך 40 או 50 שנים לפני שעזבו והם לא עזבו את סודן אלא עזבו את דרום סודן לצפון, למזרח או
- 28 למערב סודן.
- 29 שירה: דארפורים לא עזבו אל מקומות אחרים בתוך סודן אלא עזבו את סודן.

- 30 רוגני: לא היתה דרך לנדוד בתוך סודן כי היתה מלחמה בדרום. אנשים מדארפור נלחמו עם הצפון ולכן לא היתה ברירה.
- 31 ללכת לזור מלחמה או לאזור של האויב? לא היה לאן ללכת. לכן אנשים עזבו – חלקם הלכו לצ'אד, חלקם למצרים
- 32 וללוב. מי שעזב למצרים עבר דרך ח'רטום. אבל כשהלכו לח'רטום הם עשו את זה בלי המשפחה.
- 33 שירה: כי זה מסוכן יותר.
- 34 רוגני: אה... ראשית כי זה מאוד יקר לעזוב עם המשפחה. אין לך כסף לנסוע עם כולם.
- 35 שירה: אז מה שאתה מתאר עכשיו ה מצב של מלחמה עכשווית. המלחמה מתרחשת עכשיו וצריך לברוח באמצע..
- 36 ואנשים מדרום סודן חוו את המלחמה..
- 37 רוגני: הם עזבו.. נגיד, האישה עזבה מהדרום אל הצפון ואז בעלה בא או ההיפך.. אבל המשפחות האלה מתאחדות בתוך
- 38 סודן ואז כשהן מחליטות לעזוב הן עושות את זה ביחד. לא נפרדים. ואנשים מדארפור לא חוו זאת כך – לעזוב עם
- 39 המשפחה. חלק מהאנשים איבדו את כל המשפחה שלהם במלחמה. חלקם עזבו למקום שבו לא היו להם קרובי משפחה.
- 40 הם נשארו שם עד שהתאחדו עם המשפחה ולאחר מכן הם לא הרשו לעצמם לאבד אותם שוב. זה... זאת הסיבה שאנשים
- 41 מדרום סודן באו עם המשפחה שלהם והתעקשו.. כמו אנג'לינה למשל, יש לה 7 ילדים, היא באה ממצרים עם 5 ילדים
- 42 ובעלה. אנשים מדארפור, כשהם באו למצרים הם לא באו עם הנשים שלהם אפילו אם היו נשואים. הם הסתכנו בעצמם
- 43 בעזיבה ואחר כך ניסו למצוא דרך להביא את המשפחה אחרי שבאו. זו הסיבה שהם באו לבד. הם רצו קודם כל לדעת
- 44 מה קורה כאן. קודם באו הגברים ולאחרונה הם הביאו את שאר המשפחה. בתל אביב רווקים מדארפור, אני שומע על
- 45 קבוצות שהביאו את הנשים שלהן או שהנשים שלהן הצטרפו אליהן.
- 46 שירה: אבל יוסף, עם המשפחה שלו, אשתו..
- 47 רוגני: יוסף מדארפור אבל אשתו מדרום סודן. הם התחתנו במצרים.
- 48 שירה: אה... כמו אל-פאדל.
- 49 רוגני: חלק מהאנשים התחתנו במצרים כי רוב האנשים שהיו במצרים הם מדרום סודן שבאו בסוף שנות ה-80. הם היו
- 50 יותר מיושבים במצרים. הם באו עם המשפחות, הם היו חלק מקבוצה גדולה במצרים. כשהדארפורים באו למצרים הם
- 51 התחילו ל... להיות בקשר עם דרום סודנים. בשלב מסוים הם התחילו לדון במצב. כי כשהיתה מלחמה בדרום סודן
- 52 הממשלה ניסתה להונות את הדארפורים..
- 53 שירה: ניסתה לגרום להם להלחם בדרום סודנים..
- 54 רוגני: להלחם בהם. כן. אז אנשים מדרום סודן חשבו שהדארפורים הם נגדם.
- 55 הטלפון של נורי מצלצל. זה יקרה הרבה פעמים במהלך הראיון.
- 56 שירה: אתה יודע משהו על אה... חינוך של הילדים, אתה מעורב?

- 57 רוני: לפי מה שאני יודע.. אני לא מעורב בנושא אבל לפי מה שראיתי הם סבלו מאוד בהתחלה מזה ששלחו את הילדים
- 58 לבית הספר. עד שרבקה ניסתה לעזור למשפחות סודניות רבות ובסוף מצאו פתרון לילדים הסודנים שהלכו לבית הספר.
- 59 אבל אה.. הם ניסו לחלק אותם לקבוצות כי אמרו שהילדים הסודנים עושים בעיות כשהם בקבוצה אחת וניסו לחלק
- 60 אותם. יש להם תפיסה שאם הילדים ישארו בקבוצה אחת הם יגרמו לבעיות רבות. לכן חילקו אותם לקבוצות רבות בין
- 61 בתי הספר. אני לא חושב שעכשיו יש בעיות כי כל הילדים הולכים לבתי ספר. הבעיה היא שהמשפחות אינן.. כל כך
- 62 זהירות לגבי הילדים.
- 63 שירה: למה אתה מתכוון?
- 64 רוני: הם לא שמים עין על הילדים ומשגיחים שהם לומדים כמו שצריך, אם הילד הולך לבית הספר וחוזר בשעה מסוימת
- 65 והם לבד בבית כי ההורים עובדים ולכן אי אפשר להשגיח עליהם כמו שצריך, כמו שאמורים לעשות. הילדים לומדים
- 66 והם לא מתקדמים. כל הזמן הם ברחוב. זאת בעיה.
- 67 שירה: אמרת מקודם שאנג'לינה באה עם כל הילדים שלה..
- 68 רוני: עם 5 ילדים, כן. והיא.. היא.. יש לה עכשיו 7 ילדים. האחרונים הם תאומים.
- 69 שירה: אוקי.
- 70 רוני: בדארפור זה די קשה לעבור ממקום למקום עם משפחה גדולה כזו. לעזוב את המדינה זה קשה.. לנו כדארפורים.
- 71 בסוף.. מה אנחנו עושים בדארפור? אם יש לך משפחה גדולה כזו אתה.. ההורים שלך, ההורים שלה, מנסים לחלק,
- 72 לקחת 2 או 3 ילדים ואז אתה עושב עם ילד אחד או שניים.
- 73 שירה: ואנשים מדרום סודן לא עושים את זה?
- 74 רוני: אה.. אני חושב שלא. לא שמעתי על זה.. על מישהו שהשאיר את הילדים עם המשפחה. אלא אם כן הוא עזב את
- 75 אשתו והילדים נשארו עם האמא. אבל אנחנו מדארפור יש לנו הרבה אנשים שקוראים לסבתא שלהם "אמא" והם
- 76 קוראים לאמא שלהם בשמה. את יודעת למה? כי הם גודלו על ידי סבתא שלהם.
- 77 שירה: אתה יודע שגם הרוסים עושים את זה?
- 78 רוני: כן, אני חושב.
- 79 שירה: אצל הרוסים הסבתא היא דמות מאוד דומיננטית במשפחה. היא מגדלת את הילדים.
- 80 רוני: היא מגדלת את הילדים אבל היא נמצאת באותו בית עם המשפחה?
- 81 שירה: כן, היא באותו בית אבל...
- 82 רוני: לא, בסודן זה שונה. אם סבתא שלך.. אם ג'וי למשל, אמא שלה גרה בערד אז הסבתא היתה יכולה לבוא ולהגיד
- 83 אני אגדל את הילד הזה. וכל הזמן הילד יהיה עם הסבתא והוא יבקר מדי פעם את ההורים שלו.

- 84 שירה: זה בגלל המסורת או בגלל המלחמה?
- 85 רוני: זה בגלל המסורת. בגלל המלחמה אנשים ממשפחה אחת יכולים להיות עם משפחה אחרת. זה משהו שיש... אם
- 86 השארתי את הילדים שלי במקום מסוים, ואמא שלהם ברחה לצ'אד למשל, ויש לי אחות בצ'אד אז היא עם סבתא שלה
- 87 והם לא חזרו לאזור שלנו בדארפור. כשהייתי בלוב אבא שלי שלח לי הודעה שאחותי נמצאת בצ'אד כבר כמעט 3 שנים.
- 88 שירה: והילדים שלה? או שאין לה ילדים?
- 89 רוני: לא, היא בת 8 עכשיו.
- 90 שירה: אז עם מי שהיא גרה?
- 91 רוני: עם סבתא שלה.
- 92 שירה: זה חשוב לסודנים רבים ללמוד עברית אבל חלקם לא רוצים ללמוד עברית.
- 93 רוני: כן. סודנים עברו.. לומדם עברית. בואי נדבר על אלה שלא רוצים ללמוד עברית ולמה הם לא רוצים. יש לי דוגמא,
- 94 אל פאדל היה דוגמא טובה לכך. הסודנים גדלים באווירה של.. מעצבים את ישראל בראש שלהם כמו.. מדינה אחרת.
- 95 מדינה שהיא מחוץ לעולם הזה. יש הגזמות בתקשורת.. הכל.. כי התקשורת מגבה את הערכים. הם בצד אחד של
- 96 הקונפליקט והם נגד ישראל. הם מנסים לראות את ישראל דרך עיניים קיצוניות מאוד. הם מגבים את התקשורת
- 97 הערבית, לא את כל התקשורת הערבית אבל הם בצד של הערבים מול ישראל. הם יהיו בצד של הפלשתינאים
- 98 ברמאללה, של הערבים בישראל בצפון, למשל. לסודנים אין סובלנות כלפי ישראל וכשהם הגיעו לישראל הם עדיין היו
- 99 עם המנטליות ש.. אף פעם ישראל או העברית יהיו קשורים אליהם. אם אתה לומד עברית עם מי תדבר? לכן הם
- 100 חושבים שאין סיבה ללמוד עברית. הם לא רואים בעתיד מקום שבו יצטרכו את העברית. עם מי הם ישתמשו בשפה? כי
- 101 המנטליות של מישוהו שגדל במחשבה שישאל היא האויב והוא לא חושב שהוא.. שיום אחד מצרים או ערב הסעודית או
- 102 קטאר יהיו בעלי קשרים דיפלומטיים עם ישראל ולכן הוא חושב מה הטעם ללמוד עברית? אם אלמד עברית לא אשתמש
- 103 בשפה הזו.. הקבוצה השניה רוצה ללמוד עברית כי הם רוצים לתקשר עם הישראלים. זה עוזר להם למצוא עבודה,
- 104 להתמודד עם החיים פה. חלקם לומדים עברית בשביל העתיד. אני לא חושב שהמצב ישאר ככה, אני חושב שיום אחד
- 105 יהיו יחסים דיפלומטיים בין ישראל וכל הארצות, גם במזרח התיכון הקונפליקטים יפתרו. יהיו יחסים בין המדינות ואחרי
- 106 הגלובליזציה יהיה סוג של קשר פוליטי, כלכלי, לא יודע.. ולכן אני חושב שצריך ללמוד את השפה. יש אנשים שלומדים
- 107 עברית ברצינות בגלל הסיבות האלה.
- 108 שירה: יש לי תיאוריה נוספת: יש אנשים שבאו לישראל במחשבה שיחזרו לסודן יום אחד, כמה זמן נשאר בישראל?
- 109 האם אנחנו צריכים ללמוד עברית בשביל התקופה שאנחנו נשארים כאן? כי אנחנו זמניים פה..
- 110 רוני: אני חושב שאמרתי את זה בצורה אחרת. אנשים חושבים שהם לא יצטרכו עברית בעתיד, אם נחזור לסודן לא
- 111 נצטרך עברית.
- 112 שירה: מבחינתם הם חוזרים לסודן בוודאות.

113	רוני: כן. בשבילם.. בשביל רוב הסודנים. בואי נאמר שרוב הסודנים מאמינים שהם יחזרו יום אחד לסודן. הדרום סודנים
114	מאמינים שבעוד חמישה חודשים, אם יכריזו על עצמאות סודן, חלקם יבחרו לחזור לדרום סודן.
115	שירה: אני חושבת שאחד הדברים ש... יש.. נקרא לזה המצב הלימינאלי, אתה בבועה.. אתה לא פה ולא שם. אתה חי
116	בישראל אבל אתה לא רואה את העתיד שלך בישראל, העבר שלך.. אתה לא מחובר אליו כי אתה לא בסודן. זה המצב
117	הלימינאלי שמבלבל אנשים מאוד. אז.. הם לא יודעים איך לחיות, האם להמשיך באילו הם בסודן, הם לא יכולים לחיות
118	כמו שאר האנשים בישראל כי המצב שלהם שונה והם לא רואים את עצמם נשארים פה זמן רב.. אני חושבת שכשאתה
119	מרגיש זמני אתה חי חיים זמניים.. החיים שלך זמניים ואני רואה את זה בערד באופן שבו מבנים את חיי הקהילה,
120	בהתמודדות עם השאלה האם ללמוד עברית או לא.. אבל בשביל דארפור אני רואה "זמן קפוא" כי הדרום סודנים בגלל
121	שהם עם המשפחה הם צריכים לשאול איך יחיו, כמו שנהוג בסודן או בישראל, אבל להם יש המשכיות מסוימת כי יש
122	להם ילדים. בשביל דארפורים, אתה למשל לא ידעת כמה זמן תשאר בישראל כשהגעת לפה [נכון], אתה לומד עברית
123	אני שומעת מכולם את הרצון לרכוש השכלה כדי שכשיחזרו לסודן יוכלו לבסס את חייהם, אבל אני חושבת שקשה יותר
124	לדארפורים כי אין את המשפחה וכל מה שאתה יכולל עשות זה להתרכז בעבודה או בכסף והנשמה שלך קופאת. בגלל
125	הזמניות. אי אפשר להתחיל משהו לטווח הארוך.
126	רוני: כן. יש בלבול גדול בקרב כל הסודנים. יש להם.. הם פה כי יש מלחמה.. יש סיבות, אבל כשהסיבות יעלמו אחזור
127	לסודן, אוקי? אז אנשים מדרום סודן אומרים שאם יהיה להם מקום בו יהיו חופשיים אז הם יחזרו. והם חושבים גם על
128	המשפחה שלהם שעזבו אותה לפני שנים רבות. אפילו המחשבות על העצמאות של הדרום, הם מחכים לזה. ורבים מהם
129	התחילו לדבר על זה ועכשיו אני שומע בערד שאנשים רואים טלוויזיה של דרום סודן ושומעים רק על משאל העם
130	ותוצאות המשאל והעצמאות של הדרום. האנשים האלה, הם חושבים שבעתיד הקרוב הם יחזרו לסודן. למעטים מדרום
131	סודן יש את הסבלנות ללמוד עברית, אני חושב שהבחנת בזה, כמה יודעים עברית מדרום סודן וכמה מדארפור דוברים
132	עברית.
133	שירה: לדנקה יש מורה לעברית.
134	רוני: השאלה היא מי בא לשיעורים, אנשים מדרום סודן.. כשלא היה מרכז בערד, רק שם היה מרכז בדנקה, היו מורים
135	ומי שבא לשיעור היו רק מדארפור. מעטים באו מדרום סודן. הדרום סודנים ראו שהם נמצאים בעמדת נחיתות – ה
136	הגיעו לפני הדארפורים לישראל והם אינם דוברים עברית טובה כמו אלו מדארפור. בואי ניתן דוגמא: אחמד אוסמאן
137	ואדם הגיעו ב-2007 אבל הרבה מדרום סודן הגיעו ב-2006. אם תשווי בינם תראי הבדל גדול ברמת העברית. בכללית,
138	רוב הדארפורים לומדים עברית מהר פי 2 מדרום סודן.
139	שירה: כי הם לא מחכים ל-2011.
140	רוני: זו סיבה אחת. הסיבה השניה היא שהדארפורים יודעים ערבית. אלה מדרום סודן מפחדים מערבית. בדרום אמרו
141	שכל מי שמדבר ערבית הוא האויב. דרום סודני התחיל לדבר איתי באוטובוס, שאל אותי אם אני מדבר אנגלית, ענית
142	שקצת. האנגלית שלו היא טובה מאוד. הוא אמר לי, אני לא מוכן לדבר ערבית אז נדבר באנגלית. ומה שגיליתי עליו,
143	הוא אמר שירצה ללמוד אנגלית. שאלתי למה לא עברית? אמר לי, יש רק 4 מליון דוברי עברית בעולם. בשביל מה

ללמוד? בשביל להשיג לימודים צריך לדעת אנגלית טובה. אנשים מדרום סודן ראו שהדארפורים מתקדמים בעבודה	144
בזכות העברית שלהם ומצליחים לתקשר עם הישראלים. אלו מדרום סודן נשארים מבודדים ואני חושב שהסיבה בערד	145
נובעת מכך שרוב הסודנים הם מדרום סודן והם לא מוכנים לתקשר. באילת, בתל אביב, בירושלים ובאשדוד אנשים	146
יותר מתקשרים עם הקהילה המקומית מאשר בערד. אם תרצי להשוות בין הקהילה הסודנית – הדארפורים – את מכירה	147
את כולם. אין יותר דארפורים ממי שאת מכירה, 40 ומשהו בסך הכל. פעם אחת עשינו רשימה של הדארפורים בשביל	148
המשטרה.	149
שירה: למה?	150
רוני: כשהאוקלוסיה עשתה הפגנות נגדנו.. המשטרה רצתה לדעת אם כל הסודנים הם חוקיים, יש להם ויזות, עובדים	151
וכולי. פעם אחת שמעתי סיפור מבחור – אישה זקנה הגיעה לבנק ומשכה כסף ואמרה שבחור סודני שזד אותה. חלק	152
מהסודנים אמרו שזה אתיופי אבל במשטרה התעקשו שזה סודני. לכן הם ביקשו את השמות של כולם. חשדו במישהו	153
אחד, אני לא יודע במי. נתנו את הויזות של כולם, את הת.ז. של אברהים, שמנו ביחד ונתנו למשטרה. היו 67 בזמנו	154
מדארפור. היו פה הרבה יחסית בגלל הבעיות באילת. אבל אחרי שנפתרו הבעיות באילת הם חזרו לשם. בגלל זה אמרתי	155
שיש 40 ומשהו דארפורים. יש לנו במועדון 41, כמעט 50 ומשהו... בגלל שחלק מהאנשים לא רצו להיות רשומים	156
למועדון. גם מדרום סודן רצו להרשם. לא רמרנו שהמועדון פתוח רק לדארפורים, פתחנו את ההרשמה לכולם, ואני	157
חושב שהסברתי לך למה פתחנו את המועדון מלכתחילה. כי יש אנשים בתל אביב שהשתגעו, חשבו שהם בסודן אבל הם	158
בישראל...	159
שירה: מה זאת אומרת?	160
רוני: הם עדיין לא האמינו שהם במקום אחר. חשבו שמחר הם חוזרים לסודן וחלק השתגעו. בערד המצב היה שאנשים	161
הלכו מהעבודה לבית, מהעבודה לבית, ככה. אם אתה פוגש מישהו ברחוב אתה רואה שהוא בדיכאון, לכן חשבנו לפתוח	162
מקום שאפשר יהיה לבלות בו, שאפשר יהיה לשכוח שאנחנו רק עובדים כל היום, שאפשר לשחק. הרעיון היה שמישהו	163
ילמד עברית ואפשר יהיה ללמוד. כי אם לא יודעים עברית תהיה בעיה אם מישהו יגיע לבית חולים. שם חייבים לדעת	164
עברית. מי שנמצא בבית החולים צריך שיהיה לידו מישהו שמדבר עברית, אוקי? אז אם יש 100 אנשים ויש את עומר	165
ויעקב שהם היחידים שמדברים עברית ואף אחד לא מדבר עברית... לכל מקום נצטרך לקחת את עומר או יעקב. הדבר	166
הטוב בשביל הדרום סודנים הוא שיש להם את הילדים והילדים מדברים עברית מצוין. הם לא חושבים מתי חוזרים	167
לסודן, הם פשוט משחקים ברחוב והם כמו ישראלים עכשיו. אז הם מדברים...	168
שירה: הילדים גם לומדים את השפה מהר מאד.	169
רוני: נכון, ובגלל שהם לא מתביישים לדבר עם שגיאיות הם לומדים מהר יותר. זו הדרך הטובה ביותר ללמוד. אם	170
מישהו מתבייש לטעות הוא לא ילמד.	171
שירה: לדארפורים יש מועדון. הם צריכים לשלם בשביל החברות במועדון?	172

173	רוני: המועדון? כן. הרעיון היה... לאף אחד לא היה חשוב אם יהיה לנו מועדון או לא. לכן הינו צריכים לשלם חשמל,
174	שכירות... הכל. גז, ארנונה, הכל. הינו צריכים למצוא מקום ולבחור אותו בקפידה. אם נבחר מקום שהוא באזור בעייתי,
175	בשכונה של רוסים, נצטרך להתמודד עם בעיות.
176	שירה: אבל הוא באמת בתוך שכונה רוסית.
177	רוני: נכון אבל זה לא כמו שכונה רוסית כמו שאני מדבר עליה. נכון שיש רוסים בבניין שלפעמים באמת אומרים
178	שהסודנים רועשים, אבל לא עושים (לנו) בעיות כמו שהיה קורה בתוך שכונה רוסית. פעם אחת שכחו בבית שלי את
179	השעון המעורר פועל והוא צלצל במשך שעה. כשחזרתי הביתה אמרה לי שכנה שמשוה צפצף בבית וחיפשתי מה זה
180	יכול היה להיות ולא מצאתי. שאלתי אותה איזה סוג של צפצוף זה היה. ניסיתי להתקשר לשותפים שלי לדירה ואז
181	גיליתי שאוסמאן שכח את הטלפון שלו והשעון המעורר שלו צלצל. בשכונה רוסית התגובות לתקרית כזו היו יותר
182	חריפות. אפילו עכשיו, במועדון החלטנו לא לעשות רעש כשירודים במדרגות, אסור להביא לשם אלכוהול כי אנשים
183	עושים יותר רעש אחרי שהם שותים, זה עושה בעיות ועדיין... השכנה הקרובה ביותר למועדון היא אישה זקנה. מדי
184	פעם היא בעה ודפקת על הדלת ומבקשת שנהיה בשקט. תדמיני מה היה קורה אם לא היה קרה שם אישה זקנה אלא
185	מישהו שיהיה מתקשר מיד למשטרה, למשל.
186	שירה: היו סוגרים את המועדון.
187	רוני: נכון.
188	שירה: אילו התארגניות נוספות יש חוץ מהמרכז, המועדון... אני יודעת שאנשים משלמים בשביל הלימודים במרכז.
189	רוני: משלמים בשביל המועדון 100 ש"ח לחודש. מזה משלמים שכר דירה, ריהוט אם צריך. שומרים את הכסף
190	ומשתמשים בו כשצריך. צריך לשלם בשביל תה, קפה וכולי. בשביל המרכז משלמים כסף?
191	שירה: ראיתי שאנשים נותנים כסף לסאבר לפני כמה חודשים.
192	רוני: יכול להיות. ד"ר אלדן אמר לי בשנה שעברה שהוא גילה שסודנים לא אוהבים דברים בחינם. הוא אמר אני רוצה
193	שירגישו שהם מחוייבים למשהו, הם חולקים משהו. עשינו 100 ש"ח לחודש, כדי שהוא ירגיש שהוא משלם על זה ולא
194	יזניך את הלימודים.
195	שירה: וגם... ביטוח רפואי זה משהו שעזרת לארגן...
196	רוני: כן. בגלל ש... דיברנו... אנחנו קבוצה של 7 אנשים... 6 סודנים ורבקה שאת מכירה... ואנחנו... ניסינו... עשינו...
197	ארגון, את יכולה לקרוא לזה עמותה. העקרונות של הקמת העמותה היו הצורך בפתרון בעיות שיש לסודנים. והיום
198	אנחנו לא יכולים לעזור לסודנים באופן פרטי. אי אפשר כל יום לפתור בעיות אחרות. צריך היה למצוא פתרון קבוע
199	לבעיות הבסיסיות שחוזרות על עצמן כמו הילדים, האם הם הולכים לבי"ס באופן קבוע. האם לילדים יש ביטוח רפואי,
200	לא רק לאנשים שעובדים צריך לדאוג לביטוח רפואי אלא גם לילדים. אם מישהו עובד הוא צריך להוסיף את הילדים
201	שלו לביטוח הרפואי. מה הביטוח הרפואי מכסה וגם – איך זה עובד, איך מכסים את העלויות. הביטוח מקבל מהמלון

202	ובשלב מסויים לא אכפת להם מהעובד, אם אתה לא בעבודה וקורה לך משהו הם לא יטפלו בך. לדוגמה, אם החלקת
203	במקלחת בבית.
204	שירה: זה כמו שקרה לאל פאדל, שהוא היה חולה, לא בגלל העבודה אלא שהוא פשוט היה חולה.
205	רוני: נכון. צריך לטפל בכל זה. אבל כמו שאת יודעת, כולם עסוקים ועובדים כל הזמן והזמן שלנו מוגבל כי יש מי
206	שעובד בבוקר ויש מי שעובד בלילה ואי אפשר להפגש. אז התחלנו לפני חצי שנה לדבר על הבעיות האלא כדי למצוא
207	פתרון, אפילו אם נצטרך עו"ד. לכן יסדנו את הארגון ושלחנו מישו לירושלים... כדי שיכירו בעמותה. פתחנו חשבון
208	בנק בשביל הארגון.
209	שירה: הארגון ידאג לחינוך, בריאות ומה עוד?
210	רוני: ובעיות נוספות שיעלו ויצטרכו פתרון. כשבאנו לפתוח חשבון בנק אמרו לנו שבשביל חשבון בנק חייב להיות
211	מישהו ישראלי, אסור לזרים לפתוח חשבון בשביל הארגון לפי החוק.
212	שירה: אבל רבקה יכלה לפתוח אותו.
213	רוני: נכון. זה מה שקרה. רבקה ומיכל מב"ש חתמו בשביל החשבון ומינינו את ג'וזף כראש הארגון. אנסה לארגן את זה
214	מעט אבל לאחור זמן מה הקבוצה... יוסף הוא חבר בארגון ואנחנו, אני לא יודע אם את מכירה, ג'ון... ורבקה. אבל עד
215	עכשיו לא התחלנו לעבוד רק קבענו עקרונות. פתחנו חשבון בנק. עכשיו אנחנו צריכים להתחיל... בנקודה מסוימת היה
216	ויכוח בין יוסף לרבקה שהשפיע על אופן העבודה של הארגון. אני לא יודע על מה התווכחו... אבל רבקה התפטרה. יוסף
217	הראה לי את נייר ההתפטרות ואמרתי לו חכה עם זה, ננסה קודם לפתור את הבעיה. עכשיו יוסף אמר שהכל הסתדר.
218	שירה: בגלל זה לא רציתי להצטרף לארגונים, תמיד יש בלאגן. כשבאתי לערד באתי באופן פרטי. לא הייתי מצטרפת גם
219	אם הייתי מגלה שיש ארגון בערד, תמיד אנשים רבים בסוף. כמוני וכמו ג'ון שרציתי להרוג אותו.
220	רוני: לפני יומיים יוסף דיבר איתי כדי למצוא מקום שנוכל לפתוח בשביל הארגון. צריך משרד וכו'. אמרתי ליוסף
221	שאנחנו לא יודעים מה יקרה בעתיד הקרוב. האו"ם אמר שיתמוך בנו. האו"ם חושב שאם הסודנים ידאגו לעצמם זה
222	יוריד מהאחריות שלהם לסודנים. האו"ם היה פה פעם אחת, קיימו ישיבה במרכז של הדארפורים וגם ניסו לראות מה
223	אנשים צריכים בערד ואיך הארגון יעזור להם. הם ראו את המסמך עם העקרונות של הארגון. אבל אני לא משוכנע
224	שנמצא מקום לפתור את הבעיות של הסודנים לפני שנפתור את הבעיות הפנימיות של הארגון. אי אפשר ללכת כשיש
225	בעיות פנימיות ולכן גם אם זה יקח הרבה חייבים, לאט לאט, לפתור את הבעיות.
226	שירה: שאלה על אלימות – יש אלימות כלפי סודנים. יש בין סודנים. בין סודנים לרוסים. מה... זאת שאלה...
227	רוני: כן. גם אני שאלתי לגבי אלימות. חלק מהסודנים רבים, מתחילים מכות עם אחרים, וכשהמטרה באה מישהו מכה
228	את המטרה וזה רע מאוד. את יודעת, כשאנשים הם מתוסכלים, אנשים במתח תמידי, אין להם את היכולת לקבל את
229	האחר אם יש הבדלים ביניהם. הדבר השני הוא שאנשים מסודן יצאו מסודן וניסו להתארגן לפי השייכות השבטית, נובה,

230	נואר, דנקה ועכשיו יש בערד.. את הבעיה הגדולה ביותר – אם יש בעיה בין נואר ודנקה. כי הדנקה ונואר הם הרוב
231	הגדול ביותר בערד והם לא מחבבים זה את זה.
232	שירה: מדרום סודן או שמערד הם לא אוהבים אחד את השני?
233	רוני: יש להם בעיה מדרום סודן והבעיות האלה ממשיכות בערד. אם רואים בטלוויזיה שהנואר עושים בעיות בסודן ואז
234	מתחילות מריבות עם הדנקה. אולי 2-3 אנשים מהנואר יבואו ועוד כמה מדנקה ויש בלאגן. שלושה מנואר התקיפו
235	מישהו מדנקה בדירה שלו. כשהדנקה שמעו על זה הם התחילו להתקיף את הנואר. 7 אנשים או משהו. כשלקחו אותם
236	למשטרה שלחו אותם לכלא. יש סוג נוסף של אלימות שהוא בתוך המשפחה, בין בעל ואישה, לילדים. אני מכיר בחור
237	שהוא בכלא כבר 6 חודשים וכששאלנו למה, אשתו גרה בבן יאיר, כששאלנו את הקרובים למה הוא בכלא הם אמרו
238	שזה בגלל שאשתו פתחה תיק במשטרה כי הוא הרביץ לה וילידים. יש לה שני ילדים מהבעל הקודם שלה. היא ניסתה
239	לשחרר את בעלה מהכלא אך החוק לא מאפשר לה. זה סוג של אלימות שנפוץ בתוך המשפחות. לרוב הם שומרים על
240	הבעיות האלה בתוך המשפחה ולא ילכו אל המשטרה וינסו לפתור את זה בפנים לפי החוקים של הקהילה הסודנית.
241	קוראים לאחרים שמנסים למצוא פתרון לבעיה. כך פותרים את הבעיה. אבל אלימות בין הסודנים לרוסים, בגלל שיש
242	שנאה... הסודנים מרגישים שהרוסים לא אוהבים אותם, בגלל זה הסודנים לא אוהבים את הרוסים, הם... אולי הם
243	חושבים שהרוסים לא אוהבים אותם.. יש שני צדדים למטבע, אפשר לראות את זה מכל מיני זוויות. לפעמים כשרוסים
244	רואים סודני ברחוב הם צועקים ואני יודע שהיו לפחות שלוש פעמים של מריבות בין קבוצות רוסים וסודנים. אני מכיר
245	מישהו שישב ברחוב ובאו אליו ודקרו אותו עם סכין. לקחו אותו לבית חולים.
246	שירה: קראתי בעיתון על התקיפה הזאת לפני חודשיים.
247	רוני: עד עכשיו הוא לא יודע למה תקפו אותו.
248	שירה: הרוסי היה שתי, הסודני היה שחור. זה מספיק.
249	רוני: לא, הרוסי לא היה שתי. היתה מריבה במקום מסוים בין סודנים ורוסים ואחר כך הרוסים ראו סודני ודקרו אותו.
250	הסודני לא מבין למה ניסו להרוג אותו. אין לו מושג למה הם דיברו איתו ולמה הם היכו אותו.
251	שירה: אתה מפחד ללכת ברחוב?
252	רוני: לא. אבל אני בוחר מתי אני צריך ללכת ברחוב. לפעמים כדאי לפחד. באמצע הלילה יש אנשים שיכורים ביום
253	שישי ברחוב ואני מעדיף לא לצאת. לפעמים אני בוחר את הדרך שלי.. אם אני צריך משהו מהמרכז אני מעדיף ללכת
254	לפעמים לקניון כדי להמנע מצרות. לפני שישי או אחרי שבת אבל בסופ"ש יש הרבה אנשים ששותים. אבל אם אני
255	צריך ללכת למרכז אז אלך לפני 20:00-21:00, לא אחרי 22:00. ב 2:00-3:00 בבוקר אני לא אסתובב שם. אני אפחד
256	ללכת לשם בשעה הזאת. אתה יכול להתקע מול בן אדם.. ואפילו אם הוא לא שיכור אולי יש לו בעיה עם סודנים, מי
257	יודע מה קרה לו לפני יומיים. אבל באופן כללי, עכשיו, אין אלימות בין רוסים לסודנים, אני לא רואה את זה. עד
258	שאנשים מכירים אחד את השני, אפילו לרוסים.. יש... נסיון עם הסודנים. לסודנים יש נסיון עם הרוסים, כשאתה עובד
259	עם רוסי אתה רואה אותו במרכז, אתה אומר שלום ולאט לאט מכירים. ככל שהזמן עובר היחסים משתפרים.

260	שירה: עכשיו נדבר על דארפור ודרום סודן, היחסים ביניהם. נתייחס למצב התרבותי, הדתי והפוליטי. אתה רוצה לכתוב
261	ראשי פרקים קודם?
262	רוני: בין הדארפורים והדרום סודנים.. עד 2003 כשהמלחמה התחילה בדארפור.. אנשים בדרום סודן שמחו. בעיניהם
263	אנשים מדארפור הם כמו שאר האנשים מסודן וגם האויב. כי הממשלה גייסה דארפורים להלחם בדרום סודן במסגרת
264	הג'יהאד, זה יצר עוינות בין דארפורים ודרום סודנים. אבל דארפורים לא רואים עצמם ככאלה, הם חושבים שאם מישהו
265	הולך לצבא אז הוא הולך לצבא כי הוא רוצה לעבוד כחייל ולא בגלל אידיאולוגיה ו.. אם הוא הולך להלחם בדרום סודן
266	זה לא בגלל שהוא מאמין בזה אלא בגלל שהוא ממלא פקודות. אנשים מדרום סודן חושבים שהדארפורים רוצים להלחם
267	בהם כי הם נוצרים והדארפורים הם מוסלמים. חושבים שהדארפורים הם בעד המלחמה והאסלאם אבל בעצם הממשלה
268	היא נגד הדארפורים. זה התחיל ב-94 כש.. אחד מהפוליטיקאים הדארפורים שייצג את הממשלה הנוכחית והקים תנועת
269	מורדים עם דרום סודנים. האנשים של דארפור שהיו בעד הממשלה, והממשלה הבטיחה להם כסף וקידום במשרות
270	ממשלתיות אם יורידו את הפוליטיקאי הזה. הרבה אנשים מאנשי הצבא של האיש הזה היו מדרום סודן. הרבה מהם
271	נתפסו על ידי הממשלה בדארפור ואף אחד לא עזר להם. הם באו לעזור לדארפורים ולדרום סודנים נגד הממשלה.
272	הממשלה שלטה בהכל בדארפור והארגונים האלה באו לשחרר את דארפור. כשתפסו את האיש הזה –בולט זה עשה את
273	הדרום סודנים..
274	הטלפון מצלצל (שוב)
275	רוני: אנשים מדרום סודן חושבים שדארפורים הם מוסלמים והם מגבים את המוסלמים ולכן לא צריך להיות להם קשר
276	בין הדרום סודנים ובין הדארפורים ולכן לא צריך לעזור לדארפור. שהאו"ם יעזור להם. אין ביטוח רפואי בדארפור או
277	בדרום סודן, הממשלה מרכזת את כל הכוח אצלה.
278	שירה: אתה רואה שזה משפיע.. היחסים בין דרום סודן לדארפור..
279	רוני: אותם אנשים מדרום סודן ודארפור עזבו את סודן..
280	שירה: ועכשיו הם גרים ביחד בערד.
281	רוני: נכון. לפני כן הם חיו במצרים ושם קרה משהו חדש ששינה את המצב. כשאנשים מדארפור החלו להלחם בממשלה
282	היה זה בזמן שמורדים מדרום סודן החלו לנהל משא ומתן עם הממשלה אז, מה שהדרום סודנים הרגישו שהפסידו...
283	כשהממשלה ניהלה משא ומתן עם ג'ונגרה היא היתה חלשה מתמיד, היא נלחמה בדרום וכשהגיעה לשביתת נשק עם
284	הדרום היא החלה לארגן את כוחה ואת הצבא. בשלב ההוא דארפור החלה להלחם בממשלה. אז הממשלה היתה במצב
285	קריטי וזה נתן לדרום סודן יכולת להתקדם במשא ומתן. הם היו במיקום טוב. דרום סודנים החלו להיות מרוצים ממה
286	שעשו הדארפורים.
287	שירה: מהלחימה של הדארפורים בממשלה. זה היה מתי? כשסודנים היו במצרים?

288	רוני: כן. אנשים מדרום סודן באו למצרים לפני אנשים מדארפור. בשלב הזה חשבו הדרום סודנים שהדארפורים נלחמים בממשלה ובעצם מייצרים סולידריות של הסודנים שנלחמים בממשלה.
289	שירה: וזו הסיבה שנישואים בין דרום סודנים לדארפורים...
291	רוני: רגע, חכי. כשהדארפורים הגיעו למצרים התחילו להוצר קשרים.. חלק מהדארפורים הצטרפו ל-SLM והם תרמו לשיחות על דארפור ודרום סודן. הם הגיעו לנקודה שהם היו בשוויון עם שאר המדינה חוץ מדבר אחד שהוא הדת.
292	כשהממשלה הזו עלתה לשלטון והתחילה להפיץ את הרעיונות שלה בין הסטודנטים, בלי קשר למוצא הגיאוגרפי שלהם, אלא ביחס לדת. אם מישהו הוא מוסלמי הוא לא יהיה שווה לשאר, הוא יחשב לאויב. במצרים לראשונה נתקלו במצב
293	קשה וחדש, כעת גם האו"ם ומחלקת הפליטים שלא עזרו לסודנים, למשל. בסוף 2005 הממשלה המצרית שלחה משטרה וצבא כדי לפזר הפגנה של הסודנים שבאו לבקש לקבל את הזכויות שלהם. חלק מהסודנים עשו שביתת רעב.
294	הממשלה המצרית היתה צריכה למצוא פתרון ולפזר את ההפגנה, הסודנים גילו שהם מתמודדים עם אותן מצוקות. ככה נוצרה אפשרות לסולידריות וככה יכלו להוצר זוגות כמו שאת מתארת, אל פאדל וסוזן, יוסף ואשתו. בגלל שמשפחות מדרום סודן הגיעו וחלק מהבנות גדלו במצרים, אנשים מדארפור שהגיעו וחיפשו אישה התחתנו עם בנות מדרום סודן וההיפך, דרום סודנים התחתנו עם דארפוריות. נוצרים התחתנו עם מוסלמים. אבל כשחושבים על ערד עולה בעיה
295	נוספת, הסודנים הראשונים שבאו לישראל היו קבוצה של 50 בערך, הם היו בקציעות במשך תקופה של כמה חודשים ואחר כך נשלחו לקיבוץ אילות ואת השאר שלחו לערד. כולם היו מדרום סודן. רוב הסודנים בנקודה מסוימת, גם מדארפור.. וממשלת ישראל כשחקרה את נושא הסודנים, כשראו את המלחמה בדארפור, בשלב הזה צריך לזכור שנחתם הסכם שלום בין הממשלה בסודן לבין דרום סודן.
296	שירה: והסטוס של פליט, מבקש מקלט, ויזה או ת.ז. ניתן רק לאלה מדארפור..
297	רוני: זה יצר לדרום סודנים תחושת קיפוח. איך ישראל מקבלת את האויבים שלה ולא את אלה שאוהבים אותה?
298	שירה: אה, כי אלה נוצרים.. וואו. לא חשבתי על זה עד עכשיו.
299	רוני: וזה יצר עוד מתיחות בין הדארפורים לדרום סודנים. למרבה המזל רוב הסודנים שהיו בערד לא היו בעלי ת.ז., לכולם היה את אותו סוג ויזה וכך נוצר שוויון מסוים. רק 400 קיבלו ת.ז. הרי.
300	שירה: לדעתי רק 175 קיבלו ת.ז.
301	רוני: לא, יותר. ארגון "בני דארפור" עזר לאנשים לקבל ת.ז. יש יותר מ-400 אנשים בארץ עם ת.ז.. נחזור לנקודה שלנו, מה משיע על הקשר בין שתי הקבוצות. אחרי זמן מה הדרום סודנים והדארפורים התחילו להיות בקשר טוב יותר. בערד היתה התקרבות מסוימת ואני חושב שהצלחנו לגשר על הפערים הקודמים. לא עשינו משהו רשמי אבל נגיד אם יש רמזאן אנחנו מזמינים את הדרום סודנים לבוא.
302	שירה: וגם המסיבה שהיתה לנואר וכולם באו.

316	רוני: נכון. אז הם התחילו לעשות גם כן. כשנואר עשו משהו הם הזמינו אותנו. אף אחד לא עושה ארוע אם לא הזמין
317	לפחות נציג מכל אזור.
318	שירה: מה עם השולוק? למה אף אחד לא מתייחס אליהם?
319	רוני: אשתו של יאסר היא מהשולוק.
320	שירה: בוא נדבר על בדואים. לחלק מדארפור היה קל לתקשר עם הבדואים בגלל השפה אפילו שהניב הוא שונה.
321	רוני: וגם בגלל הדת המשותפת.
322	שירה: ואני יודעת ש... מה שאני שומעת מהכיתה זה שבעבודה הבדואים מדברים איתם בערבית. חלק אומרים
323	שהבדואים מתרגמים עבורם.. או שנותנים לבדואים להיות אחראים על הסודנים כי הם יכולים לתקשר איתם.
324	רוני: יש מורכבות... זה קורה בכל מקום כשהיחסים בין... המנהל ואפילו אם הוא רוסי ויש לו יחסים טובים עם העובד
325	הסודני, ואנחנו יודעים שיש מתח בין רוסיים לסודנים, אבל זה לא ימנע חברות או קשר טוב במסגרת העבודה. למרות
326	זאת יש מתח והרבה סודנים מתלוננים על זה. לא רק במלון אחד אלא בכלם. הבדואים כאן בישראל, או בים המלח,
327	החלו לעשות קבוצה קטנה, כשבחרים איפה אתה תלך לעבוד הבדואי לא הולך לעבוד במקום שהוא לא מכיר אף אחד.
328	אם למשל... הם כמו משפחה והתחלתי להבין איזו משפחה עובדת באיזה מלון. עכשיו אני יודע להבדיל בין בדואי
329	מח'רה, רהט, כסיפה וכולי. קבוצה שהתחילה לעבוד במלון מסוים, אם המלון צריך עובדים הם יבקשו מבדואי שישגי
330	עובדים נוספים. אז הם באים מהמשפחה, מהשכנים וכולי. כך נוצרת קבוצה חזקה. היחסים בין הבדואים והדרום
331	סודנים, כפי שאמרתי לדרום סודנים אין סובלנות כלפי ערבים בגלל הדת ובגלל המלחמה שנעשית נגדם בסודן בחסות
332	מדינות ערביות והממשלה הסודנית שלא אמורה להיות ערבית אך נקראת כך כדי לקבל תמיכה ממדינות ערביות. לכן
333	הדרום סודנים שונאים ערבים ואסלאם. אנחנו מסוגלים לדבר עם הבדואים ולרוב לא יהיו קונפליקטים כמו שיש בין
334	דרום סודנים לבדואים, אבל יש דרום סודנים שמדברים ערבית טובה מאוד. ולכן לא רק בגלל השפה יש נתק בין
335	בדואים לסודנים. בין הבדואים לדארפורים יש קשרים טובים יותר מאשר בין הדארפורים לדרום סודנים כי התחרות
336	בעבודה היא בין סודנים לסודנים. אם סודני קודם בעבודה ואחר לא קודם אז נוצרת התמרמרות מסוימת. ההבדל ישפיע
337	על היחסים. אבל אין תחרות בין בדואים לסודנים. פעם כשעבדתי בים המלח, אחרי חודשיים וחצי המנהל הציע שיעשה
338	פגישה לסודנים ושיבחר אותי להיות מפקח על הסודנים. זה יצר בלאגן, חלק סירבו, חלק היו בעד הרעיון. כשהגעתי
339	לשם וניסיתי להבין למה הוא עשה פגישה... האם הוא רצה לראות איך הסודנים יגיבו לזה או שרצה לבדוק אם הסודנים
340	הם מאוחדים או מפולגים בדעותיהם. הוא רצה למנות אותי לאחראי משמרת ואני סירבתי. אמרתי לו שאם הוא נותן לי
341	זמן יכול להיות שאסכים אבל ככה לא אוכל להסכים. לא הבנתי מה הכוונות שלו. חשדתי בכוונות שלו. כאן גיליתי
342	שהסודנים הם שונים, הדרום סודנים והדארפורים עיין נמצאים בקבוצות שונות. אם מישו הולך לבית ספר הוא מתקדם
343	יותר וזה המצב עם הדארפורים. דרום סודנים לא לומדים ולא יכולים להתקדם. כשדארפורים ייסדו את "בני דארפור"
344	כדי לסייע לדארפורים בארץ, כדי ללמד על ההסטוריה של דארפור שהיא לא ידועה גם לחלק מהסודנים עצמם.. חשבו
345	שהדארפורים מנסים להתבדל מהסודנים. זה השפיע על הקשר בין הסודנים והדארפורים. בתל אביב המצב טוב יותר

מבערד. יש לך אנשים מכל סודן שהם מתקשרים אחד עם השני וזה יותר מבערד. רק לאחרונ ההתחילו קשרים בין	346
סודנים בערד.	347
שירה: איך ידיעת עברית מסייעת בעבודה?	348
רוני: סודנים שיודעים עברית מסתדרים טוב יותר בעבודה, יכולים לדבר עם אנשים בעבודה. מי שלא מדבר עברית	349
מוצא את עצמו מבודד. מי שמדבר עברית מבין מה צריך לעשות בעבודה. מי שלא מביט עברית מרגיש שהוא צריך	350
לעשות את כל העבודה. לפעמים הוא עושה עבודה שלא ביקשו ממנו לעשות כי הוא חושב שזה מה שהוא צריך לעשות.	351
	352

- 2 שמעון שואל אותי על מכשיר ההקלטה. הוא חושב שמאוד מועיל להקליט אנשים. הוא סיפר (לפני ההקלטה) על הבעיות
- 3 שיש עם גן הילדים – העירייה עדיין לא נותנת אישור. על ישראל הוא אומר שהוא "love it too much".
- 4 שמעון: גם שאלת אותי מאיפה אני בסודן ואיך הגעתי לפה. איך הגעתי מסודן למצרים וממצרים לישראל. ומה קרה לי
- 5 בישראל.
- 6 שירה: כמה סודנים יש בערד?
- 7 שמעון: עכשיו בקהילה שלי, דנקה, אנחנו 67 אנשים.
- 8 שירה: 67? 67 משפחות?
- 9 שמעון: לא. יש 12 משפחות בקהילה שלנו. אבל אני לא יודע כמה יש בקהילות האחרות – כנראה בערך 300 אנשים –
- 10 עם הנובה, הנואר וכל השאר. פחות מ-300 אנשים.
- 11 שירה: בינואר אמרו לי שיש 800 סודנים בערד.
- 12 שמעון: לא. אף פעם לא היו פה 800. עכשיו, בדרום... לפני כן, בשנה שעברה, כשהמשלה אמרה שיש הרבה
- 13 סודנים... יש מישור... אני לא יודע איך קוראים לו, הוא בא לפה ואמר שיש בערד 3,000 סודנים. 3,000 ומשהו. אף
- 14 פעם לא היו פה 3,000 אנשים. כשבאנו לפה היינו יותר אבל מעולם לא היינו 3,000 אנשים. עכשיו הרבה עזבו.
- 15 שירה: חזרו לסודן?
- 16 שמעון: כן. הרבה משפחות חזרו לדרום סודן. בערד יש 5 משפחות שחזרו. מהדנקה חזרו 2 משפחות ועוד 3 משפחות
- 17 מהנואר חזרו. יותר ויותר אנשים חוזרים. הסיבה לכך היא החינוך בישראל. החינוך בישראל הוא לא יותר טוב בשביל
- 18 הילדים. כשהם הולכים לבי"ס ואז הם חוזרים – אי אפשר לדעת שהילד הזה הולך לבית ספר.
- 19 שירה: בתיכון שמים אותם בכיתה מיוחדת ולא מלמדים אותם שום דבר.
- 20 שמעון: שום דבר! לפני כן, הלכתי לתיכון לייצג את הילדים הסודנים – יש לנו 17 ילדים. בבי"ס ובגן ילדים. כשהילדים
- 21 הולכים לבי"ס – הלכתי וראיתי אותם בבי"ס – מה מלמדים אותם, רע מאוד. רע מאוד.
- 22 שירה: הילדים אולי מדברים טוב אבל הם לא יודעים לקרוא ולכתוב.
- 23 שמעון: נותנים להם דפים לצייר. וזהו (מצקצק בלשונו). לכן זה לא טוב. בנוסף, אנחנו בני אדם. בני אנוש. אם אתה בן
- 24 אדם אתה צריך חינוך. אני לא יכול לחיות בשביל עבודה, שינה ואוכל. אי אפשר ככה. כל בנאדם בעולם לא יכול רק
- 25 לישון ולאכול. בלי חינוך. אנחנו צריכים את העתיד שלנו. אני צריך את העתיד שלי והבית שלי... כשהגעתי,
- 26 (מצביע על תמונה שתלויה על הקיר) זה הבן שלי. עכשיו הוא באילת. הוא בן 18. לפני כן הבאתי אותו לבי"ס בתל

27	אביב. כשהיה חוזר הביתה היה אומר לי – אבא הבי"ס הזה לא טוב. אין חינוך. עדיף שאלך לעבוד. אמרתי – בסדר. לך לעבוד.
28	
29	שירה: ואז הוא נסע לאילת.
30	שמעון: כן. לכן עכשיו המדינה הַזו היא מדינה טובה מאוד. פה הכל טוב. האנשים הם טובים. כשבאתי לפה, עד עכשיו,
31	לא שמעתי משהו רע. הכל טוב במקום הזה. אַבֵּל החינוך... החינוך הוא הכל. אנחנו מנסים... כשנחזור לסודן חשוב
32	שיהיה חינוך. זה מה שקרה לנו. האנשים האלה אומרים "לא רוצים סודנים" "לא רוצים סודנים"
33	שירה: בערד.
34	שמעון: תגידי להם שיחכו עוד קצת. בעוד שנה או שנתיים לא יראו כאן אף סודני.
35	שירה: זה יהיה מסוכן בשבילך אם תגידי שהיית בישראל?
36	שמעון: לא, לא, לא. במדינה שלנו זה בסדר (בדרום סודן) אבל בצפון זה מסוכן. בצפון כולם מוסלמים אבל אנחנו
37	נוצרים. יש הבדל בין צפון לדרום. יש לנו ממשלה משלנו. ולכן עכשיו אנחנו רוצים.. אנחנו אוהבים את ישראל כל
38	כך... את רואה? (מצביע על דגל ישראל שתלוי על הקיר)
39	שירה: כן, כן, וגם התמונה הזו (תמונה פנורמית של ירושלים שתלויה מעל הספה עליה אנחנו יושבים).
40	שמעון: אנחנו אוהבים את ישראל כל כך. האנשים בדרום סודן אוהבים את ישראל מאוד.
41	שירה: בגלל הנצרות.
42	שמעון: כן. אנחנו אוהבים אותה בלב שלנו, לא בפה שלנו. אבל האנשים האלה, שבאו לישראל, הם לא טובים. הם לא
43	אוהבים את ישראל בכלל.
44	שירה: אתה מדבר על המוסלמים? (מדארפור)
45	שמעון: כן. אפילו אם הם אומרים שהם אוהבים את ישראל. הם אומרים את זה בפה שלהם אבל בלב – לא. אם יש
46	משהו הם יאמרו – אנחנו לא יכולים לעמוד לצידכם. אבל אני, אני עומד איתך.
47	שירה: שמעתי שאנשים אומרים שהם לא רוצים שהילדים שלהם ידעו עברית. הם אומרים "כשנחזור לסודן אולי נהיה
48	בדרום, אולי נהיה בצפון.. זה מסוכן.. אחרים אומרים שהם רוצים שהילדים שלהם ידעו עברית [כן!] שמעתי את זה
49	מאנשים מדרום סודן. אחרים אמרו שלא בטוח שיהיו בדרום.
50	שמעון: בצפון יהיה להם מסוכן מאוד. בשביל המשפחה שלהם, בשביל המשפחה שלהם, מאוד מסוכן. לפני כן, לפני
51	שנה, חזרו כמה אנשים מדארפור. כשהלכו למדינה שלהם, לדארפור, הם נהרגו. בלילה – לאף אחד לא אכפת, אף אחד
52	לא יודע...

- 53 שירה: כי הם היו בישראל... (בדרכון שלהם כתוב שהם יכולים לנסוע לכל המדינות פרט לישראל)
- 54 שמעון: כן. אבל אלה הדארפורים. הם חזקים באמונה שלהם באסלאם, הם מאוד...
- 55 שירה: דתיים?
- 56 שמעון: מאוד דתיים. הם מסוכנים. מאוד. הם אוהבים את האסלאם כל כך.
- 57 שירה: אתה פוגש בדואים בעבודה? [כן] אתה מדבר איתם?
- 58 פ (מצקצק בלשונו): לא. אני לא אוהב, אנחנו לא אוהבים לדבר איתם. הם מדברים איתם. הם אומרים שהם מוסלמים,
- 59 שהם אחים. המוסלמים רואים את עצמם כאחים. אבל אנחנו לא אחים שלהם. הם חושבים שהם הולכים לגן עדן ואנחנו
- 60 הולכים לגיהנום.
- 61 שירה: כל דת אומרת את זה (צוחקת)
- 62 שמעון: לכן כל מי שחוזר עכשיו מישראל הולך לדרום סודן. הם לא יכולים לחזור לבית שלהם.
- 63 שירה: אז הדארפורים הולכים לדרום.
- 64 שמעון: הם מפחדים. לפעמים, אם הם הולכים, אולי הם יכולים לרגל לטובת הממשלה בצפון.. ואז.. אני לא יודע, אני
- 65 לא יודע. אולי.
- 66 שירה: אתה מדבר ערבית?
- 67 שמעון: אני מדבר ערבית. בסודן השפה הראשונה היא ערבית. אבל בדרום סודן זו אנגלית. השפה השניה היא ערבית.
- 68 הבתי ספר מלמדים באנגלית. אבל הידע הכללי הוא בערבית.
- 69 שירה: בשיעור עברית אני רואה הבדל בין תלמידים מדרום סודן לכאלה מדארפור. אלה מדארפור לא מדברים אנגלית
- 70 והם לומדים עברית מהר יותר כיוון שאף אחד לא מבין אותם. דרום סודני יודע אנגלית, לכן לרוב אינם דוברים עברית.
- 71 ואם אתה יודע ערבית זה עוזר בללמוד עברית.
- 72 שמעון: תגידי לאנשים שבמהרה.. הם לא רוצים סודנים אבל תגידי להם שנעזוב בקרוב.
- 73 שירה: אני מרגישה שאני זרה בערד. אני מרגישה שאני לא בישראל. אני ישראלית. לרוסים מנטליות רוסית. בשבילם
- 74 אני זרה. אני לא מבינה אותם והם לא מבינים אותי. אח"כ אני מספרת על חוויות שלי מחנות החיות (בה אני עובדת).
- 75 שמעון שואל אותי כמה אני מרוויחה בחנות (22 שקלים).
- 76 שמעון: 22 שקלים זה לא נורא. 22 זה טוב. (אני מספרת לו שאני נוסעת באוטובוס ב-8:00 וחוזרת ב-20:00), הוא
- 77 מהנהן "זה טוב" וממשיך. אבל... הרוסים... לפני כן כתבו על הסודנים יותר מדי. כתבו שהסודנים שותים יותר מדי, הם
- 78 הרוסים הכל, הם לא טובים. זה נכתב בעברית וברוסית. כששמענו על זה... אמרנו "לא יתכן", אם ימצאו אדם אחד

- 79 שלוקח בירה... אבל עכשיו תראי ברחובות שהרוסים שותים ומשתכרים והולכים מכות... ואף אחד לא אומר כלום.. אבל
- 80 אנחנו.. אף אחד לא הולך מכות בקהילה שלנו. אם יש מישהו בקהילה שהוא לא טוב.. אני קורא לקהילה. אנחנו אומרים
- 81 לו שיתנהג כמו שצריך. אם אם לא מתנהג כמו שצריך, "אני מביא לך את המשטרה. אם אתה לא רוצה משטרה לך
- 82 מהמדינה הזאת". יש פה בחורים שפעם אהבו לשתות ולריב. הפסקתי את זה. אמרתיהם שאם לא יפסיקו אני מגרש
- 83 אותם. הם שכרו דירה.. 8 בחורים... 10 בחורים.. ועשו בעיות רבות בלילה. הם הולכים לפארק בלילה.. ולריב עם
- 84 הבחורים הרוסים כאן.. באתי לפגוש אותם ואמרתי להם – עכשיו, אני נותן לכם נסיון לשבוע אחד. התעקשתי שימצאו
- 85 עבודה. באנו לכאן בשביל החינוך והעבודה. "איך אתם יכולים לחיות בלי עבודה?" עכשיו הם עובדים. בחור אחר נסע
- 86 לתל אביב, בחור אחר נסע לאילת. הקהילה שלנו לא יכולה לשמוע.. אם אנחנו שומעים על משהו רע, לא נוכל להתעלם
- 87 מזה... כך גם בקהילה של הנובה, בקהילה של הנואר, של הדארפורים, כל הסודנים. אם שומעים משהו לא טוב על
- 88 מישהו אני אשאל אותו מאיפה האיש? אם הוא מדנקה אני מטפל בו, אם הוא מנואר הם קוראים לאנשים ואומרים –
- 89 אתם רואים, האיש הזה הוא לא טוב. אנחנו עושים פגישה של האנשים ומטפלים בזה. כשאנחנו שומעים שסודנים
- 90 שותים יותר מדי, סודנים הולכים מכות, אומרים שבבתים הסודנים הבעל והאישה רבים במכות. זה משהו שעכשיו
- 91 אומרים על הסודנים. כשהם רבים הם הולכים למשטרה. לפני שנה אם היו שלושה או ארבעה מקרים, זה יותר מדי.
- 92 בישראל אין דברים כאלה.
- 93 שירה: אה... אני יכולה להבטיח לך שגם בישראל היו ועדיין יש דברים כאלה. זה לא רק סודנים.
- 94 שמעונו: הנשים שלנו? שהכל פה רע. הן גילו שכאן יש חופש. אם את מדברת אל הבעל, אתם רבים, ואת יכולה לשים
- 95 את הגבר בכלא. המשטרה תבוא. זה לא טוב. אני חושב שחופש זה לא זה. בחופש מותר לך לשמור על.. ולהגיד מה
- 96 שאתה חושב אבל צריך לעשות את זה למטרות טובות, לא למטרות רעות. לא בשביל לריב, בשביל "אני אשים אותך
- 97 בכלא", לא בשביל לשים אותו בכלא. לא ככה! לפני כן במצרים או בסודן לא רבו בגלל שידעו שלמשלה לא יהיה
- 98 אכפת אבל כאן... מיד אומרים שהאישה טובה, שהיא בסדר ואומרים לבעל – אל תרביץ לה. אל תעשה את זה שוב. אם
- 99 רבים כאן קוראים למשטרה. ואז לוקחים אותך באזיקים. זה קרה לנו פה. אבל עכשיו הן יתחילו להבין. עכשיו הן
- 100 יתחילו להבין. לאט. לאט. לפני כן הרבה משטרה באה למשפחה ועצרה את הבעל. אבל עכשיו זה בסדר. השנה היו מעט
- 101 מקרים. לפני כן – הרבה יותר.
- 102 שירה: זה מאוד מעניין. המשפחה, המבנה שלה, משתנה בתוך ישראל. לא מגדלים את הילד בתוך המשפחה המורחבת.
- 103 כאן זה רק ההורים. והנשים לא עבדו לפני כן.
- 104 שמעונו: הנשים כן עבדו. הן עבדו בסודן. הרבה נשים. אפילו במצרים שני ההורים עבדו. אין הרבה כסף, אם רק אחד
- 105 מההורים עובד. לדירה. לאוכל. לכן שניהם עובדים.
- 106 שירה: והילדים לא רואים את ההורים שלהם כל היום.
- 107 שמעונו: נכון. בדרום סודן הממשלה דאגה לילדים. אבל עכשיו אף אחד לא דואג לילדים. הילדים יוצאים לרחובות.
- 108 דיברנו עם ההורים הרבה מאוד... אנחנו הולכים לפתור את הבעיה הזו. הם באים לבי"ס והם רצים לשחק, למרכז, הם
- 109 באים בלילה. עכשיו אנחנו מדברים על זה בקהילה. נפתור את זה. יש חופש אבל אתה צריך לכבד את עצמך בנוסף. אם

- 110 אתה לא יכול לכבד את עצמך איך אתה יכול להבין חופש? החופש הוא לא כזה. את צריך לכבד את האחרים (27:00).
- 111 אתה צריך לכבד את מי שאוהב אותך. לפני כן, השכנים שלנו כאן...
- 112 שירה: הבדואים?
- 113 שמעון: כן, הבדואים, והשכן שלי... הוא איש טוב מאוד. את הדירה שלי אני שוכר ב-1,200 ש"ח. הבעלים של הדירה
- 114 רצה להעלות את השכר: כל השכנים אמרו – אל תעשה את זה. תראה אותו – הוא לבד. אל תעלה את השכר. השכנים
- 115 מכבדים אותי. ואני מכבד אותם. עכשיו, אני גר פה בבית הזה כבר שנתיים ומעולם לא דיברתי רעות על השכנים. אני
- 116 מכבד. יש אישה עם ילדים פה ליד (הבדואית מהתקרית). בהמשך יש זוג שקן.
- 117 שירה: רוסים?
- 118 שמעון: לא. הם טובים אלי. אנחנו מכבדים אחד את השני. בלי כבוד אין חופש. אבל אם אתה הולך ככה אתה לוקח את
- 119 הברירה ואומר – זה חופש. ואתה הולך ועושה מה שאתה רוצה. אפילו בישראל לא משאירים את הילדים ככה ברחובות.
- 120 שירה: כמובן!
- 121 שמעון: הילדים באים הביתה, לראות טלוויזיה, לעשות משהו, והם מגדילים את הידע שלהם. אבל אם הילד רץ ככה
- 122 בשוק או במרכז וחוזר ב-21:00 בערב ולפעמים הם לא הולכים לבי"ס. איך הם יכולים להתפתח? הבן שלי עובד
- 123 במלון מגיל 17. כשהגענו לישראל הוא היה בן 16. הוא הגיע לפני... הם לקחו אותו לכלא...
- 124 שירה: בקציעות.
- 125 שמעון: כן. בנגב. כשהגענו לגבול המשטרה של ישראל עצרה אותי ולקחה אותי... עושים חקירות – למה הגעת לפה
- 126 וככה... אחרי כמה חודשים עוזבים אותך... אבל הם באו לפני – שני הבנים באו לפני. היו חצי שנה לבד בארץ. ואני
- 127 לבד. ואז באתי וגרנו באילת ואחר כך הגענו לכאן. עכשיו הם באים לגור איתי לפעמים שבוע, אם יש להם חופש... יש
- 128 להם חדר כאן. אין בעיה. בחורים צעירים כאלה. הם צריכים להיות בבית הספר! החיים שלנו ככה, החיים שלנו
- 129 במלחמה. החיים שלנו לא נמצאים בידיים שלנו. אם המדינה שלנו תקבל עצמאות נחזור לדרום סודן. שם יש בית ספר.
- 130 כאן, בבי"ס, יש נושא אחד. מלמדים אותם נושא אחד בלבד. איך הם יכולים להתפתח היטב? עם נושא אחד? מלמדים
- 131 אותם רק עברית. וזהו. אבל בסודן יש 12-18 נושאים. מתמטיקה, גיאוגרפיה, והסטוריה, כל זה. זה בית ספר. לפני
- 132 שהגיעו לקהיר, היו להם 18 נושאים. 18 נושאים!
- 133 שירה: כמה אנשים אמרו לי שאם הם היו יודעים מה קורה בישראל לסודנים הם היו נשארים במצרים. מצרים טובה
- 134 יותר.
- 135 שמעון: כן. כן. מצרים טובה יותר בשביל חינוך. לפני כן חשבנו... הרבה אנשים שומעים... הרבה הרבה סודנים... הרבה
- 136 אפריקאים... הם באים לכאן, הם שומעים שיראל טובה מאוד, טובה בחינוך... כשהם מגיעים לכאן הם מגלים משהו
- 137 אחר. רעיון אחר. בסודן עכשיו הייתי איש עסקים. כל חיי הייתי איש עסקים. אני באתי לפה לעבוד במלון – זו עבודה
- 138 רעה. חשבתי שישראל היא טובה. חשבתי שאוכל לחסוך כסף ולחזור בחזרה. אחרי שהגעתי לפה גיליתי – אין כסף, אין

139	חינוך.. כלום (צוחק). במצרים ניהלתי חינוך לתפירת בגדים. חנות גדולה. היו שם מכונות תפירה. 8 מכונות תפירה.
140	אנשים באו לעבוד, ואני הייתי בא ב-12:00 לראות שכולם עובדים והייתי הולך משם.
141	שירה: כמה שנים היית במצרים?
142	שמעון: 5 שנים.
143	שירה: כמה שנים אתה בישראל?
144	שמעון: עכשיו 3 שנים. מיולי 2007. כשהגעתי לפה איבדתי את הכל. אנשים אומרים לי – מה אתה עושה עכשיו? אתה
145	לא עושה כלום. אם תחזור עכשיו תוכל לעשות הרבה דברים.
146	שירה: אם מישו מתקשר אליך ושואל אותך – האם כדאי לי לבוא לישראל, מה אתה עונה לו?
147	שמעון: האנשים שלנו – אני אומר "אל תבואו". מה, הם יהיו כמוני? אם הם באים לבד אז אני לא יודע. אבל אם
148	משפחות מתקשרות אלי אני אומר – אל תגיעו לכאן. עדיף שתלכו לקניה, למדינות מדרום לסודן. רק אל תבואו לפה.
149	העבודה לא טובה, שכר הדירה גבוה... אבל האנשים טובים. אנחנו אומרים שהאנשים טובים. במצרים, אם יש לך את
150	הדברים שלך, אף אחד לא מציק לך. החינוך טוב מאוד במצרים. אפילו החינוך לסודנים במצרים. יש נושאים רבים.
151	אפשר לראות שהילד הולך לבי"ס. כאן לא נותנים לילדים שיעורי בית!
152	שירה: עזרתי לאחת הילדות, בת 13, לקרוא והיא מדברת עברית מצויינת אבל כותבת וקוראת כמו ילדה קטנה.
153	שמעון: מלמדים אותם רק לדבר עברית בבי"ס. לא לקרוא. וזה לא מה שהם צריכים!
154	שירה: לפעמים, כשהילדים לא רוצים שההורים יבינו אותם... הם מדברים ביניהם בעברית (צוחקים). ראית מקומות
155	בישראל, כמו ירושלים, הכנסיות?
156	שמעון: כן. נסעתי לירושלים פעמיים. זה מקום טוב. אהבתי אותו מאוד. עכשיו, ישראל היא הארץ הקדושה. כל הדתות
157	מדברות על ישראל. בישראל התחילה הדת. ישראל היא מקום מבורך. אם אתה הולך לישראל, המקום הקדוש, אתה
158	תהיה מבורך. אם אתה בא בתור תייר ואתה מטייל בארץ, זה טוב. אני רוצה שאת תבואי לדרום סודן. נפתח עסק ביחד.
159	נפתח מסעדה ומלון. למה לא? את חופשיה, את יכולה לעשות מה שאת רוצה. אין לך בעל וילדים. מה את לומדת?
160	שירה: מחקר התרבות. זה כמו לימודי חברה.
161	שמעון: הרעיונות של האנשים, הרעיונות שיש בתרבות..
162	שירה: כן.
163	שמעון: בערבית זה נקרא אינשימיה.

- 164 שירה: אני רוצה לכתוב על זרות. אני מרגישה זרה בערד. הסודנים מרגישים זרים. גם הרוסים מרגישים שהם זרים
- 165 בישראל. הרעיון הוא שכל מי שיופי בעבודה מרגיש זר ואיך אנחנו מסייעים לעצמנו להרגיש פחות זרים. ראיתי את
- 166 הדנקה במסיבה חוגגים את הקהילה שלהם. יש לכם כוח בקהילה. את המשפחתיות של כולם. הם הרגישו שייכות. ראיתי
- 167 גם את המסיבה של הנואר, כשכל השבטים הגיעו. הצטערתי שלא יכולתי לבוא.
- 168 שמעון: והמשפחה שלך בוטחת בך. את יכולה ללכת לכל מקום. זה טוב מאוד. עכשיו את צוברת ידע רב. עכשיו
- 169 באמריקה יש יותר ממליון אנשים מהדנקה. בישראל... דנקה זה שבט אחד! בסודן הדנקה הוא שבט גדול מאוד. בכל
- 170 סודן לא רק בדרום. יש לנו ערים גדולות שבהן גרים רק אנשים מהדנקה. באמריקה טוב מאוד. עובדים, הולכים לבי"ס,
- 171 ולומדים הרבה דברים ואתה מקבל דיפלומה, תואר. באוסטרליה יש לנו 80,000 מהדנקה. גם בקנדה יש הרבה. בכל
- 172 מקום שתלכי אליו לעולם תמצאי אנשים מהדנקה.
- 173 שירה: זה מדהים משום שאחרי העצמאות של דרום סודן, כשכולם יחזרו אליה, המדינה תהיה שונה לחלוטין!!! מליוני
- 174 אנשים יחזרו עם כסף, חינוך, ישנו את כל המדינה.
- 175 שמעון: הרבה אנשים מאמריקה נהיו מליונרים, עם חינוך.
- 176 שירה: דרום סודן תהיה יותר מערבית?... האנשים בראש שלהם יחשבו כמו אמריקאים..
- 177 שמעון: כשאנחנו מגיעים למדינות ערב אנחנו פחות... כלומר אנחנו לא מקבלים חינוך.. אין לנו כסף... מדינות כמו לוב,
- 178 מצרים.. אין שם הרבה. אבל אלה מדרום סודן שהולכים לאירופה הם מצליחים.. לפני המלחמה גם נסעו הרבה אנשים
- 179 לאירופה.. האו"ם לקח אותם, לקנדה, לאמריקה.. יש לנו אתר אנטרנט של הדנקה שמקשר בין הקהילות בעולם.

- 1 ראיון מס' 8: נערך עם שלום בספטמבר 2010. הראיון נערך באנגלית
- 2 ש: אז אתה יודע שאני רוצה לכתוב על הסודנים בערד, ואני רוצה לכתוב..
- 3 שלום: על התרבות הסודנית או על המסורת של הסודנים.
- 4 ש: יותר על החוויה של הסודנים בישראל ובערד.. בגלל שהרעיון הוא שכשאתה עובר מסודן לישראל..
- 5 שלום: את יודעת שהסודנים, את רוצה לכתוב על סודנים בישראל או בערד?
- 6 ש: רק בערד. אז כשעוברים חוויה שבה פוגשים דברים חדשים אני רוצה להתמקד במה שנראה מוזר, שאתה מרגיש זר,
- 7 שהם לא מוכרים לך, והדברים שאתם מרגיש בהם בבית, שייך. זה משהו מוכר בשבילי. אני רוצה לכתוב על דארפורים,
- 8 והחוויה שלהם עם ישראל, עם ערד, עם דרום סודנים, רוסים, בדואים והכל.
- 9 שלום: הרבה.
- 10 ש: אני יודעת.
- 11 שלום: זה בסדר.
- 12 ש: אם תוכל להגיד לי כמה זמן אתה בערד.
- 13 שלום: אני פה חצי שנה. בישראל אני נמצא 8 חודשים. בהתחלה כשבאתי נשארתי בתל אביב... חודשיים ואז בינואר..
- 14 פברואר, במרץ הגעתי לפה. כשהגעתי לערד לא הכרתי כאן אף אחד חוץ מיאיא, חבר שלי, הוא בא איתי מסודן
- 15 לישראל. התקשרתי אליו לשאול אותו אם יש סיכוי למצוא עבודה בערד. גם בתל אביב חיפשתי עבודה והוא אמר שיש
- 16 עבודה בים המלח. הגעתי והתחלתי לעבוד איתו ארבעה-חמישה חודשים ביחד. עבדנו בשביל... חברה שקוראים לה
- 17 "אמא אדמה" אחר כך עזבנו את העבודה ואז התחלתי בישראל והוא הלך ללאונרדו. כשהגעתי לפה, אני לא אומר
- 18 שמצאתי פה משהו רע. הכל טוב פה. בשבילי ובשביל הסודנים מדארפור ומדרום סודן. כל האנשים בערד, בישראל, כל
- 19 האנשים האחרים מתייחסים יפה לזרים. וגם, הגעתי לפה וראיתי שאלדן פתח בשבילנו מרכז ללימוד אנגלית.
- 20 ש: ועברית.
- 21 שלום: ועברית, נכון. קודם כל בשביל עברית..
- 22 ש: לא, קודם בשביל אנגלית.
- 23 שלום: אני חושב שלמדתי פה עברית לפני אנגלית. כי כשהגעתי לפה החברים שלי אמרו שיש עברית ואנגלית אבל לא
- 24 היה מורה לאנגלית כי לפעמים היה משהו מתחיל ללמד אבל כשבאתי לא היה אף אחד. אחרי שסאבר פגש את אלדן
- 25 וסיפר לו על המצב, אלדן הסכים להביא מתנדבים שיבואו לעזור לנו שבאו והמשיכו ללמד במשך 3 חודשים. עכשיו
- 26 אנחנו לומדים אנגלית ועברית עם המורה שלנו – שמה שיריא. אנחנו מרוצים מכל האנשים בערד. כשהגענו לארץ הזאת
- 27 הגענו.. וחשבנו שלא אוהבים זרים, באנו כפליטים וגם.. הם.. הם סכימו לנו לכל דבר ו.. רצו להבין מה המצב שלנו
- 28 בדיוק ואחרי חודשיים או יותר נתנו לנו ויזה לחודש אחד ואחרי חודש לקחו אותנו למקום.. נתנו לנו ויזה ל-3 חודשים.
- 29 זו השיטה של המדינה ואנחנו מכבדים אותה כל הזמן, ואנחנו ממשיכים בכך עד עכשיו.
- 30 ש: מה החוק של ישראל שאתה אוהב?
- 31 שלום: אני חושב שהחוק הוא טוב מאוד כי אם בכל מקום יש חוק, זה חשוב שהדברים מתנהלים באורח טוב. אבל אם
- 32 יש מקום בלי חוק, החיים לא טובים שם. כאן, כשהמדינה הישראלית, אם לא היה לה חוק במשך זמן רב, כשהיינו

33	מגיעים לכאן לא היינו מוצאים שקט כמו שעכשיו מצאנו. החוק, לכל מקום ולכל זמן הוא חשוב. וגם, אני מכבד את
34	החוק של ישראל מאוד.
35	ש: שמעת על חוק "גדרה-חדרה"?
36	שלום: לא.
37	ש: זה שם של חוק שהיה בישראל.
38	שלום: לא, בשבילי זה שמות של ערים בישראל.
39	ש: החוק היה שאנשים מאפריקה שבאו לישראל, לא היו רשאים להיות בתל אביב. החוק היה במשך שנתיים, אני
40	חושבת הם היו...
41	שלום: למקום קראו חדרה?
42	ש: זה מצפון לתל אביב וגדרה זה מדרום לתל אביב. אז החוק היה שאנשים מאפריקה רשאים להיות מצפון לחדרה
43	ומדרום לגדרה. זו הסיבה שהרבה פליטים באו לערד. כי החוק לא אפשר להם להיות בתל אביב. אבל ה בוטל לפני..
44	שנה בערך.
45	שלום: כן, הנה, אני שכחתי להגיד לך.. (מוציא ספר ללימוד עברית מהתיק שלו) חדרה.. חדרה.. חדרה.. זה מידע חשוב
46	ששכחתי לבקש... כאן. זהות (בעברית). כאן. כשהגענו לכאן, הממשלה שמה אותנו בכלא כי הם רצו לדעת את הזהות
47	של כל אחד. אבל מישוהו שלא ידעו בדיוק את הזהות שלו אז לא יכלו לתת לו להכנס אל תוך הארץ. וזה נכון. זה נכון,
48	למה? מישוהו שבא ממדינה אחרת, אנשים אומרים.. אנשים שבאו מסודן, מצ'אד.. מרכז אפריקה, ניגריה, גאנה.. מדינות
49	רבות. הממשלה הסכימה לסודנים, לאנשים מדארפור (להכנס לישראל) ולמה? כי יש בעיה של מלחמה בדארפור. כאן,
50	הממשלה כאן יש לה חוק שאומר שכשיודעים את הזהות.. אז אין בעיה שתכנס לישראל. אבל אם הממשלה לא יודעת
51	את הזהות שלך בדיוק אז לא נותנים לך להכנס. עכשיו, יש מישוהו שנמצא שנתיים, שנה וחצי, חצי שנה..
52	ש: איפה?
53	שלום: בכלא. כי הממשלה לא יודעת בדיוק מה.. לא יודעים מאיפה הוא בדיוק. זה טוב למדינה כי (הטלפון של רשיד
54	מצלצל, עונה לשיחה: בעברית: מה זה, איפה אתה עכשיו? באנגלית: אני בא בעוד 30 או 40 דקות. מה? מה אתה אומר?
55	תרים את הקול. לא, אני ילא בבי"ס. אוקי. באת הביתה? אני בא. תודה)
56	ש: מי זה?
57	שלום: מישוהו.
58	ש: מהעבודה?
59	שלום: לא, זה יאיא.
60	ש: למה דיברת אנגלית עם יאיא?
61	שלום: הוא ביקש שנתאמן באנגלית. כמו שאמרתי, השיטה של המדינה נכונה כי אם אתה רוצה לעשות דברים טובים
62	למדינה צריך חוק וצריך לעשות הכל בזהירות.
63	ש: בעבודה, למה עזבת את המקום הראשון שעבדתם? אמא אדמה?

- 64 שלום: שם היה... בעיה גדולה כי כשהגענו והתחלנו, עבדנו במשך 6 ימים בשבוע.. עבדנו בכל יום מ-7:00 עד 16:00,
- 65 לפעמים 9, לפעמים 8 שעות, לפעמים 10 שעות. ביום שישי עבדנו.. 5 שעות או 6 שעות. כאן, המשכנו ככה חודשיים
- 66 או שלושה. בחודש הרביעי אמרו לנו שאנשי המלון, עבדנו בשביל חמישה מלונות של קבוצת פתאל.. לאונרדו קלאב,
- 67 לאונרדו פלאזה, לאונרדו אין, גולדן טוליפ, לאונרדו מרידיאן. חמישה מלונות. בחודש הראשון עבדנו טוב מאוד. הכל
- 68 היה טוב מאוד. השכר היה 4,000 ש"ח או יותר. בחוד האחרון אמרו לנו שהמלונות, הבוס של המלונות לא נתן לנו את
- 69 הכסף. עבדנו 5 ימים בשבוע ו-4 שעות ביום.
- 70 ש: זה כלום. זה לא כסף.
- 71 שלום: כי הוא אמר שאין מספיק עבודה. אני חשבתי, זה לא טוב בשבילנו. כי אנחנו שוכרים בית ויש לנו הוצאות. הוא
- 72 אמר, אני אפטר שני אנשים מתוך חמישה אנשים. אמרנו לו תבחר שני אנשים שאתה רוצה שילכו. הוא אמר אני לא
- 73 יודע את מי לבחור. אתם צריכים להחליט. זה לא בעיה שלנו, זה בעיה שלך. המשכנו ככה, עבדנו 4 שעות ביום במשך
- 74 חמישה ימים. כשהחודש נגמר נתן לנו 1,500 שקל.
- 75 ש: אין מה לעשות עם זה.
- 76 שלום: אוקי. אמרנו שזה לא טוב בשבילנו. יאיא ואני החלטנו שזה לא טוב ועזבנו.
- 77 ש: ואיך מצאת את העבודה הנוכחית שלך?
- 78 שלום: עכשיו? עכשיו זה טוב בשבילי.. אני עובד בבריקה.
- 79 ש: עם אחמד.
- 80 שלום: כן, עם אחמד. אז אמרתי לאחמד שיש לי בעיה עם העבודה ושאם יש לו עבודה.. אם יש לו עבודה במלון שיגיד
- 81 לי. הוא אמר לי תבוא בעוד שבועיים שלושה. התחלתי ועבדתי חודש ברמדאן ועכשיו עוד שבוע.
- 82 ש: אבל תמשיך עם אחמד?
- 83 שלום: כן, אולי אני אמשיך.
- 84 ש: אתה לא יודע אם תמשיך או לא?
- 85 שלום: לא, אני אמשיך איתו. אין לי.. אחרי ש"קו לעובד" יעזרו לי עם הבית-ספר.
- 86 ש: אבל אם תשאר בערד אז תמשיך עם אחמד.
- 87 שלום: כן.
- 88 ש: אם אין בעיה מיוחדת.. אינשאללה.
- 89 שלום: זה הפסיק להקליט?
- 90 ש: לא, זה עדיין מקליט, כי זה אדום. מה ידעת על ישראל לפני שהגעת לכאן?. ידעת משהו לפני שבאת לפה?
- 91 שלום: ובכן.. כשאני הייתי בסודן.. במשך זמן קצר ידעתי שסודנים הגיעו לפה כי חייתי בדרום סודן, 3 שנים.. במקום
- 92 שלא היה בו קשר עם.. לא היו חדשות, לא ידעתי.. כשחזרתי לדארפור גיליתי שהרבה חברים שלי נסעו לישראל,
- 93 חשבתי שאם אבוא לכאן.. לא באתי לכאן כדי לעבוד. באתי כדי ללמוד.. ו.. הבאתי את ה.. אבל כשבאתי לכאן גיליתי
- 94 שזה קשה מאוד ללמוד. הלכתי להרבה מקומות.. שלושה או ארבעה מקומות אבל.. הלכתי עם מישהו שמכיר כאן הכל
- 95 וחיפשנו מקום שייתן לנו הזדמנות ללמוד. כשהייתי בסודן שמעתי אנשים מדברים על ישראל.. ואז אמרו שישראל היא

96	בסדר ושהאנשים טובים. כל מה שאתה צריך אתה תקבל. כל מה שתחפש תמצא. אם אתה רחוק מדברים.. אז הכל היה
97	צריך להיות בסדר. כשהגענו ראינו שהכל בסדר, אבל כשנכנסים לעיר צריך ללכת ישר לפי החוק.. אמרו לנו שהרבה
98	דברים צריך לעשות כך וכך ולא ההיפך.
99	ש: מי אמר?
100	שלום: הממשלה, כשהיינו בכלא. מצאנו סודנים שהיו כאם 10 חודשים או יותר משנה שהיו בכלא. כי.. ככה (בעברית).
101	אמרו שהם עשו בלגאן או בעיות ברחוב או עם אשתו והביאו אותם לכלא. או שהוויזה נגמרה והם לא חידשו אותה.
102	הבנתי שאסור להתנהג ככה, אסור לחזור לכלא. אמרו לי שאם אתה לא עושה בעיות אז אין לך בעיות ואתה יכול
103	להשאר בישראל כל החיים, עד ש.. כל הבעיות במדינה שלך יפתרו. וכאן הכנסת (בעברית).. תעשה החלטה חדשה
104	לגבי הזרים, וכאן נראה לך איך צריך להתנהג בכל מקום. הם הראו לנו הכל. כמו שאנשים אומרים, כשיש הרבה
105	אנשים, זה בסדר וזה.. לפעמים תראה שמישהו הולך ככה (לא ישר) ומישהו אחר הולך ישר.
106	ש: מישהו הולך ישר ומישהו אחר עושה בעיות. כן, כי כשיש הרבה אנשים חלק יהיו בסדר ואחרים יעשו בעיות. זה
107	טבעי.
108	שלום: כן, בסדר. כאן, בדיוק, דארפורים הם.. אני יודע שהדארפורים הם ישרים. לא עושים בעיות, לא בדארפור ולא
109	בערד. אבל לפעמים אני מוצא רוסים שעושים בעיות לדארפורים, אבל לא הרבה. מאז שהגעתי לפה אף אחד לא אמר לי
110	שהדארפורים עשו בעיות למישהו. אבל לפעמים הדרום סודנים עושים בעיות.
111	ש: מה אתה הכי אוהב בישראל?
112	שלום: אני אוהב את ישראל. הרבה דברים אני אוהב. יותר מכל אני אוהב את המצב של האנשים. הוא טוב מאוד.
113	כי עכשיו כולם בישראל אומרים אם אני אעבוד בישראל בשביל בוס ישראלי.. כל עבודה פה עובדים בשביל הכסף
114	ומתייחסים אליך יפה. אבל אם תעבוד בשביל ערבי הוא יעשה לך הרבה בעיות.
115	ש: ערבי זה בדואי?
116	שלום: לא, בדואים הם לא מנהלים. אבל ערבים מהצפון עובדים כאן. אם הוא מנהל שלך במלון הוא יעשה לך בלגאן.
117	ש: למה?
118	שלום: יעשה לך בעיות עם העבודה ועם הכסף. כשעבדנו בבניין, לפני שהגעתי לפה עבדתי בבניין וכל המנהלים היו
119	ערבים והם עשו לנו בעיות. בשביל מה? בשביל כסף. הם אמרו שתעבוד בשביל שעה וניתן לך ככה וככה ואחר כך נתנו
120	לי פחות. הם.. לא ידעתי איפה הם גרים, לא אכפת להם. פעם אחת אמרו לי ונתנו לי אחרת. בכל מקום הם מתייחסים
121	ככה לדארפורים. כשהתחלתי לעבוד בערד בערד התקשר אלי מישהו (חבר) ושאל אותי אם מצאתי עבודה, אמרתי שכן,
122	והוא שאל בשביל מי אתה עובד? אמרתי בשביל ישראלי, אמר לי יופי, אז אין לך שום בעיה. כאן הישראלים הם בסדר.
123	לא רק איתנו הסודנים אלא עם כולם. הם מתייחסים לכולם יפה. גם ברחוב, בתחבורה, במלונות, בכל מקום. אני חושב
124	שרוב הדברים, הם מתייחסים לכולם יפה. זה טוב מאוד.
125	ש: באיזו שפה אתה מדבר בעבודה?
126	שלום: בעבודה? בעבודה אני מדבר לפעמים, אם אני פוגש מישהו שמדבר עברית אנחנו מנסים לדבר בעברית, כי כאן
127	בכל מקום האנשים מדברים עברית וזה חשוב לי מאוד לדעת. אם אני פוגש מישהו שלא יודע לדבר עברית או שהוא
128	מדבר באנגלית והוא רוצה לדבר אנגלית אני מדבר באנגלית. עם דארפורים, אם אנחנו נפגשים שניים, שלושה,
129	ארבעה, אנחנו מדברים את השפה שלנו, זה קל בשבילנו. בסודן יש הרבה שפות, בדארפור ובדרום סודן.
130	ש: כולם בדארפור מדברים פור?

שלום: לא, חלק מדברים מסאלית. בדארפור יש שבטים רשמיים, שלושה שבטים רשמיים שהם פור הוא הכי גדול	131
בדארפור, מסאלית וזראווה. לכל אחד יש שפה משלו. כולם פה, הרבה פעמים מדברים פור.	132
ש: מה אתה אוהב לעשות אחרי העבודה?	133
שלום: אחרי העבודה לפעמים אני, אם אין לי שיעור עברית או אנגלית אני נשאר בבית ורואה כדורגל, אם יש שיעור	134
עברית אני בא לשיעור, אם יש אנגלית אני בא לשיעור אנגלית (אני צוחקת ברקע כי רשיד בא פעם או פעמיים בלבד	135
לשיעור עברית), לאנגלית אני בא, עושה מבחנים, זה כל כך קל. אני לא בא בכל פעם.	136
ש: האנגלית שלך טובה מאוד.	137
שלום: כשאני מדבר אנגלית טובה, אני.. השפה היא מאוד חשובה. כשבאנו לישראל לא ידענו לדבר עברית, זו בעיה	138
גדולה מאוד מאוד, בכל מקום שאתה הולך אתה רואה שאנשים מדברים עברית והם אוהבים את זה ועושים הכל ואתה	139
כאילו.. כמו מה? אני לא יודע..	140
ש: כמו מישוהו בתוך קופסא. אתה לא יכול לשמוע או לדבר.	141
שלום: את רואה, ככה. זו בעיה בשבילי אם אני הולך למדינה כמו אמריקה זה בעיה אם אני לא יודע אנגלית, ספרד צריך	142
ספרדית, צרפתית.. שפות זה.. אני רוצה ללמוד צרפתית.. יש לי חבר, הוא לא פה הוא בצרפת, הוא אומר שיש הרבה	143
אנשים בצרפת שיודעים עברית.	144
ש: אז זה טוב לדעת עברית, זה יעזור לך בכל העולם (צוחקים).	145
שלום: כן. וכאן אני מוצא הרבה אנשים שמדברים צרפתית.	146
ש: אפילו אם אתה לא יודע עברית מצאת עבודה, מצאת בית. זה חשוב מאוד. אז אולי זה לא כל כך חשוב לדעת עברית.	147
שלום: אני רוצה בשביל העתיד, אנחנו רוצים לקבל עצמאות, לעשות מדינה משלנו בדארפור ואנחנו רוצים שעברית	148
תהיה השפה השניה במדינה. פור תהיה הראשונה כמובן, אנגלית תהיה השפה השלישית וצרפתית תהיה הרביעית.	149
ש: (צוחקת) אולי תשימו מגן דוד בדגל?	150
שלום: עכשיו הכל בסדר, אין לנו בעיות כאן. אנחנו מתקשרים למשפחות שלנו בסודן.	151
ש: אתה מתקשר בטלפון או דרך האנטרנט?	152
שלום: בטלפון. יש לי בעיות עם האנטרנט. קודם כל, אין לי מחשב.	153
ש: אבל לאדם יש.	154
שלום: כן, אבל אם הוא לא בבית אז לפעמים אסור לנו לגעת במחשב והוא לא תמיד נותן לנו להשתמש בו. אני לא נוגע	155
בדברים של מישוהו אם הוא לא נמצא. אבל.. כשיהיה לי מחשב אני לא יודע איך משתמשים באנטרנט. למדתי קצת	156
מחשבים.. אבל זה חשוב כאן. בישראל כולם משתמשים במחשבים זה נכון.. זה טוב להשתמש במחשב. זה..	157
ש: אני לא אוהבת מחשבים בכלל.	158
שלום: למה?	159
ש: כי כל היום משתמשים במחשב במקום לפגוש בני אדם אחרים. אני גם לא מבינה למה מחשבים הם חשובים – יש לי	160
אנטרנט, אני משתמשת בו כדי לשחק bubbles. אני לא משתמשת בו בתור טלפון, אני רואה סרטים, אבל אני לא	161

משתמשת בו... בשביל... ואולי רוב האנשים הם ככה... אני לא יודעת כמה המחשב עוזר לחיים... אבל זאת דעתי... אחרים יגידו...	162 163
שלום: אני רוצה להמשיך לדבר על מה אני עושה אחרי העבודה. לפעמים אני מבקר 4 או 5 בתים... לפעמים אני הולך לבקר חברים אם לא התקשרתי אליהם. לפעמים אני הולך למרכז של הדארפורים אבל עכשיו היתה לי בעיה, לא הלכתי יותר משלושה חודשים.	164 165 166
ש: למרכז (של הדארפורים)?	167
שלום: כן.	168
ש: למה? בגלל העבודה?	169
שלום: לא. כשאני שואל את עצמי אני לא יכול לתת תשובה טובה. אני חוזר ב-18:00, יש לי שלוש שעות. זה מספיק כי אני הולך לישון ב-22:00. לפעמים אני מתקשר לסודן בלילה. כשיש לי חופש אני מתקשר בלילה.	170 171
ש: בגלל הבדלי השעות?	172
שלום: לא, אני פשוט רגיל.	173
ש: אתה מתקשר מהמרכז (של ערד) ליד הבנק?	174
שלום: כן. לפעמים כשיש לי כסף לטלפון אפשר לקנות... של אוראנג' לקנות ב-160 שקל. בכל חודש אני קונה את זה. זה נותן 210 דקות. אולי 50 דקות חינם. זה מה שאני עושה אחרי העבודה.	175 176
ש: מתי אתה הולך בלילה כשאתה רוצה להתקשר לסודן?	177
שלום: לפעמים ב-18:00, לפעמים ב-19:00.	178
ש: אה, כי אני לא הולכת למרכז בלילה, אני מאוד מפחדת.	179
שלום: למה?	180
ש: כי בלילה זה מאוד חשוך, אין שם אור. ב-22:00-23:00 בלילה אני לא הולכת לשם.	181
שלום: את יודעת שעכשיו, בדארפור, הלכתי למקום שאנשים שם לא יודעים מה זה אור של חשמל.	182
ש: באמת?	183
שלום: כן. אם הייתי אומר להם שיש דבר כזה הם לא היו מאמינים... באיזור ממנו באתי...	184
ש: במקום שאין בו חשמל אז בלילה זה בסדר, כי אתה אומר אין אור באף מקום. אבל כאן יש חשמל בהרבה מקומות והמרכז חשוך, ואתה מתחיל לפחד.	185 186
שלום: מה את חושבת שקורה במקומות חשוכים?	187
ש: לפעמים אני רואה את הבדואים, הם באים ויושבים ושותים... זה גברים ואני אישה שהולכת לבד וזה לא נעים...	188
שלום: הבדואים הם לא פה.	189
ש: הם כן. אתה לא רואה אותם? במרכז יש בית קפה...	190

	שלום: הם עושים בעיות?	191
ש: לא, אני לא אומרת שהם עושים בעיות אבל בשבילי, כאישה שהולכת לבד ברחוב זה לא.. הם יושבים במרכז, בחוץ,		192
פעם הלכתי והם ישבו על ספסלים עם שתייה. אני רואה גם רוסים שותים במרכז, לפעמים הם צועקים. אני שומעת		193
אותם יושבים פה בגינה ליד הבית, שותים, צועקים, מדברים בקול רם. בשבילי, אני לא יוצאת החוצה לבד. אני לא		194
רוצה בעיות.		195
שלום: אני רוצה לדבר על הממשלה של ישראל. דבר אחד. כמו שאנחנו הדארפורים שהגיעו לישראל, הממשלה לא		196
הסכימה להגיד שאנחנו פליטים. התווכחנו במשך זמן רב שאנחנו פליטים. אני לא יודע למה הם לא מסכימים להכיר בנו		197
כפליטים.		198
ש: גם אני לא יודעת. אני חושבת.. הבעיה של ישראל עם פליטים זה שיש להם בעיה עם המילה פליטים. בישראל יש		199
פליטים פלשתינאים, כי מה שקרה, לא, תקשיב, תקשיב, ישראל באה ועכשיו אין להם מדינה. העולם רואה		200
בהם פליטים, וכשדיברו בכנסת על להכיר בסודנים כפליטים פתאום עלה הנושא של אם אתה מכיר באלה כפליטים למה		201
שלא תכיר גם בפלשתינאים כפליטים. בגלל זה אולי לא מכונים לדבר על זה.		202
שלום: הפלשתינאים הם לא פליטים, למה? עכשיו... את רואה באיזה בתים הם חיים.. ראיתי באל-ח'ליל (חברון) שם		203
טוב מאוד. לפעמים אני רואה באל-ג'זירה, מראים את החיים של הפלשתינאים, ויש להם בניינים בגובה של 5 קומות!		204
הם לא פליטים. בסודן, וכל מדינה באפריקה אומרת שישראל מתייחסת לפשתינים רע מאוד ושהמצב שלהם רע אבל		205
כשהגענו לפה ראינו שהם חיים ביחד, הכל בסדר ושאין בעיות. פגשתי פלשתינאים כשעבדתי בבניין באל-ח'ליל והם		206
באו לעבוד ויש להם כסף ואמרו שאין להם שום בעיה עם האנשים של ישראל. אבל הפוליטיקאים והמנהיגים הם אלה		207
שעושים בעיות עם ישראל אבל לנו אין שום בעיה, אנחנו אוכלים עם ישראלים, עושים ביחד, מדברים ביחד והכל טוב.		208
ש: אבל מה שראית הם ערבים או בדואים..		209
שלום: לא, פלשתינאים..		210
ש: כן, אבל אנשים פלשתינאים.. יש להם גם.. ויזה להכנס לישראל. גם תלוי איפה.. ברמאללה יחסית המצב טוב, אבל		211
תנסה להיות בשכם, ג'נין או עזה.. זה ממש נורא. זה סיוט. ולפני שנתיים ישראל התקיפה את עזה.. ממש נורא.. פעם היו		212
שם 300,00 תושבים. היום, על אותו שטח, מליון אנשים. צפוף מאוד. אין תנאים. ישראל, כשהיא רוצה, מנתקת להם		213
את החשמל.		214
שלום: למה?		215
ש: כי זו הדרך.. למה? כי לפעמים הם יורים טילים.. זו מלחמה.		216
שלום: כאן יש חמא"ס ושבטים.. חמא"ס. הם עושים בעיות למדינה. זה לא זמן טוב. עכשיו יעשו שלום ואתמול באל-		217
קוץ (ירושלים) יש שם הרבה בעיות..		218
ש: מה?		219
שלום: את לא יודעת?		220
ש: לא.		221
שלום: למה?		222
ש: כי אני לא מקשיבה לחדשות.		223

224	שלום: אבל יש לך עיתון ואנטרנט.. באל-קוץ היו הרבה בעיות.. איש אחד נהרג. עשרה ישראלים.. היה בלגאן. כאן..
225	נתניהו אמר אתמול שאם הפלשתינאים ימשיכו להתנגד לממשלה אולי תהליך השלום יפסק לחלוטין. הפלשתינאים לא
226	שומרים על השקט. גם.. יש מקומות שהם בונים.. את יודעת?
227	ש: רגע.. ביהודה ושומרון?
228	שלום: כן.
229	ש: אה, אז הם מפסיקים לבנות את ההתנחלויות..
230	שלום: הם יפסיקו בסוף ספטמבר.. בשביל הבעיות האלה..
231	ש: אם תשאל אותי למה אין שלום בין ישראלים לפלשתינאים אני אגיד שאני לא יודעת. זאת בעיה כל כך גדולה.
232	שלום: זה לא בסדר. את צריכה לדעת. את ישראלית ואת יודעת כל מה שקרה עד עכשיו. אם את אומרת שאת לא יודעת
233	אני לא מסכים לזה.
234	ש: חשבתי במשך זמן רב שאני כן יודעת, והיה לי סיפור שהסביר למה כך וכך קרה.
235	שלום: לפעמים אני מקשיב למב שישיראליים ופוליטיקאים אומרים.. הפלשתינאים הרגו.. נכון?
236	ש: מה זאת אומרת?
237	שלום: פעם היהודים והערבים היו משפחה אחת, נכון?
238	ש: כן, הם היו בני דודים (צוחקת).
239	שלום: אם זה ככה זה טוב, אבל למה עכשיו רבים?
240	ש: כי לפעמים האדם שהכי דומה לך הוא זה שהכי מכעיס אותך. אותו אתה הכי לא אוהב. אפילו בשפה – כל מילה היא
241	הפוכה בין שתי השפות - ש הופכת ל-ש, הכל שונה. הכל דומה.
242	שלום: את יודעת שאני מוסלמי אבל אני לא מסכים עם אף איש דת מוסלמי או נוצרי או יהודי. הדת עושה צרות רבות
243	לאנושות. רק בעיות. כשאין דתות אז לא יהיו בעיות או ויכוחים בין אנשים. אבל הדת גורמת לבעיות בין אנשים. באתם
244	ממשפחה אחת – אם לא הייתה לכם דת אז היה שלום. כאן אומרים שהערבים הם משוגעים, את לא יודעת, אבל הערבים
245	הם משוגעים – הם אומרים לפעמים.. הם אומרים שהנוצרים הם לא טובים, הם שונאים אותם והם אומרים שהיהודים
246	הדתיים הם לא טובים ושונאים אותם. לפעמים הם אומרים.. כשהולכם לסודן הם לא.. הם אומרים ככה על השחורים,
247	הם אומרים שהחיים שלהם שווים פחות.. לא אוהבים את השחורים, שיהיו רק ערבים בסודן. הם עושים בלגאן בסודן
248	ובלגאן בישראל. למה? הם חושבים שהם הכי טובים ושאללה שומר עליהם.
249	ש: אולי הם משוגעים. אולי הם פשוט משוגעים.
250	שלום: זה ממש.. אנחנו בסודן, יש הרבה חדשות בטלוויזיה ומדינות ערביות אומרות שמדינת ישראל עושה בעיות רבות
251	לפלשתינאים, אבל בראש שלי, בראש שלי, אני לא מסכים איתם כי אני יודע שהערבים עושים בעיות בכל העולם. זה לא
252	בסדר.
253	ש: כן, כנראה שהם באמת קצת משוגעים..
254	שלום: עכשיו אני רוצה להתחתן עם ערביה אבל אני מתרחק מכל האנשים הדתיים, אנשים דתיים מכל הדתות.

ש: אמרת שתתחתן? עם מי?	255
שלום: אני אתחתן עם ערביה.	256
ש: מאיפה?	257
שלום: מסודן.	258
ש: היא בישראל?	259
שלום: לא. אנחנו מכירים מלפני שנתיים באוניברסיטה ועכשיו היא ממשיכה את הלימודים באוניברסיטה, יש לה 4 שנים ללמוד, בסודן לומדים 4 שנים. הכרנו לפני שנתיים כשלמדנו ביחד ועוד חודשיים היא תסיים את השנה השלישית ואז תשאר לה עוד שנה. היינו ביחד הרבה זמן אבל זה לא בטוח כשאחזור.. לא יודע מה יקרה.. כשאני אלמד, אחר כך אחזור לסודן וזה יקרה עוד הרבה זמן..	260
	261
	262
	263
ש: הלכת לקו לעובד ולאן עוד?	264
שלום: הלכתי להרבה מקומות אבל רק קו לעובד הבטיחו שיעזרו לי. מקום אחר, אני לא זוכר איך קוראים לו..	265
ש: הלכת לאס"ף?	266
שלום: אס"ף?	267
ש: ארגון לפליטים.	268
שלום: לא.	269
ש: יש לך אי-מייל?	270
שלום: כן.	271
אני מראה לרשיד אי-מייל שנשלח מארגון "טוב לדעת" שרוצה לסייע לסודנים בערד להשתלב בלימודים בישראל.	272

- 2 אני מספרת לרבקה שנורא רציתי לחשוב שאין לי דיעות קדומות ושאני אדם מאוד פתוח אבל אז שמעתי את עצמי
- 3 מדברת בהקלטה (ראיון עם רוני) וגיליתי שההיפך.. אני יוצאת מנקודת הנחה שהמרואיין הוא פליט, מסכן שעובד הרבה
- 4 שעות ללא תמורה, קורבן...
- 5 שרה: זה טוב.. (צוחקת)
- 6 שירה: זה הכניס אותי לדכאון לשבועיים, למשל, אני מיד שואלת אז כמה שעות עבדת היום? כי בשבילי, פליט וסודני,
- 7 הוא נורא מסכן, כמה שעות עבדת וכמה קצת משלמים לך..
- 8 שרה: אבל לרובם זה נכון. פה זה נכון. שהם עובדים המון שעות ומשלמים להם מעט מאוד.
- 9 שירה: משלמים מינימום, כולם מקבלים..
- 10 שרה: כן, אבל לא משלמים על כל השעות, הרבה פעמים אומרים עבדתי 26 ימים וקיבלתי רק על 23 ימים. יש ימים
- 11 שהם עבדו ולא מקבלים עליהם תשלום בכלל. נכון שמקבלים מינימום אבל לפי הטענות שלהם לא על כל השעות.
- 12 שירה: זהו, ודווקא אחד מהם בא ונתן לי את התלוש משכורת והבאתי את זה לאמא שלי שתבדוק את זה לפי השעות
- 13 שהוא עבד והיא לא מצאה (חוסר) ואז אמרתי אוקי, אני לא יודעת אבל יש מקומות ש..
- 14 שרה: מה היא לא מצאה?
- 15 שירה: היא לא מצאה אי התאמה.. היא לא מצאה מקומות שלא שילמו לו..
- 16 שרה: ואיפה היא ראתה, לפי מה היא ראתה את השעות?
- 17 שירה: הוא הביא גם את הדו"ח של השעות.
- 18 שרה: בסדר, הדו"ח של השעות אבל דו"ח של השעות הם מוציאים אותו. לפי זה משלמים לו.
- 19 שירה: אז זהו, אבל היא אמרה שהדו"ח של השעות, ברגע שמישהו משנה נגיד, אם הוא העביר כרטיס ואז מישהו נגיד
- 20 הוריד לו שעה, אז תופיע כוכבית.
- 21 שרה: אה אוקי.
- 22 שירה: והיא אמרה אני לא רואאה את הכוכביות האלה. וזאת מערכת שהיא מכירה.
- 23 שרה: אוקי. יכול להיות שלא. אני שומעת את זה מהמון אנשים. כי הם סופרים את הימים ופתאום הם אומרים רגע, לא..
- 24 חסרים לי ימים.
- 25 שירה: אז אם זה אז יכול להיות שזה באמת קורה.

- 26 שרה: אבל איך? יש להם את הדפים של השעות.
- 27 שירה: לא יודעת. אין לי מושג.
- 28 שרה: אני גם רציתי להאמין שזה לא ככה. רק לספור (לא ברור), לקחת בנאדם ולספור ולהגיד לו כל יום תגיד לי כמה
- 29 אתה עובד. לפעמים כמה אנשים, לעשות מעקב.
- 30 שירה: ובאמת הם לא יודעים לקרוא את התלוש של המשכורת. זו גם בעיה.
- 31 הטלפון מצלצל. רבקה עונה.
- 32 שירה: אז תספרי לי על הרוסים.
- 33 שרה: מה על הרוסים? אהמ... אני גם כן תמיד חשבתי על עצמי כ... בנאדם שאין לו דיעות קדומות כלפי אף אחד, ואני
- 34 מתחילה לפתח... דיעה קדומה מאוד מאוד כוללנית לגבי הרוסים בכללם כאילו, ממש... זה לא קל.. אין לי ברירה. זה
- 35 פשוט מעצבן, זה אני רואה את זה וזה.. ואני יודעת שזה לא כולם. אבל זה יותר מדי, יותר מדי, זה.. זה יכול להגיע
- 36 אפילו עד כדי תקיפות, הם תוקפים, פשוט תוקפים את הסודנים. עם סכין. כן, זה לא פעם אחת הם עשו את זה.
- 37 שירה: לא פעם אחת? אני קראתי פעם אחת שהיה..
- 38 שרה: היה כתוב פעם אחת אבל זה לא הפעם היחידה שתקפו אנשים.. גם היתה פעם שנתנו למישהו מכות עם מקל
- 39 בראש והיו בחורים אמריקאים שראו את זה.. והמשטרה סירבה לקחת מהם את ה..
- 40 שירה: עדות?
- 41 שרה: עדות, כן. ממש, נתנו לו מכות בראש עם מקל. בעטו בו, השכיבו אותו על הרצפה ונתנו לו מכות בראש עם מקל.
- 42 זה סתם, פשוט סתם, היו שם בחורים שראו את הכל והם אמרו וזה לא שזה התחיל כמריבה או ויכוח, פשוט.. התנפלו
- 43 עליו, פשוט באו והתחילו ליצור מריבה ומזה התחילו מכות. ממש היכו אותו.
- 44 שירה: פשוט חבורה של.. חבורה נגד אחד כזה..
- 45 שרה: אני לא בטוחה שזה היה נגד אחד, זה היה נגד שלושה. אבל הם.. הם היו עם מקלות ו.. לא יודעת מה היה שם..
- 46 סכין, אני לא זוכרת בדיוק את כל הסיפור. זה היה מזמן. לפני שנה.
- 47 שירה: רוב הסודנים הגיעו לפני שנתיים שלוש לערך בעצם..
- 48 שרה: כן. ב-2008. יש מ-2007 גם ויש מ-2009 גם. עדיין, משפחה אחת הגיעה משפחה חדשה עכשיו.
- 49 שירה: מה?
- 50 שרה: הגיעה גם עכשיו משפחה חדשה.

- 51 שירה: אה באמת? וגם חלק חוזרים..
- 52 שרה: כן, יש כאלה שנסעו, נכון. עכשיו עצרו את זה לתקופה קצרה, אבל כן.
- 53 שירה: הם מחכים לנובמבר, זה מה שהבנתי.
- 54 שרה: משהו כזה. אבל זה לא טוב שהם נוסעים [למה?] בגלל שהם נוסעים מתוך יאוש וזה לא.. זה לא בחירה כל כך
- 55 אה.. זה לא בחירה מתוך חופש, זה פשוט מתוך יאוש.
- 56 שירה: איזה יאוש?
- 57 שרה: שנמאס להם פה, הם אומרים אנחנו מעדיפים למות שם מאשר למות פה.
- 58 שירה: אבל פה הם לא מתים, הם שורדים.
- 59 שרה: אבל הם מרגישים את זה שהם.. אין להם פה כלום. זה כמו למות. זה התחושה שלהם. זה להיות רחוק מהמולדת
- 60 ו.. להתמודד יותר מדי עם בעיות קיומיות ש.. אף אחד לא רוצה אותך.. זה.. התחושה היא של יאוש.. הם לא מתים אבל
- 61 הם מרגישים..
- 62 שירה: את רואה תמיכה?.. את בטח רואה תמיכה בתוך הקהילה [כן].. האנשים בינם לבין עצמם.. באיזה תחומים נגיד
- 63 את רואה את זה?
- 64 שרה: ב.. כל תחום למעשה. אבל יש אנשים שעושים יותר למען האחר ויש אנשים שעושים פחות. לדוגמא, ג'וזף בגלל
- 65 שהוא הנשיא של הקהילה אז הוא כל הזמן, כל דבר קטן [מתקשרים] וכמטפל בכל דבר קטן.
- 66 שירה: איזה קהילה?
- 67 שרה: הקהילה הכללית [של כל.. אה] כולם. לא אחד מהשבטים. כולם. הוא הנשיא של מעל השבטים.
- 68 שירה: הם נמצאים בקשר עם אנשים מדארפור?
- 69 שרה: בטח.
- 70 שירה: את רואה הבדל בין שתי הקבוצות?
- 71 שרה: בין הדרום סודנים לדארפורים? לא מהותי. לא ממש. קטנים לא ממש.. לא שינויים מהותיים.. ברור שיש הבדלים
- 72 אבל הם קטנים.. לא.. לא.. זה כמו שאני רואה הבדל בין יהודים שהגיעו ממרוקו ויהודים שהגיעו מתוניסיה למשל.
- 73 שירה: למרות שפה זה מוסלמים ופה זה נוצרים.
- 74 שרה: נכון, אבל הדת לא מתבטאת כל כך ביום יום, לא רואים את זה. הם לא פנאטיים אז לא רואים את זה. לא רואים
- 75 את ההבדל של הדת. אני מודעת להבדל אבל לא רואים אותו. חוץ מחיצוניות, חיצונית רואים את ההבדל.

76	שירה: באמת? את רואה את ההבדל?
77	שרה: אני רואה הבדל בין כל שבט ושבט.
78	שירה: באמת?!
79	שרה: הם כמעט [לא ברור].
80	שירה: באמת? אני מבדילה רק בין אריתראים וסודנים.
81	שרה: אוקי. רוב הדארפורים נראים כמו ערבים עם עור שחור. התווי פנים הם תווי פנים של ערבים. הגובה יותר
82	מלאים.
83	שירה: והנואר?
84	שרה: אני שמה לב להבדל, אני לא ממש יודעת איך להסביר את זה אבל בין הדנקה לנואר אני רואה הבדלים. הצבע
85	קצת שונה, אני רואה את ההבדל. גם בתווי הפנים. הדנקה הם הכי גבוהים ורזים, אבל לא כולם.. לא כולם..
86	שירה: שמעון הוא לא. הוא לא רזה וגבוה.
87	שרה: כן, הוא לא בהכרח דנקה טהור, סתם.. סתם.. סתם..
88	שירה: זה נמחק, אל תדאגי.
89	שרה: לא כולם, ברור שלא כולם.
90	שירה: את יכולה לספר לי את ההסטוריה של מה שאת ראת שקורה בערד, ז'תומרת בהתחלה הגיעו לכאן.. קצת אנשים,
91	הרבה.. ז'תומרת איך?
92	שרה: מה, פליטים?
93	שירה: כן.
94	שרה: את האמת אני לא הייתי כל כך, אני ידעתי שבאים.. ובדיוק זה היה.. ילדתי. אז זה היה.. הייתי עסוקה ככה בלידה
95	ו.. ראיתי מסביב אנשים, ידעתי שהם הגיעו וידעתי שיש בעיה שם, אבל האמת שכל מה שאמרו זה דארפור, אז חשבת
96	שכולם מדארפור. פגשתי.. שני אנשים בזמנו ממש לפני שנתיים, כן ושלום ולא ידעתי.. לא יודעת, לא הייתי כל כך
97	מודעת שיש בעיות כל כך גדולות.
98	שירה: בדארפור?
99	שרה: לא, פה. ידעתי שיש בעיות בדארפור. הם לא מדארפור רובם [נכון] פה אמרו דארפור וכל מי שפגשתי <u>לא</u> היה
100	מדארפור, אבל הייתי כל כך עסוקה עם התינוקות ולא הייתי מודעת שיש <u>כאן</u> כל כך הרבה בעיות. יש אנשים שקיבלו

- 101 אותם וזהו. יש להם פה עבודה, הם חיים פה והכל אה... באמת לא היו כ... לא היו הרבה. ואז... תמיד אני גם פשוט לא
- 102 רואה אהמ... לא יודעת, אני רואה אנשים, אז יופי כולם אנשים באמת בשבילי... לא 'כפת לי איך הם נראים, פשוט
- 103 אנשים. ואז התחילו... התחלתי לקרוא בעיתון, זה היה לפני... באמת שנה ו... וחצי בערך..
- 104 שירה: איזה עיתון?
- 105 שרה: ב"הצבי". כל המכתבי שנאה שהתחילו לכתוב על ה... פליטים. ת'אמת אני הייתי בדי ה... בהתחלה פשוט הייתי
- 106 בשוק, אמרתי טוב זה ממש נקודתי זה כמה אנשים שהתחילו פה לקרוא לגירוש. אמרתי זה אני לא יושבת בשקט
- 107 והתחלתי קמפיין משלי, פשוט לא ידעתי מי פעיל פה, לא ידעתי למי לפנות. התחלתי פשוט, וככה הכרתי את כל ה...
108 נפשות הפועלות פחות או יותר.
- 109 שירה: איזה קמפיין, ז'תומרת מה עשית?
- 110 שרה: חילקתי פליירים, הדפסתי וחילקתי נגד גירוש... להסביר לאנשים שהם לא מהגרי עבודה שבעצם... מה בעצם קורה
- 111 שם. יש לי פליירים מאז... אז זהו, ככה הכרתי את האנשים לאט לאט יותר ויותר. אז בדיוק התחילה ההרשמה, התחילו
- 112 להרשם לבית ספר, ואנשים פנו אלי בכל מיני פבעיות שלהם, דירות ביטוח רפואי..
- 113 מיישהו דופק בדלת, צריך עזרה בהרשמה לגן ילדים בשביל הילדים שלו
- 114 שירה: הם רוצים להרשם לגן..?
- 115 שרה: גן רגיל. פשוט הם צריכים לקחת לעירייה את הטפסים אבל יש כאלה שהעדיפו לתת לי, אני לא יודעת. בשנה
- 116 שעברה עשיתי הכל, העירייה... בעצם אנחנו הבאנו לעירייה את הניירות. זה היה המון עבודה וטלפונים, וואו. אלפי
- 117 שקלים של טלפונים, להתקשר לכל ה... האנשים שיבואו לקחת את הניירות. חבל על הזמן.
- 118 שירה: כשאת אומרת אנחנו זה את ו...
119 שרה: אני ואז היתה מיישהי בשם אתי והיה בחור היה שגר פה אבל הוא עזב את ערד, מהסודנים, אבל הוא... הוא היה
- 120 מתרגם מי שלא היה מדבר אנגלית... אז אני הייתי כותבת והוא היה מתרגם. אז אנחנו היינו, אחרי הרישום אתי די נעלמה
- 121 מהתמונה ו... זה הכל הרישום לבית ספר.
- 122 שירה: שלושה אנשים שעוזרים... נגד כולם שם.
- 123 שרה: כן, לגמרי. זה בהכל זה ככה זה... עכשיו יש מצבים שהם חסרי אונים במצבים מסוימים לדוגמא, מלון פתאל
- 124 החליפו עכשיו את חברת הביטוח מהראל או משהו כזה ו... כל האנשים והבעיה שאנשים לא מדברים אלא רק אחרי כמה
- 125 זמן, היה תקופה של שבוע, עשרה ימים שהם הלכו עם הכרטיסים המגנטיים לקופת חולים "כללית" וסירבו לתת להם
- 126 טיפול רפואי. אמרו להם תבואו רק עם כרטיסים מגנטיים, הכרטיס הזה לא טוב אתם... אז הביאו להם מספרים חדשים,
- 127 לא תבואו רק עם כרטיס מגנטי ואז נטפל בכם. ניגשתי עם מיישהי לפני כמה ימים, ואמרתי טוב זה לא יכול להיות זה לא
- 128 חוקי, ניגשתי למנהלת של הסניף שמה למנהלת האדמיניסטרטיבית היא אומרת לי, כן הגיעה הוראה מגבוה, מהמנהל..

- 129 אה.. הפיננסי של בלה בלה בלה מהדרום, מחוז דרום בלה בלה.. לא לאפשר לעובדים זרים לקבל טיפול רפואי ללא
- 130 כרטיס מגנטי. אמרתי לה יפה שהוא אמר את זה אבל העובדה שזה לא חוקי לעשות את זה, שאת מונעת מהם טיפול
- 131 רפואי וזה אסור לכם. הם.. בעיקר שהם מבוטחים והם משלמים כל חודש. והיא אומרת לי כן, את יודעת אני שמעתי
- 132 שמישהו אמר לי שבכלל משהו לא היה בסדר עם הביטוח שלה ובגלל זה לא נתנו לה כרטיס וכנראה לא מגיע לה וכל
- 133 מיני שטויות כאלה יצאו לה מהפה, שבכלל יגידו תודה שאנחנו בכלל מקבלים אותם, אף אחד אחר לא רוצה לקבל
- 134 אותם. אמרתי לה סליחה, חצי מהם מבוטחים בלאומית, ורבע מבוטחים ב.. מכבי ומאוחדת ורק רבע בערך בכללית..
- 135 אמרתי לה ובסדר, אמרתי לה טוב את מסתכלת עליה את לא רואה בנאדם, אמרה לי בואי נכנס רגע לקטע ההומני, לא
- 136 אמרתי לה זה עניין לקטע ההומני את לא בנאדם לא שהיא לא.. את פשוט לא מתנהגת כמו בנאדם. בואנה והיא.. העלתה
- 137 לי את הסעיף בצורה שחבל על הזמן. אז התקשרתי להנהלה של פתאל ואמרתי מה קורה כאן? יש כאן בנאדם עם תפרים
- 138 שלא רוצים להוציא לו את התפרים, בחורה שנפצעה בעבודה והיא צריכה לעשות צילום בגב.. אמרתי מה אתם
- 139 נורמאליים? אתם מונעים מאנשים טיפול רפואי? לא, מה פתאום, מה פתאום אני מטפל בזה מיד. ואני לא.. לא מתקשרת
- 140 להנהלה של פתאל יותר מדי, רק כשיש מקרים ממש דחופים כדי לא.. כדי לא להשתמש בזה יותר מדי. והם באמת בסוף
- 141 התקשרו, בסוף העבירו אותי אל ה.. אל הזאתי שאחראית בחברת הביטוח החדשה והיא זאת ש.. מולה סידרנו הכל.
- 142 אבל.. אף אח.. אם אני לא, אם אני לא הייתי עושה את זה הם היו ממשיכים מי יודע כמה זמן ומשלמים, בנאדם שילם
- 143 מכספו 300 שקל לכללית להוציא תפרים!
- 144 שירה: זה אברהים.
- 145 שרה: כן! לא נורמאלי. אמרתי לו, אמרו לי עכשיו צריך לשלוח את החשבון, אני צריכה לשלוח באי-מייל לא יצא לי,
- 146 והם ישלחו את הכסף, הם ישלמו לו על זה בחזרה.
- 147 שירה: הם חייבים לשלם לו על זה.
- 148 שרה: נכון, אבל הוא.. הם.. לפעמים הם כל כך כועסים על דברים שהם לא מבינים שאפשר לפתור את זה ב.. ניקח
- 149 עורך דין ונלך לתבוע אותם. אתה כבר תהיה בסודן כשזה יגיע לבית משפט. מדינת ישראל חבל על הזמן לתבוע מישוהו.
- 150 בעיקר לא לכסף, אלא אם כן יש לך 15 שנים לחכות בסבבה.. אמרתי בוא נעשה את זה בצורה חכמה, תבקש מה שמגיע
- 151 לך ותקבל. לא בבית משפט, ככה לבקש. ברור שהם צריכים לתת לו את זה הוא שילם ביטוח. וגם על החודשים שהם לא
- 152 קיבלו את הטיפול הרפואי, גם את זה צריך להחזיר להם. כל כך הרבה סיפורים כאלה קורים וזה.. אם ב.. אף אחד לא
- 153 מטפל בזה. זה אני לבד מטפלת בזה. בכל הטעים האלה.
- 154 שירה: איך יש לך זמן לעבוד, ולנקות את הבית?
- 155 שרה: אז זהו שבקושי. בגלל זה הוא נראה ככה.. לפעמים באמת אין לי..
- 156 שירה: את הכתובת היחידה שלהם למעשה..
- 157 שרה: כן! אני חושבת שיש גם את ה.. סטודנטים מבאר שבע אבל הם מאוד מאוד רוצים לעזור אבל אני חושבת שלא כל
- 158 כך יוצא להם.. הם לא כל כך מצליחים איכשהו..

159	שירה: אלה שבאים, הסטודנטיות?
160	שרה: כן.
161	שירה: כן, הם הביאו מחשבים ואני יודעת שאחת מלמדת עברית.. אבל הם לא.. אני חושבת שיש משהו נורא..
162	שרה: אה, הם כבר הביאו את המחשבים? אה, יופי.
163	שירה: אהמ.. אני חושבת שיש משהו נורא גיאוגרפי, ברגע שאתה לא נמצא כאן אז אתה צריך, נגיד אתה מתקשר למורן
164	מבאר שבע, איך היא היתה באה לדבר עם ה.. את מבינה, איך היא היתה באה מבאר שבע באותו רגע כשאת היית כל כך
165	נגישה?
166	שרה: כן. אבל הם גם נוסעים לבאר שבע.
167	שירה: בסדר, עדיין...
168	שרה: זה קשה, קשה מדי, זה באר שבע. כן, אני יודעת שהם באמת ליוו כמה אנשים לבאר שבע, לרופאים, לפני זה גם
169	אני, גם את זה הייתי עושה, הייתי נוסעת ממש כל הזמן עם אנשים לבאר שבע לסרוקה, לכל מיני מקומות.. וה עדיף
170	ש.. זה הרבה יותר קל שיש מישהו בבאר שבע שעושה את זה. כי זה באמת היה לוקח יום שלם.
171	שירה: כי אין שפה.. וגם אין שליטה ב.. אני אין לי שליטה בתהליכים, אני אין לי מושג בטפסים, אז בכלל להגיע למדינה
172	זרה וכל הדברים אז איך אתה יכול?
173	שרה: זה גם קצת.. זה.. כנראה עצם היותך פליט, יש איזשהו אלמנט של קורבן ואז מגיעה אמא עם הילד לבית חולים
174	ולא מטפלים ב.. לא מטפלים בילד, שולחים אותה הביתה היא הולכת הביתה ומתקשרת אלי. במקום לעמוד שם ולהגיד
175	אני לא הולכת עד שתטפלו בילד שלי אז צריכים לחזור למחרת. שמישהו יעשה את ה.. ידבר, באמת הסתבר שאותו ילד
176	הטחול שלו אה.. נקרע לגמרי, הבטן שלו היתה מלאה דם, שלחו אותו הביתה.
177	שירה: מה הם דפוקים?
178	שרה: לגמרי. עשו לו C.T לראש וזהו שלחו אותו הביתה. כן, רק הראש חשוב מה חשוב השאר? שלחו אותו הביתה.
179	ילד שנפל מקומה ראשונה מהחלון. זה כל מה שעשו לו, C.T ראש. טיפלו בו בסוף. הוא היה שמה כמה זמן, עבר ניתוח
180	והכל והוא החלים. אבל הוא היה יכול למות.
181	שירה: זה עניין של זמן.
182	שרה: כן כי הם לא טיפלו בו בהתחלה. שלחו, שלחו אותו הביתה.
183	שירה: ויש אנשים בערד שאת רואה שהם אה.. ההתייחסות שלהם היא שונה, היא לא כזו?
184	שרה: שמישהו מתייחס יפה?

185	שירה: כן.
186	שרה: כן, בטח.
187	שירה: באיזה אופן את רואה את זה?
188	שרה: יש אנשים שאומרים לי דברים ברחוב, כל הכבוד וראינו אותך בכתבה בטלוויזיה משהו כזה, היה בזמנו גם בערוץ
189	המקומי זה.. היה פעם HOT בדרום. האתר של רשות השידור.. בדרך כלל הם שמים את זה שמה.. ראיתי את זה
190	כששידרו את זה..
191	מתנהל דיון על וידאו וממיר – דיון טכנולוגי לא מעניין
192	שירה: היית מרוצה מהכתבה?
193	שרה: כן, עד עכשיו כל הכתבות.. התקשורת בעקרון אוהדת. היה פעם ראינו אותי בהפגנה בתל אביב נגד הגירוש של
194	ה.. גירוש של הילדים בעצם, אז דווקא ראינו אותי לגבי ערד ו.. בגלל שראו שאני מערד וישר היא נדלקה עלי.. כי ערד
195	ידועה לשמצה.. והיה לי גם בזמנו בבלגאן של המים כשניתקו את המים לגן ילדים.
196	שירה: איפה, בדנקה?
197	שרה: כן. היה שניים. ואחד לא של דנקה אחד היה של מייקל. והשני היה בעצם כללי. ואז סגרו אותו וזה עבר להם הגן..
198	היתה שם בעיה שהבעל בית ניתק להם ת'מים רצה לגרש אותם.. סיפור שלם זה היה.
199	שירה: ואיך זה נגמר?
200	שרה: גירשו אותם. עצרו אותי. לגמרי. דפוקה המשטרה הזאתי.
201	שירה: באו ולקחו אותך לבית מעצר?
202	שרה: כן, הייתי בלילה בבית מעצר. לא נורמאליים. ועל כלום, על שטויות, ממש לא היה להם שום.. הם ניסו להפחיד
203	אותי כדי שאני לא אעזור לפליטים, זה.. אני בטוחה שזה היה.. כי לא היה להם סיבה לעצור אותי, על מה האשימו אותי?
204	בהסתה ל.. לאלומות או לטרור, בהשתתפות באסיפה לא חוקית, בחשד להשתתפות באסיפה לא חוקית. וכל העניין היה
205	שאנחנו בעצם קבענו פגישה עם ה.. מנהלת של העירייה והיא אמרה לי שזה בסדר שאנחנו באים, אז הלכנו עם כמ
206	האנשים, המשטרה עצרה אותנו בדרך ובדיוק היה היום שהרב.. ההלוויה של הרב.. אבל זה לא אשמתנו שבעל בית
207	חרדי בא לפנות את הגן ילדים ביום של ה.. אז למה הוא בא לפנות אותם בהלוויה של הרב? אתם לא.. למה עושים את
208	זה ביום של ה.. ההלוויה של הרב כי הוא בא לפנות ביום של ההלוויה של הרב אז אל תבוא. אתה בא לפנות אותם כשיש
209	שם בחוץ 500 חרדים? אתה לא מתביש? המשטרה פחדה שיהיה שמה לינץ', בסדר זה אשמת.. זה אשמת שיהם
210	מפגרים? אשמת שיהם כולם חמומי מוח מטורפים? אנחנו היינו בשקט, אז אמרו לנו לחזור אז הלכנו בחזרה וזהו. חזרנו.
211	ואז הגענו לשם ומצאנו שהם כבר שלחו איזה חוליגאן שיפנה את המקום ואנשים התחילו שמה.. ל.. ממש לצעוק ולבכות
212	וזה והמשטרה באה, מה אתם עושי פה בכלל, מה אתם מתערבים? זה אסור לו לפנות אין לו צו פינני, למה אתם באים

- 213 ועוזרים לו? ואנחנו צילמנו את הכל עם וידאו מצלמה, ולקחו לנו את המצלמה ועצרו אותנו עם המצלמה, ומה הקטע
- 214 שהם ניסו למחוק את זה מהמצלמה והם לחצו בטעות על כפתור אה.. כפתור שזה היה על סטילס במקום על וידאו ואז
- 215 הם חשבו שהם מחקו את הכל ובמקום ללחוץ על הכפתור למטה אז שמנו את הכל באינטרנט, רואים את הכל, מפקד
- 216 המשטרה פותח דלת של שירותים ומצלם בתוך שירותים כשאישה נמצאת בפנים? [מה הוא דפוק?] ובגלל זה הוא רצה
- 217 לעצור אותנו. בכל אופן לקחו אותי בלילה וכל הסוהרים וכל האנשים ממש הם היו מה זה.. כל כך לא הרגישו נעים.. אז
- 218 זהו ממש הרגישו לא נעים כל הקטע. ממש לשים עלי אזיקים וסליחה את יודעת, עוד רגע חשבתי שיבקשו סליחה,
- 219 והשופט אומר להם מה קרה.. אתם השתגעו? מה אתם מביאים אותה אלי? אבל כן נתנו לי חמישה ימים מעצר בית
- 220 בגלל החשד להשתתפות ב.. אסיפה בלתי חוקית.
- 221 שירה: בסופו של דבר השופט כאילו..
- 222 שרה: הוא דחה את העניין של ה.. של ההסתה לאלומות ולטרור אבל את הקטע של החשד.. הוא אמר אוקי ככל הנראה..
- 223 הם צריכים.. יכול להיות שכן יכול להיות שלא.. הוא לא יכול באותו רגע להגיד אם נכון או לא נכון. חמישה ימים של
- 224 מעצר בית. איזה קטעים זה היה. זה לא היה בסדר, זה לא היה בסדר שהוא עשה את זה, הוא היה צריך לשחרר אותי
- 225 לגמרי.
- 226 שירה: כי בסופו של דבר איזה מסר הוא מעביר?
- 227 שרה: לגמרי. נכון. בסדר. לא נורא. וואו. ובסוף סגרו את המקום. אבל על זה לא היה כלום בחדשות. היה.. פה אבל זה
- 228 שטויות.
- 229 שירה: מה כתבו?
- 230 שרה: שטויות, ו.. היה פעם באו לעשות על הגן ילדים.. שהוא העירייה פתחה.
- 231 שירה: היה ברותם.
- 232 שרה: כן.. אני גרתי אז בדיוק ממול. אז גם על זה ראינו אותי.
- 233 שירה: זה היה, כשבאתי אני זוכרת רק חשבתי לעבור לגור בערד אז אמרתי נראה מה קורה נראה מה זה, נעשה סיבוב
- 234 בעיר ואז הלכתי למרכז לצעירים. הם הבטיחו שהם יעזרו לי למצוא עבודה, קשקשנים, וראיתי אצל עיתון "הצבי"
- 235 ומישהו כתב שזה לא בסדר שפתחו גטו לילדים, הגן ילדים ואז אמרתי זה ברותם והתחלתי ללכת מהמרכז, ואני הולכת
- 236 ואני הולכת והולכת, ולא נגמר ואני אומרת איך ילדים אמורים ללכת כזה מרחק?
- 237 שרה: כן, עשו הסעה ו.. פה שם.. הייתי הולכת את זה המון.
- 238 שירה: זה מטורף.
- 239 מישל (בת 10, הבת של רבקה): מהגן ילדים למרכז? אני זוכרת כדי ללכת לסופר צריך חצי שעה לשם חצי שעה חזרה.

240	שירה: כן אבל כי את גרת שם אבל תחשבי ילדים בגיל.. ממש..
241	שרה: כן אנחנו היינו צריכים להגיע למרכז ולחזור הביתה. אז היינו עושים את ההליכה הזו גם כן.
242	שירה: אין כמו המרכז.
243	שרה: כן.
244	מישל: לא, אין כמו הקניון, שם יש מיזוג.
245	שרה: ואת גרה ממש בניין ליד?
246	שירה: כן, פה ב-53. המרכז לימוד של הדארפורים זה ב-53 במספר 30 ואני ב-31.
247	שרה: כן ויש ממש לידנו את ה..
248	שירה: את המועדון שזה שומעים אותם משחקים דומינו. ואני מעל המרכז אז כשאני עושה שיעור עברית אני פשוט
249	יורדת חמש מדרגות.. כן, מאוד נוח הסיפור הזה. ומאיפה את?
250	שרה: אני נולדתי בבני ברק. עזבתי מזמן.
251	שירה: והמשפחה שלך אמריקאית?
252	שרה: לא.
253	שירה: אז אני קוראת לך כְּבִקָּה ואולי זה לא נכון.
254	שרה: לא, כְּבִקָּה. אני בחרתי בכְּבִקָּה. הייתי.. רבקה והפכתי את זה לכְּבִקָּה כי בעקרון זה כתוב אותו דבר אז לא הייתי
255	צריכה לשנות באופן חוקי את השם שלי, הפכתי את עצמי.. ככשהוצאתי דרכון כתבתי כְּבִקָּה. אז כבר מאז אני כְּבִקָּה
256	בדרכון הראשון שלי. רבקה לא מתאים לי.
257	שירה: כן, זה שם עם מטען אחר.
258	שרה: כן. לגמרי. לגמרי. הם לא אמריקאים, אבא שלי יליד הארץ ואמא נולדה בגבול רומניה.
259	שירה: גם היא מהגרת..
260	שרה: כן, הלכתי בהפנה עם שלט – גם סבא שלי היה פליט. לגמרי גם סבא שלי היה פליט. זה מה שמצחיק שזה היה
261	בדיוק אותו דבר. בדיוק אותו דבר. וזה הכל עניין של.. העליונות היהודית הזאת.
262	שירה: התחושה הזאת שמוצר, ומותר כי דווקא היינו פליטים, ואנחנו עברנו את הדברים האיומים ואף אחד לא יגיד לנו
263	שאנחנו לא בסדר.

264	שרה: כן, אבל.. לא יודעת. אנ חושבת שזה גם כן עליונות יהודית. רק אם אתה יהודי אתה.. אתה בעצם בנאדם. אם אתה
265	לא יהודי אתה לא בנאדם.
266	שירה: אני חשבת.. בהקשר של המוסלמים אני מרגישה את זה מאוד, אבל בהקשר של הנוצרים אני לא.. היהודים מאוד
267	מכירים, בשבילנו אמריקה זה נצרות ואנשים פה כן רוצים אמריקה ואירופה זה נצרות ו.. אירופה זה משהו..
268	שרה: אבל יש משהו מעבר לזה, כל עוד זה משהו שהוא לא פה. זה מדינה יהודית צריך לשמור על רוב יהודי ו.. לא
269	יודעת זה מן זה כל כך לא מדבר אלי כל העניין הזה, אף פעם לא דיבר אלי. גם לא בתור ילדה. כל הקטע הזה של אני
270	יהודי אז אני ככה ואתה לא יהודי אז אתה ככה..
271	שירה: שזה משהו שמאוד מכניסים.. בעולם החרדי.
272	שרה: בעולם החרדי בכלל אבל לא רק.
273	שירה: פה האירוניה שיש לך פה רוסים שיהדותם מוטלת בספק.
274	שרה: לחלוטין!
275	שירה: והם..
276	שרה: זה מה שטלי פלוצקי הזאתי, לשמור על הצביון היהודי של ערד? איזה צביון יהודי?! את בכלל יהודיה?
277	שירה: טלי פלוצקוב, אני ביררתי, היא ממולדובה שמה יש מלחמת אזרחים, הבחורה הזאתי לא היתה חושבת לעזוב את
278	המקום.. הזה שלה כל המשבר הכלכלי שהיה להם. דבר שני המכולות שיש כאן שפתוחות בשבת והרוסים שמדברים
279	איתך רק ברוסית והכריסמס פה והשם ואתה מדבר על צביון יהודי? ודווקא בערד זה הכי חריף, הכי חריף ואני אומרת
280	בגלל שאני פה ואני כבר עושה אידיאליזציה לתל אביב אני אומרת אין שם דברים כמו פה.
281	שרה: כמו מה?
282	שירה: אין לך.. אין לך שילך סודני ברחוב ומישהו יתקוף אותו, ילך סודני לרופא.. שמה את יודעת לפחות יש לך
283	רופאים לזכויות אדם, יש לך בתחנה המרכזית את ה..
284	שרה: קליניקה.
285	שירה: יש לך את אס"ף, כל הארגונים בעצם מסיל"ה וכל זה רק בתל אביב. ומחוץ לתל אביב ואקום.
286	שרה: בגלל זה קהמנו את העמותה שהקמנו. בשאיפה גם פה.. זה העמותה למען פליטי סודן, זה למעשה אמור להיות
287	בכל הארץ אבל המקום שלנו, סוף סוף קיבלנו מלכ"ר באופן רשמי. מוסד ללא כוונת רווח. וזה.. כן, אנחנו כן פעילים
288	פה.
289	שירה: כן אתם פעילים אבל שוב, לעומת כמות האנשים שיש פה..

290	שרה: כן. אין הרבה כוח אדם. אבל מה שקורה זה שאין שיתוף פעולה ו... אנשים מתחילים תוכניות והם לא תמיד מפנים את ה... משאבים למקומות הנכונים ואז הם הולכים לאיבוד. אה... ואז... מה שיכול להתבצע יותר טוב לא מתבצע כי כל אחד פועל באופן עצמאי וזה לא עובד ככה. ואני רואה דברים שמתבזבזים אה... שזה לא, איכשהו זה הולך לאיבוד לגמרי. את אומרת שמהו קורה ואת לא שומעת על זה, משהו ש... אנשים עדיין מדברים על צורך מסוים למרות שיש אותו, את מבינה? כמו שיעורי אנגלית ואני לא מבינה, יש אנשים שמעבירים שיעורי אנגלית, כל הזמן מדברים איתי על שיעורי אנגלית, צריכים שיעורי אנגלית, צריכים שיעורי אנגלית.
291	את ה... משאבים למקומות הנכונים ואז הם הולכים לאיבוד. אה... ואז... מה שיכול להתבצע יותר טוב לא מתבצע כי כל אחד פועל באופן עצמאי וזה לא עובד ככה. ואני רואה דברים שמתבזבזים אה... שזה לא, איכשהו זה הולך לאיבוד לגמרי. את אומרת שמהו קורה ואת לא שומעת על זה, משהו ש... אנשים עדיין מדברים על צורך מסוים למרות שיש אותו, את מבינה? כמו שיעורי אנגלית ואני לא מבינה, יש אנשים שמעבירים שיעורי אנגלית, כל הזמן מדברים איתי על שיעורי אנגלית, צריכים שיעורי אנגלית, צריכים שיעורי אנגלית.
292	אחד פועל באופן עצמאי וזה לא עובד ככה. ואני רואה דברים שמתבזבזים אה... שזה לא, איכשהו זה הולך לאיבוד לגמרי. את אומרת שמהו קורה ואת לא שומעת על זה, משהו ש... אנשים עדיין מדברים על צורך מסוים למרות שיש אותו, את מבינה? כמו שיעורי אנגלית ואני לא מבינה, יש אנשים שמעבירים שיעורי אנגלית, כל הזמן מדברים איתי על שיעורי אנגלית, צריכים שיעורי אנגלית, צריכים שיעורי אנגלית.
293	את אומרת שמהו קורה ואת לא שומעת על זה, משהו ש... אנשים עדיין מדברים על צורך מסוים למרות שיש אותו, את מבינה? כמו שיעורי אנגלית ואני לא מבינה, יש אנשים שמעבירים שיעורי אנגלית, כל הזמן מדברים איתי על שיעורי אנגלית, צריכים שיעורי אנגלית, צריכים שיעורי אנגלית.
294	את מבינה? כמו שיעורי אנגלית ואני לא מבינה, יש אנשים שמעבירים שיעורי אנגלית, כל הזמן מדברים איתי על שיעורי אנגלית, צריכים שיעורי אנגלית, צריכים שיעורי אנגלית.
295	שיעורי אנגלית, צריכים שיעורי אנגלית, צריכים שיעורי אנגלית.
296	שירה: ויש שיעורי אנגלית.
297	שרה: יש שיעורי אנגלית, נכון! אבל איכשהו זה לא עונה על הצורך משום מה, השיעורי אנגלית שיש, אני לא יודעת למה.
298	למה.
299	שירה: אה... מהנסיון שלי, מיישהו עכשיו תפס אותי, שירה בואי נעשה שיעור עברית ובואי זה ובואי זה... הצורך להיות גמיש בתור מיישהו שמעביר שיעורים, במקום כזה, הוא צורך אדיר. את מתחילה את השיעור, אני התחלתי פה, מהיום שעברתי לגור פה התחלתי שיעורי עברית ו... אנשים באים ואנשים הולכים וקורה ככה ובעבודה משנים להם את המשמרות והם כבר לא יכולים להגיע, והגיע הרמדאן ומשנים ת'זה ומשנים ת/זה... אתמול עשיתי שיעור... עשיתי שיעור באותה רמה בחודש הראשון שהגעתי לפה. אין אף פעם התקדמות, אין אף פעם משהו רציף ואת צריכה כל הזמן להיות גמישה ואנשים באים וכאלו כל הזמן משהו כזה ודווקא עכשיו אלדן... את מכירה אותו? אז הוא התחיל... הוא... [לא אישית אבל שמעתי עליו] הוא שם ב... במרכז של הדארפורים זה שלו בעקרון והוא התחיל לעשות עכשיו הוא רוצה לעשות משהו מסודר, שיעורי אנגלית ויש ספרים ויש שיעורי בית...
300	גמיש בתור מיישהו שמעביר שיעורים, במקום כזה, הוא צורך אדיר. את מתחילה את השיעור, אני התחלתי פה, מהיום שעברתי לגור פה התחלתי שיעורי עברית ו... אנשים באים ואנשים הולכים וקורה ככה ובעבודה משנים להם את המשמרות והם כבר לא יכולים להגיע, והגיע הרמדאן ומשנים ת'זה ומשנים ת/זה... אתמול עשיתי שיעור... עשיתי שיעור באותה רמה בחודש הראשון שהגעתי לפה. אין אף פעם התקדמות, אין אף פעם משהו רציף ואת צריכה כל הזמן להיות גמישה ואנשים באים וכאלו כל הזמן משהו כזה ודווקא עכשיו אלדן... את מכירה אותו? אז הוא התחיל... הוא... [לא אישית אבל שמעתי עליו] הוא שם ב... במרכז של הדארפורים זה שלו בעקרון והוא התחיל לעשות עכשיו הוא רוצה לעשות משהו מסודר, שיעורי אנגלית ויש ספרים ויש שיעורי בית...
301	שעברתי לגור פה התחלתי שיעורי עברית ו... אנשים באים ואנשים הולכים וקורה ככה ובעבודה משנים להם את המשמרות והם כבר לא יכולים להגיע, והגיע הרמדאן ומשנים ת'זה ומשנים ת/זה... אתמול עשיתי שיעור... עשיתי שיעור באותה רמה בחודש הראשון שהגעתי לפה. אין אף פעם התקדמות, אין אף פעם משהו רציף ואת צריכה כל הזמן להיות גמישה ואנשים באים וכאלו כל הזמן משהו כזה ודווקא עכשיו אלדן... את מכירה אותו? אז הוא התחיל... הוא... [לא אישית אבל שמעתי עליו] הוא שם ב... במרכז של הדארפורים זה שלו בעקרון והוא התחיל לעשות עכשיו הוא רוצה לעשות משהו מסודר, שיעורי אנגלית ויש ספרים ויש שיעורי בית...
302	המשמרות והם כבר לא יכולים להגיע, והגיע הרמדאן ומשנים ת'זה ומשנים ת/זה... אתמול עשיתי שיעור... עשיתי שיעור באותה רמה בחודש הראשון שהגעתי לפה. אין אף פעם התקדמות, אין אף פעם משהו רציף ואת צריכה כל הזמן להיות גמישה ואנשים באים וכאלו כל הזמן משהו כזה ודווקא עכשיו אלדן... את מכירה אותו? אז הוא התחיל... הוא... [לא אישית אבל שמעתי עליו] הוא שם ב... במרכז של הדארפורים זה שלו בעקרון והוא התחיל לעשות עכשיו הוא רוצה לעשות משהו מסודר, שיעורי אנגלית ויש ספרים ויש שיעורי בית...
303	באותה רמה בחודש הראשון שהגעתי לפה. אין אף פעם התקדמות, אין אף פעם משהו רציף ואת צריכה כל הזמן להיות גמישה ואנשים באים וכאלו כל הזמן משהו כזה ודווקא עכשיו אלדן... את מכירה אותו? אז הוא התחיל... הוא... [לא אישית אבל שמעתי עליו] הוא שם ב... במרכז של הדארפורים זה שלו בעקרון והוא התחיל לעשות עכשיו הוא רוצה לעשות משהו מסודר, שיעורי אנגלית ויש ספרים ויש שיעורי בית...
304	גמישה ואנשים באים וכאלו כל הזמן משהו כזה ודווקא עכשיו אלדן... את מכירה אותו? אז הוא התחיל... הוא... [לא אישית אבל שמעתי עליו] הוא שם ב... במרכז של הדארפורים זה שלו בעקרון והוא התחיל לעשות עכשיו הוא רוצה לעשות משהו מסודר, שיעורי אנגלית ויש ספרים ויש שיעורי בית...
305	אישית אבל שמעתי עליו] הוא שם ב... במרכז של הדארפורים זה שלו בעקרון והוא התחיל לעשות עכשיו הוא רוצה לעשות משהו מסודר, שיעורי אנגלית ויש ספרים ויש שיעורי בית...
306	לעשות משהו מסודר, שיעורי אנגלית ויש ספרים ויש שיעורי בית...
307	שרה: לאיפה הם לקחו את המחשבים?
308	שירה: למועדון. לא לבית ספר.
309	שרה: למועדון של הדארפורים? אבל יש להם כבר את המחשבים של אלדן שמה.
310	שירה: לא יודעת. אני ממש... אני לא...
311	שרה: וזה הסטודנטים של באר שבע שהביאו את זה למועדון של הדארפורים?
312	שירה: מורן. אני הייתי בטוחה שמורן יותר בדנקה, בגלל זה הייתי קצת מופתעת אבל...
313	שרה: לא, היא יותר, אם כבר אז היא יותר עם המרכז של הנובה.
314	שירה: אה, הנובה?
315	שרה: בטח.
316	שירה: חשבתי ששם היא מעבירה עברית, בגן ילדים.

- 317 שרה: היא מעבירה עברית?
- 318 שירה: זה מה שפיטר אמר לי בזמנו.
- 319 שרה: אני חושבת שהרבה זמן לא. לא, היא הרבה עם המרכז של הנובה. אבל יש להם מחשבים. ד"ר אלדן, זה שהביא
- 320 בזמנו יש לו חמישה מחשבים שם.
- 321 שירה: כן יש לפטופים.
- 322 שרה: זה לא מספיק?
- 323 שירה: אני לא יודעת, ראיתי שהיא הביאה מחשבים נייחים ואני לא.. תשמעי אני יכולה הלבין שאומרים לך אנחנו
- 324 מביאים אז אומרים יאללה תביא תביא אחר, אחרי זה מה עושים עם זה זה כבר משהו אחר, לא יודעת. והאמת שלחלק
- 325 יש גם מחשבים בבית.
- 326 שרה: כן, להרבה יש.
- 327 שירה: דווקא קיבלתי את הרושם שלמשפחות יש הרבה יותר בעיות כלכליות ואז הרבה יותר קשה להשיג מחשבים וזה..
- 328 שרה: למשפחות?
- 329 שירה: החלוקה שאני עושה בראש, זה הנוצרים זה משפחות והדארפורים זה רווקים בלי משפחות.
- 330 שרה: לא בהכרח.
- 331 שירה: אני יודעת על אחד שיש לו משפחה מדארפור.
- 332 שרה: יש יותר.
- 333 שירה: כמה?..
- 334 שרה: אולי חמש משפחות.
- 335 שירה: כמה סודנים יש בערד?
- 336 שרה: קשה לדעת עכשיו.. 350, 400.
- 337 שירה: וכמה היו נגיד בשיא?
- 338 שרה: 800.
- 339 שירה: מתי זה היה, השיא?

שרה: לפני שנה. בגדרה חדרה.	340
שירה: אבל גדרה חדרה בוטל באוגוסט לפני שנה.	341
שרה: לפני שנה.	342
שירה: בדיוק לפני שביטלו את זה זה היה 800.	343
שרה: אנשים אומרים שיש יותר אבל לא היה יותר. לא מאמינה שהיה יותר.	344
שירה: כן, דיברו על 3,000.	345
שרה: אמרו 1,200. גם 1,200 לא היה. תמיד יש הרבה פחות ממה שאומרים שיש. אפשר לדעת לפי הכמות של הילדים, כמה ילדים יש, בבית ספר כמה ילדים יש, בגן, כמה משפחות יש.. אין הרבה רווקים. לא כל כך הרבה. יחסית לא הרבה. יש יותר משפחות מאשר רווקים. בכלל בקרב הקהילה סודנית. רוב הרווקים עזבוץ	346
שירה: אמרו 1,200. גם 1,200 לא היה. תמיד יש הרבה פחות ממה שאומרים שיש. אפשר לדעת לפי הכמות של הילדים, כמה ילדים יש, בבית ספר כמה ילדים יש, בגן, כמה משפחות יש.. אין הרבה רווקים. לא כל כך הרבה. יחסית לא הרבה. יש יותר משפחות מאשר רווקים. בכלל בקרב הקהילה סודנית. רוב הרווקים עזבוץ	347
שירה: אמרו 1,200. גם 1,200 לא היה. תמיד יש הרבה פחות ממה שאומרים שיש. אפשר לדעת לפי הכמות של הילדים, כמה ילדים יש, בבית ספר כמה ילדים יש, בגן, כמה משפחות יש.. אין הרבה רווקים. לא כל כך הרבה. יחסית לא הרבה. יש יותר משפחות מאשר רווקים. בכלל בקרב הקהילה סודנית. רוב הרווקים עזבוץ	348
שירה: לאן?	349
שרה: לתל אביב. יש להם מה לעשות שם. יש, יש עדיין בערד אבל לא בכמויות כמו שהיה.	350
שירה: אני מכירה רק רווקים. כמעט רק רווקים. אני מכירה משפחות. אני מכירה את אל פאדל, אני מכירה את רוני.. אני מתחילה לספור אותם על היד כאילו ממש קצת אני מכירה. אה...	351
שרה: אני מכירה כמעט רק משפחות.	352
שירה: אולי כי את משפחה אז את מכירה משפחות, אני רווקה אז אני מכירה רווקים.	353
שרה: יכול להיות. אני מכירה לפי זה אבא של זה וזה אמא של זה. ההורים של איזה ילד..	354
שירה: ואני מכירה אם כבר אז את הילדים, הילדים שהתחילו לבוא למרכז לפני כמה זמן אז התחלתי להכיר אותם שם.	355
וזה.. אבל גם, כמה ילדים יש? אמרו לי 17. 17 ילדים!?	356
שרה: מה?	357
שירה: בכלל? לא הגיוני.	358
שרה: 17 ילדים בערד?	359
שירה: סודנים בערד.	360
שרה: לא, יש יותר. יש קרוב ל-200.	361
שירה: אז איפה הילדים בבית ספר?	362

- 364 שרה: הם בכל בתי הספר.
- 365 שירה: יש בית ספר תיכון אחד.
- 366 שרה: החברה בתיכון יש פחות מ-17.
- 367 שירה: כן, שמו אותם באולפן. כאילו לא עושים איתם כלום תכל'ס.
- 368 שרה: יש לי את הרישמה של כל הילדים בבתי הספר. יש פחות מ-17 ילדים, אולי 12. יש הרבה ילדים, יש בבתי הספר,
- 369 יש בגנים, יש כאלה שעדיין לא בדנים. שהם קטנטנים.
- 370 שירה: את ראית תופעה של הורים שלא רצו שהילדים שלהם ידעו עברית?
- 371 שרה: לא. יש מי שמעדיפים שילמדו אנגלית, אבל הם רוצים גם שידעו עברית. הם חושבים שאנגלית תהיה להם יותר
- 372 שימושית. הם לא פה כדי להשאר, הם פה.. הם רוצים לחזור, אז הם מכינ.. הם מנסים להכין את עצמם. והם מנסים גם
- 373 להשיג השכלה זה כל כך קשה. דווקא אני רוצה להביא שיעורי מחשבים. מחשבים זה טוב.
- 374 שירה: את יודעת שאני לימדתי קורס במכללה הוא אמר שאם מארגנים קבוצה אז הוא יארגן מורה וניסיתי לארגן
- 375 קבוצה..
- 376 שרה: אבל הם נורא יקרים. (הסודנים) לא בהכרח יכולים להרשות לעצמם את ה.. זה לא זול.
- 377 הפסקת צפייה באתר שעיצבה מישל.
- 378 שירה: את מרגישה שאת חלק מערד? שאת שייכת לערד?
- 379 שרה: כן. יש הרבה אנשים נחמדים בערד. יש גם הרבה אנשים לא נחמדים בערד. יש המון אנשים לא נחמדים בערד. זה
- 380 מקום קטן אז מכירים את כולם.
- 381 שירה: בדיוק. יש אווריה מאוד משפחתית.
- 382 שרה: כן. ומעט מאוד אנשים שאם הייתי יכולה להוציא אותם מכאן ערד היתה יכולה להיות מקום ממש ממש מושלם.
- 383 שירה: חבל שאין ים..
- 384 עוברים לדבר על פופו (לחם סודני). אני לא אוהבת ורבקה אוהבת מאוד וגם מכינה בעצמה. זה קל מאוד להכין.
- 385 שרה: ג'וזף כל היום היה ברופא והיה עסוק עם הסיפור ממש בבוקר.
- 386 שירה: מה זה הסיפור?

- 387 שרה: הוא נסע עם מישהו לרופא, אחר כך צריך להסביר לו מה קורה וזה... עד לא מזמן הוא היה ב... הוא היה שעות
- 388 שם... שלחו אותו משם לפה ומפה לשם..
- 389 שירה: הוא מדבר עברית?
- 390 שרה: אנגלית.
- 391 שירה: ואם הוא פוגש רופא רוסי אז מה הוא עושה?
- 392 שרה: לא, צריך לדבר באנגלית ובאמת יש כאלה שעושים... מעמידים פנים שהם לא... איך הם עברו... הצליחו... לסיים
- 393 בית ספר לרפואה בלי אנגלית אני לא יודעת. הם לא מדברים אנגלית. היה הולך לרופא אתמול, לעצמו, סתם לא משהו
- 394 רציני ו... הרופא... הוא מתקשר אלי אם אני יכולה לתרגם, הוא מביא אותי לרופאה אומרת לי "את מדברת ערבית?"
- 395 אמרתי לה "לא, בשביל מה אני צריכה ערבית?" "שתוכלי לדבר איתו", "לא, אני אדבר איתו באנגלית". אני מתרגמ...
- 396 זה היה כל כך פשוט כאילו אני... לא האמנתי ש... לא הצליחה לתקשר, איזושהו מחסום, "הוא מדבר ערבית"... הוא מדבר
- 397 אנגלית! את רופאה את לא מדברת אנגלית? מוזר מאוד. ורופאה רוסייה, רק אצל הרוסים יש את זה. והקטע שכולם
- 398 באמת חושבים שהם מוסלמים. גם בכתבה... זה... זה ממש... מזוכיסטי מצידי היה לעשות את זה אבל לקרוא את
- 399 הטוקבקים, ומשום מה כולם משערים שהוא מוס... כותבים מוסלמי מוסלמי מוסלמ, הילדה... הילד יהיה, אם הילד יהיה
- 400 יהודי לפי האמא ומוסלמי לפי האבא. כל מיני שטויות כאלה, אתם רואים... בשבילם... הם כולם... זה מיעוט המוסלמים,
- 401 זה ממש מיעוט! זה... זה ממש אחוז קטן של מוסלמים יש כאן.
- 402 שירה: זה ממש ה... זה לא עניין של סטיגמה אבל יוצאים מנקודת הנחה שפה... ושם... וכן לשייך אותם... אתה רוצה לשים
- 403 אותו במקום המזלזל, אתה שם אותו במקום שמלכתחילה בשבילך זה המקום המזלזל.
- 404 שרה: אה. טוב.
- 405 שירה: למרות שהם בעצמם, עם הערבים יש להם גם...
- 406 שרה: בטח, אומרים לנני יש יותר בעיה עם הערבים מאשר לישראל. ברור. זה מצחיק כי זה יכול להיות שיתוף פעולה
- 407 ממש פורה פה, אם אנשים לא היו כל כך אטומים למה שקורה מסביבם. אין לי שום דבר נגד אף ערבי, באמת לא... אבל
- 408 אני מודעת לזה שיש בעיה פוליטית במדינת ישראל עם העולם הערבי שמסביב, אני לא מטומטמת. אבל ב... בבסיס שלי
- 409 אין לי בעיה עם אף אחד, אלא אם כן יש להם בעיה... איתי. יש הרבה כאלה. פה בערד יש המון אנשים עם בעיות. אני
- 410 לא יודעת למה, לפני זה זה לא נראה, היה מיעוט של אנשים עם בעיות כי היתה קבוצה אחת עם בעיות שזה החרדים,
- 411 אבל עכשיו אני רואה שגם לרו... לקבוצה של העולים, עולים מרוסיה יש... בעיות. זה לא רק.
- 412 שירה: את אומרת שבהתחלה החרדים...
- 413 שרה: לא, כאן בערד האנשים היחידים שהיתה להם בעיה עם הזולת זה החרדים. שלא הסתדרו אחד עם השני, כי היה
- 414 פה דו קיום די... בסדר. יש את הבדואים, יש את ה... הצברים, יש את האלה, כולם היו ביחד. גם עם הרוסים לא ראיתי

- 415 שום בעיה... רק היה שקצת התחילו לעשות פה בעיות בזמנו זה היה החרדים, שלא אהבו גם כן אף אחד שהוא לא חרדי.
- 416 לא יודעת.
- 417 שירה: גם על הבדואים אני שומעת. "הם באים לפה בסופי שבוע, או שהם באים לפה במהלך השבוע, באים לפה יושבים
- 418 בבית קפה והם קנו פה את כל החנויות..."
- 419 שרה: שישבו... שישבו וישבו ו... בתאבון שיהיה להם עם הקפה והעוגה שלהם. מה אכפת לי מי זה? מה אכפת לכם אםם
- 420 הוא בדואי או לא בדואי?
- 421 שירה: והאנשים פה ממש...
- 422 שרה: הם (הבדואים) היו פה קודם. בכלל, אם מישהו פלש זה אנחנו פלשנו לשטח שלהם, הם לא פלשו לשטח שלנו, זה
- 423 אנחנו השתלטנו להם על העיר, אם כבר. באיזו זכות... הם פה הרבה יותר זמן. והם לא מפריעים לאף אחד. ברור שיש
- 424 איתם, שגם ביניהם יש כאלה ש... שהם לא טובים אבל גם בינינו יש כאלה שהם לא טובים וגם ב... בכלום יש מישהו
- 425 שהוא לא טוב, בכל קבוצה יש אנשים טובים ולא טובים. אבל מבחינתי הם חלק מהמקום, הם גרים פה.
- 426 שירה: אבל באמת מפריע לאנשים בעיר, דברים ששמעתי...
- 427 שרה: הבדואים השתלטו לנו על העיר.
- 428 שירה: כן, ממש. זה הדיבור. בשבוע האחרון ב"הצבי" מישהו כתב שערך הופכת, הולכת לכיוון של אפרטהייד ממש.
- 429 שרה: לא ראיתי. שבוע שעבר או העיתון האחרון?
- 430 שירה: איזה יום היום? יום שני. אז ביום חמישי שיצא.
- 431 שרה: קראתי אבל כנראה לא קראתי את הקטע הזה.
- 432 שירה: הם פשוט בדיוק חזרו מביקור בדרום אפריקה ואז הם אמרו אנחנו נוסעים לערד ואנחנו רואים את ה... זה כמו
- 433 הפחונים בדרום אפריקה, היישובים של הבדואים ואז כאילו זה כי אומרים עכשיו, רוצים לעשות בערד משהו ש... לא
- 434 תהיה כניסה למכונות משהו כזה, משעה מסוימת, משהו כזה פסיכי כזה, כן... זה ממש...
- 435 שרה: אפשר לחשוב ערד היא לוס אנג'לס, כל כך הרבה תנועה יש...
- 436 שירה: משהו, משהו נהיה פה נורא קיצוני ו...
- 437 שרה: לחלוטין.
- 438 שירה: יש פה איזה ואני חושבת שהראש עיר היא מאוד... ליברמן, עניינים... חוק הנאמנות וכל האלה, נראה לי שהיא
- 439 יכולה קצת לשנות את הצביון של המקום הזה. אני רוצה להגיד שני דברים. את הראשון שכחתי...
- 440 שרה: אמרנו לגבי זה שרוצים עם המכונות.

- 441 שירה: נכון.
- 442 שרה: שזה קשור לאפרטהייד של האנשים שחזרו מדרום אפריקה.
- 443 שירה: נכון.. נכון.. מה רציתי, שכחתי. אני אגיד את הדבר השני, שיש לי תחושה מסוימת ש.. שכל הסיפור הזה, אולי
- 444 את תגידי לי אם זה נכון או לא נכון, כי את היית ברוחם ועכשיו את.. יש אלמנט של התנגשות דווקא במרכז, כי אני
- 445 חושבת שרוב הסודנים נמצאים במרכז, ורוב הרוסים באים למרכז, ואם הבדואים באים אז הם יושבים במרכז, והחרדים
- 446 נמצאים במרכז, אני חושבת.. כי אני רואה את כל הישיבות שלהם פה למטה. אז אני יודעת שהם גרים פה באזור. גם
- 447 רואים אותם ת'כלס.
- 448 שרה: יש כאן, ובחלמיש זה נחשב שכונה די חרדית.
- 449 שירה: נכון, כשהולכים אז רואים אותם, ובעצם כל ההרחבות שיש מסביב, נעורים, נוף, גבים, כל אלה זה בעצם אנשים
- 450 שהם..
- 451 שרה: פחות. לא לגמרי, מעוף יש הרבה הרבה רוסים שמה, עד כמה שאני יודעת. זה דיור יחסית זול. זה בתי קרקע אבל
- 452 הם קרקע זולים. אהמ.. גרים פחות אבל גם, אבל כן רותם זה.. יותר צפון תל אביב, גם שקד וכל האזור שם של הוילות.
- 453 האנשים שם אמורים להיות נאורים.
- 454 שירה: אמורים, נכון.
- 455 שרה: כן. יותר עשירים, עם ה.. אשכנזים, זה השמאל. עוד פעם זה לא כולם אבל כן, אני חושבת ש.. אני לא רוצה
- 456 להזכיר שמות, אם תבוא לשם משפחה סודנית להשכיר שם בית היא לא תקבל. מרבית האנשים לא רוצים להשכיר להם.
- 457 "כי הם יהרסו את הבית".
- 458 שירה: כן, הם יעשו בישולים והם יסריחו וישרפו את ה..
- 459 שרה: יהרסו את הבית.
- 460 שירה: כן, אני.. אה.. זה באמת דברים, את יודעת כל פעם אני שומעת ואני לא...
- 461 שרה: אני לא חושבת שזה נכון, אולי יש מקרים שכן אבל אני לא חושבת ש..
- 462 שירה: מה, שהרסו באמת את הבית?
- 463 שרה: כן, שיהרסו. הבעיה היא שהם מקבלים פה דירות שהן מלכתחילה די הרוסות, אז הם לא שומרים ממש על הדירה
- 464 כי הם מקבלים אותם במצב על הפנים, אני ראיית באיזה מצב אנשים מקבלים את הדירה. ממש על הפנים חצי מהדברים
- 465 שבורים, מטונפים ושבור, חלונות שבורים ודלתות שבורות, ככה אני מקבל את המקום אז למה שאני אתן אותו במצב
- 466 יותר טוב? ככה הם חיים, זה מה שאתם נותנים להם אז כשהם עוזבים את הבית הם משאירים אותו ככה. אמנם יכול
- 467 להיות שהם מתקנים את זה עבור עצמם אבל אין להם שום סיבה לנקות כשהם יוצאים מהבית, אתם לא ניקיתם עבורם

- 468 למה שהם ינקו? לפעמים יש אלמנט של דווקא, אני יעשה לך דווקא כמו שאתה עשית לי, אתה לא היה לך אכפת ממני
- 469 אז גם לי לא אכפת ממך. אז לפני שאורזים נשאר מלא זבל מסביב. משאירים ת'זבל והולכים.
- 470 שירה: גם אני עושה את זה.
- 471 שרה: את גם עושה את זה?! אני לא, אני נורא דואגת... אני מנקה כזה.. אפילו את החלונות שאני אף פעם לא אגע בהם..
- 472 כשאני גרה בבית אני לא נוגעת בחלונות, אני שונאת לנקות חלונות, תמיד כשאני יוצאת אני מנקה חלונות.
- 473 שירה: זה הכי גרוע, את צריכה לנקות בשבילך.
- 474 עכשיו אני מספרת איך אני מאפרת על הרצפה כשאני אורות ואחר כך לא שוטפת את הבית. רבקה מספרת לי על ילדותה,
- 475 איך נסעה להולנד לבד בגיל צעיר, טיילה בכל אירופה, למדה יוונית כשגרה ביוון שלוש שנים ובסוף הגיעה לערד. אורמת
- 476 שזה מקום טוב לגדל בו ילדים.

1 ראיון מס' 10: נערך עם יהושוע, בנוכחות רוני, בתחילת אוגוסט 2010

2 רוני: המצב של הפליטים באופן כללי, ושל הסודנים והאריתראים בפרט, כיוון שהגיעו דרך גבול מצרים.. לי נראה
3 שכשהסודנים התחילו לבוא לישראל, ואני לא חושב שהם הגיעו עם their full will לישראל.. הם הגיעו אחרי שהיו
4 כמה סימנים ואינדיקציה ש"יש דרך להגיע לישראל, יש דרך להגיע לישראל".. בגלל שהסודנים הראשונים שגרו
5 במצרים, איך הם הצליחו להגיע לישראל? אולי מישוהו אמר להם שיש דרך להגיע לישראל.. וממה שאני יודע, ישראל
6 נמצאת בעמדה של מלחמה, ישראל מוקפת במדינות ערביות קיצוניות, יש לה גבול משותף עם המדינות האלה ולכן היא
7 שומרת טוב מאוד על הגבולות. אבל כשהסודנים הגיעו לכאן, הם היו אמורים ללכת לאו"ם, כמו בכל מדינה אחרת..
8 שירה: אבל ישראל שינתה את זה..

9 רוני: שינתה את זה, ולמה? בגלל, אני חושב, שהממשלה אמרה לדאוג לבטחון הלאומי. קודם כל דואגים לבעיות
10 הבטחון. שלא יהיו פצצות.. בזמן שהפלשתינים עבדו בישראל, באו מרמאללה ועזה לישראל, כל יומיים.. את יודעת,
11 הייתי רואה פעם טלוויזיה כל הזמן, לא כשהייתי בישראל אלא בלוב, הייתי שומע חדשות בכל שעה – בתל אביב פיצוץ
12 של מסעדה, מכונית, בר, אוטובוס.. את רואה? אבל כשהסודנים באו הם החליפו את הפלשתינים בעבודות האלה.. לכן
13 זה שינה את מצב האו"ם בישראל – כדי להפוך את הסודנים, קודם כל, מפליטים לעובדים. מהגרי עבודה. זו הנקודה.
14 כשהסודנים הגיעו לכאן לא היו להם יותר מדי אפשרויות – אין מהיכן לקבל הכנסה, אין דרך לשרוד חוץ מלמצוא
15 עבודה. לסודנים הראשונים שבאו, קבוצה של 50 אנשים, ואח"כ עוד 50 שבאו, הם לקחו אותם מהכלא או מהמחנות
16 של הקיבוץ ואת חלקם לקחו מהכלא אל מקומות העבודה ואמרו להם "אתם תעבדו פה, אתם תגורו פה, אתם תאכלו
17 פה", אז הם התחילו את החיים שלהם בישראל בצורה כזו. אוקי? אני מדבר על הנקודה של – למה בעיות כמו "חדרה-
18 גדרה" התחילו ו... את יודעת.. היה מושג בחוק שסודנים.. קראתי שאם מגיע מהגר ממדינה שנחשבת אויבת לישראל,
19 צריך להשתמש בחוקים מסוימים נגדו. אפילו אם מגיעים בתנאים אחרים או תחת נסיבות אחרות אהנו נמצאים תחת
20 החוק הזה. כשנסעתי בפעם הראשונה לירושלים לחדש את הוויזה שלי אמרו לי שיש חוק משנת 1952 שאומר ככה
21 וככה.. הבנתי הכל מיד. הבנתי את גדרה – חדרה. אז החלטתי לא להיות בתל אביב ולא להיות מעורב בבעיות עם
22 המשטרה או עם נושאים של הגירה.. אני חושב שקיימת אסטרטגיה לשים אנשים במקומות שונים, לא כולם במרכז,
23 בתל אביב, את רואה? והם השתמשו בחוק כדי לארגן או לשלוט..

24 שירה: החוק הזה קיים כי אנשים בתל אביב אמרו..

25 רוני: הבעיה היא שכשמגיעים לכאן מגיעים אל אנשים שהם דומים.. רוסים, למשל, שידעו שהם מגיעים לישראל והם
26 מחפשים עבודה, איך הם מחפשים עבודה? עכשיו יש newcomers שמחפשים עבודה.

27 שירה: אבל אם סודנים מגיעים למסעדה או למלון הם מקבלים עבודות בתור שוטפי כלים, עובדים בעסודות הכי

28 נחותות. לא משהו שרוסים עושים אלא שבדואים או פלשתינים עושים..

29 רוני: אם למשל.. במלון אני עובד 10 שנים, אני רוסי, אם יש לי שני אנשים שמחפשים עבודה, אחד סודני והשני רוסי,

30 אוקי? הסודני לא מדבר את השפה שלי, הוא לא מדבר את השפה של המדינה, אוקי? הם אותו דבר בעצם, גם הסודני

- 31 וגם הרוסי לא מדברים עברית, אבל – המנהל הוא רוסי אז הוא מעדיף מישוהו שיוכל לתקשר איתו ו... יש מה שקוראים
- 32 – להיות בצד שלך. אתה יודע שהוא איתך ויעזור לך. באותו זמן אני צריך אותך ואת העזרה שלך. לכן המנהל לא יקבל
- 33 את הסודני על פני הרוסי, קודם כל. ואם אתה הולך לים המלח אתה רואה את זה כל הזמן אפילו אם מדובר בעובדים
- 34 פחות טובים..
- 35 מה שגיליתי במשך העבודה שלי בים המלח, ואני יודע שזה קורה גם באילת, יש לי חבר באילת שהוא צ'יף סטיוארט ומי
- 36 שעובד איתו הוא בדרך כלל סודני. אבל איך הוא הגיע להיות צ'יף סטיוארט? הוא עבד שנתיים באותו מלון, הוא מדבר
- 37 עברית והוא יודע להתנהל וככה הוא התקדם.. הרוסים הגיעו לפני הסודנים וגם הבדואים – הם בדרך כלל המנהלים של
- 38 המטבח או המחלקות השונות. אבל הבעיות מתחילות כשאתה מרגיש שאתה מתחרה עם מישוהו על משאבים ואז הרגשות
- 39 שלך יוצאים החוצה וכל האגרסיות. יש רוסים שעובדים עם סודנים בכל המחלקות, גם משק, מטבח, הכל... במלונות
- 40 הגדולים זה ככה. המנהל תמיד חושב – אם אשים סודני בעבודה מסוימת אולי לא אצליח לתקשר איתו והוא לא יבין
- 41 אותי כמו שצריך, הוא לא יודע לקרוא את השמות של הכלים.. ואז יש בעיה. לחלק מהרוסים יש השכלה ותעודות
- 42 שקשורות למשל לעבודה במטבח, לחלק יש נסיון בעבודות דומות.. אולי עבדו בתל אביב, בנתניה, בחיפה ואחר כך
- 43 באו לים המלח.
- 44 בחדשות אני שומע שאומרים שהסודנים באו לארץ בשביל לחפש עבודה, מה שהופך את המצב לשונה – זה לא המצב.
- 45 זה שקר. הסודנים הם מחפשי מקלט. אנחנו פליטים. אני בלוב הרווחתי כפול ממה שהרווחתי בישראל. לא באתי
- 46 לישראל כדי להרוויח כסף. (בזמן אחר סיפר לי רוני שברח מלוב כי חשש לשלומי). ההכנסה שלי בלוב הייתה כפולה
- 47 ממה שאני מקבל עכשיו. אם תשאלו אותי למה הגעתי לפה, התשובה שלי תהיה קשורה לבטחון האישי שלי. אני כמעט
- 48 11 שנים מחוץ למדינה שלי. אני כמעט 11 שנים מחוץ לסודן.
- 49 שירה: כן, אבל אתה ויהושוע מספרים לי שני סיפורים שונים. יהושוע גר במצרים והוא סיפר לי שההכנסה שם היא לא
- 50 גבוהה כמו בישראל.
- 51 יהושוע: בשבילנו, לא עזבנו את סודן בשביל כסף. אני חי מחוץ לסודן כבר 11 שנים גם כן. במצרים קיבלתי תעודה
- 52 כחולה מהאו"ם...
- 53 רוני: תעודה כחולה זו התעודה שמכירה בך כפליט.
- 54 יהושוע: ואז היה לי אישור להשאיר במצרים כתושב מקומי. גרתי במצרים תחת לחץ – הממשלה המצרית היתה מגרשת
- 55 אנשים בחזרה לסודן וזו הסיבה שבגללה החלטתי להגיע לישראל עם המשפחה שלי. אבל לא רציתי לסכן את חי
- 56 הילדים שלי.. בדרום סודן אנחנו לא בטוחים אבל שלחתי את הילדים בחזרה.. אני צריך ללמוד.. אנחנו צריכים עתיד
- 57 בשביל הילדים שלנו. שנית, אם ישאלו אותי למה באתי לישראל, למה אני אוהב את ישראל... ישאלו אותי את השאלה
- 58 הזו ויש לי תשובה לכך..
- 59 שירה: למה הגעת לישראל או למה אתה גר כאן?

- 60 יהושוע: למה נתתי לילדים שלי לעזוב את ישראל. ולמה הגעתי לישראל. הסיבה שהגעתי לישראל.. אני יודע שסביב
- 61 ישראל יש רק מדינות ערביות. אם אלך למדינות האלה אהיה באותו מצב שבו הייתי במצרים ולכן החלטתי.. כשהגעתי
- 62 לישראל היו די שונים.. בגבול המצרים ירו בנו ואלו שהחשבנו כאויבים, הישראלים, הם לא ירו בנו. הם קיבלו אותנו.
- 63 אוקי. נשארתי עם הילדים שלי, יש לי שלושה ילדים. אחד נולד במצרים ושניים נולדו בישראל. הייתי תחת לחץ
- 64 למעשה. לא מצד הממשלה אלא בגלל שיש לי שלושה ילדים ורציתי לדאוג להם. אז מה אני יכול לעשות? הייתי חייב
- 65 לעבוד. עבדתי בשתי עבודות. כאבא, אני לא יכול לברוח מהמצב. אני חייב לקחת אחריות ולדאוג להם. את רואה? אז
- 66 אם הגענו לערד וראינו שהמצב שונה ממה שאנחנו מכירים...
- 67 שירה: גרת גם בתל אביב?
- 68 יהושוע: לא, רק בערד. בתל אביב רק ביקרתי וישנתי שם פעם אחת. נהגתי ללכת לתל אביב אבל מה שראיתי שם הוא
- 69 שונה.
- 70 שירה: מה שונה תל אביב מערד?
- 71 יהושוע: אוקי. בערד אתה לא רואה מישהו ישן ברחוב. סודני. אף פעם לא. אם זה קרה בערד זה קרה בטעות.
- 72 רוני: אולי מישהו השתכר ולא הצליח להגיע הביתה.
- 73 יהושוע: בתל אביב הרבה אנשים מגיעים מבחון, מהרבה מקומות. כשהם מגיעים לתל אביב.. אני הייתי רב עם אשתי,
- 74 היא היתה אומרת – למה אתה לא הולך לעבוד בתל אביב במקום לעבוד בשתי עבודות? בתל אביב תקבל 25 שקלים
- 75 לשעה, זה הרבה כסף. אמרתי לה – גברת, תקשיבי, בתל אביב צריך לשלם 2,500 שקלים שכר דירה. אני צריך את
- 76 הכסף בשביל הילדים שלי. ובנוסף בתל אביב יכולות להתעורר הרבה בעיות.. ערד הוא המקום הראשון בישראל בו אני
- 77 גר ויהיה המקום האחרון שבו אגור בישראל. אפילו אם יציעו לי עבודה בירושלים וישלמו לי 50 שקלים לשעה אני לא
- 78 אלך לשם. אני לא יודע מה קורה שם. וחוז' מזה, אדם צריך לחיות לפי החוק שהממשלה של ישראל אמה לי – אתה
- 79 צריך להשאר בערד. זה המקום שלך. אם המשטרה תפסה אותך בתל אביב ושואלת – מה אתה עושה כאן? אני אגיד
- 80 שבאתי לביקור. זה ממש שונה.
- 81 שירה: ומה אתה חושב על ערד?
- 82 יהושוע: בשבילי, מה שאני יודע עד עכשיו ומה שחוויתי עד עכשיו, בשבילי זה טוב שאני עובד בים המלח, יש לי שקט
- 83 נפשי, יש לי דירה שבה אני גר, אני לא רב עם אף אחד. לא עם רוסים או עם סודנים או אף אחד. אני חי לפי החוק. אז
- 84 אני לא יודע כלום. אבל מה שאני שונא, שמעתי שאומרים הסודנים עושים דברים רעים, אבל הדברים שאומרים
- 85 שקורים בתל אביב לא מתרחשים כאן.
- 86 אני מספרת לשניהם שדוד שלי אמר שאני חייבת להזהר מסודנים כי הם עושים פשעים בתחנה המרכזית. אני חושבת שהוא
- 87 מורעל על ידי התקשורת. לדעתי קיימת בעיה של תדמית של הסודנים.
- 88 רוני: הם מקטלגים את הסודנים כעבריינים.. זה משהו כמו.. ציד מכשפות. צריך להזהר מהסודנים..

89	שירה: נסעת לירושלים לראות את המקומות הקדושים?
90	יהושוע: כן, נסעתי לעיר העתיקה באוקטובר הקודם עם חברים שלי. זו היתה הפעם הראשונה שלי בירושלים ואני
91	מקווה שבחג המולד אסע שוב. אהבתי את ירושלים. מבחינת הנצרות זו העיר הקדושה וזו הארץ הקדושה. בכל אשר
92	תלך תהיה מבורך. כשהגעתי לירושלים הרגשתי שמחה גדולה. אף אחד מהסבים שלי או ההורים שלי לא היה כאן.
93	אפילו אם לא אקבל כלום זו שמחה גדולה. ישראל היא לא כמו מדינות אחרות בעולם. בגלל שהדברים הרעים שהם חוו
94	הביאו אותם להקים מדינה משלהם ומה שהם עשו, אי אפשר לשפוט אותם. אני לא יכול לשפוט אותם. אבל צריך
95	לראות את סוג האנשים.. אם מישהו עושה משהו לא בסדר, צריך לטפל בו לפי החוק וזה בכל מקום ככה. אני לא יכול
96	להרוג מישהו כי אני זר. יש חוק. אפילו אם אני סודני עלי לפעול לפי החוק.
97	שירה: החוק המקומי.
98	יהושוע: מה שהחוק רוצה זה מה שאני צריך לעשות.
99	שירה: אבל החוק, בשבילי כישראלית.. אני מרגישה שמשמשים בשואה כתירוץ לעשות דברים רעים מאוד.. אם אני
100	רואה את הכיבוש ואם אני רואה שהמדינה שהוקמה על ידי פליטים מתייחסת לפליטים בצורה לא יפה...
101	יהושוע: כאן אני חושב שאת טועה ואני מצטער שאני אומר לך את זה.. המדינה הזו לא שייכת למהגרים אלא לישראלים
102	שהקימו אותה. אלה שהגיעו לפני הרוסים ואלה ש.. השם ישראל הגיע מהשם יעקב, נכון?
103	שירה: כן.
104	יהושוע: יעקב בא מאברהם. אם נסתכל על התמונה הכוללת לא נוכל להגיד שישראל שייכת למהגרים. זה שקר. זה מה
105	שאני יכול להגיד.
106	שירה: אבל אף אחד לא נולד בישראל. סבתא שלי, למשל, נולדה ברוסיה.
107	יהושוע: תקשיבי, יש הבדל בין המקום שבו נולדת והשייכות שלך למקום. אני יכול למשל להוולד בארה"ב אבל
108	המשפחה שלי מסודן. אז אני סודני. 100% אני סודני. יש הבדל בין האבא הביולוגי והאבא המאמץ. אבא מאמץ הוא לא
109	כמו האבא הביולוגי. הילדים שלי נולדו בישראל אבל השייכות שלהם, המקור שלהם הוא סודני. במאה אחוז. כיוון שהם
110	הילדים שלי ואני אזרח סודן יש להם את כל הזכויות של סודני. כשאברהם הגיע לכאן מעירק, הוא בא לכאן ואלוהים
111	אמר לו: אקח אותך לארץ המובטחת להיות אבא של אומה גדולה שכולם יכירו בכל העולם. ישראלים היו כאן בתקופת
112	התנ"ך ואחר כך התפזרו בכל העולם ואלוהים הבטיח שביום מן הימים הוא יחזיר אותם אל הארץ שלהם. הם היו
113	במצרים והאנשים סבלו במצרים ובנו את הפירמידות. התייחסו אליהם רע ואלוהים החליט לתת להם את משה ולהחזיר
114	אותם לארץ שלהם, להביא אותם הנה. בשבילנו אותו הדבר – אנחנו סבלנו במצרים. כמו הישראלים נתנו לנו עבודה
115	קשה, התייחסו אלינו רע, בסוף החודש אתה לא מקבל כלום. שנית, אחיך יכול ללכת לעבודה ואחר הצהריים תשמעי
116	שהוא נהרג בתאונת דרכים או שמישהו דהף אותו לכביש ולאף אחד לא אכפת! תלכי לבית החולים כי את חולה ותגלי
117	שהרופא הוציא לך איברים..

118	שירה: מה הרופא עשה?
119	רוני: הוציא איברים. הרופא הוציא איברים ומכר אותם בשביל כסף. אם מישהו עובר ניתוח כמו שאל פאדל עבר לפני
120	יומיים (הוצאת אפנדיציט) אז במקום לעשות ניתוח אחד הם יעשו שניים: אחד כדי לגנוב אחת מהכליות שלו והשניה כדי
121	לפתור את הבעיה שלשמה הוא הגיע.
122	יהושוע: במצרים אם אתה חולה אתה לא הולך לבית החולים.
123	רוני: אתה מעדיף למות. הסודנים, כשהיו במצרים, העדיפו למות בבית מאשר ללכת לרופא או לבית החולים. הם לא
124	בטחו בהם. אתה שומע דברים..
125	שירה: ולגבי אל פאדל אני הייתי בהלם. כשהתקשרתי אליו ושאלתי אותו – למה אתה בבית החולים? הוא אמר לי שהוא
126	עבר ניתוח בגב וכשבאתי לבקר אותו ראיתי שיש לו תפרים בבטן ושאלתי אותו מה קרה לו והוא אמר לי – אני ללא
127	יודע מה הם עשו, מה הם הוציאו. ולפי הניירות שהוא קיבל יכולתי להגיד לו שהם הסירו את האפנדיציט שלו, אבל
128	חשבתי לעצמי – ללכת לבית החולים, בלי לדעת מה הם עושים לך, זה מטורף.
129	יהושוע: את יודעת, בישראל, אני בוטח (ברופאים) כי במצרים אשתי ילדה את הבן הראשון ועברנו הרבה הליכים,
130	הלכתי לכומר בכנסיה שיתן לי ניירות לאחות הראשית, שיעזור לי לוודא שאשתי בסדר בבית החולים, ששום דבר לא
131	קרה לה. כי אני לא בוטח במצרים, מה הם יעשו לה. אם הילדים שלי כאן היו צריכים ללכת לרופא, אני בוטח ברופאים.
132	בישראל כולם הולכים לפי החוק, אף אחד לא מנסה לפגוע בך. זה לא משנה אם אתה זר או מה. מתייחסים אליך כמו
133	לכן אדם. אפשר לדבר גם על מהגרים. הרוסים בערד, יש את הרוסים הטובים ויש את הרוסים הרעים.
134	שירה: מה זה רוסים טובים ומה זה רוסים רעים?
135	יהושוע: הרוסים הרעים אומרים שהסודנים הם לא טובים, ישנים ברחובות, אפילו במדיה או בין האנשים שמדברים..
136	אולי אפשר למצוא סודני אחד ששותה ואז חושבים שכולם שותים ואז אומרים שכולם שותים וישנים ברחובות. יש גם
137	רוסים ששותים... אבל בכל מקרה הממשלה מחליטה בסוף איזה יחס נקבל. אני עצמי מאמין שאם המדינה הזו היתה
138	שייכת לרוסים אז לא הייתי מגיע לכאן. אני יודע שהמדינה הזו שייכת ליהוד.. לישראלים. שנית, אם אני יודע שהמדינה
139	הזו שייכת לערבים – לא הייתי מגיע לכאן. אני ידעתי שהמדינה הזו שייכת לישראלים ולכן הגעתי לכאן. אני יודע
140	שביום מן הימים... אם אתקל בצרה, אם מישהו ינסה לגרור אותי לויכוח.. אני צריך לשלוט בעצמי. החיים הם קשים
141	וחייבים לשלוט בעצמנו כדי לא להגרר.. אם אתה זר במדינה אתה חייב לציית לחוקים של אותה מדינה. ותמיד.. יש
142	סודנים שאומרים שהישראלים הם רעים. הם לא רעים. מישהו תמיד יגיד.. הטענה היחידה שלי היא בנושא הלימודים.
143	ללא עוזרים לי ללמוד. ואני חייב את זה כדי שאוכל לעזור למשפחה שלי. למה הממשלה לא עושה את זה? כי הם רואים
144	בנו אויבים מסודן. אז לא תתן לאויב שלך ידע כי הם מפחדים שנשתמש בזה נגדם בסופו של דבר כאויבים של ישראל.
145	זה מה שאני חושב. וזה בגלל שהממשלה של סודן והנשיא שלה אומרים יום יום בתקשורת שישראל הם אנשים רעים.
146	הישראלים לא נותנים לנו אפשרות אמיתית לעזרה בנושא הזה (לימודים). האפשרות היחידה שהם נותנים לנו היא
147	העבודה, ולגבי השאר אתה צריך לעזור לעצמך. זה לא קל – לעבוד וללמוד. זה קשה מאוד. אם מישהו אומר שהוא יכול

- 148 לעבוד כמוני וגם ללמוד אני חושב שהוא משקר (רוני: אני מנסה אבל זה קשה מאוד). צריך לשבת עם הספרים..
- 149 וללמוד... למשל לי יש משפחה, אם אלך ללמוד מי יטפל במשפחה שלי? מי יאכיל אותם? אבל אם יש לי עזרה... למשל
- 150 – עכשיו אני לבד ואם אשאר כך שנה שלמה אוכל ללמוד. את יודעת, אוכל להרוויח מספיק כסף בשביל ללכת ללמוד
- 151 וגם בשביל המשפחה שלי. גם אם אעבוד 6-8 שעות ביום אני יכול ללמוד. אבל אין לי אפשרות...
- 152 אני מספרת לו על הארגון שאמור להגיע לערד לעזור לסודנים למצוא מסגרת לימודים. אני אומרת שבהתחלה הייתי
- 153 אופטימית אבל אח"כ הפכתי פסימית כי באיזו שפה הסודנים ילמדו? הארגון לא מתכוון לתת להם כסף. בנוסף, מסתבר
- 154 שהיום כל אחד יכול להקים עמותה בקלות יחסית וכו'...
- 155 יהושוע: את רואה, חינוך הוא משהו לא קל. כדי ללמוד את צריכה תמיכה.. לנסיעות, לספרים, לשכר לימוד.. את
- 156 צריכה לשלם גם על המחיייה שלך.. כל זה לא קל.. אבל אם יש מישהו שיכול לעזור, לתת שיעורים למשל... אפילו
- 157 מישהו שיבוא ללמד פעם בשבוע.. זה לא הרבה.. ללמוד באוניברסיטת באר שבע מ-12:00-8:00, אחר כך את יכולה
- 158 לקחת אוטובוס לעבודה.. יש אנשים שרוצים ללמוד תואר אבל זה יקח המון זמן ומי ישלם עבורם?
- 159 רוני: אף אחד. אף אחד.
- 160 יהושוע: וזה תקציב גדול מאוד. לא קל למצוא מלגה ללימודים. וגם – מה בדיוק תתן המלגה? אני כבר לא מרשה לעצמי
- 161 לחלום שאוכל ללמוד יום אחד.
- 162 שירה: בן כמה אתה?
- 163 יהושוע: אני אדם זקן. אם אגיד לך את תברחי. אני בן 32.
- 164 שירה: ויש לך שלושה ילדים. מתי התחתנת?
- 165 יהושוע: בגיל 27. התחתנתי בטעות – חברה שלי נכנסה להריון אז היינו חייבים להתחתן. לא יכולתי לוותר על התינוק.
- 166 רוני: ועכשיו אתה אומר שזו הייתה טעות... אבל אני לא התחתנתי עד עכשיו וזו הייתה טעות. לא להתחתן עד גיל 34 זו
- 167 טעות. לפני יומיים חזרתי מהעבודה, אתה יודע, חזרתי עם סגן השף וכשהיינו באוטובוס הוא שאל אותי אם אני נשוי
- 168 ואמרתי שלא. הוא רכן כלפי ואמר – למה? זה לא טוב. לא טוב בכלל. אמרתי – טוב, אולי אתחתן בעתיד. אתה אומר
- 169 שהתחתנת בטעות אבל אני חושב שזו לא הייתה טעות.
- 170 יהושוע: התחתנתי אבל לא היה מה שרציתי.. באותו זמן..
- 171 רוני: זה לא מה שרצית? להתחתן איתה או להתחתן בכלל?
- 172 יהושוע: לא רציתי להתחתן אבל לא הייתה ברירה כי היא הייתה בהריון, שנית, אם אני לא רוצה להתחתן איתה צריך
- 173 להרוג את התינוק אבל.. להרוג את התינוק זה חטא שלא רציתי לעשות.

174	רוני: מה שאני לא מבין.. שירה מקודם הסבירה שאנשים בישראל נפרדים כי הגבר לא רוצה להתחייב, וכאן הכריחו אותך להתחייב.. להתחתן..
175	
176	שירה: המצב בשבילך היה מאוד מסובך, אולי – אם היא לא היתה נכנסת להריון היית רוצה להתחתן איתה אחרי כמה שנים...
177	
178	יהושוע: תראי, איתה.. אם אתה מתחתן עם אישה, אתה צריך זמן להכיר אותה ולראות איזו אישה זו והיא גם צריכה להכיר אותך, אבל אנחנו לא הכרנו מספיק זמן.. ואז זה קרה.. אז מה היה עלי לעשות?
179	
180	שירה: היית מתחלף עם רוני אם יכולת? שלא התחתן?
181	יהושוע: אם לא הייתי נשוי.. כן. כי תכננתי להתחתן בגיל 34, 35.. זה מה שתכננתי.
182	רוני: אני לא התחתנתי כי הייתי בלוב, מדינה ערבית, והמסורת שלהם היא משהו שונה משלנו.. אבל הסודנים מתחתנים שם.. מתחתנים עם לובים שבאו מרקע סודני.. שיש להם שורשים סודנים.. אנשים מדארפור שבאו ללוב לפני 8 שנים או 100 שנים.. עדיין יש להם את השמות של השבטים בדארפור. אבל שם לא הרגשתי שאני יכול.. אחרי זמן מה עלו כל מיני בעיות בטחוניות בשבילי... יום אחד עצרו אותי..
183	
184	שירה: אני חושבת שזה מוזר שאתה אומר שהיית מעדיף להיות נשוי בגלל טעות כמו יהושוע מאשר לא להיות נשוי בכלל.
185	
186	רוני: המצב של יהושוע...
187	
188	יהושוע: אני רוצה להסביר – אני חשבתי שקודם כל אסתדר כדי שלילדים שלי יהיה עתיד ואחר כך תהיה לי אישה. כי אני צריך לדאוג להכל מראש. זה מה שתכננתי. זה לא טוב להתחתן ולהביא ילדים אם אין לך מה לתת להם. צריך לדעת מה אתה עושה כדי להיות אבא טוב. לכן אמרתי שהתחתנתי בטעות. אבל בכל מקרה, לא ברחתי. לקחתי אחריות ובגלל זה התחתנתי. אבל יש לי תוכניות ואני צריך להשיג אותן. יש הבדל. מי שנולד במלחמה הוא שונה ממכם הישראלים.
189	
190	כשאתה נולד כאן ההורים מתכננים בשבילך משהו, זה נכון? אל תגידי שזה רע. הם שולחים אותך ללימודים ואחר כך תומכים בך, אלא אם כן יש לך עבודה. אבל בשבילי זה היה... ורק אמא שלי עזרה לי. אמא שלי מתה כשהייתי בן 3 וגודלתי על ידי אבא שלי והנשים שלו. ועד היום אני לא סומך על אף אחד – לא על אף אחד. אני צריך לדאוג לאשתי ולילדים. גדלתי עם אמא חורגת שעשתה לי דברים איומים. אני לא יכולתי להמשיך בלימודים שלי, אם קרה משהו תמיד האשימו אותי. אם מישוהו היה מרביץ לילדי השכנים אמרו שזה אני. תמיד סבלתי מהרבה בעיות. תמיד האשימו אותי בכל. אני רוצה לתת לילדים שלי חיים טובים יותר. אני לא סיימתי את הלימודים שלי. החלטתי לעזוב את הבית שלי כשהייתי בן 12. אפילו כשהתחתנתי הייתי לבד, המשפחה שלי לא הייתה שם. וזה.. אני לא רוצה שהילדים שלי יסבלו מאותו דבר.
191	
192	
193	
194	
195	
196	
197	
198	
199	
200	

- 201 שירה: אבל היית מחליף מקומות עם רוני ורוני היה מחליף מקום איתך... מהמקום שלכם היום, אתם יודעים שאתם
- 202 בסטטוס פליט, אתם בישראל, אתם לא יודעים מה יקרה בעתיד, אם הייתם יודעים את כל זה אז הייתם עדיין מחליטים
- 203 להתחתן או מחליטים להשאר רווקים?
- 204 יהושוע: השאלה שלך טובה. הכל קשור לתוכניות. יש אנשים שמביאים ילדים בלי שאכפת להם מה הילד יאכל ואיזה
- 205 חינוך הוא יכול לקבל. לא אכפת להם. הם רק רוצים משפחה. ישראל היא מדינה טובה, אנשים דואגים לילדים שלהם,
- 206 אבל יש גם אנשים שלא דואגים לילדים שלהם. הגבר והאישה רבים כל היום. כשהמשלה רואה שהילד נמצא בסכנה
- 207 היא לוקחת את הילד. כשיש משפחה שדואגת לילדים רואים שהם נשארים ביחד בשביל הילדים, אפילו עם כל הקשיים.
- 208 בשבילי, להתחתן, תכננתי שאני אצליח בחיים ואחר כך אתחתן אבל זה לא מה שקרה. אבל מה יכולתי לעשות? הייתי
- 209 חייב לקחת אחריות וידעתי איך זה יגמר. אבל לא יכולתי לדעת מה יהיה היום – אף אחד לא מתכנן להיות פליט.
- 210 רוני: אני חשבתי בדיוק מה שאמרת עכשיו. אנחנו, הסודנים, ואני עצמי עד עכשיו, אני לא רוצה להביא לעולם מישהו
- 211 שיסבול כמו שאני סבלתי. בנקודה מסוימת אתה שואל: למה אני צריך להחליט מה אתן לילדים שלי? זו החלטה שלך
- 212 ושל בת הזוג. למה אני מנסה להחליט עבור ילדים שיהיו לא רק שלי אלא גם של בת הזוג שלי? אם אתה מחליט שצריך
- 213 להחליט עכשיו ולחשוב על כל הנושא הזה... לפחות להבין שהחיים חולפים מהר מאוד ושאינן טעם לחכות, אבל דברים
- 214 קורים לפי המזל. אתה שולט בהכל עד שמגיעה הרוח ולוקחת אותך למקום אחר. יהושוע תכנן הרבה דברים והרוח
- 215 לקחה אותו... בלוב עבדתי והרווחתי כסף רב, היו לי תכניות רבות ו... לפתע הייתי חייב לעזוב. עזבתי חנות בגדים
- 216 שהייתה לי, השארתי אותה פתוחה. הדבר היחיד שעשיתי היה להתקשר לחבר ולבקש ממנו שינסה לשמור על החנות
- 217 ולשלוח את הכסף למשפחה שלי. אמרתי לו – אני לא יודע מה יקרה לי, תדאג בבקשה למשפחה שלי. לא אמרתי לו
- 218 להיכן אני הולך. ב-9.3.2008 אמרתי לו שאני עוזב. אמרתי לו שבבוקר הוא לא ימצא אותי.
- 219 יהושוע: הילדים שלי, ששלחתי אותם לסודן... אף אחד לא יודע שם שהם הילדים שלי. הם מכירים את אשתי ויש לי
- 220 משפחה שם אבל בדרום סודן אף אחד לא בוטח... עזבתי את סודן מלכתחילה כי הממשלה האשימה אותי שהייתי מזייף
- 221 מסמכים... עבדתי כנהג משאית והרווחתי כסף טוב... בגלל זה עזבתי למצרים ונשארת שם 7 שנים... עזבתי את סודן כי
- 222 הייתי חייב ועכשיו מסוכן בשבילי לחזור. כשראיתי שאני בסכנה הבנתי שעלי לעזוב. אני לא רוצה לחזור ולסכן את
- 223 הילדים שלי, ולכן אני יודע שבישראל אלחם ואשיג משהו בעזרת החינוך, בעזרת השכלה. עם חינוך אפשר להשיג
- 224 עבודה טובה. בתור נהג אני לא יכול לעבוד לנצח. כמה זמן אני יכול להיות נהג? זה לא קל. זו עבודה קשה ומסוכנת ומי
- 225 ידאג למשפחה שלי?

- 2 אלי: היום יש בערך 600 סודנים בערד, למרות שאי אפשר לדעת... בקצב ריבוי שלהם.. זה משתנה. הנשים שלהם
- 3 מרבית הזמן בהריון, בגלל הצורת חיים שלהם.. הם לא.. חיים.. חיים מונוגמיים כמו שאנחנו חיים אלא שם זה לא חשוב
- 4 ממי נכנסת להריון.. כל זמן שהאישה בהריון זה בסדר. הם כל הזמן, הנשים הם כל הזמן בהריון. יש בערד בעיה של
- 5 חינוך, יש פה בעיה של רווחה, צריך לדאוג להם לעבודה אז כמובן שזה יוצר בעיות נוספות כי במלון מעדיפים להעסיק
- 6 אותם כי זה כוח עבודה זול בלי תנאים וכולי, אז מעסיקים אותם וזה בא כמובן על חשבון תושבים מקומיים. אה.. אז
- 7 זה דורש מערכת תעסוקה זה דורש מערכת בריאות, מה קורה אם?.. אפילו בית החולים, כמות הלידות הכל. הכל צריך
- 8 להיערך בצורה שונה כי מדובר פה על כמות מאוד משמעותית שמשנה בכל התחומים. בכל התחומים. זה מאוד מאוד
- 9 בעייתי.
- 10 שירה: איזה בעיות יש בערד?
- 11 אלי: קודם כל, תראי, יש פה בעיה של בטחון. תושבי ערד מאוד מרגישים בקטע הזה כי המרכז הוא שוקק בסודנים
- 12 בעיקר בשעות הערב והלילה כי אין להם מה לעשות אז הם יושבים פה. הם מהר מאוד למדו, אני לא יודע מה היה קודם
- 13 אבל הם מהר מאוד למדו לשתות והם משתכרים. יש פה המון תגרות, הון תגרות, המון מכות. ו... אני מעריך ש.. אני לא
- 14 הייתי שולח את הבת שלי ללכת בלילה במרכז ואני שומע את זה מכולם. אני שומע את זה. בוודאי שזה מפחיד. זה
- 15 מפחיד. ואנחנו גם יודעים את זה מנתונים של המשטרה ואפשר לבדוק את זה שיש להם חלק ניכר בקטע של הפשיעה
- 16 מאז שהם הגיעו הנה. בהחלט יש להם יד ורגל בעניין ואפשר להבין כי הם חיים באיזה מצוקה. אז זה בעייתי. לעיר כזו
- 17 קטנה זה עניין מאוד משמעותי. יש מקומות שפתרו את זה באופן מאוד פשוט, למשל בדימונה אין בכלל סודנים. עשו את
- 18 זה מאוד פשוט. ברגע שהם הגיעו, הרי איך הם הגיעו? העלו אותם על אוטובוסים ושלחו אותם לערד. הגיעו לערד,
- 19 פתחו את הדלתות והם ירדו פה ונגמר. עכשיו צריך לדאוג להם. זה לא משהו מתוכנן ומסודר ומתואם. אותו דבר היה
- 20 בדימונה, הגיע אוטובוס כזה, ראש העיר תפס את כולם, הזמין אותם לארוחת צהריים, העלה אותם על אוטובוס ושלח
- 21 אותם לתל אביב. כן. אין אף סודני בדימונה. אף סודני אין בדימונה. מראש הוא קיבל החלטה שהוא לא קולט שום סודני
- 22 והחזיר את כולם. ופה לעומת זאת הם נחתו פה ונגמר העניין. עכשיו לך תטפל בהם. עכשיו זה בעייתי מבחינת מקומות
- 23 העבודה.. מי מעסיק אותם? בתי המלון ששם בדרך כלל מחפשים כוח עבודה זול וכלי תנאים וזה על חשבון תושבים
- 24 מקומיים. צריך לדאוג להם למערכת בריאות, מערכת החינוך זה מאוד בעייתי הקטע הזה, איך אתה עושה? אתה משלב
- 25 אותם בתוך כיתות קיימות? בתוך גנים קיימים? או שאתה פותח להם מוסדות משלהם? מצד שני, צריך לזכור שהם
- 26 מוסלמים ואז הם פתחו פה בתוך בתים מסגדים, יש מסגדים היום בערד בתוך בתים פרטיים. זה בעייתי, אין מה לעשות.
- 27 זה יוצר בעייתיות. אני אומר שהשאלה אם לפתוח מוסדות רק עבורם, גנים רק עבורם.. למשל בגנים יש מקומות שהם
- 28 עושים הם פתחו רק עבור עצמם אבל עקרונית צריך לשלב אותם בתוך מערכת החינוך, זה לא פשוט. אין ספק שזה יוצר
- 29 בעייתיות מכל הבחינות.
- 30 שירה: מה אחוז האבטלה בערד?

- 31 אלי: אני חושב שמהו באיזור של ה – 9%. פחות או יותר בממוצע הארצי. היום האוכלוסיה בערד היא זקנה. היום
- 32 האוכלוסיה בערד היא זקנה. אם את לוקחת בחשבון שבמערכת הבחירות האחרונה למשל, מתוך 27,000 תושבים היו
- 33 פה, 24,000 סליחה, יש פה 24,000 תושבים, משהו כזה. אהה... היו 10,000 בעלי זכות בחירה. אבל היום אנחנו
- 34 יודעים שצעירים אין פה. בכלל גם אוכלוסיה, מה שקורה שברגע שיש ילדים שמגיעים לגיל בגרות, מסיימים צבא הם
- 35 הרי לא חוזרים לערד, מרביתם לא חוזרים לערד אז ההורים עוזבים בעקבותיהם. זה מה שבדרך כלל קורה. הילדים
- 36 עוזבים למרכז ואז ההורים עוזבים בעקבותיהם. את מבינה?
- 37 הראיון נקטע בגלל בעיות טכניות. אני מביאה מכשיר הקלטה נוסף ואנחנו ממשיכים את הראיון.
- 38 אלי: קודם כל מה שאני אומר לך זה מתוך ידע אישי, אני לא בר-סמכא בעניין ואין לי נתונים, מה שנקרא בדוקים, אבל
- 39 זה מה שאני יודע.
- 40 שירה: לא חשוב לי פחות. זהו, בהתחלה חשבתי לקחת, באמת, מישו מהעירייה שישב איתי ויראה לי נתונים, עניינים
- 41 וזה... ואז אמרתי – לא, לא מעניין אותי הנתונים, מעניין אותי הדיבור, על מה מדברים בעיר. אתה מייצג את העיר.
- 42 אלי: (צוחק) אני מייצג את העיר. אה... דיברנו על העניין ש... מה זה מפריע בעצם לתושבים ש... איך התושבים
- 43 מרגישים בעצם... האמת שזה באמת מפחיד. גם מבחינת רמת הפשיעה אנחנו יודעים שרמת הפשיעה עלתה, גם מבחינת
- 44 אה... מהבחינה הזו שאין להם בעצם מה לעשות כי אין אף אחד שמטפל בהם. הם חוזרים מהעבודה, הם יושבים בחוץ
- 45 בעיר, הם למדו לשתות, הם משתכרים... מפחיד להסתובב פה (מרכז העיר) בלילה כי המקום עדיין חשוך ולא נעים
- 46 להסתובב במרכז... פשוט לא נעים להסתובב פה במרכז בלילה זה מפחיד.
- 47 שירה: היא (ראש העיר) הולכת לשים פה תאורה או משהו כזה?
- 48 אלי: כן, כן, ודאי כשיסיימו (את השיפוצים במרכז העיר) יהיה מואר, עדיין, אבל זה לא פתרון. זה לא הפתרון של
- 49 הבעיה של הסודנים... מעבר לעניין הזה שזה יוצר גם בעייתיות כי פתאום צצו מסגדים בערד, בבתים פרטיים... אין
- 50 ספק שזה בעייתי. זה משנה בהרבה מובנים... אז זה בעייתי. אין ספק שהקטע הזה הוא... הוא לא מתאים. יש בעיה.
- 51 הבעיה היא, כמו שאמרתי לך, שלא מטפלים בדברים לפני שהם נוצרים אלא עוסקים כל הזמן... זה כנראה תפיסה של
- 52 כל הפוליטיקה שלנו שכל הזמן מטפלים בכיבוי שריפות. בוא נראה, תהיה בעיה אז נטפל בה. לא... לא נקדם את הבעיה
- 53 לפני כן וניצור...
- 54 שירה: נקדים תרופה למכה.
- 55 אלי: בוודאי. מה פתאום, מה פתאום. אנחנו לא נתעסק בדברים הללו. אם תהיה בעיה אז אנחנו נתמודד איתה והבעיה
- 56 היא שכשכבר יש בעיה אז קשה מאוד להתמודד איתה, עם הבעיה הזאת. והבעיה יוצרת עוד בעיה ועוד בעיה ועוד בעיה
- 57 וזה מאוד מאוד קשה. אבל היום אין איזה... אין לזה פתרון. אף אחד לא יכול עכשיו להגיד "יש לי פתרון" פאחה, אתה
- 58 לא יכול להעלות את ה... עשרות אלפי סודנים שיש פה היום על טיסות ולזרוק אותם בחו"ל. אי אפשר, אתה תתמודד
- 59 מול כל העולם, זה לא יעבוד, מבחינה הומנית זה לא הוגן לעשות את זה אתה כבר קלטת אותם. אז מה אתה עושה עם
- 60 זה? אבל אם כבר החלטת שאתה משאיר אותם, אז מה עשית בעניין? ז'תומרת זה גם דורש ליצור איזושהיא תשתית

- 61 לעניין הזה, לא סתם להשאיר אותם. צריך ליצור. זה אומר עבודה, תעסוקה, בריאות, חינוך... הכל. זה ליצור מערכת
- 62 שלמה ואין לך היום תשתית לעניין הזה. צריך לייצר אותה.
- 63 שירה: ומה פלוסקוב הולכת... מה... לגבי ערד?
- 64 אלי: אני לא יכול לומר לך לגבי ערד, בערד אנחנו כולם יודעים שיש בעיה בעניין; הצליחו להוריד את הכמות פה.
- 65 אמרתי לך, היו פה 1,600 סודנים והצליחו להוריד את זה ל-600.
- 66 שירה: איך הורידו?
- 67 אלי: הורידו כי העבירו אותם למרכז הארץ.
- 68 שירה: איך העבירו אותם?
- 69 אלי: כי הייתה... אני אגיד לך איך... היה בזמנו... העלו את העניין הזה... יצא אז... היתה החלטה של שר הפנים בזמנו על
- 70 "גדרה – חדרה". שאסור להיות מצפון לגדרה ודרום מחדרה ו... זאת אומרת, המרכז יהיה נקי מסודנים, והצליחו לשנות
- 71 את ההחלטה הזו אחרי שהפעילו לחץ גדול מאוד, הראשי ערים בפריפריות, והתקבלה החלטה שכן פותחים את זה,
- 72 כלומר שיעשו איזשהוא פיזור, כי כשבמקום אחד יש כזה ריכוז גדול זה יוצר בעיה לאותו ישוב. אז מהבחינה הזו זה עזר
- 73 והצליח להוציא מפה כמות של סודנים והוציאו אותם למרכז הארץ. אה... תראי מה קורה באילת, באילת זה קטסטרופה.
- 74 שירה: זה כמו בערד או יותר גרוע?
- 75 אלי: הרבה יותר גרוע... הרבה יותר גרוע. קודם כל, בתי המלון מפוצצים שם בסודנים, כל העובדים הפכו להיות פתאום
- 76 סודנים. יש שם מקור עבודה ולמלונאים זה כדאי כי זה כוח עבודה זול, אז יש שם כמות אדירה של סודנים והיום מפחיד
- 77 להסתובב באילת. עיר נופש שהפכה להיות מפחידה. מפחיד להסתובב כי כמות כזו של סודנים... ואמרת... יש לזה
- 78 השלכות, זה לא שיש לך... תמיד היו פה כאלה עובדים זרים והכל... בסדר, אבל לא בכאלו מאסות... זה... זה... זה יוצר
- 79 בעיה.
- 80 שירה: אבל אני חושבת שבערד, בניגוד לאילת, אתה לא רואה רק את הסודנים, את הגברים שהם יושבים במרכז, אתה
- 81 רואה גם ממש משפחות, ומשפחות אולי זה קצת פחות מפחיד.
- 82 אליף לא, לא בהכרח. את כנראה פשוט לא הסתובבת פה במרכז בערב בערב את יכולה לראות פה מכות בין נשים. יש
- 83 מכות בין נשים.
- 84 שירה: בין נשים סודניות לבין עצמן?
- 85 אלי: בוודאי, ביניהן יש... אני מעריך שגם זה ישפיע הלאה אבל הן לא צריכות הרבה סיבות בשביל לריב. עכשיו, בערד
- 86 זה בכלל הופך להיות מכה כי זה לא רק סודנים היום. היום בערד... שוב, בעיה של מדינת ישראל שהיא לא משכילה... כל
- 87 הזמן אנחנו מדברים על בעיית הבדואים. בעיית הבדואים... לא יצרו שום תשתית מוסדית בישובי הבדואים. זאת אומרת,

88	אם אנחנו לוקחים את כסייפה, כל המקומות הללו, אין שם סוכנות דואר אין שם בנקים, אין שם שירות תעסוקה, כלומר
89	אין משרדי ממשלה אז הם באים לקבל את השירותים פה, אם אתה באה לפה בבוקר, בשעות הבוקר..
90	שירה: יש להם בית קפה פה..
91	אלי: בוודאי. רק בדואים פה. עכשיו, כתוצאה מכך גם חלקם קנו פה דירות והם גרים פה. אז זה משנה שוב, זה מערער
92	את כל היציבות בישוב כזה קטן כי.. הכל משתנה פה. היה פה השבוע, בשבוע שעבר, בבוקר היה פה קרב של סכינים.
93	שירה: נכון, קראתי על זה בעיתון (הצבי).
94	אלי: בעיתון.. אנחנו ראינו את זה בעיניים.
95	שירה: מה זה היה? מה קרה?
96	אלי: בתוך החמולה עצמה, בני משפחה, שני בני דודים.. מאבו ג'ודה.. את יודעת אחד זרק לשני משהו, על הבת של זה,
97	והוא זרק לשני, וכבר שלפו סכינים והלכו מכות וכולם השתתפו ביחד והיה פה קטטה המונית עד שהגיעו בלשים ועצרו
98	את כולם.. אבל זה מאוד אופייני פה וטראי להסתובב פה.. הם מסתובבים פה החבר'ה הצעירים הבדואים, הם
99	מסתובבים פה והם צדים.
100	שירה: מה הם צדים?
101	אלי: אה.. בעיקר צעירות.
102	שירה: איך הם יכולים לצוד צעירות?
103	אלי: מאוד פשוט. הפ מסתובבים פה עם מכוניות מסוארות, כסף.
104	שירה: איזה ילדות? לא, אני בתור..
105	אלי: (לוחש) רוסיות. [אה..]
106	אלי: זה קיים, היום אנחנו יודעים את זה, את יודעת כמה.. אני אגיד לך.. את יודעת כמה יש בנות של עולים חדשים
107	מחבר העמים שגרות היום בכסייפה? מה שאת שומעת. אני מכיר אישית. כמה יש שהתחתנו עם בדואים? נכון,
108	שהתחתנו עם בדואים וגרות בכסייפה.
109	שירה: והולכות עם רעלה ו..
110	אלי: הן לא הולכות עם רעלה, היום הם לא חייבים ללכת עם רעלה וזה לא משנה הן גרות שם.
111	שירה: ויש להם ילדים ונשואים?
112	אלי: בוודאי.

113	שירה: ואיך הם מגדלים את הילדים?
114	אלי: בכפר שם. נכון. אני מכיר כמה כאלה.
115	שירה: בנות שגדלו בערד ואז הן..
116	אלי: נכון. הן היו עולות חדשות ואמרתי הפתויים הם רבים כי הם באים לפה, הם מפזרים כסף, הם קונים את הדברים
117	בכסף ו... ו... וזהו. וזה..
118	שירה: משפחה של מהגרים שבאה מבריה"מ ומגיעה לערד ו... שאין בה עבודה.
119	אלי: בוודאי, מה לא היה... הרי היה בעבר הסיפור בבית הספר התיכון עם תלמידות תיכון ו... כן, לא חסר.
120	שירה: שהיה להן חבר בדואי, כאילו?
121	אלי: ש... היה... הן הציעו שירותים פה... ב... בתשלום.. בוודאי. מה את חושבת?
122	שירה: אני חשבתי שערד זה... בראש שלי, אני גדלתי בקרית שמונה ובשבילי ערד זה קרית שמונה.
123	אלי: מאמל'ה, סליחה, קרית שמונה זה חממה. אני גדלתי בעפולה, וקרית שמונה זה חממה.
124	שירה: וערד זה לא חממה?
125	אלי: היום לא. פעם היא הייתה. פעם היא הייתה חממה.
126	שירה: כמה זמן אתה גר בערד?
127	אלי: מ – 83.
128	שירה: 27 שנה.
129	אלי: עוד מעט 30 שנה.
130	שירה: אז אתה יכול לספר לי על ההתפתחות של ערד לאורך השנים?
131	אלי: תראי, אני גם הגעתי יחסית מאוחר כי לפני כן בכלל ערד היתה, נחשבה גם כשאני הגעתי, ערד נחשבה ליהלום
132	שבעיירות הפיתוח.. וזה היה משהו מיוחד, זה היה משהו.. זה התחיל בכלל כמשהו מיוחד כי בהקמת ערד הרי היתה
133	ועדת קבלה, לא קיבלו כל אחד, לא כל אחד יכל לבוא לגור פה... הוא היה צריך להוכיח, כמובן, מאין הוא בא, שיש לו
134	תעסוקה, שהוא יכל לקיים את עצמו והוא יכל לתרום לקהילה וכולי..
135	שירה: ואז היו רק אשכנזים.
136	אלי: לא נכון. ממש לא. אל תגידי.

- 137 שירה: זה הסיפורים.
- 138 אלי: ממש לא. זה ממש לא נכון. זה ממש לא נכון אבל היו בעיקר יוצאי קיבוצים, מושבים ו... ו... אין ספק שזה היה
- 139 אחרת וערד התפתחה ושמרו על הקטע הזה. השינוי התחיל עם העלייה בשנת '90, למעשה ערד קלטה המון המון עולים
- 140 חדשים. וזו היתה דווקא קליטה טובה יחסית כי העלייה של שנות ה-90' היתה עליה מאוד מאוד טובה ו... כמובן
- 141 שבעקבות העלייה הגדולה אז הכל השתנה כי כל הארץ קלטה אז גם ערד בעצם נפתחה ונקלטו המון עולים חדשים
- 142 מאתיופיה ומחבר העמים, מכל מיני... כל המינים... ו... אה... בוודאי שדברים פה השתנו, אה... השתנתה הנהגת העיר, זאת
- 143 אומרת, בייגה שוחט הידוע עזב את... ועלה ראש עיר חדש ו... בוודאי שזה השפיע, העיר פחות... אה... הפסיקה תנועת
- 144 הפיתוח... תנועת הקידום והפיתוח ומערכת ומערכת החינוך נכנסה למצוקה פה והיא... היום היא, אנחנו כולנו יודעים
- 145 שהיא במצב... בעדינות נגיד את זה, במצב רע מאוד בערד. ו... אנחנו יכולים לראות את זה בהמון מובנים ומה שקרה זה
- 146 שאוכלוסייה חזקה עזבה את ערד.
- 147 שירה: בגלל שהביאו מהגרים?
- 148 אלי: כי ערד השתנתה גם והצעירים... היום לצעירים אין מה לעשות בערד, הם מסיימים את הצבא, ואין להם פה מה
- 149 לעשות ז'תומרת, אין פה אפשרות של לימודים ותעסוקה.
- 150 שירה: אבל גם לפני כן לא היתה אפשרות של לימודים ותעסוקה.
- 151 אלי: אבל עדיין זה היה איזשהוא... חממה... כמו שהגדרת את זה, כלומר – היו חוזרים הביתה. היום הם הולכים למקום
- 152 שיש בו תעסוקה ויש בו בילויים... אין פה לאן לבלות, יש פה בערד, "מוזה", זהו. זה מה שיש. חוץ מה, מוזה" אין שום
- 153 דבר, אז יש עוד פאב אחד שניים כאלה קטנים, שבאים ושם... אין פה מקומות בילוי. הצעירים, אגב, הם לא הולכים, יש
- 154 פה כמה דיסקוטקים של רוסים שהולכים שם רק רוסים. רק רוסים. יש "פלורנטיין" משהו במדרחוב, לא יודע, הולכים
- 155 לשם רק רוסים. לא הולכים... חבר'ה ישראלים צברים לא הולכים לשם. ו... אין פה בעצם מקומות בילו, מה שאומר שאם
- 156 הם רוצים לבלות הם צריכים לצאת מערד וזה רע מאוד, הם אומרים – אז מה יש לי לחפש פה בעצם? אין תעסוקה, אין
- 157 פה מקומות בילוי, מה אני עושה פה?
- 158 שירה: המקום בילוי הכי קרוב זה שעה נסיעה כי ערד נורא מבודדת גם.
- 159 אלי: נכון. אמת. אז אם ככה הם עוברים למרכז הארץ. שם יש להם את האפשרות ש... יותר אפשרויות והם עוברים
- 160 לשמה. הם עוברים לשמה אז הם כבר מתמקמים שמה. ברגע שהם נישאים אז כבר המשפחה שלהם גם מפה נוטשת
- 161 ועוברת לגור בקרבתם כי המרחקים כבר הם מאוד גדולים, אנחנו מנותקים ממרכז הארץ. לא רק שאנחנו מנותקים זאת
- 162 אומרת, לא השכילו בכלל גם עם השנים... כל... כל המדיניות של ממשלת ישראל בעיני לפחות, היא כזו שהגב הוא לא
- 163 מדינת ישראל. הוא מדינה אחרת. כלומר, המדינה נגמרת איפהשהוא בגדרה. אין, אנחנו בכלל לא מדינת ישראל ולכן
- 164 אתה רואה... היום משקיעים קצת כספים כי קיבלו כנראה כל מיני תרומות ותקציבים בבאר שבע אז רואים קצת
- 165 איזשהוא... באיזור שלנו בכלל הכל מת. מדברים על הכביש דמים, כביש 31 שנים! אה... העליתי את הנושא לכל שרי
- 166 התחבורה, דיברתי עם חברי כנסת, כולם בלה בלה בלה בלה, חוץ מדיבורים אין כלום. שום דבר לא יוצא רק מדיבורים.

- 167 ואם אין אפילו דבר מינימלי – כביש, כביש אין למקום הזה אז בוודאי שככה הוא נראה וככה הוא הלך והדרדר והדרדר
- 168 מכל הבחינות. מכל הבחינות, גם תעסוקה, היה פה איזושהיא תנופת פיתוח בהתחלה, אז הביאו פה מפעלים גדולים,
- 169 שהמפעלים הצליחו מאוד. הביאו לפה את מוטורולה, מוטורולה שזה היה פה באמת הצלחה. פתחו פה מנחת שהמנהלים
- 170 של מוטורולה הגיעו, היו פה.. מהמנחת הזה, באמת, שדדו ממנו את כל מה שהיה לשדוד שם, הרסו אותו ואין שם כלום.
- 171 יש מסלולי טיסה שאף אחד לא משתמש בזה, אין שם כלום וזה חבל זה מקום שהוא.. באמת. אז הדבר היחיד באמת
- 172 שנמצא פה באיזור זה המלונות של ים המלח שבאמת מצליחים ופועלים אבל ערד לא קוטפת מזה כמעט כלום, במקום
- 173 שערד תהפוך להיות.. אם היה פה כביש נורמאלי ונוסעים בו כל כך הרבה ואז בונים ב.. בעצם, לצידי הדרכים ב.. בתוך
- 174 ערד מקומות שאנשים יעצרו, שהם מגיעים, ויקבלו פה את השירותים כמו מרכזי קניות, כמו.. אה.. מרכזי בילוי, אז היו
- 175 עוצרים. היום אנשים שהם נוסעים, הם נוסעים לים המלח ואין להם טעם להכנס אל תוך ערד. מה יש לי בתוך ערד?
- 176 עוברים! וערד בעצם לא קוטפת מהעניין הזה שום דבר, היא גם לא השכילה.. עם השנים לקטוף גם את הארנונה המ..
- 177 בעצם ממלונות ים המלח שהיא מחזיקה אותו עם העובדים אז היא לא מקבלת שום דבר מההכנסה הזו, בעצם.
- 178 שירה: נכון. גם ערד וגם דימונה בעצם.
- 179 אלי: נכון. ולא רק זה, היו פה כל מיני אפשרויות בדרך שבגלל ניהול כושל קרה מה שקרה, למשל יש פה את ה.. את
- 180 המטמנה של הזבל מה שכשחיסלו את חירייה אז העבירו הרי את הזבל והציעו אז לערד שחצי מזה יהיה בעצם שלה
- 181 ובערד לא רצו בכלל להתעסק עם העניין הזה, לא הסכימו גם שהמשאיות יעברו מפה. ואז הפסידו כמובן כתוצאה מכך
- 182 המון המון כסף כי מדובר בהכנסה של מליונים בשנה, הפסידו מזה. בכלל היה פה ניהול כושל. היתה אפשרות לקבל
- 183 כספים מה.. ארנונה של מפעלים עם הסכם.. אהמ.. עם מועצה איזורית תמר ובגלל התנצחות של ראש העיר עם ראש
- 184 המועצה תמר שבסוף לא יצא מזה שום דבר ובעצם ערד הפסידה כסף. היתה אפשרות בפשרה לקבלת כספים ובעצם לא
- 185 קיבלו כסף. בכלל היה פה ניהול כושל הרי.. פיזרו פה את המו... עירייה הקודמת..
- 186 שירה: כן, ועדה קרואה..
- 187 אלי: בעקבות זה קמה הועדה הקרואה וזה היה שהם בעצם נכשלו כי פירקו.. כי פיזרו אותם אחרי שנה, פיזרו אותם כי
- 188 הם לא הצליחו להעביר תקציב כי ישבו פה אה.. כל מיני עסקנים קטנים שבעצם כל הזמן היו עסוקים במריבות ומלחמות
- 189 כוח במקום להתעסק בטובת העיר.
- 190 שירה: זה קורה גם במקומות גדולים אבל במקומות קטנים אתה רואה איך..
- 191 אלי: אבל לא במקומות קטנים כשלראש העיר גם ככה אין לו רוב מוחלט. אם אין לו רוב מוחלט אז זה לא משנה אז יהיו
- 192 כמה כאלו קטנים יהיה להם מעט השפעה. פה ההשפעה היתה מכרעת שבעצם לא הצליחו להעביר תקציב בסיסי ואז
- 193 כתוצאה מכך פיזרו אותם.
- 194 שירה: ומה היה פה כש.. כשבאמת היה פה את הוועדה הקרואה? היה איזה שינוי?
- 195 אלי: כלום. השינוי היחיד היה שקט תעשייתי. יש כאלה שראו בזה טוב אבל לא ראו שבעצם לא מתקדם שום דבר וזה
- 196 רע מאוד, במקום כזה זה רע מאוד זאת אומרת ראש העיר לא רצה בעצם לעשות כלום. הוא.. התעסק כמו.. מנהל

- 197 איזשהוא מוסד שמחלק משכורות, זאת אומרת הוא דואג שיהיה להם משכורות לעובדי הרשות ויהיה שקט. שיהיה שקט.
- 198 לא.. הוא לא רצה ליזום דברים והוא לא הסכים גם לטפל בדברים, כשבאת אליו עם רעיונות והצעות הוא אמר – עזוב
- 199 אותי, אני צריך שקט, אני לא מחפש עכשיו.. תן לי לסיים את הקדנציה שלי אני לא.. לא מחפש לעשות אה..
- 200 שירה: ובעצם במקום כמו ערד ברגע שאין איזושהיא התקדמות אז..
- 201 אלי: זה נסיגה!! בוודאי, זה נסיגה אין ספק. את מבינה, אני באתי אליו עם רעיונות, הבאתי לפה את המרכז
- 202 האוניברסיטאי אריאל, רציתי לפתוח פה שלוחה, הוא לא רצה לפגוש אותם אפילו.
- 203 שירה: באמת?
- 204 אלי: בוודאי. הוא אמר – אתה מפריע לי.
- 205 שירה: ממש פקיד.
- 206 אלי: נכון. פקיד. הוא באמת פקיד כי הוא ממונה ממשרד הפנים. הוא פקיד. אז הוא לא רצה שום דבר, זה לא מעניין
- 207 אותו.
- 208 שירה: כמה זמן הוא היה פה?
- 209 אלי: אה, שנתיים אני חושב.
- 210 שירה: ו... מי זה בנישתי? היית איתו בבחירות? מי זה הבחור הזה?
- 211 אלי: נכון. הבחור הזה בנישתי הוא מראשוני ערד שהוא בזמנו היה.. יושב ראש מועצת הפועלים והוא מוותיקי ערד
- 212 שיהיה פעיל כל השנים בפוליטיקה, הוא היה סגן ראש עיר פעמיים, שתי קדנציות והוא בחור טוב, אנחנו חברים טובים
- 213 קרובים, שהוא גם רצה לעשות והוא באמת רוצה לעזור ורוצה לעשות והוא סייע והכל. אבל יש לו, יש לו בעיה ז'תומרת
- 214 הוא לא נבחר בכלל. הוא גם לא הצליח אפילו להתברג לתוך מועצת העיר. יש לו בעיה, יש לו איזה סטיגמה מאז ש..
- 215 הוא היה במועצה, יש בעיה עם אנשי שדרות ז'תומרת.. קשה להם מאוד להכנס לעניין של.. להכנס למערכת פוליטית..
- 216 הם נתפסים כאנשים לא ישרים, כאנשים, כאלו שלא.. לא עושים אולי, נהנתנים, כל מיני.. ו.. אין.. והוא.. אני גם..
- 217 בגלל שאנחנו חברים טובים, גם בבחירות הקודמות הלכתי איתו וניהלתי לו את מערכת הבחירות. אמרתי לו – עזוב, אל
- 218 תלך איציק, אתה לא תבחר. אני אמרתי לו, אני.. למרות שאנחנו חברים טובים ואני אוהב אותו, באמת, אז..
- 219 שירה: אז דווקא אמרת לו..
- 220 אלי: הו בנאדם מקסים, הוא בנאדם מדהים ואני אוהב אותו והכל ואמרתי לו – עזוב, איציק, חבל לך על הזמן, אתה לא
- 221 תבחר, אין לך שום סיכוי. לא, לא, אני רוצה, אני רוצה. זה חידק. הלך ל.. הוא הפסיד פעם קודמת הוא קיבל שני
- 222 מנדטים, הוא התחבר, הוא עשה טעות והתחבר עם... ליוסי שגם הוא מההסתדרות, אמרתי לו – אל.. אתה עושה טעות
- 223 והוא עשה את זה והוא הפסיד מזה כי הוא קיבל שני מנדטים, ההוא לקח מנדט אחד ועזב אותו.

224	שירה: אה באמת?
225	אלי: כן. ועכשיו הוא גם כן הלך למערכת בחירות והוא עם אשליות שהנה או-טו-טו זה קורה והוא יבחר לראש עיר ואני
226	אמרתי לו מראש – חבל לך על הזמן, אין לך שום סיכוי שבעולם. קודם כל, אם טלי מתמודדת היא תבחר. זה היה ברור
227	מאליו.
228	שירה: למה?
229	אלי: כי היא מחוברת לליברמן.
230	שירה: אבל איך ליברמן שהוא מבחוץ יכול להשפיע על... (אלי מחכך אגודל ואצבע – סימן לכסף) לא קשור!
231	אלי: סליחה?! את כל כך תמימה... את כל כך ילדה תמימה... את כל כך ילדה תמימה מאמליה, את כל כך לא מחוברת
232	לפוליטיקה אבל בפוליטיקה רק ככה הדברים עובדים. אין מה לעשות, אני לא יודע אם את... לא היית בטח מעורבת
233	במערכת הבחירות לכנסת.
234	שירה: ממש לא.
235	אלי: ממש לא. אז בערד, למשל, הם זכו ב-47% "ישראל ביתנו" למה יש פה אחוז אוכלוסיית הרוסים.
236	שירה: אבל זהו...
237	אלי: זה דבר אחד אבל זה לא נגמר בזה, אצלם זה לא הבעיה... (לוחש משהו לא ברור) ואתה אומר במי לבחור...
238	שירה: אה... זה כבר, זה מהמסורת שם..
239	אלי: בוודאי, בוודאי, זה מאוד מקובל, זה מאוד מקובל. ופה זה היה ברור, אמרתי לו אין לך שום סיכוי, ברגע שהיא
240	הולכת ותזכה בגדול והיא הולכת עם ליברמן.
241	שירה: אבל בלי קשר לכסף, זה שיש לך 43% מבריה"מ (מאוכלוסיית ערד) למשל..
242	אלי: אפשר, אבל הם מתפזרים, אם מסתכלים על האידיאולוגיה שלהם או על התפיסה שלהם אפשר לפזר אותם, אפשר
243	לכוון אותם אבל, כשיש את העניין הזה זה נגמר. פה, פה הייתה...
244	שירה: אני לפני הבחירות, באמת, עבדתי... אמרתי לך, איזה שבועיים במלונות וככה... להרגיש ת'אווירה וזה, כל
245	הרוסים שפגשתי שם, ולא נראה לי שהם היו קשורים.. ז'תומרת לא נראה לי שהם ראו אור יום בכלל, אה... אמרו –
246	טלי, טלי, טלי, טלי...
247	אלי: כי זה (שוב עושה סימן של כסף), אין מה לעשות...
248	שירה: איך ההגעה של הרוסים, היום, משפיעה על ערד?

249	אלי: תראי, יש לטוב ולרע. זאת אומרת, בהחלט יש בהם הרבה דברים טובים מבחינה תרבותית למשל, אני חושב
250	שהם... ההשפעה שלהם היא טובה, זאת אומרת הם אנשים שיודעים לעשות דברים. הם בהחלט, יש להם את הקטע
251	האמנותי, יש פה הרבה מאוד פעילות בתחום האמנות והתרבות והם יודעים גם לבלות ובהחלט זו אוכלוסיה יחסית
252	תוססת לעומת האוכלוסיה הרדומה של ערד, יחסית. הם משקיעים. הנקודה היא שיש פה שתי בעיות, אחת – הם קהילה
253	מאוד סגורה. וזה לא טוב, זאת אומרת זה.. במקום כזה זה יוצר בעייתיות כי הם חיים בבועה שלהם, זאת אומרת הם
254	חיים בתוכם והם לא יוצאים החוצה והם לא מתחברים אחד בתוך השני, זאת אומרת את לא תראי נערה בת, סתם אני
255	זורק, 16 רוסיה שתצא עם צבר ישראלי, זה לא קורה הרבה, היא עם רוסי, זאת אומרת הם בתוכם.
256	שירה: חשבתי שזה להיפך, <u>שהוא</u> לא היה רוצה לצאת איתה.
257	אלי: לא, לא, ממש לא.
258	שירה: זה בא משני הצדדים?
259	אלי: זה בדרך כלל, זה לא בא משני הצדדים, זאת אומרת <u>הם</u> מונעים את זה. הם, הם, הם שומרים על הסגירות הזו. היא
260	יכולה ללכת איתו בשביל (מסמן כסף בידיו). זהו. שזה אין לה בעיה. זיון קטן, חמישה שקלים הכל בסדר.
261	שירה: חמישה שקלים?
262	אלי: ממאלה, זה מה שהיה בתיכון אז.. חמישה שקלים. זה היה בארץ, מה שאת שומעת.
263	שירה: זה נשמע כאילו זה בא ממקום של ממש מצוקה, רעב.
264	אלי: יכול להיות אבל זה היה, חמישה שקלים וזה מה שהיה. באים, לוקחים אותם באמצע היום מהלימודים. נכון.
265	קופצים ו... חוזרים.
266	שירה: לפני כמה שנים זה היה?
267	אלי: אה.. אני כבר לא זוכר. בעליה המאסיבית של אז.. זה.. בטח שזה יוצר בעיה בכזו מאסה, את מבינה? אין ספק
268	שזה.. יש בזה יתרונות, אמרתי, בהיבט התרבותי בהחלט זה תורם. אגב, ה.. עליה הראשונה משנות ה-90, החבר'ה
269	שעלו אז שונאים את אלה שהגיעו אחריהם. כי הם שינו להם את הדימוי שלהם.. הם נתפסו כ.. כ.. משהו טוב, משהו
270	שהביא הרבה מאוד.. אה.. טוב למקום.
271	שירה: הם משכילים.
272	אלי: הם משכילים, בהחלט, אין ספק, והעליה השניה זאת אומרת היא עשתה רע, את מבינה, כי היא הביאה איתה את
273	הזנות ואת הפשע והיא הביאה איתה גם.. בהרבה צדדים ש.. כלומר, מעבר לתרבות והכל שאני מציג יש גם את הצדדים
274	האחרים שמה לעשות, אנחנו רואים את זה פה.
275	שירה: קשיים של הגירה.

- 276 אלי: אה.. זה.. אבל פה זה היה יותר.. בכמויות קצת יותר גדולות את מבינה? ואצלם גם.. יש להם, בדברים האלו,
- 277 כשמדובר בכאלה מאסות, גם התפיסה בדברים האלו היא מאוד אחר ממה שהיה מקובל.. בסדר, אז היו פריצות, אז היו
- 278 קצת גניבות.. לא היו ממהצים אנשים. את מבינה? לא היו עושים דברים ש.. לא הולכים.. אנחנו.. אני עומד בבית, אנחנו
- 279 עומדים בחלון, מסתכלים, מולנו.. אנחנו שומעים רעש, מסתכלים, זוג רוסים בקומה השניה, צעירים שכנראה השתכרו,
- 280 פשוט נפלו מהקומה השניה.. בחיי.. פשוט צנחו מהקומה השניה.. אמבולנס בא לקח אותם.. השתכרו ונפלו, כן! זה
- 281 דברים שלא היה, לא הכרנו דברים כאלה.. אני אומר לך יותר מזה, כש.. כשאני הדעתי לערד אז הסתובבתי עם מתוכת
- 282 של דירות, סימה, והלכנו לראות דירות, ו.. אנחנו עוצרים פה ליד המרכז והיא אומרת, בוא, ואני רואה שהיא משאירה
- 283 את האוטו פתוח, חלונות פתוחים, הארנק שלה מונח מעל ההגה, ככה עם הכסף עוד בולט, סימה האוטו פתוח, הארנק..
- 284 לא, לא, עזוב.. אף אחד לא חשב, לא עלה בדעתו שייגנבו לו משהו.. זה לא מקובל, זה לא..
- 285 שירה: זה כמו קיבוץ, אתה לא קושר את האופניים, אתה לא..
- 286 אלי: נכון! אותו דבר! היום אם גם אם אתה נועל ועם רב בריח והכל הם פותחים ויפרצו לך ויעשו הכל. את מבינה? זה
- 287 השתנה, זה שינוי רע, זה שינוי שעשה לא טוב לערד, נכון שחלק מזה זה הקידמה והגידול של ערד והכל, אבל עדיין זה..
- 288 שירה: ערד, אני קראתי באיזהשהו מקום שהיה תכנון שיהיו פה 70,000 אנשים.
- 289 אלי: כן.
- 290 שירה: והיום יש תכנון שיהיו פה 50,000 אנשים..
- 291 אלי: אני לא יודע מה התכנון, בכלל הרי לא יודעים מה מתכננים, פה בכלל אישרו הקמה של ישוב חרדי חדש, ליד תל
- 292 ערד, כסיף, את מבינה שלא ברור מה הרעיון של העניין הזה כי הוא יעשה מאוד נזק, מאוד מאוד גדול.. לערד הוא יעשה
- 293 נזק מאוד גדול.. כי מדובר פה על ישוב של 50,000 תושבים. ערד תהפוך להיות שכונה שלו. זה יהפוך להיות.. יש עיר
- 294 גדולה יותר ערד..
- 295 שירה: כן, אבל לא יהיה שם שום דבר שאין בערד.
- 296 אלי: יהיה שם הכל.
- 297 שירה: מה פתאום? זה יהיה ישוב חרדי.
- 298 אלי: אז מה?
- 299 שירה: מה, יהיה שם בית קולנוע?
- 300 אלי: הם לא צריכים בית קולנוע, אבל הם גם לא יבואו לפה לבית קולנוע, הפוך. את מבינה? הם לא יבואו לכאן, אבל
- 301 לעומת זה כל השירותי ממשלה וכל ה.. כן יהיה שם בישוב כזה גדול של 50,000 תושבים.
- 302 שירה: נכון. שזה בחצי הדרך לבאר שבע.

- 303 אלי: בדיוק. זה קרוב ואז אנשים יוכלו פשוט... זה יהפוך את ערד לשכונה. זה לא... זה חסר הגיון, את מבינה? אין בעיה,
- 304 אתה רוצה לפתח? תפתח. יש לך ישוב פה, תפתח אותו. ובמקום זה אתה הולך ובונה.
- 305 שירה: ומצד שני אתה רואה את החרדים פה, שהם בדרך כלל... אתה בטח רואה כאילו את כל הדמוגרפיה בתוך ערד..
- 306 עכשיו מישהי אמרה לי ואני רוצה שתגיד לי אם זה נכון, שבעצם במרכז, מי שגר, זה כאילו האנשים הפחות עשירים
- 307 במרכז, כאילו, בבלוקים איפה שאני גרה... אז נגיד אני רואה הרבה חרדים, אני רואה הרבה רוסים.. אני רואה זקנים, יש
- 308 הרבה זקנים שגרים... שגם יושבים ברחוב... ואני רואה גם הרבה סודנים.. כאילו כל הסודנים בעצם התיישבו במרכז.. אז
- 309 בעצם יש לך גם מבחינה גיאוגרפית איזשהו קוטר מאוד, מאוד קטן שבעצם פה זה החיכוך, פה זה... בעצם.. ההתנגשות.
- 310 אלי: נכון. יש בזה... יש בזה משהו.
- 311 שירה: ובעצם האנשים הוותיקים גרים ב...
- 312 אלי: בשכונות המרוחקות, בנעורים ובווילות.
- 313 שירה: וילות, איפה זה?
- 314 אלי: זה למעלה. בשכונות שקד, הרדוף. נכון. עולים חדשים גרו בעיקר במעוף. כן.
- 315 שירה: אז בעצם מה החיבור של אנשים כמוך, של אנשים ילידי הארץ שבאו... אתה יודע, מהמקום הזה של הישובים,
- 316 מושבים, קיבוצים, כאילו... איך... בערד של היום?
- 317 אלי: אני אגיד לך את האמת, אני הגעתי בטעות. אצלי אני פשוט הגעתי ב-83' כי אני פשוט סיימתי תפקיד בצבא, הייתי
- 318 איש צבא, בקבע, חיל אוויר. סיימתי איזשהו תפקיד ורציתי לעשות שינוי. ואחרי שאתה כבר ותיק והרבה שנים, לעבור
- 319 לבסיס שהוא כבר קיים זה אומר שבעצם אתה צריך... אין תחרות מה שנקרא, עם מתמודדים באותו... באותו רמה שלך
- 320 אלא אתה צריך עכשיו, כל התפקידים בעצם תפוסים, אז אתה צריך בעצם להתחיל מאפס ולהתחיל ל... כאילו להתקדם
- 321 הלאה מההתחלה לבנות את עצמך. ואם אתה בא למקום שהוא חדש, אז אתה מתמודד עם כולם שווה בשווה. ובדיוק
- 322 הקימו את "נבטים", זאת אומרת עלה הרעיון של הקמת נבטים, אמרתי – הנה זה ההזדמנות, בסיס חדש, אני מתחיל
- 323 בעצם עם כולם שווה בשווה, אני אהיה טוב אני אתקדם, אני אצליח אני אשובץ טוב. וזה בעצם מה שקרה והגעתי פה
- 324 לערד, גם זה היה לי נוח כי בזמנו גרושתי, אשתי לשעבר, היא הייתה יוצאת ערד במקור... כן, היא הרי גדלה פה בערד,
- 325 ההורים שלה היו מראשוני ערד. אז אמרתי אוקי, הכל השתלב ככה משהו בסדר ועברתי באמת לנבטים וקניתי פה בית
- 326 וזה... היה לי גם טוב כי האמת שאני במקור משוב קטן, אני בא מעפולה, ו... עפולה זה גם... זה כמו קיבוץ למרות שזו
- 327 עיר גדולה 50,000 תושבים זה כמו קיבוץ, כולם מכירים את כולם והכל. ומאוד אהבתי את השקט ואין המולה של עיר
- 328 גדולה ומאוד אהבתי את זה וזה התאים לי גם פה ככה... כי אני בנוי למרות שגרתי בחיפה. לא התחברתי. פה היה לי
- 329 מהבחינה הזאת טוב, שקט והכל. אבל עם השנים, אני הנחתי שאני בא לפה לפרק זמן של שלוש שנים – ארבע שנים את
- 330 מבינה? ו... זה... נתקעתי, הילדים נולדו ואת יודעת, גדלו פה, ואת יודעת... והיו לי התלבטויות כן לעזוב לא לעזוב אה...
- 331 שירה: החלטת להשאר.

332 אלי: כן.

333

- 2 ש: בן כמה אתה?
- 3 י: בן 27.
- 4 ש: הגעת לישראל בנובמבר?
- 5 י: נובמבר 2009.
- 6 ש: לאן הלכת כשהגעת לישראל?
- 7 י: בהתחלה, הייתי חדש, הייתי בכלא ואחחר כך בתל אביב התקשרתי לאחי שגר בערד.. הוא בא לתל אביב, היינו שם יום אחד ונסענו לערד. כשהגעתי לכאן לא מצאתי עבודה במשך... אחר כך חבר שלי אמר לי שיש לו עבודה בשבועיים בים המלח. התחלתי שם ועד עכשיו לא עזבתי את העבודה. אני חושב שהעבודה כאן, בישראל, היא קשה מאוד. בסודן אין עבודה כזאת.
- 10 ש: איזו עבודה יש בסודן?
- 11 י: עסקים.
- 12 ש: אנשי עסקים.
- 13 י: כן. בסודן אנחנו אנשי עסקים. אבל כשבאנו לפה גילינו שהאנשים נמצאים במצב שונה מאוד. אתה מנסה לחסוך כסף כדי לחזור בחזרה. אבל לא משלמים מספיק בשביל זה. אתה רוצה לחסוך, אתה רוצה לשלוח כסף למשפחה ואתה צריך לשלם שכר דירה.
- 16 ש: אוכל, שתייה..
- 17 י: כן, זה בשבילך. ואם יש לך רק 2,000 או 3,000 שקל זה מעט מדי. אבל כאן העבודה שונה. האנשים שחיים פה הרבה זמן, שלוש שנים – יש להם מספיק כסף, מישוהו יכול להרוויח 5,000 שקל... אבל אני חושב שבכל מקרה זה לא מספיק.. אתה גם לא משתמש במוח שלך בעבודה... עכשיו אנשים התחילו לחזור לסודן.
- 18 ש: גם אנשים מדארפור?
- 19 י: כן. גם אנשים מדארפור. כל מי שבא לישראל ברח מהמלחמה. אם יש לך בעיות עם הממשלה – אתה לא עושה מה שהם רוצים, זאת הסיבה שכל האנשים בדארפור הם עניים. כל מי שהגיע לכאן רוצה לחזור, לראות מה קורה באיזור שלנו. המשפחה שנמצאת שם, זאת גם בעיה.. הם צריכים את הכסף שאנחנו שולחים להם.. הם נמצאים בסכנת חיים בגלל השבטים הערבים – האדם הלבן. אם הסודנים חוזרים לדארפור, אנחנו רוצים לשנות את המצב.
- 20 ש: האנשים הלבנים לא רוצים את האנשים השחורים?
- 21 י: כן. גם אנשים מדארפור.
- 22 ש: הם רוצים, זאת הסיבה שכל האנשים בדארפור הם עניים. כל מי שהגיע לכאן רוצה לחזור, לראות מה קורה באיזור שלנו. המשפחה שנמצאת שם, זאת גם בעיה.. הם צריכים את הכסף שאנחנו שולחים להם.. הם נמצאים בסכנת חיים בגלל השבטים הערבים – האדם הלבן. אם הסודנים חוזרים לדארפור, אנחנו רוצים לשנות את המצב.
- 23 ש: האנשים הלבנים לא רוצים את האנשים השחורים?
- 24 י: כן. גם אנשים מדארפור.
- 25 ש: הם רוצים, זאת הסיבה שכל האנשים בדארפור הם עניים. כל מי שהגיע לכאן רוצה לחזור, לראות מה קורה באיזור שלנו. המשפחה שנמצאת שם, זאת גם בעיה.. הם צריכים את הכסף שאנחנו שולחים להם.. הם נמצאים בסכנת חיים בגלל השבטים הערבים – האדם הלבן. אם הסודנים חוזרים לדארפור, אנחנו רוצים לשנות את המצב.
- 26 ש: האנשים הלבנים לא רוצים את האנשים השחורים?

- 27 י: כן. זו בעיה בין הערבים והשחורים. זו בעיה בגלל שאתה לא יכול לחסוך כאן כסף, אתה לא יכול לחזור בחזרה.
- 28 ש: הגעת לפה אחרי אחיך?
- 29 י: שנתיים אחרי שהוא בא לישראל – 2008. כאן, אם מישהו רוצה לעשות משהו רע בדארפור, אנחנו לא יכולים
- 30 לעשות כלום. לפני כן רצינו לחזור...
- 31 ש: אבל צריך כסף כדי לחזור...
- 32 י: כסף זה בעיה. צריך כסף כדי לשמור על החיים. צריך כסף לכרטיס טיסה. זה יותר מ-1,000 דולר. כולם פה חושבים
- 33 על זה...
- 34 ש: חושבים האם יהיה להם כסף לחזור לדארפור..
- 35 י: כן.
- 36 ש: יש לי שאלה: אם תחזור לדארפור ואנשים יגלו שהיית בישראל, זאת לא בעיה?
- 37 י: כן, זו בעיה. זאת בעיה גדולה מאוד. כולם יודעים את זה. יש לנו שתי דרכים לחזור לסודן: דרך מצרים...
- 38 ש: אבל זו בעיה לחזור עכשיו דרך מצרים. הם סוגרים את הגבול.
- 39 י: נכון. אפשר לחזור דרך אתיופיה או קניה לדרום סודן. יש שם גבול עם דארפור ואף אחד לא יכול לדעת מהיכן באת.
- 40 ש: אתה מקבל שכר מינימום בעבודה, 20.70?
- 41 י: כן. לפעמים 21 ולפעמים 20 שקלים.
- 42 ש: זה לא חוקי... הם צריכים לשלם על כל שעה לפחות 20.70.
- 43 י: כן, זאת בעיה כי אנחנו לא יודעים עברית. אנחנו לא יודעים לקרוא את התלוש משכורת שלנו. כשמביאים לנו את
- 44 המשכורת אנחנו לא מבינים מה כתוב ומה זה אומר. אנחנו רואים רק את הסכום הסופי – 2,000 או 3,000 שקל.
- 45 ש: אבל אתה לא יודע על מה הורידו לך כסף, או כמה נותנים לשעה ואיך הגיעו לסכום הסופי..
- 46 י: כן, כן... זאת בעיה. אם הייתי משיג עבודה אחרת הייתי עוזב את העבודה הזאת. זאת עבודה קשה מאוד.
- 47 ש: עבודה פיזית מאוד. אתה בשמש, בחוץ כל היום.
- 48 י: כן, כן. אני עובד בחוץ, בשמש, והכסף לא מספיק לי.
- 49 ש: האם היית בא לישראל אם היית יודע שהמצב הוא כזה?

- 50 י: לפני שבאתי ידעתי שהעבודה קשה. אבל כשהגעתי לפה גיליתי שהכסף לא מספיק.
- 51 ש: וכשצריך עבודה, עובדים במה שיש..
- 52 י: כן, לוקחים כל עבודה שנותנים לך. זאת בעיה.
- 53 ש: מה אתה חושב על ערד?
- 54 י: הרבה סודנים גרים בערד. לפעמים אני יוצא החוצה לראות אנשים אבל יש רק שני בניינים שבהם גרים חברים שלי.
- 55 אני הולך לשם. לפעמים בסופ"ש אני הולך למועדון לפגוש חברים. בדרך כלל אנחנו יושבים בתוך הבית. אין שום דבר
- 56 לעשות. אני אומר – בואו נעשה משהו. אבל אני יודע... מה יש לעשות? לאן יש ללכת? אם החברים קוראים לך לבוא,
- 57 אתה הולך לבית שלהם. אבל אחרי העבודה אני יכול ללכת לשוק ואחר כך לבית. אני לא יושב ברחוב. זאת בעיה.
- 58 לפעמים כשהולכים ברחוב רואים מישהו שיכור שינסה לעשות לך בעיות. כאן, מאחורי הבי"ס, יש פושעים או
- 59 שיכורים.
- 60 ש: סודנים או רוסים?
- 61 י: אלה הרוסים. הסודנים לא שותים. אם מישהו שותה, קונה שתייה והולך לבית שלו לשתות. כאן לא ראיתי סודנים
- 62 שותים... הרוסים מדברים ואנחנו לא מבינים מה הם אומרים.. אני לא מבין רוסית ועברית... אם מישהו ידבר באנגלית או
- 63 בערבית אני אבין אותו.
- 64 ש: אתה עובד עם בדואים?
- 65 י: לא. אנחנו 5 סודנים בעבודה. הבוס הוא ישראלי. אין רוסים ואין בדואים.
- 66 ש: ערד לעומת תל אביב... מה ההבדל בשבילך?
- 67 י: בתל אביב המצב יותר קשה מערד. בתל אביב אין עבודה. כשהייתי שם, לפני חודשיים, לקחת את הדרכון שלי,
- 68 מצאתי שכל האנשים מחפשים עבודה. ואין עבודה. אבל בערד אין בעיה של עבודה. כולם יכולים לעבוד אבל הכסף לא
- 69 מספיק. לכולם יכולה להיות עבודה. אבל חוץ מערד ותל אביב לא הייתי באף עיר אחרת. אני לא יודע מה קורה באילת
- 70 או בחדרה.
- 71 ש: נסעת פעם לירושלים?
- 72 י: אולי כשהיה לי זמן פנוי אסע לירושלים. יומיים, אולי. כשהיה לי זמן פנוי... יש לי חבר, באנו ביחד מסודן, עכשיו
- 73 הוא בירושלים. הוא אמר לי לבוא אליו אבל אין לי זמן.
- 74 ש: כמה זמן היית במצרים?
- 75 י: 3 ימים בלבד. זו הייתה הפעם הראשונה שיצאתי מגבולות המדינה שלי.

- 76 ש: הלים גדול.
- 77 י: כן. רק הפעם הראשונה שלי.
- 78 ש: חוויה טובה בשבילך?
- 79 י: כן. אני חושב שכל האנשים צריכים לצאת החוצה.
- 80 ש: לראות משהו חדש..
- 81 י: כן. כן. לראות משהו חדש ולראות מה האנשים.. ידעתי כשיצאתי מסודן שאני בדרך לישראל. כשיוצאים מהמדינה
- 82 אפשר לראות דברים חדשים ולהשוות עם מה שקורה במדינה שלי. כשהגעתי לפה רציתי ללמוד אבל ראיתי שכאן אף
- 83 אחד לא עוזר בנושא הזה. זו בעיה גדולה. אין לי כסף ללמוד.
- 84 ש: הבעיה היא הכסף. הבעיה היא הזמן. הבעיה היא השפה.
- 85 י: כן. זאת בעיה גדולה. לא, הזמן אינו הבעיה. אם היו משלמים בשבילי הייתי יכול ללמוד.
- 86 אני אומרת לי-יא שימצא מדינה אחרת כי ישראל לא עוזרת לפליטים היא לא עוזרת בתחום של לימודים או עבודה. אני
- 87 מספרת לו שהפלישטינים עשו עבודות מסוימות ואחרי ההפרדה הביאו עובדים זרים שיעשו את העבודות הללו וכולי.
- 88 י: זו לא בעייה שקיימת רק בישראל. הבעיה היא בארגונים. האחריות לפליטים שמגיעים לכאן היא... כיוון שיש לנו
- 89 מלחמה. כשאנחנו באים לפה אז מדברים על המלחמה.. הארגונים רוצים לעזור אבל הם לא עוזרים.
- 90 ש: כי אין להם כסף. הממשלה לא נותנת להם כסף. הם מבוססים על תרומות ומתנדבים.
- 91 י: אולי יוכלו לתת ל-300 סודנים ללמוד. רק 300 סודנים. חיבים חינוך ונסיון.. רק 300 סודנים..
- 92 אני מסבירה ליאיא כמה עולה שנת לימודים אחת בישראל. כמה זה בעייתי לעזור ל-300 סודנים ללמוד לתואר
- 93 באוניברסיטה בלי שממשלה תעזור. אחר כך אני מכינה תה.
- 94 ש: מה ידעת על ישראל לפני שהגעת לפה?
- 95 י: לא ידעתי על ישראל כלום. במשך שבוע ארגנתי כרטיס ו.. כשהגעתי לפה ראיתי שהמצב קשה, אבל לא כמו בסודן.
- 96 לא ידעתי כלום על ישראל או על אירופה. המצב קשה מאוד מבחינת העבודה. קשה למצוא עבודה. השפה היא בעיה. אני
- 97 צריך לדעת אנגלית וצרפתית. אלה השפות שהכי יעזרו לי. ערבית זה טוב לדעת, אבל חשוב יותר לדעת אנגלית
- 98 מערבית.
- 99 ש: מה אתה חושב על האנשים בערד?
- 100 י: כמו כולם. אנחנו שמחים כי אנחנו ביחד, יותר מ-100 סודנים. אנחנו נפגשים ועובדים ביחד. כאילו אנחנו בסודן.
- 101 אנחנו לא כל הזמן מדברים על הבעיות שלנו. על העבודה שלנו.

- 102 ש: על מה אתם מדברים?
- 103 י: על הכל חוץ מהעבודה. כל פעם שמדברים על זה אני רק מתבלבל ונגמר לי הכוח ללכת לעבודה..
- 104 ש: מה אתה חושב על אנשים בערד שאינם סודנים?
- 105 י: אין לי שום דבר איתם. יש כאלה שגרים בכסייפה. אני פוגש אותם בעבודה לפעמים, אבל אני לא מבין את הערבית
- 106 שלהם... יש להם ערבית אחרת. הרבה אנשים לא רוצים לעבוד איתם כי הבדואים לא רוצים לעבוד קשה והם רוצים
- 107 שהסודנים יעשו את כל העבודה בשבילם. זאת בעיה נוספת. אם אתה יודע עברית קל לך יותר להסתדר. גם הסודנים
- 108 שיודעים לדבר עברית לא יודעים לכתוב. האנגלית שלי לא כל כך טובה וזאת גם בעיה. יש הרבה שפות במדינה הזאת,
- 109 כמו בסודן. גם בסודן יש יותר שפות: יש יותר מ-200 שבטים ולכל שבט שפה משלו. בנוסף, לומדים ערבית ואנגלית.
- 110 בכל סודן חייבים לדעת ערבית, בכל מקרה, זו השפה הרשמית. אני לא למדתי באוניברסיטה. סיימתי בית ספר תיכון.
- 111 שלום (שותף לדירה) מבקש שאני אעשה רעש כשאני שותה את התה. אני שואלת את יצחק על החברה הרוסייה שלו.
- 112 יצחק מספר לי שהוא שיקר לי כשאמר שיש לו חברה רוסייה. הוא רצה לבדוק את התגובה שלי. "זה היה שקר. רציתי
- 113 לראות מה את חושבת על זה".
- 114 ש: אין לך חברה רוסייה.
- 115 י: לא.
- 116 ש: טוב מאוד שאתה אומר לי ששיקרת לי.
- 117 י: רציתי לראות מה את חושבת. אם הרוסים והסודנים יכולים להיות חברים.
- 118 ש: אני חושבת שכן. זה מצוין. זה טוב מאוד. אם זה יכול לקרות זה טוב מאוד. שמעתי על "זוגות מעורבים". זה יכול
- 119 לקרות. אבל המציאות כאן... כשסיפרת לי... אני יודעת מה הרוסים חושבים על הסודנים.. מה המשפחה של הבחורה
- 120 הרוסיה היתה חושבת על זה?
- 121 י: שחורים או סודנים?
- 122 ש: נראה לי ששחורים באופן כללי...
- 123 י: אני חושב שזה בלתי אפשרי שיהיה זוג מעורב. בסודן אנשים רוצים אנשים כמוהם. הגבר לא בוחר את הבחורה.
- 124 הבחורה בוחרת את הגבר. הבחורה רוצה את הגבר שדומה לה. היא לא תלך עם מישהו שהוא שונה ממנה. אם אני רוצה
- 125 להתחתן פה... עם ישראלית... זו בעיה גדולה כי כשאחזור האישה לא תוכל לבוא איתי.. והילדים.. ומי יטפל במשפחה
- 126 שלי? זו בעיה. וכאן אין לי כלום ואני צריך לחסוך כסף. אולי אחרי שאחזור לסודן אוכל לחשוב על הנושא הזה..
- 127 להתחתן.. העתיד.. עתיד של הילדים..
- 128 ש: למה אין בנות מדארפור בערד?

- 129 י: הן לא הולכות לבד מהבית. אסור להן לטייל לבד, בלי בעל או אח שלהן. זו בעיה בדארפור. רק לגברים מותר ללכת
- 130 לאן שהם רוצים. לנשים אסור. המשפחה לא משה לנשים ללכת לבדן. אם הבעל שלהן נמצא במדינה אחרת והוא קורא
- 131 לה לבוא, זו לא בעיה. מישוהו יבוא איתך, אח שלך, ויקח אותך למטוס או לרכבת. הדארפורים כאן הם רווקים. אם יש
- 132 לך ילדים כאן זו בעיה.
- 133 ש: בעיני אי אפשר לתכנן לטווח הארוך. אני רוצה ללמוד, אבל מה יקרה אם ארצה לחזור? ומי יודע מתי חוזרים? זה
- 134 לא תלוי בך.
- 135 י: נכון. זה תלוי רק באלוהים. כל הזמן אנחנו חושבים שבסוף נחזור.
- 136 ש: כמה זמן נראה לך שתשאר בישראל?
- 137 י: אולי שנה נוספת. אני כאן 9 חודשים. הייתי חודשיים בכלא.

- 1 ראיון מס' 13: רוני ערד איתי את הראיון בספטמבר 2010. הראיון נערך באנגלית
- 2
- 3 נורי: אני אשאל אותך, אחרי שסיימת את המחקר.. סיימת את המחקר שלך?
- 4 שירה: לא כתבתי אותו עדיין, רק אספתי חומרים למחקר.
- 5 נ: אוקי. אני אבקש ממך שתביאי לי עותק כשתסיימי.
- 6 ש: אני אתרגם אותו לאנגלית ואתן לך.
- 7 נ: תודה רבה. אבל אפילו אם תתרגמי אותו לאנגלית אצטרך גם את העותק בעברית.
- 8 ש: אוקי. אני מוכנה. אני מאוד מתרגשת. זו הפעם הראשונה שמישהו מראיין אותי.
- 9 נ: יש לי כמעט.. 10 שאלות.
- 10 ש: אנסה לעזור לך עם המחקר שלך.
- 11 נ: את השאלה הראשונה כבר שאלתי אותך אבל היא לא הוקלטה.. השאלה היא לגבי הגעת החוקר לערד. איך בחרת את
- 12 ערד ומהן העובדות או הסיבות שגרמו לך לבחור את ערד מתוך מפת ישראל?
- 13 ש: אה.. אוקי.. קודם כל אני אדם שאוהב לטייל.. בתוך ישראל כי אין לי כסף, ולכן אני לא מטיילת מחוץ לישראל. אני
- 14 אוהבת לראות מקומות שונים של.. תרבויות ואופני חשיבה שונים ומנטליות שונה. את הדרום אני אוהבת באופן כללי,
- 15 את המדבר אני אוהבת אפילו שגדלתי וחונכתי בצפון ישראל, היכן שבאופן יחסי ירוק יותר.. אני אוהבת את השקט של
- 16 המדבר והדרום בשבילי הוא ארץ לא נודעת. אהמ.. אני לא בחרתי את ערד רק משום שזו ערד. בחרתי את ערד בגלל
- 17 הסודנים. בהתחלה רציתי לכתוב על אפריקה באופן כללי, למדתי אצל פרופסורית מעניינת מאוד, היא אישה
- 18 אקטיביסטית ו.. שמעתי עליה כשלמדתי את התואר הראשון והיא לא לימדה אז.. אז חיכיתי וחיכיתי וכשבאתי אל
- 19 התואר השני, זה מקליט? כשהגעתי לתואר השני אז הדלת שהיתה לידי הדלת של המזכירות היתה.. הדלת שלה. אז
- 20 הלכתי ופתאום ראיתי שהדלת שלה פתוחה, אז נכנסתי פנימה ואמרתי לה: שלום, אני שירה ושמעתי עלייך ואני רוצה
- 21 ל.. אני לא יודעת על מה אני הולכת לכתוב אבל רציתי שתדעי שבאופן כללי.. אני רוצה לכתוב על משהו שקשור אלייך
- 22 וכן הלאה. בסופו של דבר לא עבדתי עם האישה הזאת אבל אני חושבת.. שהייתי קשורה לנושא של אפריקה. היא לא
- 23 רצתה לעבוד איתי כי היא אמרה שאין לי שאלת מחקר ספציפית. ואמרתי לה שאין לי מושג מה השאלה אבל אני רואה
- 24 בכותרת את המילה "אפריקה". אני לא יודעת מה זה אומר. בהתחלה חשבתי לכתוב על סרטים מאפריקה. יוצרי סרטים.
- 25 וראיתי את כל הסרטים שיש להם בתל אביב... בחנות הווידאו.. ו.. ולאורך הדרך חשבתי לעצמי ש.. הנושא הוא.. אני
- 26 לא מבינה את הסרטים, אני לא מבינה את כל מה שהם מדברים עליו, אני לא מבינה שום דבר ואני לא יודעת אם..
- 27 לכתוב על סרטים זה מעניין, כי זה אומר להתעסק עם חומר תיאורטי. אני לא אוהבת את זה.. זו הסיבה שעזבתי את
- 28 ה(לימודים) ארכיאולוגיה. ואז חשבתי על הגירה כי.. אולי לא אמרתי לך את זה.. לפני שהתחלתי את הלימודים היו לי
- 29 כמה חודשים.. לא עשיתי כלום, ולמדתי תסריטאות. וקראתי ספר, הוא פשוט הפך לנגד עיני לתסריט. זה היה על שני
- 30 אנשים שעזבו את ארצם בגלל מלחמה, הם לא היו פליטים אבל הם עזבו לפני הרבה שנים והספר היה על החזרה שלהם.
- 31 נ: ל.. לארץ שלהם?
- 32 ש: וחשבתי לעצמי, אחרי שנה של לימודים חשבתי שזה כל כך ברור, שירה את רוצה לכתוב על אנשים שעוזבים את
- 33 ביתם, או שחוזרים לבית שלהם. וכל העניין של הגירה התחיל. ובהתחלה רציתי לכתוב על ישראלים שחוזרים לישראל
- 34 אחרי זמן רב שלא היו ואז חשבתי שזה רעיון נורא, לי לפחות כי מעולם לא עזבתי את ישראל, אני לא מכירה את
- 35 החוויה, ואז הלכתי לפסטיבל, ובדרך חזרה עצרנו לאכול וראיתי את ה.. עיתון.. כביש 40, עיתון בשביל הדרום.

- 36 נ: איך קראו לו?
- 37 ש: כביש 40. הוא לא קשור לערד. יותר באר שבע, מצפה רמון, למטה עד אילת. הוא מעוצב יפה מאוד. ואז קראתי את
- 38 הכתבה על הסודנים, אני לא זוכרת על מה כתבו, אני רק סוכרת שהיא היתה על המקומיים שמדברים על הסודנים ומה
- 39 חושבים.. חשבתי על זה לפני כמה ימים – אז לא ידעתי.. וקראתי את זה ומשהו הבהב.. בראש שלי.. ואני זוכרת שהלכתי
- 40 הביתה.. הם הורידו אותי בדיונינגוף והלכתי על קינג ג'ורג' במשך 10-15 דקות ואני זוכרת שהרגשתי רגועה.. כאילו
- 41 משהו.. כאילו קיבלתי החלטה אבל עדיין לא הבנתי שקיבלתי החלטה. אחרי כמה שבועות החלטתי שאני עוברת לערד.
- 42 נ: תרשי לי לשאול אותך, האם קבעת מסגרת זמן ברורה לשהות שלך בערד?
- 43 ש: בהתחלה?
- 44 נ: כן, כשקיבלת את החלטה לבוא לערד, לעשות את המחקר, לפגוש אנשים, לברר מה קורה כאן.. לפי מה שגילית
- 45 בעיתון, שאנשים מתנגדים..
- 46 ש: זה הדבר היחיד שידעתי, זה הדבר היחיד..
- 47 נ: ואז החלטת לבוא לערד.. אבל לא החלטת על מסגרת זמן למחקר.
- 48 ש: לא. לא. (שקר – אמרתי לכולם שאסע לשנה). הדבר היחיד שידעתי.. חשבתי לעצמי מתי יהיה זמן טוב לבוא לערד?
- 49 וחשבתי.. אני צריה לסיים את כל הקורסים... אני רוצה להתחיל עם תיאוריה – לקחת 6 קורסים על הגירה מנק' מבט
- 50 פסיכולוגית, סוציולוגית, אפריקאית ובלה בלה בלה.. וחשבתי שאחרי שהסמסטר יגמר אעבור לערד.. אני תמיד נותנת
- 51 למשהו אחר להחליט בשבילי. אז הלוי"ז של הלימודים יחליט בשבילי. וכשהגעתי לערד לא ידעתי מתי אעזוב, אני לא..
- 52 באתי בלי לדעת כלום. בלי לדעת איפה אעבוד, מתי אעזוב, את מי אראיין ומה שאלת המחקר.
- 53 נ: אבל בטח הפרופסורית עזרה לך להבין מה השאלה שלך.
- 54 ש: לא. היא לא עבדה איתי בסוף, כי היא לא.. פרופסור אחר שלי.. הוא ראש.. לא ראש המחלקה אבל הוא איש זקן –
- 55 חכם והוא אמר לי.. הוא לא שמח שאני מגיעה לכאן בלי ידע, אבל הוא אמר שזה בסדר ובכל שבוע כשנסתע לתל אביב
- 56 למדתי בסמינר, סמינר אחד שעסק בזרות. והסמינר הוביל אותי להבנה שאני עוסקת בזרות. כל הפליטים ובמיוחד פליט
- 57 סודני בערד נמצא במצב של הזרות. הרעיון בא כל כך טוב כי הרוסים בערד גם מרגישים זרות. אז חשבתי לעצמי
- 58 שהרעיון הזה משתלב באופן מושלם. אבל בהתחלה לא ידעתי מתי אעזוב אבל... בהתחלה זה היה טוב כי לא האצתי
- 59 בעצמי.. כי.. להתיידד עם אנשים או להכנס אל חייהם הוא תהליך שלא ניתן לתחום בתוך משך זמן.. אי אפשר להגיד
- 60 בתוך שלושה חודשים אני מספיק כך.. ובתוך חודש.. זה.. אנשים. זה לא אפשרי. אז זה היה מאוד אורגני, בהתחלה רק
- 61 הייתי פה.. רק ראיתי מה קורה. ואני זוכרת שבסופי שבוע.. ואף אחד.. בהתחלה אתה יודע, אף אחד לא דיבר איתי ולא
- 62 היה לי שום דבר לעשות וכמעט קפצתי מהחלון... זה היה חשוב לי להיות פה.. להיות נגישה אם מישהו רצה לגשת אלי
- 63 אבל לא ניגשתי אל אנשים כי חשבתי שאני לא יכולה לכפות את עצמי על אנשים כי.. מתי אני יודעת מתי הם לא
- 64 מרגישים נוח לומר לא ומתי... אבל אחרי זמן מה התחיל להיות לי קשה לגור בערד בלי לדעת מתי זה יסתיים..
- 65 וחשבתי לפני חודשיים או חודשיים וחצי שאני רוצה לחזור.. גם בגלל לוח הזמנים של הלימודים.. אני חושבת..
- 66 נ: לחזור לתל אביב?
- 67 ש: ואני חושבת שאולי ראיתי שזו הפעם הראשונה שאשכרה התחלתי לראיין אנשים, לחשוב.. מה הן השאלות, מה הם
- 68 הנושאים..
- 69 נ: אוקי. בדרך כלל כשאדם מחליט להיות במגע עם קהילה אחרת, קהילה זרה... את לא ידעת כלום על הסודנים, אפילו
- 70 הסודנים כשהם באו לישראל.. הם באו עם.. נגיד הרבה חשדנות, כי לפי מה שלימדו אותם בסודן, הממשלה מתנגדת
- 71 לישראל על רקע הקונפליקט הערבי-ישראלי.. לפי זה. הם התחילו להגיד שצריך לבסס את המסורת הערבית בסודן..

72	והסיבה שהסודנים מדברים ערבית.. ערבית הפכה לשפת התקשורת בכל המדינה.. כי בסודן יש שפות רבות היא מולטי-
73	אתנית, לפיטר וינדאוול יש את השפה שלהם, סאבר סתאבה ונורי דוברים פור ואפילו בתוך דארפור יש שפות רבות,
74	ואז השפה הרשמית בין אלו היא ערבית. זו השפה שמחברת בין כולם. השפה הפכה לשפה הרשמית גם בבתי הספר
75	באזורים שבהם לא מדברים ערבית בכלל. הילדים שומעים ערבית בפעם הראשונה בחייהם. זו הסיבה שהרבה
76	מהסודנים לא הסכימו לשלוח את הילדים לבתי הספר. ואני חושב שהבחנת בזה כשהתחלת ללמד עברית פה במרכז..
77	ש: מה זאת אומרת? אנשים במרכז דיברו ערבית? אנשים שדיברו רק ערבית, לא לי..
78	נ: מה שאני מנסה להגיד הוא.. כשאתה מנסה לברוח ממערכת מסוימת, אנשים בדארפור, כשהם הולכים לבתי הספר..
79	בבתי הספר מלמדים בערבית ובכפר מדברים.. כמו שכאן מדברים עברית בישראל. אז הם גילו שבבית הספר הם
80	צריכים לדבר בשפה שונה וזה מקשה את המצב. בשביל אנשים מסוימים קשה מאוד לדבר ערבית כשהם בני 7.. ו..
81	בבית הספר אם אתה יודע ערבית תהיה.. יהיו לך ציונים גבוהים כי המערכת היא בערבית ואתה דובר ערבית.. אתה
82	תהיה הראשון שמבין הכל אבל לי זה קשה כי אני צריך לתרגם הכל בראש שלי כשאני יכול.. מה שלמדתי בשיעור. זו
83	לא השאלה שלי (צוחק). כן. השאלה שלי היא: להיות בקשר עם מישהו שאת לא יודעת עליו כלום מציב אותך מול
84	אתגר ולפעמים את עוברת חוויות, חשדות..
85	ש: שהסודנים הם מוסלמים ובאים ממדינה אחרת?
86	נ: לא, לא.
87	ש: אה, אוקי.
88	נ: בפעם הראשונה שהחלטת to deal with the Sudanese
89	ש: "deal with the Sudanese"
90	נ: לא, ברצינות.
91	ש: to interact
92	נ: כן.
93	ש: to talk to Sudanese
94	נ: בסדר. זה לא חשוב. מה חשבת, מה היו הנחות המוצא שלך ואיך חשבת להיות עם האנשים האלה?
95	ש: אוקי.
96	נ: רגע, לא סיימתי את השאלה.
97	ש: זה קצר החלק השני? כי כבר החלק הראשון הוא ארוך אז אולי כדאי שאני אענה עליו קודם.
98	נ: אוקי ומה היה האתגר, ואחר כך אשאל אותך את ה-sub questions
99	ש: טוב. קודם כל אני רוצה להתייחס לכך שאנחנו מדברים על סודנים ועל מדינה שנחשבת.. מדינת אויב לישראל. אני
100	אדם שנוסע הרבה לסיני. אפילו שבכל פעם אומרים שאם תסע לסיני תחטף או תרצח, יש שם מוסלמים והם יהרגו
101	אותך. אני מכירה מעט את התרבות המוסלמית..
102	נ: אפילו שלא כל הסודנים הם מוסלמים..

ש: נכון, אבל אני מדברת על דארפור.	103
נ: אוקי.	104
ש: אוקי, רק.. אני מתייחסת לשאלה כי אני לא יודעת אם ידעתי שחלקם לא מוסלמים. אבל אני מדברת על הדברים	105
שאמורים להיות מפחידים בשבילי כישראלית.	106
נ: טוב, יש לי שאלה נוספת.	107
ש: אבל רגע, לא סיימתי.	108
נ: השאלה הזו תוביל לשאלה הבאה.	109
ש: אוקי.	110
נ: אני נזכר.. האם באת לפגוש את הסודנים או את הדארפורים?	111
ש: התכוונתי לפגוש את הדארפורים.	112
נ: אה. כשבאת חשבת שכל הסודנים באו מדארפור.	113
ש: ידעתי שבערד יש קהילה גדולה של דארפורים וידעתי שהם מוסלמים, חשבתי שהם מוסלמים, אני לא זוכרת.. טוב	114
אני אמשיך כי יש שני חלקים (לתשובה) ואסור שאשכח. אז קודם כל אני מכירה מעט את התרבות המוסלמית, אני	115
יודעת שהיא רב גונית.. ואני יודעת ש.. אבל בשבילי זה לא הגיע משום מקום. יש לי חברים בדואים בסיני, אני נוסעת	116
לבקר, לפעמים אני נוסעת לבד לסיני, אני מרגישה מאוד בטוחה שם. החלק השני הוא שלא באתי לפה ומיד אחר כך	117
עברתי לגור פה. אני באתי מספר פעמים לפני שעברתי לגור פה. פגשתי אותך, את סאבר, את סתאבה, את אברהים. וזה	118
היה.. לדארפורים כי באתי דרך אדם הארון שהוא מ"בני דארפור", לא "בני סודן". אז הרעיון היה דארפור, ואני חושבת	119
שלא.. לא, אני חושבת שחשבתי שחלק נוצרים כי אני זוכרת שאמרתי לך או לסאבר, אתה יודע שפתחו כנסיה חדשה	120
בערד? ואתה לא ידעת על זה ומאוד הופתעתי. בהתחלה היה הרבה בלגאן. באתי מספר פעמים, אני משתדלת לשפוט ט	121
המצב אחרי כמה דקות, לפעמים שעה. הרגשתי בטוחה.. מה היתה השאלה שכחתי?	122
נ: שאלתי אותך על האתגר של לפגוש אדם שאתה לא מכיר, ואתה בא עם ציפיות מסומיות על מי הם עשויים להיות..	123
ש: כן, מה היו הדימויים והציפיות? הציפיות שלי.. הדימוי שהיה לי.. היה.. היה.. אני חושבת ש.. חשבתי על הסודנים	124
כקורבנות, קורבנות פאסיביים.. וזה משהו שרציתי לשנות בראש שלי כי.. בשבילי זה היה ברור, יש מלחמה, אנשים	125
נרדפים, הם באים לערד, כאן מתייחסים אליהם לא יפה.. איך הם חיים? איך הם מוצאים משמעות לחיים? איך הם לא	126
משתגעים וקופצים מהחלון? אלה היו הציפיות שלי. איך אפשר לחיות ככה ומה עושים כדי לחיות עם זה? לדעת	127
שאנשים לא אוהבים אותך ברחוב ולעבוד בעבודות איומות ואיך הם מצליחים למצוא משהו טוב? ואני חושבת שזה מה	128
שראיתי. שאנשים הם לא פאסיביים. הם לא רק מקבלים חוויות ומגיבים באופן אוטומטי לזה, ואני חושבת שמה	129
שגיליתי הם חיים מאוד עשירים של קהילה. אנשים תומכים אחד בשני, כנגד כל הסיכויים עושים דברים ומצליחים	130
להדיג דברים ש.. יש סטיגמה שפליט הוא מסכן מאוד והוא יושב ומחכה שמישהו יעזור לו. וראיתי פה אנשים שעוזרים	131
לעצמם. לא מחכים לאף אחד שיעזור להם.	132
נ: זה מוביל אותי לשאלה הבאה..	133
ש: ל- sub questions?	134
נ: כן. לא ל- sub questions כי אני באמצע השאלה הזו ואמרת משהו שמוביל אותי לשאלה נוספת. אמרת שבגלל	135
שידעת שיש מלחמה בדארפור ו.. הרבה מהמקומיים כאן..	136

ש: איפה, בישראל?	137
נ: בישראל וערד. ידעו על כך לאחרונה כשהסודנים התחילו לבוא לישראל.	138
ש: לא, לפני כן.	139
נ: וידעת על המלחמה מהחדשות? או מ"בני דארפור"?	140
ש: לא. ידעתי שיש רצח עם..	141
נ: בדארפור.	142
ש: כן, וידעתי ש... אתה יודע קצת קשה לעקוב אחרי כל האסונות באפריקה אז... פעם אחת זה רעב באתיופיה.. ומלחמת אזרחים בניגריה.. אתה יודע. אז בשבילי זה היה אחד מהאסונות האלה. אני ידעתי על זה, שמעתי על זה מרחוק מאוד.	143
שבבילי כל האסונות נראים אותו דבר, אני לא.. כששומעים על זה לא יודעים למה הכל התחיל, וכשמסבירים את זה	144
בחדשות ההסברים הם תמיד מאוד מורכבים ומאוד הסטוריים.. ידעתי באופן כללי.. בשבילך זה כמו ההבדל בין נתניה,	145
חדרה ופתח תקווה. בשבילך אלו ערים בישראל אבל אתה לא יודע את ההבדלים ביניהן. אז.. זה מה שידעתי.	146
נ: אוקי. Subquestion: האם גילית נקודות דמיון בין הדימוי שלך על הסודנים לפני שבאת לכאן או שגילית הפכים בין הדמוי והמציאות?	148
ש: מצאתי את שני הדברים.	149
נ: ספרי לי על כך.	150
ש: אוקי. מצאתי דוגמאות לכל גישה בגלל שאני חושבת שחלק מהאנשים, אני לא יודעת איך להגיד את זה באנגלית, הטמיעו את היותם פליטים במובן הזה שהם מצפים מאנשים אחרים לעזור להם, ולמרות זה אני חושבת שכאן בערד זה לא נפוץ כי אין פה הרבה ארגונים ולכן הרוב למדו לסמוך על עצמם... אני חושבת שבאופן כללי הסטיגמה שהיתה לי	151
נשברה בגלל שקודם כל אנשים קיבלו פנים, שמות, קולות, זה לא היה "פליטים". מוזר לי שכשאת מדברת עליך עם	152
חברים שלי לפעמים אני אומרת "נורי" ושואלים אותי מי זה ואני אומרת "סודני", ואני יודעת מה המשמעות של סודני	153
עבורם ואני יודעת מה המשמעות של המושג מבחינתי. כי אני מכירה אותך בתור בן אדם והם – הוא פליט. זהו. אה..	154
גיליתי הרבה סוגים שונים, בעצם באופן כללי גיליתי בני אדם. אתה יודע. אדם אחד הוא יותר חצוף, השני דוחף את	155
עצמו יותר מהשאר, האחר רוצה להיות קורבן, אחר יחכה עד שכולם ידאגו ויטפלו בו, אפילו ש... סודנים אחרים שיעזרו	156
לו כל הזמן. רבקה אמרה משהו מעניין, היא אמרה את יודעת, היא דיברה על האישה שלקחה את הבן שלה לבית חולים	157
ולא קיבלה טיפול. אישה סודנית. היא אמרה שיש משהו בלהיות פליט שאתה מתחיל להתנהג כמו פליט. כי אם אני הייתי	158
אישה בבית חולים ולא מקבלת את הטיפול שאני אמורה לקבל אני לא הייתי עוזבת את המקום לפני שאני מקבלת את	159
הטיפול. אבל כפליט, אתה לפעמים אומר לא קיבלתי את זה, אוקי. אתה מוותר כי אתה מגיע לנקודה שבה אתה לא	160
מצפה מאנשים לעזור לך. היא אמרה. האישה הזו העדיפה לחזור הביתה עם ילד חולה ולהתקשר אליה במקום להלחם	161
בשביל עצמה. אני מבינה את המוטיבציה של האישה ואני חושבת שבמצב אחר אני הייתי מתנהגת אותו הדבר אבל אני	162
חושבת שזו דוגמא למה שקורה כשהציפיות שלך מהכותרת "פליט" מתנגשת עם החיים ויכולה להיות בעלת השלכות	163
רעות.	164
	165
	166
	167
	168
----- מכינים קפה -----	169

ש: אני זוכרת שכתבתי לעצמי הערה על איך אתה או מישהו אחר הציעו לעזור לי לנקות את הבית ואני יושבת ונמלה	170
מטפסת לי על הרגל... כי היה כאן סוכר או משהו, ואני חושבת אלוהים אדירים, אני בהחלט צריכה לעשות משהו בנוגע	171
לזה (מצב הנקיון בבית).	172
נ: בואי נחזור לשאלות. אני חושב שהגענו אל השער.	173
ש: מה?	174
נ: השער. הדלת. ציינת שבהתחלה כשבאת לפה, את היית בלי קשרים עם הסודנים, הכרת מעט אנשים והם היו עסוקים	175
עם העבודה, עם... אז אמרת שזה היה בשלושת החודשים הראשונים. את חושבת שזה קרה בגלל פערי השפה, כי רוב	176
הסודנים פה לא מדברים אנגלית או עברית ו... זו השפה הנגישה לתקשורת עם סודנים. ואם מישהו... לא מדבר אותן אז	177
זה קשה... את יכולה לפגוש אותו ולהגיד שלום, מה שלומך? ואז... שום דבר אחר. שפה...	178
ש: אני חושבת שזו שפה של... ושאלה של מגדר. בהתחלה אנשים שמעו... לגבי המגדר אחר כך. קודם שפה. אה... לגבי	179
השפה אני חושבת... בהתחלה הייתי חברה שלך, של משה ואדם. אתם הייתם היחידים שהכרתי כולם דוברים אנגלית	180
ברמה טובה או עברית ברמה טובה . אחר כך התחלתי ללמד עברית ופגשתי אנשים אחרים וזה וזה וזה. אבל אני לא	181
מדברת על זה שלימדתי אלא רק על זה שפגשתי אנשים. אה... אני לא חושבת שאם הייתי מתיידדת רק עם אנשים	182
שמדברים אנגלית או עברית אז הייתי חברה של אותם אנשים כי למשל יש אנשים שמדברים עברית או אנגלית טובה	183
ולא נהייתי חברה שלהם. לא היתה לי תקשורת טובה איתם, או קשר טוב. אחרים שמדברים מעט אנגלית ועברית היה לי	184
קשר טוב איתם. אתה יודע, אני... בשלב מסוים התחלתי ללכת לבתים של אנשים בסופי שבוע כדי ללמד אותם עברית	185
והיה לנו נחמד מאוד, בלי ש... רק למדנו וזה היה נחמד מאוד. בשבילי. בלי קשר לכמה הם יכלו לדבר את השפה שאני	186
מבינה. אה... וזה היה חשוב לי לעשות את זה בצורה כזו כי אני לא יכולה להיות חברה של מישהו רק בגלל שהוא מועמד	187
טוב לראיון. רציתי להיות חברה של מי שרציתי להיות חברה שלו.	188
האספקט השני של מגדר היה שבהתחלה כשבאתי וגם אחר כך כי אנשים ידעו שאני לא נשואה ושאינ לי חבר שאני גרה	189
איתו או משהו כזה... הרבה פעמים אנשים דיברו איתי כי הם רצו לראות אם יש להם סיכוי למשהו כזה או... ובשבילי זה	190
אומר שלא יכולתי להיות חברה של מישהו כמו שרציתי, בגלל שהוא יקבל את הרושם הלא נכון ולא רציתי שזה יקרה.	191
אז... היה עלי למצוא איזון מסוים מאוד ביחסים שלי עם אנשים שיבינו שאני רוצה להיות חברה שלהם. זה עונה על	192
השאלה?	193
נ: ענית על השאלה וגם חשבתי על שאלה. מה היה הדבר שקישר אותך אל סודנים ושגרם לך ללמד עברית אבל אני	194
רוצה להפריד את זה לשתי שאלות ונתחיל בראשונה: מה היה הדבר הראשון שאפשר לך לתקשר עם סודנים?	195
ש: דרך שיעורי העברית ובאמצעות פגישות אקראיות.	196
נ: אוקי. אני רוצה שתדברי על שירה ו... שירה המורה לאנגלית במרכז.	197
ש: המורה לעברית. בשבילי לא היה הבדל. בשבילי זה היה אותו דבר. כשהייתי... אני חושבת שכל מי שבא אלי וביקש	198
שאלמד אותו עברית אמרתי כן. בלי קשר לאם אני מכירה אותו או לא מכירה אותו. אני... אני חושבת שתמיד אמרתי כן.	199
או לפחות כשיכולתי... אהמ... אפילו כשלימדתי הייתי... בהתחלה לא הייתי סבלנית מאוד ולא הבנתי מה זה אומר ללמוד	200
שפה חדשה, לא הבנתי מה זה אומר לדעת ערבית ולנסות ללמוד עברית, כי... בשבילי דברים שהיו מאוד ברורים היו	201
למעשה מאוד לא מובנים מאליהם אם אתה מדבר ערבית. אבל בשאלה של יחסים חברתיים אני לא חושבת שאני רואה	202
הבדל.	203
נ: אחרי שעשית את המחקר, אחרי שגילית איך בנויה הקהילה הסודנית, הדארפורים, את יודעת שכשחיברתי את	204
השאלות חשבתי שכשהגעתי לערך יכולת לפגוש סודנים, ועכשיו אני מגלה שבהתחלה החלטת לבוא לדארפורים כי היה	205
לך מידע על הדארפורים לפי מה שאמרת מקודם שאדם הארון אמר לך...	206

- 207 ש: וגם לימדתי במרכז של הדארפורים.
- 208 נ: בתל אביב?
- 209 ש: לא, פה. במרכז של משה. אז באופן טבעי רוב האנשים שפגשתי היו מדארפור.
- 210 נ: אוקי. אז אני אומר – מה גילית על הקהילה הדארפורית, לא באופן ספציפי אלא מה גילית כמו למשל כשאת חוקרת
- 211 קהילה אז את מגלה נקודות מסוימות.
- 212 ש: אני עדיין לא יודעת כי הדברים עדיין לא מעובדים בראש שלי.. אני חושבת שזו שאלה שאוכל לענות עליה רק בעוד
- 213 כמה חודשים.. עכשיו אני רואה אדם אחד עובד, מתמודד עם העובדה של להיות גבר, בלי שיש נשים מסביבו שיכולות
- 214 לעזור לו להגדיר את עצמו כגבר, אהממ... אני רואה אנשים שעוזרים למשפחה שלהם, למשפחה בסודן, ו.. אני חושבת
- 215 שרובם מוסלמים אז זה שם אותם במתח עם הקהילה הערבית בישראל והקהילה היהודית בישראל.. ו.. אני חושבת שזה
- 216 מעניין לראות איך הידע שיש לך על ערבים ועל אסלאם למעשה עוזר לך בישראל ולפעמים זה משהו שאתה לא רוצה
- 217 להשתמש בו. למשל, ביחסים עם הבדואים. אני יודעת שלפעמים כשיש בעיה בעבודה אז הבדואים עוזרים לסודנים כי
- 218 הם יכולים לתרגם אותם בשביל המנהל למשל אבל לגבי הקשרים החברתיים, זה קשה כי הם ערבים והקונפליקט
- 219 בסודן..
- 220 נ: זה זהה..
- 221 ש: כן, אז זה משהו שאתה לוקח עם עצמך.
- 222 נ: את מזכירה לי שיום אחד בדואי, הוא עמית שלי, הוא עובד איתי. הוא היה המנהל שלי. יום אחד כשדיברתי איתו, הוא
- 223 דיבר ערבית ואז תיקנתי אותו. הוא שאל אותי – מה קורה בסודן? אתה ממדינה ערבית? הוא שאל אותי וענית – אתה
- 224 חושב שאם אגיד לך שבאתי ממדינה ערבית, אז מי אתה? מי אתה? אתה גם ממדינה ערבית?
- 225 ש: בדיוק.
- 226 נ: לא. אותו דבר, כשהוא שאל אם סודן ערבית זה גרם לי לחשוב שאפילו ערבים חושדים שסודן היא ערבית אם הם
- 227 רואים מישוהו כמוני והממשלה בסודן בטלוויזיה משדרת בערבית ואומרת שאנחנו ערבים, וכשאנחנו פוגשים ערבים אז
- 228 זה לא אכפת להם. גם אם אכפת להם זה ברמה נמוכה מאוד. אז.. אני עדיין זוכר שאחד הסודנים הפוליטיקאים מצפון
- 229 סודן אמר: כשהמדינות הערביות (כמו סוריה ולבנון) יאמרו שאם סודן תהיה חלק מהליגה הערבית אנחנו נפרוש
- 230 מהליגה. אז זה משהו.. מאוד מורכב לתאר את סודן כמדינה ערבית, מדינה אפריקאית וכולי. פעם, זה היה ב-1972 כש..
- 231 הם חתמו על הסכם בין הדרום והממשלה ב-1972, חתמו על הסכם ואמרו בו שלעולם לא ילחמו שוב. אף פעם לא.
- 232 אוקי? ואז מנהיג התנועה בדרום סודן הגיע כ.. מנהיג צבאי ושלחו אותו ללמוד לימדוי צבא בארה"ב. זה קשור לקשר
- 233 בין ערבים וסודנים. אני לא מנסה להגן על הקשר שיש לנו לאסלאם ולסרב לדבר עם ערבים כי אנחנו לא רוצים להיות
- 234 ערבים. האמת היא שיש כמה ערבים או אנשים שקוראים לעצמם ערבים בסודן ולא אכפת לנו אם הם ערבים או לא.
- 235 אנחנו בדארפור מוסלמים אך לא ערבים ואנחנו נלחמים בשביל זה כבר שנים. בדרום סודן אומרים – אנחנו לא
- 236 מוסלמים ולא ערבים, אנחנו נוצרים אפריקאים. בדארפור אנחנו מוסלמים אבל איננו ערבים.. דיברנו על זה. עכשיו –
- 237 מה היית אומרת באופן כללי על מה שראית פה? אני לא יכול לתת דוגמאות אבל הדארפורים, איך את יכולה לתאר את
- 238 היחסים באופן כללי. הם לא חלק ממשפחות אלא רווקים שגרים בערד. זו דוגמא לדארפורים. איך את יכולה לתאר את
- 239 היחסים האלה?
- 240 ש: אני זוכרת שפעם אחת פגשתי את מוכתר ברחוב, הייתי עם מישהי שאני מכירה, והוא היה עם חבר שאני לא מכירה,
- 241 אמרתי לו – מי זה? והוא אמר – אחי. ושאלתי – אחיך? והוא אמר לא, חבר. ואני חושבת שזה בדרך מסוימת מסכם את
- 242 היחסים שראיתי. כי לפי מה שראיתי אתם משפחה. אתם עוזרים אחד לשני כמו משפחה. כשסיפרת לי על עיסא שנמצא
- 243 בבית החולים, חסן סיפר לי עליו, הוא אמר לי, אני חושבת שהוא ועיסא מאותה עיר והוא...

244	נ: מי ומי?
245	ש: חסן ועיסא.
246	נ: לא.
247	ש: הם מאותו איזור..
248	נ: זה נכון.
249	ש: אוקי וחסן התרגש..
250	נ: אני וחסן ועיסא וסתאבה. אנחנו מאותו איזור.
251	ש: הוא אמר לי שהוא אמר לעיסא שמעכשיו, בישראל, הוא המשפחה שלו. הוא קנה לו טלפון, בא לבקר אותי, אתה
252	באת לבקר אותי, טיפלת בו. וזה סוג היחסים שאני רואה, תמיכה חזקה בין האנשים. כמובן שיש קבוצות בפנים בין
253	הדארפורים, אתה יותר חבר של זה מאשר זה אבל כולם, אף אחד לא בודד ואף אחד לא מנודה. אנני חושבת שאתה
254	סיפרת לי פעם על הבחור הזה שלא בא לבקר אנשים בבתיים שלהם ו... הוא התנהג בצורה מוזרה, למה הוא לא בא
255	לבקר, למה הוא לא הפך לחלק מהתקשורת?
256	נ: זה איש אחד שאני מכיר.
257	ש: רק אדם אחד. השאר, זה מה שהם עושים. הם מטפחים את היחסים, הם ממשיכים לבסס את היחסים שלהם עם
258	החברים והקהילה, אני חושבת ש... אם מישוהו יכול לעזור לך הוא יעזור לך. למצוא עבודה, למצוא דירה, בעיה עם זה או
259	בעיה עם מחשב. כל בעיה שיש מישוהו מהסודנים יעזור לך. וזה משהו... זה טבעי, אם היית מכיר אנשים אחרים שיעזרו
260	לך, אז אולי הקשרים בתוך הקהילה לא היו חזקים כמו שהם עכשיו אבל הנסיבות הביאו את היחסים בקהילת הסודנים
261	וקהילת הדארפורים למצב שהם חזקים כמו הם עכשיו
262	נ: אוקי. זה טוב.
263	ש: אבל כמובן שעדיין יש קונפליקטים בין סודנים. אני לא רוצה להגיד בין דרום סודנים לדארפורים. אני לא יודעת מי
264	נלחם במי אבל האמת היא... כמו אתמול, ראיתי את המשטרה באה בגלל שני ילדים שרבו. או לפעמים אתה שומע על
265	שני סודנים שרבו, או יעקב שנפצע באצבע כי מישוהו סודני בא עם סכין. יש בעיות בתוך הקהילה הסודנית כי אלה
266	אנשים ואנחנו מדברים על אנשים. אף אחד לא מלאך.
267	נ: אחרי שהחלת ללמד עברית את היית... הפכת ל... את יודעת כמו... הפכת ל... היו לך קשרים רבים משהיו לך בהתחלה.
268	כ: למרות שהתחלתי ללמד ביום ה-3 או ביום הרביעי שהייתי פה. אבל זה לקח זמן. אני מסכימה.
269	נ: בהתחלה הייתה הכיתה ואחר כך התחלת ללמד אנשים לפי לוח הזמנים שלהם בעבודה..
270	ש: מאוחר יותר. הרבה יותר מאוחר. בהתחלה זה היה... רק אחרי כמה חודשים התחלתי לעשות... בהתחלה רק ביקרתי
271	אנשים בבית. אם מישוהו הזמין אותי סבבה ובאתי ונתנו לי אוכל ותה וזה היה נחמד מאוד. רק אחר כך התחלתי
272	לעשות שיעורים פרטיים.
273	נ: אוקי. להיות עם סודנים, האם זה גרם לך להרגיש שיש שינוי בין מי שהיית לפני כן ומה שאת יודעת עכשיו? ואיזה
274	שינוי את מרגישה שעברת?

ש: אני הרגשתי שאנשים בטחו בי יותר. לא הרגשתי שדברים השתנו באופן שבו אני ראיית את הדברים, לא באופן	275
דרמטי כי תמיד שמתיי. זו בעיה פסיכולוגית שלי, לא קשור למחקר או לסודנים. אני תמיד שמה את עצמי בצד. זה יתרון	276
והסרון. אבל הרגשתי, אני לא יודעת אם זה בגלל השנאה הכללית שיש בארץ כלפי אפריקאים או ספציפית בערד אבל	277
אנשים בהתחלה לא בטחו בי. אהה... המידע שקיבלתי בהתחלה היה שהכל טוב ואנחנו אוהבים את ישראל והכל נפלא.	278
רק לאחר מכן הסדקים הופיעו. קיבלתי מידע על מה שקורה... שאנשים מרגישים תסכול כלפי המצב, לגבי מה שאנשים	279
חושבים על ישראלים ועל רוסים. אפילו לאחרונה... אני מרגישה שלפעמים אני צריכה לייצג את ישראל מול הסודנים..	280
נ: ואת באמת צריכה.	281
ש: מה? כי... אפילו אתמול פיטר אמר לי – את יודעת, הישראלים לא שונאים את הסודנים. זה רק הרוסים והייתי צריכה	282
לתקן אותו. שזה לא המצב.	283
נ: ומה הוא אמר?	284
ש: הוא אמר שישראלים לא שונאים סודנים, שרק הרוסים שונאים סודנים והייתי צריכה לתקן אותו כי... אתה יודע זה	285
לא המצב לגמרי. אני חושבת שכשהתחלתי לעזור לא רק בשיעורי עברית אלא גם בדברים פורמאליים, למלא טפסים אז	286
אולי... אבל אפילו עד היום אומרים לי, אנשים שאני פוגשת, אומרים – שירה את כל כך נפלאה, אנחנו אוהבים אותך	287
ועדיין אני חושבת שזו אולי לא המציאות. כי אני יודעת שזה מה שחברים שלי חושבים אבל אני לא יודעת אם כל	288
הסודנים בוטחים בי או מה כל הסודנים חושבים עלי כי לעולם לא אדע זאת. בשבילי יש תמיד מקום לספק, לעולם לא	289
אפסיק לנסות להוכיח שאני ראויה לאמון שאנשים נותנים בי. אני לא יכולה לקחת שום דבר כמובן מאליו. למשל אמרתי	290
אתמול ליאסר, לפני שבוע אמרתי לו שאבוא לבקר אותו ולא באתי לבקר אותו ועד עכשיו אני מרגישה רע עם זה.	291
התקשרתי אליו..	292
נ: הוא התקשר אלייך..	293
ש: הוא לא התקשר אלי בשבוע שעבר אבל אני הייתי אמורה להתקשר אליו, אתה יודע היינו אמורים להפגש. אתה	294
יודע, הרגשתי שאמון קשור גם ל-אם היא אומרת שהיא תעשה משהו אז היא תעשה את זה. לא רק אמון שאני אספר לה	295
משהו והיא לא תגלה את זה לכולם. וגם שאנשים ידעו איך אני רואה אותם כי... אני חושבים שאני סימפטית. אני לא	296
באה, שואלת ואומרת לא, הבנאדם הזה לא יודע על מה הוא מדבר. האנשים מבינים שאני מעריכה את מה שהם אומרים	297
לי.	298
נ: ראיתי את הספר הזה והבנתי שהוא על סודן והמנהגים של סודן.	299
ש: כן. זה ספר שלקחתי מהספרייה ולא קראתי. זה כתוב באופן כללי מאוד.	300
נ: השאלה הזו היא על אנשים רבים בישראל שמתייחסים לסודנים כאל מהגרי עבודה. לא האנשים אלא בעיקר הממשלה	301
מתייחסת למצב ככה. הרבה אינטלקטואלים בישראל, היו ראיונות עם סודנים בערד.. מישהו שלח לי את זה. שמעתי	302
שסטודנטים רבים בבן גוריון..	303
ש: זה הסרט שעשו עם פיטר ועמוס? [כן] ראיתי אותו.	304
נ: ויש סרט נוסף שכדאי שאשלח לך, הוא מדבר על איך הסודנים הגיעו לישראל... על דארפורים בשנת 2006. השאלה	305
היתה, מה שאני מנסה לשאול, מה דעתך על מהגרי עבודה? האם סודנים הם מהגרי עבודה, פליטים?	306
ש: אני חושבת שברור שרוב מי שהגיע לפה לא הגיע כמהגר עבודה. אני חושבת שעוני זה משהו שאתה יכול למצוא לא	307
רק בסודן אלא גם במקומות רבים באפריקה. אני מנסה להגיד שקשה להגיד שאדם אחד סובל יותר מהשני. בדארפור זה	308
ברור – רצח עם אז זה ידוע בכל העולם. לאדם כזה שמגיע לישראל קל להוכיח שהוא פליט. לאדם אחר שיבוא מקונגו,	309
שלא ידוע אם... אני לא יודע עם זו מלחמה רשמית שם או... אנשים יגידו – הוא הגיע מקונגו אז הוא מהגר עבודה. אבל	310

- 311 האדם הגיע ממקום מאוד עני והוא בא לפה כדי להתפרנס. זה משהו שהפרופסורית שלי אמרה והיא כתבה על מהגרי
 312 עבודה והיא אמרה – אני מצטערת אבל האנשים האלה באו עם סיפורים שנשמעים כמו של פליטים ואי אפשר להגיד
 313 שהם באו כמהגרי עבודה, בשבילי הם פליטים. הם צריכים לקבל... לגבי מהגרי העבודה אני יכולה גם להגיד שלממשלה
 314 היתה יד בזה כי הממשלה שלטה במצב והממשלה כרתה לעצמה בור. אבל לגבי הסודנים נראה לי שזה ברור.. כי
 315 כדארפורים, כאפריקאים, כמוסלמים לא משנה... לא היתה להם אפשרות בארצם למצוא עבודה טובה ולמצוא חינוך טוב
 316 אבל.. הדבר שאני מרגישה רע לגביו הוא שאנשים רבים באו לפה כשחשבו שהם.. כל בעיותיהם יפתרו בישראל. לגלות
 317 שישראל לא תומכת בפליטים.. אני חושבת שהם היו צריכים לבדוק את זה לפני שבאו.. כי התדמית של ישראל היא
 318 משהו שהשפיע על ההחלטה שלהם לבוא לפה. והציפיות שיש לך ממדינה לפני שאתה מגיע אליה והמציאות שאתה
 319 נתקל בה הן לעיתים רחוקות מאוד אחת מהשניה.
- 320 נ: את יודעת, אני חושב שחלק מהאנשים בישראל, כשהם אמרו.. האמת לפעמים לצידם כי הם אומרים כל האנשים
 321 שבאו מסודן ודארפור הם.. בשנות ה-20 או ה-30 אז זה מוכיח את הרעיון של מהגרי העבודה. כי הצעירים הגיעו ותמיד
 322 הם מחפשים עבודה שעושים בה כסף.
- 323 ש: אבל אני חושבת ש.. כי בישראל כשמדברים על מהגרי עבודה אז לא רק על גברים אלא גם על נשים..
- 324 נ: הדבר השני הוא שכשהם באו לפה שמו אותם במחנה של האו"ם, קציעות..
- 325 ש: קציעות הוא לא מחנה של האו"ם. זה כלא.
- 326 נ: כן, אבל קוראים לו מחנה או"ם.
- 327 ש: אה, זה מה שאומרים לך כשאתה מגיע לשם, שזה מחנה של האו"ם?
- 328 נ: זה מה שמנסים לגרום לך להרגיש.
- 329 ש: הוא שונה ממחנה כזה בסודן?
- 330 נ: לא הייתי במחנה בסודן כי הסיפור שלי שונה..
- 331 ש: אבל ממה שמעת?
- 332 נ: בסודן אפשר לצאת ולחזור אל המחנה. זה בעיקר ההבדל. לא מביאים אותך לשם. אתה יכול לבוא אם אתה רוצה.
 333 טוב, אנחנו תיכף מסיימים. יש עוד 3 שאלות. לגבי החוויה הזו...
- 334 ש: לא רצית לשאול על מהגרי עבודה?
- 335 נ: אחרי קציעות שולחים את הסודנים לתל אביב. הייתי בבאר שבע וראיתי אוטובוס מלא בסודנים שנתנו להם כסף
 336 לנסוע לתל אביב. דמייני את זה, יש לך קצת כסף, תעודות ואתה הולך לתל אביב. יש גינה גדולה ליד התחנה המרכזית,
 337 אין לך אף אחד בארץ, ברחת ממלחמה והגעת לתל אביב. מישוהו הוריד אותך שם.
- 338 ש: עכשיו תטפל בעצמך.
- 339 נ: מה הוא יעשה? הוא יסכים לכל הצעת עבודה ולכל דבר ש.. הוא יתחיל לעבוד, לא יהיה אכפת לו מהשכר, אכפת
 340 מכלום.. זו הסיבה שכשאנשים אומרים שהם מהגרי עבודה האמת היא לצידם. אני יודע מכמה מחברים שלי שנלקחו
 341 ממצרים על ידי האו"ם למדינות אחרות שגם שמו אותם במקום והאו"ם דאג להם עד לנקודה מסוימת ואז שלחו אותם
 342 לעבוד או ללמוד לפי הגיל. ואז אתה נחשב פליט. בישראל המצב שונה – אין סודנים ניסו להוכיח שהם פליטים כי אין
 343 להם זמן לשחק את המשחק הזה. כי אם הוא יודע שבעבודה עושים לו בעיות הוא פשוט יחפש עבודה אחרת או שהוא

344	יהיה ברחוב.. אין ברירה. הכל מגבה את מה שאומרים האנשים שמדברים על מהגרי עבודה. עכשיו, ספרי לי על משהו
345	שלא תשכחי מהחוויה הזו.
346	ש: מה, משהו שלא אשכח מהחוויה? וואו. חוויות בלתי נשכחות הן קשורות למוזיקה. ממש בהתחלה היה יום שישי
347	אחד, הלכתי למשה לדירה והקשבנו למוזיקה ורקדנו והראיתי להם איזו מוזיקה אני אוהבת ו.. אני זוכרת שזה היה שיר
348	אחד שאני אהבתי שיר אחד שהם אהבו והתחלתי עם דייוויד בואי והם לא הכירו אותו ואני מאוד הופתעתי. מה, איך
349	אפשר לא להכיר אותו? הייתי בהלם. ואז התחלתי לשים וויטני יוסטון ואן ווג כי כל השירים שמשה אהב היו של אנשים
350	שחורים. אז חשבתי לעצמי, זה מאוד מעניין למה הוא לא מכיר או אוהב זמרים לבנים, אז התחלתי לשים מוזיקה של
351	שחורים שאני אוהבת והתחלנו לרקוד והיה כיף. הם שאלו אותי אם אני שיכורה כי הייתי נורא שמחה.
352	התנסות שניה גם קשורה לוויטני יוסטון: הלכתי לבית של יא יא והקשבנו לשיר והם ממש אהבו אותו, יצחק ואדם והם
353	כתבו את המילים ושירו אותן וכולנו שרנו אותו בקול רם כמו משוגעים וזה היה כיף. וגם – ללכת לבאר שבע לערב
354	שעשו בשביל המונדיאל כי זה היה מרשים וגם מאכזב כי כשאתה עושה ערב לפליטים או סודנים, אז אתה עושה
355	ריקודים שבטיים וזה הרושם שאנשים מקבלים.. על סודנים. שמה שיש להם זה ריקוד אפריקאי והם אוהבים כדורגל..
356	וזה היה הסטיגמות בחוץ. באופן מסוים הרגשתי לא נוח. ויש לי הרבה חוויות. סליחה.
357	נ: את יכולה להמשיך. יש לי רק עוד שאלה אחת.
358	ש: one sub question
359	נ: כן.
360	ש: חוויה אחרת היא שאתה זוכר את הארגון שאמר שהם יבואו לפה ובסופו של דבר הם לא באו? זה משהו שלא אשכח
361	כי אני זוכרת את התגובה שלי לזה ואת התגובה שלך שהיו מאוד שונות. בשבילי זה היה – מה? הם אמרו שהם יבואו
362	והם לא באו והם טפשים ואני שונאת אותם ושלא יבואו בכלל ובשבילך זה היה – אוקי, הם לא באו, אולי בפעם הבאה
363	הם יבואו. זה לא משנה שתכננתי את כל השבת סביב הארוע והוא לא התרחש. לצוף על פני מה שמתרחש. אתה יודע,
364	לראות את הצד הטוב בכל דבר ולא לתת לכלום לשבור אותי. וזה היה משהו שהבנתי שהוא חלק מלהיות מהגר, מלהיות
365	פליט שאתה חייב שיהיה לך אם אתה רוצה להצליח. הגמישות שנדרשת.. זהו.
366	נ: אוקי. חשבתי..
367	ש: וגם שהלכנו להופעה. שזה היה בשבילי כיף גם כי זה שמר שאני מאוד אוהבת ואני זוכרת.. שהאישה שאמרה לנו
368	לזוז כי הסתרנו לה, אתה זוכר? ואני רציתי להרכיב לה והתחלתי לצעוק עליה ואתה אמרת זה בסדר, בואי נזוז. וחשבתי
369	לעצמי – זה עוד דבר, שירה, אם אתה רוני אתה סודני.. אתה לא clash עם אנשים כי אתה יודע שבסופו יש לך יותר מה
370	להפסיד מהם. בשבילי, אני מרגישה שאני מקומית אז למה לעזאזל שהיא תגייד לי לזוז? לא, אני אצעק עליה ואגייד לה
371	את צריכה לזוז, מצאת לך סלע לשבת עליו? זאת הופעה, אנשים עומדים!
372	נ: אוקי. כיסינו את הנושא הזה. זה קורה לי בקרב סודנים, הייתי ב-2-3 מדינות, עם סודנים ועם האוכלוסיה המקומית,
373	פעם אחת הייתי באריתריאה, זה קרה לי שמישהו אמר שאני מסתיר. זה קורה בסרט, למשל. זה קורה שמבקשים ממך
374	לזוז. אבל לחלק מהאנשים יש דרך מנומסת לבקש את זה אבל אחרים אומרים "זוז". בשני המקרים אני מסכים כי אני
375	מבין שאני מפריע. לפעמים זה קורה יותר מפעם אחת. טוב שבאותו יום לא ביקשו מאיתנו לזוז אחרי שזונו. דחפתי אותן
376	ואמרתי לך – תני לה. זה קורה. זה לא אכפת לי. במקום שבו אני עובד לא אכפת לי מזה, אני שואל האם זה נמצא
377	באחריותי או לא. לעולם לא אגייד שזה בגלל שזה אדם מקומי. בעבודה למשל, האחריות שלי שם, הסגן שף עשה טעות
378	וזה היתה חובתי לתקן אותו וכך עשיתי. הוא התרגו ואמר שאני לא יודע מה נכון ומה לא נכון. באותו יום הוא התרגש
379	וצעק עלי אבל יום למחרת הוא התנצל ואמר שצדקתי והוא פשוט היה מתוח באותו יום. לפעמים לא צריך להתנגש
380	באנשים. השאלה היתה, האם הרגשת סיפוק מהחוויה או שחשבת שהשגת את מה שבאת למצוא מלכתחילה?

ש: שאלה טובה. אני חושבת שהתחלה המטרה שלי היתה לקבל תמונה של מה קורה כאן בערד. לאורך הדרך הבנתי	381
שהתמונה שקיבלתי היתה מאוד סובייקטיבית. בגלל האדם שאני, בגלל היחסים שהיו לי עם אנשים, בגלל השפה שאני	382
יודעת, בגלל דברים רבים. וכמות האנשים שאני מכירה כאן אולי לא יכולה לייצג את המצב בערד. ואולי היא לא	383
אמורה. מה שיש לי עכשיו הם פרגמנטים של אירועים שהתרחשו בערד, לא התמונה המלאה. אבל אני חושבת שזה	384
משהו שכל חוקר עובר. בגלל שהוא מבין שאין דבר כזה אובייקטיביות ואין דבר כזה כמו התמונה המלאה. אתה מצליח	385
לקבץ חלקים מהתמונה השלמה. ברגע שהבנתי את זה הגעתי למסקנה שבעצם אין לחץ ואני יכולה להראות אולי את	386
החלקים שקיבלתי אבל כדאי שאחשוף את עצמי יותר כי זה קל מאוד "להיות מאחורי המצלמה" כמו שאומרים, קל	387
להיות בצד השואל, בצד שלא צריך לענות ואני חושבת שמשך החודשים האלו הבנתי שכשאכתוב את העבודה אני רוצה	388
לכתוב על החוויה הסובייקטיבית שלי. כפי שאני חוויתי אותה. אז צילמתי גם את הבית שלי כמו שצילמתי את שלך. אז	389
עכשיו אתה מראיין אותי שזה מדהים בשבילי. זה אומר שאני יכולה לשלב אותו בעבודה. שזה אומר ש... כל הדרך שבה	390
התנהלתי השפיעה על האופן שבו נאסף החומר למחקר. מהבחינה הזו אני מאוד מרוצה ממה שהשגתי. ואני מרוצה	391
מהחוויות שעברתי ואני מרגישה שלא הייתי יכולה לעשות את זה בצורה טובה יותר.	392
נ: השאלה שרציתי לשאול מחר, אולי לא קשור לשאלות שרציתי לשאול היתה המסקנות שלך מהראיונות. מה הרושם	393
שנשאר לך מערד?	394
ש: לסיכום אני רוצה לצטט את יהושוע ולהגיד שאף אחד לא מתכנן להיות פליט. זה יכול לקרות לכל אדם במהלך חייו.	395
אני חושבת שאנשים הם אנשים וכולנו עושים מה שאנחנו יכולים וזה מדהים איך שהחיים נמשכים.	396
	397